dostoyevski

NETOÇKA NEZVANOVA

ROMAN

Öteki
ROMAN

Yapım
ÖTEKİ AJANS

Kapak Tasarımı
KORAY ARIKAN

Redaktör
SEVAL BOZKURT

Baskı ve Cilt
ÖTEKİ MATBAASI

Birinci Basım
1994

İkinci Basım
1996

Üçüncü Basım
TEMMUZ 1999

Dördüncü Basım
OCAK 2004

YÖNETİM YERİ
Konur Sokak 12/15
Kızılay/ANKARA
Tel: 0312 418 67 88
Fax: 0312 418 66 57

ISBN 975-8012-58-0

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski

NETOÇKA NEZVANOVA

Türkçesi
Serpil DEMİRCİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Babamı hiç hatırlamıyorum. Ben iki yaşımdayken ölmüş. Annem yeniden evlendi; severek evlendiği halde bu evlilik ona büyük acılar getirdi. Üvey babam bir müzisyendi. Çok ilginç bir yaşam sürmek kaderine yazılmıştı. Tanıdığım en olağandışı ve garip insandı. Çocukluğumun ilk yıllarında üzerimde çok güçlü bir etkisi oldu, bu da kuşkusuz benim tüm yaşamımı etkiledi. Daha iyi tanımanız için size biraz ondan söz edeyim. Anlatacaklarımın ayrıntılarını çok sonraları onun gençlik arkadaşı ve yakın dostu olan ünlü müzisyen B.'den öğrendim.

Üvey babamın adı Efimov'du. Çok zengin bir adamın arazisi üzerindeki bir köyde doğmuştu. Uzun yıllar dolaşıp durduktan sonra, bu zengin adamın orkestrasında çalmak için işe alınan ve oraya yerleşen fakir bir müzisyenin oğluydu. Arazi sahibi, hayatı lüks içinde geçen ve her şeyin ötesinde, müziğe tutkuyla bağlı olan biriydi. Bir kere bile arazisinin dışına çıkmadığı, hatta

Moskova'ya bile gitmediği söylenirdi. Ama bir gün, yurtdışındaki kaplıcalardan birinde üç konser vereceğini gazetelerden öğrendiği ünlü bir kemanisti dinlemek için, aniden birkaç haftalık bir geziye çıkmaya karar vermişti. Kendisinin de hemen hemen tüm gelirini harcadığı saygın bir orkestrası vardı. Üvey babam, işte bu orkestrada klarnet çalıyordu.

Yirmi iki yaşındayken çok garip bir adamla tanışmıştı. Aynı bölgede, kendisini özel bir orkestranın bakımına adamış bir kont yaşıyordu. Kont, orkestrayı kötü idare ettiği için İtalyan asıllı orkestra şefini işten atmıştı. Aslında şef işe yaramaz adamın biriydi. Kovuluşunun ardından tam bir sefalete düşmüştü; köyün meyhanelerine gidiyor, sürekli sarhoş geziyor, hatta bazen de dileniyordu. Çevrede onu işe almaya gönüllü hiç kimse yoktu. Üvey babam bu adamla arkadaşlık etmeye başlamıştı. Herkesin dediğine göre bu arkadaşlık oldukça garip ve anlaşılmaz bir arkadaşlıktı. Çünkü üvey babamın bu adamın etkisiyle huy değiştirdiğini hiç kimse fark edememişti. Hatta önce bu İtalyan ile arkadaşlık etmesini yasaklayan arazi sahibi bile sonraları onları görmezlikten gelmeye başlamıştı. Bir süre sonra şef ansızın öldü. Bir sabah köylüler onu su bendinin yakınlarındaki bir hendekte buldular. Yapılan araştırmada beyin komasından öldüğü anlaşılmıştı. Kişisel eşyalarına göz kulak olan üvey babam her şeyinin kendisine miras kaldığını gösteren kanıtlar buldu. Adam kendi el yazısıyla, ölümü halinde her şeyini Efimov'a bıraktığını belirten bir not yazmıştı. Mirasında, bir gün iş bulma umudunu hiç kaybetmediği için özenle sakladığı siyah bir frak ve oldukça sıradan görünüşlü bir keman vardı. Bir süre sonra, Kont'un orkestrasının baş kemanisti, elinde patronunun arazi sahibine yazdığı bir mektupla ortaya çıkana dek mirasa kimse itiraz etmemişti. Kont mektubunda, ondan İtalyan'ın bıraktığı kemanı kendisine satması için Efimov'u ikna etmesini rica ediyordu. Çünkü Kont o kemanı kendi orkestrası için çok

istiyordu. Üç bin ruble önermiş hatta pek çok kereler satışı bizzat kendisinin yapması için Efimov'u çağırtmıştı. Fakat Efimov büyük bir inatla gitmeyi reddediyordu. Sonunda Kont önerdiği fiyatın çok uygun bir miktar olduğunu, onu kandırmaya çalışmadığını ve Efimov böyle inat edince onun basitliğinden ve cahilliğinden yararlanılmaya çalışıldığı kuşkusuna kapılmış olabileceğini söyledi. Bu yüzden de arazi sahibine ikna etmesi için yalvardı.

Arazi sahibi de hemen üvey babamı çağırttı.

"Neden bu kemanı vermek istemiyorsun?" diye sordu. "Senin işine yaramıyor. Üstelik üç bin ruble verecek. Bu da iyi para. Daha fazlasını beklemek aptallık olur. Kont seni kandırmaya falan da çalışmıyor."

Efimov, kendi rızasıyla Kont'a asla gitmeyeceğini ama eğer patronu gönderirse onun emirlerine uyacağını söyledi. Kemanı kendiliğinden satmayacaktı ama eğer elinden zorla alınırsa patronuna boyun eğecekti.

Bu yanıtla Efimov arazi sahibinin en hassas noktalarından birine dokunmuş oluyordu. Çünkü arazi sahibi hep müzisyenlere nasıl davranması gerektiğini iyi bildiği konusunda övünürdü. Her şeyin ötesinde, onlar gerçekten iyi sanatçılardı ve eğer orkestrası sadece Kont'un orkestrasından daha üstün olmakla kalmayıp aynı zamanda Moskova ya da Petersburg'daki herhangi bir orkestra kadar iyiyse, bu onların sayesinde olmuştu.

"Pekâlâ," dedi arazi sahibi. "O halde Kont'a kemanı satmaya yanaşmadığını, çünkü bunu yapmak istemediğini ve onu satıp satmamaya da yalnız senin karar vermeye hakkın olduğunu söyleyeceğim. Tamam mı? Ama sana bir şey sormak istiyorum. Bu kemanı ne yapacaksın? Sen klarnet çalıyorsun, üstelik onu da pek iyi beceremiyorsun. Ben üç bin ruble verip onu satın alayım, gerçi onun bu denli değerli olduğunu kimse tahmin bile edemez ya!"

Efimov güldü.

"Hayır efendim. Onu size de satamam ama eğer emrederseniz..."

"Bırak şimdi. Bilirsin ki seni ne zorlarım ne de baskı yaparım," diye bağırdı. Arazi sahibi bir anda kendini kaybetmişti, çünkü bu konuşma Kont'un müzisyenlerinin birinin önünde gerçekleşmişti. Bu adam takas olayına tanık olmakla arazi sahibinin orkestrasındaki müzisyenlerin konumları hakkında, hiç de hoş olmayan sonuçlar çıkarabilirdi.

"Hemen def ol git buradan, seni nankör yaratık! Bir daha da gözüm görmesin seni. Doğru dürüst çalmayı bile beceremediğin o klarnetinle bakalım bensiz ne yapabileceksin. Seni besledim, giydirdim, aylık verdim! Burada beyefendiler gibi yaşıyordun -sanatçı gibi- bütün bunların değerini bilemedin. Def ol git! Artık varlığınla beni daha fazla sinirlendirme!"

Arazi sahibi kendisini sinirlendiren herkesi yanından kovardı. Çünkü kendi öfkesinden kendisi bile korkardı ve dünyada hiçbir şey uğruna, "sanatçı" dediği müzisyenlerine karşı bu denli sert olmayı istemezdi.

Böylece satış olmadı, bir ay kadar sonra Kont'un baş kemancısı birdenbire korkunç bir soruna neden olana dek olay kapanmış gibi görünüyordu. Bu adam bir gün kendiliğinden üvey babam hakkında şikâyette bulundu ve onu İtalyan'ın ölümünden sorumlu olmakla suçladı. Mirasına konabilme hırsıyla üvey babamın onu öldürdüğünü iddia etti. Vasiyetin baskı altında yazılmış olduğu konusunda ısrar etti ve bunu kanıtlayacak tanıklar bulacağını söyledi. Ne üvey babamın tarafını tutan Kont ve arazi sahibinin rica ve yalvarmaları ne de yapılan diğer şeyler onu bu iddiasından vazgeçiremedi. Ceset üzerinde yapılan bütün tıbbi incelemelerin büyük bir özenle yürütülmüş olduğu hatırlatıldı ve suçlamada bulunan kişinin belki de bu değerli enstrümana kendisinin sahip olmamasından doğan kişisel kin ve hayal kı-

rıklığı sonucu kanıt araştırması yaparak harekete geçtiği ileri sürüldü. Fakat kemancı iddialarından vazgeçmiyor, haklı olduğuna, beyin kanamasının sarhoşluktan değil, zehirlenmeden kaynaklandığına yeminler ediyordu. Bu nedenle ikinci bir inceleme talebinde bulundu. İddialar ilk bakışta çok ciddi görünüyordu ve kuşkusuz hemen harekete geçildi. Efimov tutuklandı ve kasaba hapishanesine götürüldü. Bütün kasaba halkının ilgisini çeken duruşma başladı. Çok da çabuk bitti ve müzisyenin yalan ifade verdiği suçlamasıyla sonuçlandı. Hak ettiği cezaya çarptırıldı ama yine de iddiasından vazgeçmedi ve haklı olduğu konusunda diretti. En sonunda aslında hiç kanıtı olmadığını, tüm bunları kendisinin uydurduğunu, tahminler ve varsayımlar sonucunda böyle bir şey yarattığını kabul etti. İkinci araştırma sonuçlanıp Efimov'un suçsuzluğu resmen kanıtlanana kadar, zavallı İtalyan'ın zehirlenme yöntemiyle olmasa bile başka bir yöntemle öldürülmüş olduğu iddiasında kesinlikle ısrarlı olduğunu söyledi. Bununla birlikte daha cezasını tamamlayamadan birdenbire beyin hummasına tutularak delirdi ve hapishane revirinde öldü.

Arazi sahibi bu olayda çok asilce hareket etti. Üvey babam için elinden geleni yaptı, ona sanki kendi oğluymuş gibi davrandı. Birkaç kez onu hapishanede ziyaret ederek teselli etti, para verdi, sigara içtiğini fark edince ona en iyi purolardan getirdi. Temize çıktığında tüm orkestraya bir gün tatil verildi; arazi sahibi Efimov olayını tüm orkestrayı ilgilendiren bir şey olarak gördü, çünkü o müzisyenlerinin iyi davranışlarını yeteneklerinden çok değilse bile aynı derecede takdir ederdi.

Aradan bir yıl geçmişti. Bir gün ünlü bir Fransız kemancının kasabaya geldiği ve gitmeden önce birkaç konser vermeye niyetlendiği söylentisi yayıldı. Arazi sahibi de hemen onu kendi arazisine çekebilmenin yollarını düşünmeye başladı. Çabaları başarıyla sonuçlandı. Fransız gelmeye söz verdi. Ama bu ziyaret

için tüm hazırlıklar tamamlanıp hemen hemen bütün eyalete bildirildikten kısa bir süre sonra olaylar birdenbire değişti.

Bir sabah Efimov'un ortadan kaybolduğu ve nereye gitiğini kimsenin bilmediği söylentisi ortalıkta dolaştı. Bir araştırma başlatıldı ama hiçbir iz bulunamadı. Klarnetsiz orkestranın durumu çok kötü olacaktı. Sonra ansızın, Efimov'un kaboluşunun üçüncü günü, arazi sahibi Fransız'dan, daveti kibirli bir şekilde reddettiğini bildiren bir mektup aldı. Mektupta bundan sonra kendi orkestrası olan beylerle ilişkilerinde daha dikkatli olacağını, değerlerini takdir etmekten aciz bir adamın kontrolü altındaki gerçek yetenekleri görmenin estetik duyarlığını zedelediğini ima yoluyla belirtiyor, Rusya'da rastladığı en iyi kemancı ve gerçek bir sanatçı olan Efimov'un, söylediklerinin doğruluğunu kanıtlamak için iyi bir örnek olduğunu yazıyordu.

Bu mektup, arazi sahibini şaşkına çevirdi. Rezil olmuştu. Ne! Bu doğru olabilir miydi, şu Efimov, uğruna başını derde soktuğu ve büyük bir şefkat gösterdiği aynı Efimov, şimdi efendisinin, fikrine saygı duyduğu Avrupalı bir sanatçıya bu yalanları anlatmıştı? Ayrıca mektup bir başka yönden de şaşırtıcıydı. Demek Efimov sadece yetenekli bir sanatçı değil, aynı zamanda da bu yetenekleri önemsenmeyip başka bir aleti çalmaya zorlanan bir kemancıydı. Tüm bunlardan etkilenen arazi sahibi alelacele kasabaya gidip Fransız'la konuşmak için hazırlandı. Tam bu sırada Kont'tan bir davet mektubu aldı. Mektupta her şeyi bildiğini, Fransız'ın ve Efimov'un yanında olduğunu yazıyordu. Küstahlığı ve iftirası Kont'u öylesine şaşkına çevirmişti ki Efimov'u alıkoymaya karar vermişti. Sonuç olarak arazi sahibinin de oraya gelmesini rica ediyor, Efimov'un anlattıkları Kont'u da işin içine karıştırdığı için, ortada bir an önce çözülmesi gereken bir problem olduğunu söylüyordu.

Arazi sahibi Kont'u görmek için derhal yola çıktı ve kısa süre sonra Fransız'la tanıştı. Üvey babam hakkında bildiği her şeyi

anlattı ve Efimov'un gerçekten yetenekli olduğunun aklına bile gelmediğini, tam tersine emrinde çalışırken sıradan bir klarnetçi olduğundan daha fazlasını kanıtlamadığını, yetenekleri göz ardı edilmiş bir kemancı olduğunu ilk kez duyduğunu söyledi. Ayrıca Efimov'un kendisini gerçekten baskı altında hissettiği zaman ayrılıp gitme özgürlüğüne sahip, bağımsız bir adam olduğunu da ekledi. Fransız hayrete düşmüştü. Efimov'u çağırdılar. Üvey babam kibirle kendini savundu, sorularını küstahça yanıtladı ve Fransız'a anlattığı şeylerin doğru olduğu konusunda ısrar etti. Tüm bunlar Kont'u inanılmayacak derecede sinirlendirdi. Üvey babama hiçbir işe yaramayan yalancının biri olduğunu ve en ağır cezaları hak ettiğini söyledi.

"Heyecanlanmayın ekselansları, sizi gayet iyi tanıdım, evet yeterince tanıdım," diye yanıt verdi üvey babam, "sayenizde ölüme mahkûm edilmeme ramak kalmıştı. Eski müzisyeniniz Alexey Nikorovitch'i aleyhimde dava açmak için kimin kışkırttığını biliyorum!"

Bu korkunç suçlamalar Kont'u çılgın bir öfkeye bürüdü. Kendisini güçlükle kontrol edebildi. O sırada bir iş için Kont'u ziyarete gelen resmi bir memur, tüm bunların bir sonuca ulaşmadan kapanmasına izin veremeyeceğini söyledi. Efimov'un çirkin sözlerinin gareze, kasıtlı iftiraya ve lekelemeye dönüştüğünü ekleyerek onu derhal tutuklamak için saygılı bir tavırla izin istedi. Fransız büyük bir kızgınlık ifadesiyle böylesine rezil bir nankörlüğü bir türlü anlayamadığını söyledi. Bunun üzerine üvey babam, cinayetten yargılanmanın ve hatta cezalandırılmanın bile bu adamın arazisinde bir orkestra üyesi olarak yaşayıp fakirlik çekmekten çok daha iyi olacağını söyledi. Bu sözlerin hemen ardından yanındaki adamın eşliğinde, tutuklu olarak odadan çıkarıldı. Ertesi gün kasabaya götürüleceği tehdidiyle uzak odalardan birine kilitlendi. Gece yarısına doğru tutuklunun kapısı açıldı, arazi sahibi içeri girdi. Üzerinde geceliği ve ter-

likleri, elinde de bir fener vardı. İçini kemiren kuşkulardan dolayı uyuyamamış, kalkmaya mecbur olmuştu. Efimov da uyuyamamıştı. Feneri yere koyup sıkıntı içinde karşısındaki sandalyeye çöküveren ziyaretçisine hayretle baktı.

"Egor," dedi, "bana neden bu haksızlığı yaptın?"

Efimov yanıt vermedi. Arazi sahibi içtenlik ve garip bir hüzün ifadesi veren ses tonuyla sorusunu tekrar etti.

"Tanrı bilir," dedi üvey babam sonunda ümitsizlik ifadesiyle. "İçimdeki şeytana uymuş olmalıyım. Bunu yapmaya beni iten şey nedir bilmiyorum... Ama seninle yaşamaya devam edemem, buna dayanamam... Ruhumu bir şeytan ele geçirdi..."

"Egor!" diye söze başladı arazi sahibi. "Evime dön, her şeyi unutup seni bağışlarım. Dinle, sen benim lider müzisyenim olursun, herkesten çok para alırsın..."

"Hayır efendim, lütfen daha fazla konuşmayın. Artık benim için orada hayat yok! Beni şeytan ele geçirdi, size söyledim. Kalacak olursam evinizi yakabilirim. Zaman zaman korkunç bir ümitsizliğe yenik düşüyor ve keşke hiç doğmasaydım diyorum. Şu anda da artık yaptıklarımdan sorumlu olamaz durumdayım, en iyisi beni yalnız bırakın efendim. Bütün bunlar içimdeki şeytanla arkadaş olduğumuzda başladı..."

"Kim?" diye sordu arazi sahibi.

"Köpek gibi ölen o kahrolası İtalyan."

"Sana çalınayı o mu öğretti, Egorushşka?"

"Evet! Evet beni mahvetmek için gerekenden fazlasını öğretti. Keşke onu hiç tanımasaydım."

"Gerçekten bir keman ustası mıydı Egoruşhka?"

"Yo, kendisi pek o kadar iyi değildi ama iyi bir öğretmendi. Ben kendi kendime çalmayı öğrendim. O sadece bana birkaç şeyi gösterdi. Keşke ellerim kırılsaydı da öğrenmeseydim. Şu anda ne istediğimi bilmiyorum. Siz şimdi 'Egoruşhka ne isti-

yorsun, sana her şeyi verebilirim' diyebilirsiniz. Ama tek kelime söyleyemem. Çünkü ne istediğimi bile bilmiyorum efendim. Hayır, yine söylüyorum, siz beni rahat bıraksanız daha iyi olacak. Gerçekten beni uzun yıllar ortalıktan uzak tutacak bir şeyler yapabilirim size, bu da her şeyin sonu olur."

Kısa bir sessizlikten sonra "Egor," diye söze başladı arazi sahibi, "seni böyle bırakamam. Artık benim için çalışmak istemiyorsan git, özgürsün, sana hiçbir şeyi zorla yaptıramam. Ama seni böyle bırakamam. Bana bir şey çal Egor, kemanınla bir şey çal. Tanrı aşkına bir şeyler çal. Sana emretmiyorum, anlıyor musun, seni zorlamıyorum, yalnızca gözümde yaşlarla yalvarıyorum. Ah Tanrı aşkına! Egoruşhka, Fransız için çaldığın parçayı çal. Benim için bunu yap... İkimiz de inatçıyız. Benim de bir inadım var Egoruşhka. Seni çok iyi anlıyorum ama sen de benim duygularımı anlamaya çalışmalısın. Fransız'a çaldığın parçayı bana çalmazsan ölürüm. Ama bunu içten gelerek yapmalısın."

"Pekâlâ, tamam öyleyse," dedi Efimov. "Size hiçbir şey çalmayacağıma kendi kendime yemin etmiştim, huzurunuzda asla çalmayacaktım efendim. Ama kalbim yumuşuyor. Size bir şeyler çalacağım ama bu ilk ve son olacak. Bundan sonra da bin ruble bile verseniz benden hiçbir şey dinleyemeyeceksiniz."

Bunun üzerine kemanını aldı ve Rus şarkıları üzerine kendi çeşitlemelerini çalmaya başladı. B., bunların keman için yaptığı en güzel çeşitlemeleri olduğunu ve bir daha asla böylesine iyi duyarak çalmadığını söylemişti. Bir müzik parçasını dinlerken hep duygulanan arazi sahibi bu kez ağlamaya başladı. Konser bitince ayağa kalktı, üç bin ruble çıkarıp üvey babama verdi ve "Artık dilediğin yere gidebilirsin Egor. Seni serbest bırakıyorum. Kont'la ben konuşur, her şeyi hallederim. Ama şunu da bil ki bir daha birbirimizi görmeyeceğiz. Önünde geniş bir yol uzanıyor, bir kez daha karşılaşacak olursak bu ikimize de acı verecek. Elveda, yo, dur biraz. Yola koyulmadan önce sana bir öğüt

vermek istiyorum. Sakın içkinin hayatına girmesine izin verme, çalış, elinden geldiğince çalış ve kendini beğenmişlik yapma! Seninle bir babanın oğluyla konuştuğu gibi konuşuyorum. Yine söylüyorum, kendine dikkat et, çalış ve şişeler'den uzak dur. Dertlerini -ki emin ol pek çok dert çıkacaktır- içkide boğmaya bir başlarsan, artık her şey bitmiş demektir. Her şeyini şeytana kaptırırsın ve tıpkı İtalyan arkadaşın gibi kendini hendeğin dibinde bulursun. Şimdi elveda. Dur! Bir dakika öpüşelim."

Birbirleriyle kucaklaştılar, sonra üvey babam özgürlüğüne doğru yürüdü.

Özgürlüğün tadını alır almaz, üç bin rubleyi en yakın kasabada saçıp savurdu; kötü ünü olan iğrenç bir kabadayı çetesinin içine düşmüştü. En sonunda kendini meteliksiz, yalnız ve hiçbir şekilde para kazanamayacak bir halde buldu. Taşralı bir seyahat şirketiyle bağlantılı bir sefil orkestraya ilk ve belki de tek kemancı olarak katılmak zorunda kaldı. Kuşkusuz bu onun olabildiğince çabuk Petersburg'a giderek orada eğitim görme ve iyi bir iş bulup sanatsal yeteneklerini tam olarak geliştirebilme niyeti için hiç uygun değildi. Bu orkestrayla birlikteyken hayat ona çok tatsız geldi. Şirketin idarecisiyle tartışıp ayrıldı. Bundan sonra cesaretini tamamen kaybetti. Gururunu fazlasıyla incitse de bazı umutsuz girişimlerde bulunmaya karar verdi. Arazi sahibine içinde bulunduğu kötü durumu anlatan bir mektup yazıp para istedi. Fakat mektup oldukça kibirli bir ifadeyle yazıldığı için yanıt alamadı. Sonra tekrar yazdı ama bu kez yaltakçı bir dil kullanarak arazi sahibine gerçek velinimeti ve yüce bir sanat uzmanı olarak hitap etti, yine kendisine para göndermesini istedi. Sonunda bir yanıt aldı. Arazi sahibi ona yüz ruble ile uşağı tarafından yazılmış ve kendisini ricalarıyla artık daha fazla rahatsız etmemesini isteyen kısa bir not göndermişti. Üvey babamın niyeti parayı alır almaz bir an önce Petersburg'a gitmek üzere yola koyulmaktı ama tüm borçlarını ödedikten sonra yol-

culuk için yeterince parası kalmadığını gördü. Bir kez daha bir taşra orkestrasına katılmaya mecbur kaldı. Ama yine şirketle anlaşamayınca, içinde hep önünde sonunda bir gün Petersburg'a gidebilme umudu besleyerek bir yerden ötekine sürekli gezmeye başladı. Karmakarışık ve sefil yaşantısı sonucu yeteneğini kaybettiği korkusu birdenbire içinde büyüdüğünde altı yıl geçmişti bile. Bir sabah idarecisini yüzüstü bırakıp çıktı ve neredeyse yollarda dilenerek Petersburg'a gitmek üzere yola koyuldu. Petersburg civarında bir yerlerde bir tavan arasına kendini attı. Almanya'dan henüz gelmiş olan ve kendine bir yaşam kurmaya çalışan B. ile ilk kez orada karşılaştı. Kısa sürede arkadaş oldular; bugün bile B. o arkadaşlığı derin duygularla hatırlıyor. İkisi de gençtiler, benzer umutları ve özlemleri vardı. Bununla beraber B. daha gençliğinin baharındaydı ve şimdiye kadar çok az sıkıntı ve dert yaşamıştı, hepsinden öte, tam anlamıyla bir Alman'dı ve tutkusuna ulaşmak için büyük bir azimle, sistemli bir şekilde çaba gösteriyordu. Yeteneğinin sırlarını tam olarak biliyor ve ulaşılabilir başarının derecesini önceden tahmin edebiliyordu. Diğer taraftan arkadaşı Efimov ise otuzuna gelmişti, yorgun ve bitkindi; tüm sabrını harcamış, sadece günlük ekmeğini kazanma uğruna bir taşra tiyatrosundan ya da orkestrasından diğerine gezerek yaşamak zorunda kaldığı altı yıllık serseri hayatı onun sağlığını ve kuvvetini tüketmişti. Bu korkunç yaşam biçiminden vazgeçip Petersburg'a varabilmek için yeterli parayı biriktirme yolundaki olağanüstü kararlılığı onu cesaretlendirmişti. Ama yıllar geçtikçe o ilk berraklığını kaybetmiş olan bu içten gelen karşı konulmaz ses, artık yalnızca bulanık ve oldukça belirsiz bir fikir olmuştu. Petersburg 'a vardığı anda bilinçsizce hareket etmeye başladı, sadece bu yolculuğu sürekli olarak düşünmek ve hayal etmek gibi eski ve tanıdık bir alışkanlığı sürdürüyor ama ne yapabileceği konusunda hiçbir fikir yürütmüyordu. Şu ana kadar coşkusu biraz zoraki, hastalıklı ve

garipti, sanki yalnızca kendisini aldatıyor, enerjisinin, gücünün, esas ilhamının ve ateşinin tamamen tükenmediğine kendisini ikna etmeye çaba gösteriyordu. Bu sevinç krizleri, oldukça serinkanlı ve sistemli olan B.'yi çok etkiledi, kör etti ve üvey babama geleceğin büyük müzik dehası olarak tapmaya başladı. Arkadaşı için başka bir gelecek düşünemiyordu ama gözlerinin gerçeği görmesi çok uzun sürmedi. Bütün tezcanlılığının, sabırsızlığının, ateşli acelesinin ve boş yere harcanmış yeteneğinin, anılarındaki bilinçsiz ümitten başka bir şey olmadığını bütün açıklığıyla gördü. Bu yeteneğin daha başından beri pek de bir özelliği yoktu, büyük bir körlüğü, boş bir kibiri, zamansız bir kendini beğenmişliği ve dehası konusunda düşleri ve fantezileri vardı. "Ama", diyordu B., "arkadaşımın garip yaradılışına şaşmamak elimde değildi. Gözlerimin önünde, fazlasıyla zorlanmış bir arzu ile gizli bir güçsüzlük arasında yer alan ümitsiz ve ateşli bir yarışma gerçekleşiyordu. Berbat geçen yedi yıl boyunca sanatımız için gerekli olan şeyi nasıl gözden kaçırdığını fark edemeyecek kadar şöhret hayallerine kendini kaptırmıştı, en temel özellikleri bile unutuyordu. Bu arada hâlâ düzensiz olan zihninde geleceğe ait çok büyük planlar kuruyordu. Sadece birinci sınıf bir deha, dünyanın bir numaralı kemancısı olarak tanınmayı istemekle kalmıyor –aslında zaten kendini öyle görüyordu– tüm bunların da ötesinde kontrpuan[1] hakkında hiçbir şey bilmemesine rağmen besteci olmayı hayal ediyordu. Beni asıl hayrete düşüren şey," diye devam etti B., "tüm güçsüzlüğü ve müzik tekniği konusundaki tamamen yetersiz bilgisi ile bu adam derin ve açık –hatta bazıları içgüdüsel bile diyebilir– bir sanat anlayışına sahipti. Sanat konusunda öyle derin duyguları ve takdiri vardı ki; eğer zihninde kendisini yanıltmış ve normal bir eleştirmen ve sempatizan olmaktan öteye gidemeyecek yeteneğini abartmışsa buna şaşmamak gerekir. Bazen kaba ve ol-

1 Bir başka melodiye akompaniman olarak eklenen melodi.

dukça basit diliyle öyle esaslı gerçeklerden söz ediyordu ki hayretten dilim tutuluyor ve hayatında hiçbir şey okumamış ya da eğitim almamış bir adamın, bunları kendi kendine bulup çıkarmasına inanamıyordum. Kendi gelişimim ve verdiği öğütler için ona minnettarım. Bana gelince, ben geleceğim konusunda kendimi oldukça emin hissediyordum. Sanatımı tutkuyla seviyordum ama meslek hayatıma giriştiğimde bazı şeylerin bana bahşedilmediğini ve bu alanda basit bir işçi olmaktan daha fazlasını beklememek gerektiğini biliyordum. Fakat nankör bir köle gibi davranmadığım için de kendimle gurur duyuyordum. Bana verilenleri hiçbir zaman unutmadım, aksine sahip olduklarımla yetinmeyi bildim ve eğer çalışma tarzım ve tekniğimin doğruluğu konusunda övgü almışsam, bunu bitmez tükenmez çalışmalarıma, yeteneklerimi nereye kadar kullanabileceğimi iyi bilmeme, kendime bağlılığıma, kibir, kendini beğenmişlik ve bunların doğal sonucu olan tembelliğe karşı sürekli mücadele vermeme borçluyum."

B. de, önceleri kendisinden üstün olan arkadaşına öğüt vermeyi denedi ama sadece onu kızdırma konusunda başarılı olabildi. Aralarına soğukluk girdi. Kısa süre sonra B., Efimov'un zamanla ilgisizliğe, acıya ve sıkıntıya yenik düştüğünü fark etti, mücadele coşkusu gitgide daha da azalıyor, yerini kasvetli, vahşi ve bunalımlı bir ruh haline bırakıyordu. Sonra Efimov kemanını ihmal etmeye başladı, bazen haftalarca ona elini bile sürmüyordu. Her türlü kötü alışkanlığa hızla yenik düşerek ruhsal bir çöküntünün eşiğine geldi. Arazi sahibinin uyarıda bulunduğu şey tam olarak gerçekleşmişti. İçkiye başladı. B. dehşet içinde seyrediyor, içkinin ona hiçbir yararı olmayacağını öğütlüyordu ama onu kınamaktan da çok korkuyordu. Efimov yavaş yavaş tam bir kinik[1] olmaya başlamıştı. B.'nin parasıyla geçinmekten hiç çekinmiyordu, üstelik de sanki böyle yapmak

1 İnsani güdü ve eylemlerin içtenliğini ve iyiliğini alaycılıkla kötüleyen kişi.

için her hakka sahipmiş gibi davranıyordu. Tam bu sırada parasız kaldılar. B. özel dersler vererek ve ticaret adamlarının, Almanların, denizcilerin özel gece partilerinde, çok olmasa da bir şeyler ödeyen her yerde konser vererek geçinmelerini sağlamaya çalışıyordu. Efimov arkadaşının durumuna aldırmıyor, ona karşı kibirli bir tavır takınıyor ve uzun süre onunla hiç konuşmuyordu. Hele B. bir gün son derece nazik bir dille, yeteneğinin körelmemesi için ara sıra kemanını eline almasının hiç de fena bir şey olmayacağını hatırlatınca, Efimov çok sinirlendi ve diz çöküp yalvarsalar bile bir daha kemanına dokunmaya hiç niyeti olmadığını söyledi. Bir başka seferinde bir akşam partisi için B.'nin kendisine eşlik edecek birisine ihtiyacı oldu ve Efimov'a teklif etti ama bu davet onu aşırı öfkelendirdi. Kendisinin bir sokak çalgıcısı olmadığını, hiçbir zaman B.'nin yaptığı gibi, yeteneğinin değerini bilmekten aciz, kaba tüccarlara çalacak kadar alçalmadığını haykırdı. B. yanıt olarak tek kelime bile etmedi ama Efimov arkadaşının sözlerini uzun uzun düşündükten sonra bu sözleri, B.'nin parasıyla geçindiği ve kendisinin de para kazanması gerektiği konusunda bir ima olarak değerlendirdi. B. akşam partiden dönünce Efimov onu alçaklıkla suçladı ve onunla bir dakika daha kalamayacağını söyledi. Gerçekten de iki gün hiç ortalarda görünmedi ve üçüncü gün sanki hiçbir şey olmamış gibi çıkageldi. Her şey eski haline döndü.

B.'nin Efimov'dan ebediyen ayrılarak bu korkunç yaşayış tarzına bir son verme niyetini gerçekleştirmesini engelleyen şey, bu mahvolmuş adama karşı olan acıma duygusundan başka, o ilk arkadaşlıkları ve bağlılıklarıydı. Sonunda ayrıldılar. B.'nin şansı açıldı. Çok etkili birini bulup parlak bir konser verme başarısını gösterdi. O ana kadar zaten birinci sınıf bir müzisyendi ve giderek artan ünü, ona ilerde gerçekten hak ettiği başarıyı kazanacağı yer olan opera evinin orkestrasında bir yer kazandırdı. Efimov'dan ayrılırken ona biraz para verdi ve yaşlı göz-

lerle doğru yola dönmesi için yalvardı. Şimdi bile B. onu güzel duygularla anıyor; Efimov'la olan arkadaşlığı onun gençliği üzerinde derin izler bırakmıştı. Meslek yaşamlarına beraber başlamışlar ve aralarında öyle coşkulu bir bağlılık şekillenmişti ki Efimov'un garip huyları, kabalığı ve dikbaşlı tavırları B.'yi ona daha da yakınlaştırmıştı. B. bunu takdir edebiliyordu. Onun içinden geçenleri okuyor, her şeyin nasıl sonuçlanacağını önceden çok iyi biliyordu. Vedalaşırlarken birbirlerine sarılıp ağladılar. Efimov çok talihsiz bir adam olduğunu, tükendiğini, uzun zamandır bütün bunların farkında olduğunu ama ancak şimdi doğru dürüst anladığını hıçkırıklar içinde itiraf etti.

"Hiçbir yeteneğim yok!" dedi kül beyazı bir renkle. Bu B.'yi çok duygulandırdı.

"Dinle Egor Petrovitch. Kendine haksızlık ediyorsun. Bu ümitsizlikle yalnızca kendini harap edersin. Nerede senin cesaretin? Sabrın nerede? Bir bunalım anında yeteneğin olmadığını söylüyorsun, bu doğru değil! Yeteneğin var, bunu senin müziği anlayıp değerlendirmende görebiliyorum. Bütün yaşamının bunu kanıtladığını sana gösterebilirim. Bana geçmiş yıllarını anlatmıştın, o zamanlar bile benzer ümitsizliklere kapılmış olduğun apaçık. Sonra bana çok sözünü ettiğin ilk öğretmenin senin içindeki müzik aşkını ortaya çıkarmış, yeteneğin olduğunu sezmişti. Bunu şimdi olduğu gibi o zamanlar da güçlü ve baskılı bir şekilde hissetmiştin. Tek fark o günlerde sana ne olduğunu anlayamamandı. Arazi sahibiyle yaşamayı daha fazla sürdüremeyeceğini fark ettin ama yapmak istediğinin ne olduğunu hâlâ bilemiyordun. Kısa süre sonra öğretmenin ölmüş, seni belirsiz bir arzuyla yalnız bırakmış ve daha önemlisi sana kendini anlamayı öğretmemişti. Biraz daha tutkulu, değişik bir yol izlemen gerektiğini sezdin ve kaderine başka tür şeylerin yazılmış olduğunu hissettin ama onlara nasıl ulaşabileceğini bilmiyordun. Perişanlık yaşarken etrafındaki her şeyden nefret etmeye baş-

ladın. Ama o altı yılı boşa harcamadın, çalıştın, düşündün, kendinin ve kuvvetinin farkına vardın. Şimdi sanatı ve sanattaki yeteneğini anlayabiliyorsun. Sabıra ve cesarete ihtiyacın var dostum... Benimkinden daha büyük bir başarı seni bekliyor. Aslında benden yüz kat daha büyük bir sanatçısın sen. Ah keşke benim sabrım sende olsa! Tıpkı iyi yürekli arazi sahibinin de dediği gibi içkiyi bırak ve çalış, hepsinden önce de yeni bir başlangıç yap. Temelden başla. Sana bu kadar azap çektiren nedir? Yokluk mu? Yoksulluk mu? Ama gerçek bir sanatçıya biçim veren kesinlikle işte bu yokluk ve yoksulluktur. Bunlar başlangıçta kaçınılmazdır. Bu gün seni kimse istemez, tanımak için uğraşmaz ama dünya böyledir. Bir süre bekleyince, seni bir kez keşfettikten sonra her şeyin ne kadar farklı olduğunu göreceksin. Kıskançlık, küçük önemsiz adilikler hepsinden kötüsü de aptallıklar herhangi bir sıkıntıdan daha büyük bir yük olacaktır sana . Yetenek ilgi ve anlayış gerektirir ama çok küçücük bir üne kavuştuğunda etrafını saracak pek çok kişi görene dek bekle. Büyük emeklerle, uykusuz geceler, açlık ve zorluk çekerek elde ettiklerine kibir ve küçümsemeyle bakılacak. Gelecekteki dostların sana ne destek ne de cesaret verecekler. Senin iyi yönlerini asla söylemeyecekler. Oh, yo! Senin her bir hatanı bulup çıkarmaktan hain bir zevk alacaklar. Sadece yanlışlarınla ve hatalarınla ilgilenecekler. Onları göklere çıkartacaklar -sanki tamamen mükemmel olmak olasıymış gibi-. Görüyorsun sen çok kibirlisin. Bazen hiç gereği yokken kendini beğenmişlik yapıyorsun. Çok küçük bir hata yapabilirsin ve sonra problem çıkar, çünkü onlar çoğunluktalar ama sen yalnızsın. Sana işkence ederler. Bir iğne yastığına iğne batırır gibi seni incitirler. Ben bile bunları yaşamaya başladım. Fakat senin üzülmene gerek yok. Tamamen muhtaç değilsin; basit işlere başla. Çok sabırsızsın, bu senin bir tür hastalığın. Daha basit olmaya çalış; çok esrarengizsin ve çok düşünüyor, beynine çok yükleniyorsun. Kelimelerle güçlü ama

kemanınla zayıfsın. Kibirlisin ve cesaretin eksik. Cesaretlen ve harıl harıl çalışacak sabrı kazan. Eğer kendi gücüne güvenmiyorsan şansa güven. Hâlâ heyecanın ve duyguların var. Belki amacına ulaşacaksın ama eğer olmazsa şansa güven. Ne olursa olsun kazanabilirsin, çünkü çıkarlar çok büyük. Şansa güvenmek, dostum, çok şahane bir şeydir! "

Efimov arkadaşını derin bir hassasiyetle dinledi. Arkadaşı konuşurken onun sararmış yanakları kızarmaya başladı ve gözleri alışılmamış bir ateş, cesaret ve umutla parladı. Fakat bu soylu cesaret kısa sürede kibire ve sonra da her zamanki küstahlığa dönüştü. Daha B. öğütlerinin sonuna gelmeden Efimov sabırsızlanmaya başlamıştı bile. Sıcak bir şekilde el sıkıştılar, her zamanki gibi kendini alçaltma ve küçük düşme halinden, aşırı kibir ve meydan okuma durumuna hızla geçerek arkadaşının kendi lehine asla sıkıntıya girmesine gerek olmadığını, kendi işlerini mükemmel bir biçimde idare etme yeteneğine sahip olduğunu ve çok kısa süre içinde ona hızlı bir ün ve para getirebilecek bir konser verebileceğini söyledi. B. omuzlarını silkti ama itiraz etmedi. Böylece ayrıldılar ama çok uzun sürmedi. Efimov kısa sürede B.'nin ona verdiği paranın hepsini harcadı ve ikinci, üçüncü, dördüncü kez, sonunda B. dayanma gücünü yitirip kapıyı açmayana dek on kez gelip gitti. Bundan sonra da bir süre birbirlerini görmediler.

Birkaç yıl geçti. Bir keresinde B. provadan eve dönüşünde ara sokakta yürürken pis bir meyhanenin girişinde kendisine adıyla seslenen sarhoş, eski püskü giyinmiş bir adama rastladı. O adam Efimov'du. Tamamen değişmişti; yüzü sararmış ve şişmişti; sefil hayatının onda kalıcı izler bıraktığı açıkça görülüyordu. B. onu gördüğüne çok memnun olmuştu ve daha ağzını açmaya fırsat bulamadan kendini meyhanede buluverdi. Pis küçük bir arka odada arkadaşını dikkatle incelemeye başladı. Efimov'un giysileri lime limeydi, çizmeleri eskimiş, yıpranmış

gömleğinin önü şarap lekeleriyle beneklenmişti. Seyrek saçlarına ak düşmüştü.

"Neler yapıyorsun? Buraya nasıl düştün?" diye sordu. Efimov şaşkın ve hatta korkmuş görünüyordu. Öyle sarsıntılı ve abuk sabuk yanıtlar verdi ki, B. bir deliyle konuştuğu izlenimine kapıldı. Efimov biraz votka içmeden konuşamadığını ama uzun zamandır meyhanede ona kredi açmadıklarını itiraf etti. Konuştukça heyecanlanıyordu. İç rahatlatıcı hareketler yapmaya çalıştı ama yapmacık el hareketleri sadece küstahlık, yüzeysellik ve sırnaşıklık etkisi bırakıyordu. B. için bunlar acınacak hareketlerdi, korkularının doğru çıktığını fark etti. Yine de votka ısmarladı. Efimov'un yüzüne minnettarlık ifadesi geldi, neredeyse velinimetinin ellerini öpmek için yalvaracaktı. Yemek yerlerken B. bu acınacak haldeki adamın evlendiğini büyük bir şaşkınlık içinde öğrendi. Daha da şaşırtıcı olanı bütün mutsuzluğunun ve acısının kaynağının karısı olmasıydı. Bu evlilik onun yeteneğini tamamen öldürmüştü.

"Nasıl oldu bu?" diye sordu B.

"Kemanıma elimi sürmeyeli iki yıl oldu dostum," dedi Efimov. "O bir köylü, bir aşçı ve eğitim görmemiş kaba bir yaratık. Lanet olsun! Kavga etmekten başka bir şey yapmıyoruz. "

"Öyleyse neden evlendin onunla?"

"Karşılaştığımızda açlıktan ölmek üzereydim. Onunsa yaklaşık bin rublesi vardı. Bu yüzden de evliliğe balıklama atladım. Bana âşıktı. Boynuma atladı. Onu kim zorladı? Paranın hepsi yiyeceğe ve içeceğe harcandı kardeşim. Yedik. Yeteneğime gelince, o da uçtu gitti!"

B., Efimov'un kendisini haklı çıkarmaya çalıştığını fark etti.

"Her şeyi bıraktım. Her şeyi kaybettim," diye ekledi. Kısa süre önce keman üzerine neredeyse mükemmelliğe erişmek üzere olduğunu, hatta kasabanın en iyi kemancılarından biri ol-

duğu söylenen B.'yi bile tamamen gölgede bırakabilecek durumda olduğunu söylüyordu.

"Öyleyse problemin nedir?" diye sordu B. "İyi bir iş bulmuş olmalıydın."

"Değmez!" diye elini salladı Efimov. "Bir şeylerden anlayan birileri yok mu? Sen ne biliyorsun? Saçmalık! Hiçbir şey! İşte bildiğin bu! Bir balede dans havası tıngırdatmak. Senin işin bu. Doğru dürüst bir kemancı ne gördün ne de duydun. Seninle konuşmanın ne anlamı var? Böyle devam et!" Bunu söylerken Efimov yine el kol hareketleri yapıyor, sandalyesinde ileri geri sallanıyordu. Sonra B.'yi evine davet etti ama o reddetti, adresini aldı ve ertesi gün gelip onu göreceğine söz verdi. O ana kadar tıka basa yemiş olan Efimov arkadaşına, onu incitmek için çaba harcayarak, alaylı alaylı bakıyordu. Ayrılırken B.'nin pahalı kürkünü kaptı ve alçak bir hizmetkâr gibi giymesi için tuttu. Dışarıya çıkarlarken onu hancı ve korumalara başkentin en büyük kemancısı olarak tanıttı. Kısacası tavırları çok tiksindiriciydi.

Ertesi gün B. onu, o zamanlar büyük bir yoksulluk içinde yaşadığımız tek odalı tavanarasında buldu. Ben dört yaşındaydım ve annem Efimov'la evleneli iki yıl olmuştu. Mutsuz bir kadındı. Eskiden mürebbiye olarak çalışmıştı, iyi bir eğitim almıştı ve çekici bir kadındı. Yaşlıca bir devlet memuru olan babamla evlenmişti. Çünkü çok fakirdi. Fakat kocasıyla sadece bir yıl beraber olabildi. Babam ardından çok az miras bırakarak aniden öldü ve o para da mirasçılar arasında paylaşıldı. Annem elinde mirastan kendisine düşen çok az bir miktar parayla ve benimle bir başına kaldı. Bakılması gereken küçük bir çocukla artık mürebbiye olarak çalışması çok zordu. İşte tam bu durumdayken tesadüfen Efimov'la tanıştı, ona gerçekten âşık oldu. Çok coşkulu ve hayalperestti ve Efimov'da bir çeşit deha gördü. Parlak bir gelecekten kibirle söz edişine kandı. Bir dâhinin des-

tekleyicisi ve idarecisi olmanın göz alıcı hayali onun gururunu okşadı ve onunla evlendi.

Bütün ümitleri ve hayalleri bir ay içinde tarihe karıştı ve acı gerçekle yüz yüze kaldı. Büyük bir olasılıkla bin rublesi için onunla evlenmiş olan Efimov, para bittikten sonra arkasına yaslanıp ellerini kavuşturdu ve sanki bahanesinden memnunmuş gibi herkese evliliğin yeteneğini öldürdüğünü, havasız bir odada açlıktan ölen bir aileyle yüz yüze çalışamadığını, ortamın ilhamı yok ettiğini ve böylesine kötü bir talihsizliğin kaderinde yazılı olduğunu anlattı. Söylediklerinin doğruluğuna kendisi de inanmış gibi görünüyordu ve bir başka savunma biçimi bulduğuna çok memnundu. Mutsuz, yok olmuş bir dâhi, kötü kaderinin ve felaketinin suçunu yükleyebilecek gizli bir sebep arıyordu.

Sanatçı olma şansını çok uzun süre önce geri dönülmez bir biçimde kaybettiği gerçeğini kabul edeceğe benzemiyordu.

Bu kanıyla, sanki korkunç bir kâbusla boğuşurmuş gibi, mücadele ediyordu. Sonunda gerçek onu ele geçirip, bir dakikalığına gözleri açıldığında korkudan çılgına dönmüştü. Bunca zamandır hayatına anlam veren şeyleri unutması onun için kolay değildi. Son ana kadar bile hâlâ bir ümit olduğuna inandı. Kuşkusu olduğu zamanlarda kendini içkiye verdi. İçki onun acılarını yok ediyor, sarhoş edici bir tütsüyle üzüntülerini boğuyordu. O anlarda karısının kendisi için ne kadar gerekli olduğunu fark ettiğini sanmıyorum. Annem onun için canlı bir bahaneydi ve doğrusu üvey babam kendisini mahveden karısını daha başında ortadan kaldırsaydı her şeyin düzeleceği düşüncesinden asla vazgeçmedi. Zavallı annemse onu hiç anlayamadı. Tam bir hayalperest gibi, gerçeklerle ilk yüz yüze gelişinde yıkıldı. Hırçın, sinirli ve şirret bir kadın oldu. Ona eziyet etmekten memnun olan kocasıyla sürekli tartışıyor, çalışması konusunda devamlı olarak başının etini yiyordu. Ama üvey babamın körü körüne tutkuları, mantıksızlığı ve dalgınlığı onu giderek zalim ve duygu-

suz bir hale getirmişti. Karısı ölene dek kemanına bir daha dokunmayacağına yemin ederdi ve hatta bu kararını ona zalim bir açık yüreklilikle söylerdi. Her şeye rağmen öldüğü güne kadar onu çok seven annem bu hayata daha fazla dayanamadı. Kronik bir hastalığa yakalandı, sürekli bir acı ve işkence içinde yaşadı; bütün perişanlığına ek olarak ailenin bakımını sağlama endişesi de tek başına onun omuzlarındaydı. Evde yemek yapmaya başladı ve insanların gelip yemeklerini alabilecekleri bir servis başlattı. Ama Efimov gizlice onun parasını çalıyor ve annem de müşterilerinin tabaklarını boş olarak geri göndermek zorunda kalıyordu. B. bizi ziyarete geldiğinde annem çamaşır yıkamak ve eski giysileri onarmakla meşguldü. Çatı katında böyle günü gününe yaşamaya çalışıyorduk.

B. yoksulluğumuzdan çok etkilendi.

"Saçma sapan konuşuyorsun," dedi üvey babama. "Harcanmış yeteneğin nerde? O sana bakıyor, ya sen ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey," diye yanıtladı üvey babam.

B. annemin bütün problemlerini öğrendi. Kocası bütün ayyaşları ve külhanbeyi çetelerini eve doldurur sonra da evi kumarhaneye çevirirdi.

B. eski arkadaşını ikna etmek için uzun bir süre çabaladı. Sonunda tavırlarını düzeltmek için hiçbir şey yapmayacaksa ona yardım etmeye çalışmasının hiçbir yararı olmayacağını anlattı. Kendisine artık hiç para vermeyeceğini çünkü bu paranın sadece içki için harcanacağını açık açık söyledi. Kemanla bir şey çalmasını istedi; böylelikle durumuna göre onun için neler yapılabileceğine bakacaktı. Üvey babam kemanını almaya gidince B. gizlice anneme para verdi ama annem almadı. Ona daha önce hiç sadaka verilmemişti! Sonra B. parayı zorla bana verdi ve zavallı annem ağlamaya başladı. Üvey babam elinde kemanıyla geldi ve içmeden çalamayacağını söyleyip hemen biraz votka istedi. Votka geldi. Onu içti ve yumuşadı.

"Dostum olduğun için sana kendi bestemi çalacağım," dedi ve konsoldan kalın tozlu bir nota defteri çıkardı. "Bunların hepsini ben yazdım," dedi defteri göstererek. "Görüyorsun ya dostum senin bale müziklerinden çok farklı."

B. sessizce birkaç sayfa inceledi sonra kendi getirdiği kitabı açarak üvey babama kendi bestelerini bir kenara bırakıp onun getirdiklerinden bir şeyler çalmasını istedi.

Üvey babam bundan biraz rahatsız oldu ama yeni velinimetini kaybetme korkusuyla boyun eğdi. Evlendiğinden beri eline keman almadığını söylemesine rağmen B. arkadaşının son görüşmelerinden bu yana gelişme kaydettiğini fark etti. Zavallı annemin yüzünü görmek büyük bir zevkti. Babama bakıyor ve yine onunla gurur duyuyordu. B. de gerçekten memnun oldu ve ona bir iş bulmayı aklına koydu. Pek çok bağlantısı vardı ve doğru dürüst davranacağına dair söz aldığı zavallı arkadaşını tavsiye ederek onlarla hemen temas kurmaya başladı. Kendi parasıyla Efimov'u doğru dürüst giydirdi. Onu işe alma yetkisine sahip bazı önemli kişilerle tanıştırdı. Gerçek şuydu ki Efimov'un kabadayılığı boş konuşmaktan öte bir şey değildi ve arkadaşının önerilerini yerine getirmekten çok memnundu. B. üvey babamın şansını kaybetme korkusuyla dalkavukluk yapıp yaltaklanarak kendisinin gönlünü almaya çalışmasının çok can sıkıcı olduğunu söylüyordu. Doğru yolu bulduğundan emin bir şekilde Efimov içkiyi bile bıraktı. Sonunda tiyatro orkestrasında bir görev almayı başardı. Fırsatları iyi değerlendirdi ve bir aylık sıkı bir çalışma ve gayret sonucunda bir buçuk yıl yaptığı tembellik yüzünden kaybettiği her şeye yeniden kavuştu. Artık bundan sonra görevlerini yerine getirme konusunda çok dürüst ve titiz olmaya söz verdi. Fakat ailevi durumumuzda hiçbir gelişme olmadı. Üvey babam anneme maaşından bir kuruş bile vermedi; bütün parasını edindiği yeni arkadaşlarıyla yiyip içerek harcıyordu. Çoğunlukla tiyatro çevresinden insanlarla beraber olu-

yordu. Görevliler, koro solistleri ve figüranlar, yani başka deyimle yetenekli kişilerle değil de yanında kendisini üstün hissedebileceği kişilerle. Onların kendisine saygı göstermelerini sağlıyordu. İhmal edilmiş bir adam olduğunu, büyük bir yeteneğe sahip olduğunu ama karısının bu yeteneğini mahvettiğini onların kafalarına sokuyor ve sonuçta da orkestra şefinin müzik hakkında bir şey bilmediğini söylüyordu. Bütün orkestra üyelerine, oynanan oyunların seçimine ve hatta gösterilen operaların bestecilerine gülüyordu. Sonuçta yeni bir müzik teorisi ileri sürüp etrafındaki herkesi bıktırdı. Meslektaşlarıyla, orkestra şefiyle tartıştı; idareciye kaba davrandı ve hepsinin içinde en baş belası, en geçimsiz, en işe yaramaz olma ününü kazandı. Herkes onu çekilmez buluyordu.

Aslında böylesine değersiz bir adam, böylesine aptal ve işe yaramaz bir sanatçı, kibiri, övünmesi ve çirkin hareketleri olan kayıtsız bir müzisyen olması çok garipti.

Sonunda B. ile de tartıştılar. Efimov çok çirkin dedikodular uydurup onunla ilgili korkunç bir iftirada bulunmuştu. Altı aylık uyduruk bir çalışmadan sonra sarhoşluk ve tembellik bahanesiyle orkestradaki işinden kovuldu. Fakat ondan kurtulmak çok zor oldu. Kısa süre sonraeski püskü kıyafetleri içinde yine ortaya çıktı. Doğru dürüst olan bütün giysilerini satmış ya da rehine vermişti. Onu görmek isteyip istemediklerine hiç aldırmaksızın eski arkadaşlarıyla boş boş dolaşmaya başladı. Kin dolu dedikodular yaydı, saçma sapan gevezelikler yaptı, berbat durumundan yakındı ve ne kadar şeytan karısı olduğunu gelip bizzat kendilerinin görmeleri için hepsini eve davet etti.

Kuşkusuz işten atılmış eski bir meslektaşa bir içki ısmarlamaktan zevk alabilen birkaç dinleyici bulurdu; zaten onlar da onu saçma sapan konuşturmaktan hoşlanırlardı. Üstelik nükteli ve iğneli konuşur, sözlerine bazı dinleyicilerin hoşlanabileceği alaylı şakalar katardı. Arkadaşları onu, yapılacak daha iyi bir

şey olmadığında konuşturup eğlenilebilecek birkaçık yerine koyarlardı. Petersburg'a gelecek olan yeni bir kemancıdan söz ederek onu kışkırtmaktan zevk alırlardı. Bunu duyduğunda hep suratı asılırdı; hemen değişir ve gelenin kim olduğunu, yetenekli olup olmadığını öğrenmeye çalışırdı. Daima çok kıskanırdı. Bence gerçek ve sürekli deliliğinin başlangıcı işte o zamanlardı. Kendisinin Petersburg'un en iyi kemancısı olduğu konusunda sarsılmaz bir inancı vardı ama kötü şans onu rahat bırakmamıştı ve çeşitli entrikalar yüzünden yanlış anlaşılmış, gölgede bırakılmıştı. Bu inanışla boş yere hayale kapılırdı, çünkü o kendilerini aşağılanmış, incinmiş insanların arasında görmekten, bu konuda yüksek sesle yakınmaktan zevk alan, fark edilmemiş dehalarını büyük bir hazla seyretmekte gizli bir güzellik bulan insanlardan biriydi. Petersburg'daki tüm kemancıların isimlerini bilir ve içlerinden birini bile rakip olarak görmezdi . Bu talihsiz deliyi tanıyan sanat uzmanları ve heveslileri sırf onun tepkilerini görebilmek amacıyla bu adamın yanında saygıdeğer kemancılar hakkında konuşmaktan zevk alıyorlardı. Onun kötü ve küstahça sözlerinden hoşlanıyorlar, hayali rakiplerini eleştirirken söylediği zeki ve akıllıca şeyleri seviyorlardı. Genellikle onu anlayamıyorlardı ama günün müzik ünlülerini böylesine cesaretle ve hoş bir şekilde başka hiç kimsenin karikatürize edemeyeceğini biliyorlardı. Alay ettiği müzisyenler bile ondan biraz korkuyorlardı, çünkü iğneli nükteciliğini biliyorlardı. Eleştirinin esas olduğu örneklemelerindeki saldırılarının ve yargılarının yerindeliğini kabul ediyorlardı. Ve artık onu tiyatro koridorlarında, sahne arkasında görmeye alışmışlardı. Görevliler, sanki bağımsızmış ve ev halkından biriymiş gibi etrafta özgürce dolaşmasına izin veriyorlardı. Bu durum sonunda herkes ondan tekrar sıkılana dek iki üç yıl kadar böyle sürdü. Sonra oradan tamamen uzaklaştırıldı ve hayatının son iki yılında okyanusta bir daha hiç görülmeyecek olan bir balık gibi gözden kayboldu. Bununla be-

raber, B. ona birkaç kez rastladı, fakat o kadar acınacak bir haldeydi ki yine merhameti nefretine galip geldi. Ona seslendi ama üvey babam kendisini öylesine küçük düşürülmüş hissetmişti ki, hiç duymamış gibi davranıp, kullanıla kullanıla eskimiş şapkasını gözlerine kadar indirerek geçip gitti. Önemli bir tatil gününün sabahında B. eski arkadaşı Efimov'un tebriğe gelmiş olduğunu haber aldı. Dışarı çıktı. Sarhoş olan Efimov orada öylece durup büyük bir abartıyla neredeyse yerlere kadar eğilerek reverans yapıyor ve –duyulmayacak kadar alçak sesle mırıldanıp– içeri girmeyi reddediyordu. Sanki "Nasıl olur da benim arzularım senin gibi önemli bir insanınkiyle birleşebilir? Bize uşakların yeri yakışır. Biz olsa olsa seni selamlayıp ortalıktan kaybolabiliriz," diyor gibiydi. Bu olay fazlasıyla utanç verici, aptalca ve tiksindiriciydi. Bundan sonra bu sefil, namussuz ve korkunç yaşamına bir son veren felakete kadar B. onu bir daha görmedi.

Her şey garip bir şekilde noktalandı. Bu felaket benim yalnızca ilk çocukluk anılarıma değil, bütün yaşamıma da etki etmiştir. İşte olanlar... Ama önce nasıl bir çocukluk yaşadığımı; benim ilk anılarımda kötü izler bırakan ve annemin ölümüne neden olan kişinin nasıl biri olduğunu anlatmalıyım.

İKİNCİ BÖLÜM

Dokuz yaşımdan önceki yaşantımı hiç hatırlamıyorum. Nedenini bilemiyorum ama o yaşıma kadar yaşadığım hiçbir şey bende çok güçlü bir etki bırakmamıştı. Sekiz buçuk yaşımdan itibaren ise her şeyi günü gününe, hiç kesintisiz, sanki dün olmuş gibi gayet net hatırlayabiliyorum. Gerçi çocukluğumun ilk yıllarından da birkaç şey hatırlayabiliyorum ama bunlar -odanın karanlık bir köşesindeki bir resmin önünde devamlı yanan küçük bir lamba; sokakta bir atın beni düşürmesi ve sonradan anlatıldığına göre üç ay hasta yatmam; hastalığım sırasında annemin yatağında onun yanında yatarken geceleri uyanışım; korkunç rüyalardan, gecenin sessizliğinden, köşede tıkırtılar çıkaran farelerden korkup tir tir titreyişim, yatak örtülerinin altında korkudan kıvrılıp asla annemi uyandırmaya cesaret edemeyişim gibi- anne korkusunun benim için en büyük dehşet olduğunu anladığım rüya gibi şeyler. Birdenbire kendimin farkına vardığım andan itibaren dikkat çekecek kadar çabuk

bir biçimde gelişmeye başladım. Çocukça olmayan pek çok fikirle mücadele edebiliyordum. Benim için her şey açıktı, olayları çabuk ve kolay anlıyordum. Gayet iyi hatırlayabildiğim duygular canlı ve kötüdür. Zaman geçtikçe büyüyen, silinmez izler bırakan bu duyguları her gün yaşamaya başlamıştım. Ailemle yaşadığım günler tıpkı çocukluğum gibi garip, kasvetli bir renkle örtülüydü.

Şimdi, sanki derin bir uykudan uyanmışım gibi birdenbire bilinçlendiğimi hissediyorum -kuşkusuz o zamanlar, değişim bu denli şaşırtıcı değildi-. Kendimi alçak tavanlı, tozlu ve geniş bir odada buldum. Duvarlar kirli bir yeşildi, köşede büyük bir Rus sobası duruyordu, pencereler sokağa, daha doğrusu karşı evin çatısına bakıyordu ve duvarlardaki çatlakları andırıyordu. Pencere eşiği yerden öylesine yüksekti ki pencereye tırmanmak için masa ve sandalye çektiğimi hatırlıyorum. Evde kimse olmadığı zamanlar pencerenin kenarında oturup dışarıyı seyretmeye bayılırdım. Oda, altı katlı büyük bir evin çatı katı olduğu için oradan kasabanın yarısını görebiliyordum. Mobilya olarak, içi dışına çıkmış, tozlu bir muşamba kanepe kalıntısı, basit, beyaz bir masa, iki sandalye, annemin yatağı, içinde bir şeyler olan bir köşe dolabı, hep bir tarafa doğru eğik duran bir konsol ve yırtılmış kâğıt paravandan başka bir şeyimiz yoktu.

Karanlıktı, hatırlıyorum. Her şey karmakarışık bir haldeydi; fırçalar, yırtık pırtık elbiseler, tahta kâseler, kırık bir şişe, Tanrı bilir daha neler neler. Annemin fazlasıyla heyecanlı olduğunu ve ağladığını hatırlıyorum. Üvey babam üzerinden hiç çıkarmadığı redingotuyla köşede oturuyordu. Annemi her zamankinden daha çok sinirlendiren alaylı tavrını takınmıştı. Sonra fırçalar, kâseler havada uçuşmaya başladı. Gözlerimden yaşlar boşandı, bağırıyor, bir ona bir ötekine koşuyordum. Korkunç bir panik içindeydim ve onu korumak için üvey babama sıkıca sarılmıştım. Neden böyle düşündüğümü bilemiyorum ama an-

nemin ona sinirlenmesi için hiçbir sebep olmadığını hissediyordum. Suçlu değildi, onun adına annemden af dilemek, gerekirse yerine cezalandırılmak istiyordum. Annemden müthiş korkardım, herkesi de öyle sanırdım. Önce benim davranışıma şaşırdı, sonra beni kolumdan tuttuğu gibi paravanın arkasına sürükledi. Kolumu karyolaya çok kötü çarpmıştım ama korkum acımdan daha büyüktü, gıkım bile çıkmadı. Annemin üvey babama beni göstererek öfkeli ve sert bir şekilde konuştuğunu hatırlıyorum -şu andan itibaren üvey babamdan söz ederken "baba" diyeceğim, çünkü gerçek babam olmadığını çok sonraları öğrenmiştim-. Kavgaları iki saat kadar sürdü. Titreyerek, tüm bunların nasıl sonuçlanacağını bütün gücümle tahmin etmeye çalışıyordum. Sonunda ortalık yatıştı ve annem çekip gitti. Sonra babam beni yanına çağırdı, öptü, saçlarımı okşadı, dizine oturttu, kendisine sıkıca sarılmamı istedi. Sanırım bu benim ailemden ilk yakınlık görüşümdü. Belki de bu nedenle o andan itibaren her şeyi bu denli net hatırlamaya başladım. Babamı korumakla onun taraftarlığını kazandığımı fark ettim. Onun annemden neler çektiğini ilk kez işte o zaman anlamıştım. Bu düşünce beni günden güne daha çok rahatsız etmeye başladı.

O andan itibaren babama karşı içimde sonsuz bir sevgi yükseldi, fakat bu garip bir sevgiydi, çocukça olmayan bir duygu. Eğer bir çocuk için bunu söylemek yerinde olursa, daha çok sevecen bir annelik duygusuydu diyebilirim! Babamı hep öylesine acınacak, dayanılmaz acılar çekmiş ve ezilmiş bir yaratık olarak görmüştüm ki onu tutkuyla sevmemek, teselli etmemek, ona karşı sevecen olmamak, onun için bir şeyler yapmamak büyük haksızlık olurdu. Babamın dünyadaki en çileli ve en mutsuz insan olduğu fikrine nereden kapıldığımı hâlâ anlamıyorum. Bana bu izlenimi veren neydi! Bir çocuk onun kişisel talihsizliğini nasıl anlayabilirdi ki? Her şeyi kafamda bir şekil vererek kendime göre anlıyordum. Bugün hâlâ o izlenimleri nasıl edindiğimi

kavrayamıyorum. Belki annem bana karşı biraz sert olduğu için, ben de acı çeken bir yoldaşa sarılır gibi babama sarılmıştım.

Çocukluk uykusundan ilk uyanışımı ve yaşamla ilk tanışmamı böylece anlatmış oldum. Daha en başında yüreğim yaralanmıştı. Gelişimim akıl almaz ve yorucu bir hızla başladı. Artık sadece olayları uzaktan seyretmekle kalmıyor, düşünüyor, neden arıyor, gözlemler yapıyordum. Fakat bu yetenekler öylesine erken bir yaşta kullanıma girmişti ki zihnim doğru dürüst yorum yapamıyordu. Böylelikle kendime göre yarattığım bir dünyada yaşamaya başlamıştım. Etrafımdaki her şey babamın bana sık sık anlattığı ve benim gerçek olarak değerlendirdiğim bir peri masalına dönmüştü. İçimde garip bir his doğdu. Nasıl olduğunu bilmeden, garip bir aile ortamında yaşadığımı, anne ve babamın tanışma fırsatı bulduğum diğer insanlara hiç benzemediklerini fark ettim. "Neden?" diye merak ederdim."Neden diğer insanlar benim anne ve babamdan farklılar, görünüşleriyle bile? Neden diğer insanların yüzlerinde gülücükler varken bizim küçük köşemizde hiç kimse gülmüyor ya da hiçbir mutluluk ifadesi göstermiyor? Daha dokuz yaşımda bir çocukken, eski püskü kıyafetimi gizlemek için annemin eski ceketine sarınıp birkaç kuruş parayla birkaç gram şeker, çay ya da ekmek almaya giderken merdivende ya da sokakta karşılaşma fırsatı bulduğum birinin bana söylediği her kelimeyi incelememe hangi güç, hangi zorunluluk neden olurdu?" Yine nasıl olduğunu bir türlü bilemiyorum ama çatı katımızda bitmek tükenmek bilmeyen, dayanılmaz bir hüzün havası olduğunu seziyordum. Bir yanıt arıyordum ve bilmeceyi bu şekilde çözmeme yardımcı olan kimdi bilemiyorum ama annemi suçluyordum, onu, babamın kötü kaderi olarak görüyordum. Yine söylüyorum, böyle korkunç bir izlenimin nasıl oluştuğu konusunda hiçbir fikrim yok. Babama bağlandıkça annemden nefret ediyordum. Bu düşünce hâlâ beni üzer. Babama olan bu garip düşkünlüğüme belki birisinden de fazla

katkıda bulanan bir başka olay olmuştu. Bir gün, akşam dokuz sularında annem maya almam için beni fırına gönderdi. Babam evde yoktu. Geri dönerken ayağım kaydı ve maya dolu kâseyle beraber düştüm. Aklıma ilk gelen şey annemin gazabı oldu, aynı zamanda da sol kolumda korkunç bir acı hissetim ve yerden kalkamadım. Yoldan geçenler etrafıma toplanmıştı; yaşlı bir kadın kalkmama yardım etti, yaramaz bir çocuk da elindeki anahtarı kafama vuruverdi. Sonunda ayağa kalktım. Kırılan kabın parçalarını toplayıp yalpalaya yalpalaya yoluma devam ettim, tam o sırada birden babamı gördüm. Bizim evin karşısındaki görkemli konağın önündeki kalabalığın içinde duruyordu. Ev varlıklı bir aileyi aitti ve muazzam bir şekilde aydınlatılmıştı. Girişinde bir sürü araba duruyor ve pencerelerden caddeye müzik sesi yayılıyordu. Babamın redingotunun kuyruğuna yapıştım, kırık kabın parçalarını gösterip eve dönmeye korktuğumu ağlayarak ona anlattım. Beni koruyacağından emindim. Ama acaba onun beni annemden daha çok sevdiğini nereden çıkarıyordum? Ona korkusuzca yaklaşabilmemin sebebi neydi? Elimden tutup beni rahatlatmaya çalıştı ve sonra kucağına alıp bir şey göstermek istediğini söyledi. Yaralı kolumdan tuttuğu için fena halde canım yanıyordu, hiçbir şey görecek durumda değildim. Ama onu incitmek korkusuyla bağırmadım. Sürekli olarak bir şey görüp görmediğimi soruyordu. Ben de onu memnun edecek bir yanıt vermek için elimden geleni yapıyordum. Kırmızı perdeler gördüğümü söyledim. Beni caddenin karşısına, evin yakınına götürmek istedi, sonra birdenbire, neden bilmem ona sarılıp beni anneme götürmesi için yalvararak ağlamaya başladım. Hatırlıyorum da o zamanlar babamın okşamaları beni çok üzüyordu. Beni sevmelerini çok istediğim iki insandan biri beni sevip, sevecen davranırken diğeri gözdağı vererek yanına yaklaştırmayacak kadar korkutuyordu. Ama her nasılsa annem pek de sinirlenmedi, beni hemen yatırdı. Kolum-

daki acının gittikçe fazlalaştığını ve bunun sonucunda ateşlendiğimi hatırlıyorum ama mutluydum, çünkü her şey iyi sonuçlanmıştı. Gece boyunca kırmızı perdeli evi düşümde gördüm.

Ertesi gün uyandığımda ilk aklıma gelen şey kırmızı perdeli ev oldu. Annem dışarı çıkar çıkmaz küçük pencereye tırmanıp evi seyretmeye başladım. Bu ev uzunca bir süre merakımı çekmeye devam etti. Akşamları sokak aydınlanıp, camların arkasındaki koyu kırmızı perdeler kan kırmızı garip bir ışıltıyla parladığında onu seyretmeyi çok severdim. Güzelim heybetli atların çektiği görkemli arabalar sürekli olarak ön kapıya getirilir ve her şey fazlasıyla ilgimi çekerdi. Girişteki gürültü ve karışıklık, arabaların rengârenk lambaları, arabalarda yolculuk yapan süslü elbiseli kadınlar. Benim çocukluk hayallerimde bütün bunlar krallara özgü bir ihtişam ve bir peri masalı büyüsü yaratmıştı. Üstelik babamla evin önünde karşılaşmamızdan sonra her şey iki kat sihirli ve ilgi çekici bir hal aldı. Benim coşmuş hayal gücüm inanılmaz düşünceler ve varsayımlar yaratmaya başlamıştı. Babam ve annem gibi iki garip insanla birlikte yaşayınca böyle anormal ve acayip bir çocuk olmam pek de şaşılacak bir şey olmasa gerek. Karakterlerindeki farklılık hep dikkatimi çekerdi, örneğin, annem sürekli olarak gereksiz yere telaşlanır, evimizin berbat durumuna canı sıkılır, hepimizi geçindirenin yalnız kendisi olduğu gerçeğini babamın yüzüne vururdu. Neden anneme yardım etmediğini, niçin evde bir yabancı gibi yaşadığını sormadan duramazdı. Annemin söylediklerinden çok az şey kavrayabiliyordum. Babamın bir sanatçı -bu kelime zihnime saplanmıştı- ve bir dâhi olduğunu şaşkınlıkla öğrendim. Kısa sürede "herkesten farklı ve tek adam" şeklinde net bir sanatçı kavramı şekillendirdim. Büyük olasılıkla bu fikrimde babamın davranışlarının rolü vardı. Bir zamanlar üzerimde son derece güçlü bir etki bırakan bir şey söylemişti: "Yoksulluktan kurtulup bir centilmen olacağım zaman gelecek. Annen öldü-

günde ben yeniden doğacağım." Bu kelimelerin beni ne denli korkuttuğunu hâlâ hatırlıyorum. Onunla aynı odada kalmaya dayanamayıp soğuk salona koşmuş ve pencerenin eşiğine dayanarak yüzümü ellerime gömüp hıçkıra hıçkıra ağlamıştım. Daha sonra olanları tekrar düşününce, vahşi hayal gücümün de yardımıyla babamın korkunç arzusuna kendimi alıştırdım. Uzun süre belirsizliğin sıkıntısını çekemezdim, bir kabullenme yolunu seçmeliydim. Ve böylece -nasıl başladığını Tanrı bilir- annem öldüğü zaman babamın bu sefil çatı katı odasından kurtulup beni de yanına alarak başka bir yere gideceği fikrine sıkı sıkı sarıldım. Ama nereye? Buna hayal gücüm bile bir yanıt bulamıyordu. Sadece bulunduğumuz yeri hafızamın elverdiği en parlak, en lüks ve görkemli şeylerle süslemeyi hayal ettiğimi hatırlıyorum. Yakında zengin olacakmışız gibi geliyordu bana. Artık alışveriş için çarşıya gönderilmeyecektim. Bu işi her zaman çok ağır bulmuşumdur, çünkü evden çıktığım anda, kapı komşumuzun çocukları sürekli olarak bana sataşırdı, özellikle de eğer süt ya da yağ taşıyorsam çok sinirli olurdum. Dökersem çok pahalıya ödeyeceğimi bilirdim. Sonra, babamın güzel elbiseler giyeceğini ve muhteşem bir eve taşınacağımızı hayal ettim. O anda koyu kırmızı perdeli büyük ev ve babamla orada gördüklerim hayal gücümün yardımına koştu. O eve taşınacak, sonsuza kadar mutlu ve huzurlu bir yaşam sürecektik. O andan sonra akşamları pencereden dışarı bakıp, kendimi daha önce hiç görmediğim kadar şıklık ve zarafetle giyinmiş ziyaretçi akınına alıştırmaya çalışarak gitgide artan bir merakla sihirli evi inceledim. Pencelerden gelen ahenkli müzik nağmelerini hayal ettim, neler olduğunu tahmin etmeye çalışarak perdelerin karşısında uçuşan gölgeleri seyrettim ve hep orasının sonsuz bir eğlence ve cennet krallığı olduğuna kendimi inandırdım. Korkunç odamızdan ve giymek zorunda olduğum eski püsküllerden iğrendim. Bir gün annem beni azarladı ve pencereden

aşağı inmemi söyledi. O anda o eve bakmamdan hoşlanmadığı, onu düşünmemi istemediği, mutlu olacağımız düşüncesinden nefret ettiği ve bu kadarcık da olsa engellemeye çalıştığı hissine kapıldım... Bütün akşam annemi dikkatle ve kuşkuyla seyrettim.

Annem gibi sonsuz acılar çekmiş bir kadın için nasıl böyle zalim duygular besledim? Yaşamının ne denli sefil geçtiğini ancak şimdi anlamaya başlıyorum ve onun ezik varlığını yüreğimde bir sızıyla hatırlıyorum. O zamanlar, yani çocukluğumun karanlık, acayip döneminde, oldukça anormal olan gelişim evresinde bile kalbim merhamet ve üzüntüyle sızlardı; korku, şaşkınlık ve kuşku ruhumda ağır bir yük oluştururdu. Vicdan azabı ve utancım, içimde giderek büyüdü. Anneme karşı olan acımasız duygularımdan dolayı kendimi kötü ve zalim hissettim. Bazı nedenlerle birbirimizden uzaklaşmıştık; ona karşı sevecen duygular beslediğimi hatırlayamıyorum. Bugünse hâlâ kalbimi yaralayan bazı küçük anılar var. Bir keresinde -şu anda bana anlamsız ve biraz da önemsiz gelen bir şey ama ne yazık ki böyle anılar beni üzer ve en acı şekilde zihnimde yer eder- bir akşam babam evde yokken annem şeker ve çay almam için beni çarşıya gönderecekti. Parayı tekrar tekrar sayıyor, kararsızlık içinde fikrini değiştiriyordu, çünkü harcayabileceği her bir kuruşu hesaplaması gerekiyordu. Sanırım yarım saati para saymakla geçirdi ama bir türlü işin içinden çıkamıyordu. Bazen biraz uyuşuklaşıyor, alçak monoton bir sesle sayarak sürekli bir şeyler tekrarlıyor, sanki kelimeler kendiliğinden ağzından dökülüyordu. Dudakları ve yanakları solgundu, elleri titrer ve yalnız kalıp düşündüğü zamanlar sürekli kafasını sallardı.

"Hayır kalsın," dedi bana bakarak. "Yatsam iyi olacak, sen ne dersin? Uykun var mı Netoçka?" Yanıt vermedim, başımı kaldırdı, bana tatlı tatlı ve şefkatle baktı. Yüzü öyle sıcak bir anne gülümsemesiyle ışıldıyordu ki kalbim hızla çarpmaya başla-

mıştı. Hem de bana Netoçka demişti, bundan beni sevdiği sonucunu çıkarıyordum. Bu ismi Anna'nın değişik bir biçimi olarak kendisi bulmuştu ve bana yakın olduğunu hissettiği zamanlar bu ismi kullandığını biliyordum. O kadar duygulandım ki ona sarılıp onunla beraber ağlamak için güçlü bir arzu duydum. Zavallı kadın uzunca bir süre "Yavrum, Anetta, Netoçka," diye tekrarlayarak ne yaptığının farkına bile varmadan mekanik bir şekilde saçlarımı okşuyordu. Gözümden yaşlar boşanmasın diye çaba harcıyordum. Büyük bir inatla yaşların akmasını ve duygularımı belli etmesini engelliyordum. Ne böylesi bir acımasızlığın benim doğamda olduğuna ne de onun sertliğinin beni ona karşı düşman yaptığına inanıyorum. Hayır! Babama olan özel ve inanılmaz sevgim beni böyle yapmıştı. Bazen köşedeki yatağımda soğuk örtülerin altında büzülüp uyurken kendimi garip hissederdim. Kısa bir süre önce biraz daha küçükken annemin yatağında uyuduğum, geceleri uyanmaktan pek o kadar korkmadığım, anneme sokularak gözlerimi sıkıca yumup tekrar uyuyana dek ona sıkıca sarıldığım günlerin anıları zihnimde canlanırdı. Onu gizlice sevmekten kendimi alamadığımı hâlâ hissediyordum. Pek çok çocuğun anormal derecede duygusuz olduğunu fark ettim. Eğer birisini severlerse diğerlerini sevmemeye eğilimlidirler. İşte bende de böyle olmuştu.

Bazen çatı katımızda haftalarca ölüm sessizliği olurdu. Annemle babam kavgayı keserler, ben de yanlarında eskisi gibi hep sessiz, düşünceli, üzüntülü ve rüyalar âleminde yarattığım bir dünyada yaşardım. Onların beraberliklerini seyrederken birbirleriyle olan ilişkilerini anlayabiliyordum. Aralarındaki sinsi ve sürekli düşmanlığın hayatımıza da sızıp bir kargaşalık atmosferi yarattığının farkındaydım. Kuşkusuz bunların nedenlerini ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda değildim, ancak elimden geldiğince anlayabildiklerimle yetiniyordum. Köşemde unutulduğum uzun kış gecelerinde, saatlerce onları seyreder, babamın

yüzünü inceleyerek düşüncelerini tahmin etmeye çalışırdım. Bazen annem beni dehşete düşürürdü. Saatlerce odanın içinde durmaksızın bir aşağı bir yukarı dolaşıp dururdu. Uykusuzluk çektiği gecelerde bile aynı şeyi yapardı. Sanki yalnızmış gibi kendi kendine mırıldanarak, kollarını havada sallayıp göğsünde kavuşturur ya da korkunç yıpratıcı bir acı ifadesiyle ellerini bükerek odada dolanırdı. Bazen, belki de onun için özel bir anlamı olmayan gözyaşları yüzünden süzülürdü. Bazen de bayılırdı. Kendisinin hiç önemsemediği ciddi bir hastalığı vardı.

Bozmaya cesaret edemediğim yalnızlığının ve sessizliğimin gitgide daha da ağır geldiğini hatırlıyorum. Sürekli düşünerek, hayal kurarak içimde gelişen anlaşılmaz ve karanlık içtepiler yüzünden gizliden gizliye acı çekerek koskoca bir yıl geçirdim. Bir orman yaratığı kadar vahşiydim. Sonunda babamın dikkatini çektim. Beni çağırdı ve neden sürekli kendisine bakıp durduğumu sordu. Ona yanıt verdiğimi hatırlamıyorum ama biraz düşündükten sonra bana alfabeyi öğreteceğini ve böylelikle okuyabileceğimi söylediğini iyi hatırlıyorum. Sabırsızlıkla bunu bekledim ve gece boyunca daha alfabenin bile ne olduğunu bilmediğim halde bunun hayalini kurdum. Ertesi gün babam gerçekten de bana öğretmenlik yapmaya başladı. Benden beklenenin ne olduğunu çabucak kavrayarak hızla öğreniyordum, çünkü bunun onu memnun edeceğini biliyordum. Hayatımın en mutlu anıydı. Zekâmı övüp, saçımı okşayarak beni öptüğü zaman neredeyse sevinçten ağlayacaktım. Babamın bana hayranlığı giderek artıyordu ve ben de onunla konuşmaktan daha az çekinir olmuştum. Genellikle, söylediği tek bir kelimeyi bile anlayamadığım halde bıkmadan usanmadan konuşuyorduk. Fakat ondan biraz korkuyordum, sıkıldığını düşünmesinden korkuyordum ve tüm yaptığım, her şeyi anlıyormuşum gibi davranmaktı. Akşamları beraber oturmak aramızda bir alışkanlık haline gelmişti. Hava kararmaya başladığında, o eve gelir gelmez ilk işim

okuma kitabımla yanına gitmek oluyordu. Beni karşısındaki küçük tabureye oturtur, dersten sonra da bana kitap okurdu. Sadece onu sevindirebilmek umuduyla hiçbir şey anlayamadan gülüp dururdum. Beni gülerken görmek onu eğlendirir ve daha da neşelendirirdi. Bir gün dersten sonra bana bir masal anlattı. Duyduğum ilk masaldı. Büyülenmiş gibi oturdum. Büyük bir heyecanla masalı dinledim ve kendimi bir başka dünyanın içinde buldum. Masal bittiğinde kendimden geçmiştim. Beni bu denli etkileyen şey masalın kendisi değildi, gerçekle kurguyu birbirine karıştırmış, kendime bir öykü yaratmıştım. Sürekli olarak koyu kırmızı perdeli evi düşünüyordum ve her nasılsa babam hikâyedeki bir karakter olarak ortaya çıkıyordu -nedenini Tanrı bilir, belki de hikâyeyi o okuduğu içindi-. Orada annem de vardı, babamla -kim bilir nereye- gitmemizi engellemeye çalışıyordu. Ben de inanılmaz hülyalarımla ve beynim en çılgın, en olanaksız hayallerle dolu olarak hikâyede yer alıyordum. Bütün bunlar zihnimde o kadar karışık bir hal aldı ki kısa süre içinde tam bir kaosa dönüştü. Bir anda yargı yeteneğimi, zaman kavramını tamamen yitirdim ve gerçek silindi, nerede olduğumun bile farkında olduğumu sanmıyorum. Geleceğin bize neler hazırladığı, babamın neler beklediği, bu tavan arasından kurtulduktan sonra beni nereye götüreceği hakkında onunla konuşmaya can atıyordum. Tüm bunların olacağından emindim ama nasıl ve ne şekilde başarılacağı konusunda hiç fikrim yoktu. Sadece endişelenerek kendime acı çektiriyordum. Bazen genellikle de akşamları, babamın her an koridora çıkmamı gösteren bir hareketle göz işareti yapacağını hissederdim. Kendimi hep, kitabımı ve tek resmimi -çok çok eski zamanlardan beri çerçevesiz olarak duvarda asılı duran ve benim yanımıza almaya karar verdiğim perişan haldeki taşbaskısı resmimi- alarak annemin yanından sürünerek geçerken hayal ederdim. Sonra birlikte kaçacak ve annemi bir daha hiç görmeyecektik. Bir gün annem evde yokken,

babamın genellikle içtikten sonra olduğu gibi, iyi bir anını yakaladım ve yanına gittim, konuyu benim özenle düşünülmüş planıma doğru yönlendirerek konuşmaya başladım. Söyleyeceğim şeye dikkatini çekebilmek umuduyla titreyerek ona sarıldım ve güldürmeyi başardım, sonra da ağzını aramaya başladım. Nereye ve ne zaman gidecektik? Yanımıza ne almalıydık? Nasıl yaşayacaktık? Ve kırmızı perdeli evde mi oturacaktık?

"Ne evi? Ne kırmızı perdesi? Neden söz ediyorsun sen? Neler saçmalıyorsun küçük budalam benim?"

Her zamankinden daha da ürkek bir tonla annem öldüğünde artık bu tavan arasında yaşamamıza gerek kalmayacağını, beni zengin ve mutlu olabileceğimiz bir yere götüreceğini açıklamaya başladım. Bütün bunları bana söz verdiğini hatırlattım. Onu ikna etmeye çalışırken aslında bunları söylediğine ya da söylediğine inandığıma kendimi ikna etmeye çalışıyordum.

"Annen ölünce mi? Ne zaman ölecek?" diye tekrarladı. Şaşkınlıkla bana bakıp kalın gri kaşlarını çattı ve yüz ifadesi değişti. "Sen neden söz ediyorsun zavallı budala?.." Sonra beni azarlamaya başladı. Aptal bir çocuk olduğumu, hiçbir şeye aklımın ermediğini uzun uzun anlattı. Tüm söylediklerini tam olarak hatırlamıyorum, ama çok üzüldüğümü biliyorum.

Ne söylediklerinin tek kelimesini anladım, ne de aşırı öfke ve ümitsizlik anında anneme söylediği şeylere kulak misafiri olduğumu ve bunlar üzerinde düşündüğümü bilmenin ona ne kadar acı verdiğini değerlendirebildim. O anda içinde her ne kadar öfke ve delilik duyguları vardıysa da, bu söylediklerimin onu şoka uğrattığı kesindi. Bana gelince, onu bu denli kızdıran şeyin ne olduğunu bildiğim halde yine de hayal kırıklığına uğradım, incindim ve ağlamaya başladım. Sanki bizi bekleyen şeyler öylesine önemliydi ki benim gibi budala bir çocuk konuşmaya ve düşünmeye cesaret etmemeliydi. Üstelik bunu hemen anlaya-

masam da garip bir şekilde anneme haksızlık ettiğimi hissettim. Korkuyla ezildim, kalbime kötü bir kuşku düştü. Acı çektiğimi ve ağladığımı görünce koluyla gözyaşlarını silip, ağlamamam için yalvararak beni teselli etmeye çalıştı. Uzunca bir süre sessizce oturduk. Kaşlarını çattı, bir şey düşünüyormuş gibi görünüyordu; tekrar benimle konuşmaya başladı ama ne kadar çabaladıysam da söylediği her şey bulanık kaldı. Bazı cümlelerden ve kelimelerden anladığım kadarıyla bana kendisinin büyük bir sanatçı olduğunu, kimsenin onu anlamadığını ve çok yetenekli olduğunu açıklamaya çalışıyordu. Anlayıp anlamadığını sorup tatmin edici bir yanıt aldıktan sonra "yetenekli" kelimesini bana tekrarlattığını hatırlıyorum. Sonra güldü. Sanırım sonunda kendisi için çok önemli olan bir olaydan bana söz etmesi onu eğlendirmişti. Karl Fyodoroviç'in gelişiyle konuşmamız kesildi. Olanları hemen unutmuş ve onu gösterip "işte bir gram yeteneği olmayan Karl Fyodoroviç karşınızda" deyince kahkahayı basmıştım.

Şu Karl Fyodoroviç çok ilginç bir insandı. Hayatının bu döneminde öyle az insan tanımıştım ki onu kolay kolay unutamazdım. Bugün bile hâlâ gözümün önündedir. Meyer adında bir Alman'dı. Almanya'da doğmuş, Petersburg Bale Topluluğu'na katılabilme umuduyla Rusya'ya gelmek için Almanya'dan ayrılmıştı. Fakat çok kötü bir dansçıydı ve bale topluluğunda iş bulamadı. Sonunda tiyatro topluluğunda figüran olarak işe başladı. Çeşitli konuşmasız rollerde oynadı. Bazen kalabalık bir asker topluluğunda bayrağı tutan asker oluyor ve diğerleriyle beraber "kralımız için canımız feda!" diye bağırıyordu. Dünyada rolüne Karl Fyodoroviç'ten daha tutkuyla bağlı hiçbir aktör yoktu. Hayatının en büyük talihsizliği ve üzüntüsü baleye girememiş olmasıydı. İkisi de tiyatroda çalıştıkları zaman arkadaş olmuşlardı. O zamandan beri de başarısız dansçı onu hiç unutmamıştı. Birbirlerini sık sık görürler, şanssızlıklarına ve tanınmamış

olmalarına acınırlardı. Alman, dünyadaki en duyarlı ve kibar adamdı. Babama sunduğu dostluk tutkulu ve çıkarsızdı. Babamın ona özellikle bir bağlılığı olmadığını, sadece daha iyi bir arkadaşı olmadığı için ona katlandığını düşünürdüm. Üstelik babamın öyle bir ayrıntıcı tutumu vardı ki, bale sanatını bir sanat olarak görmeyip zavallı adamı ağlatırdı. Zayıf bildiği için hep ona dokunur, talihsiz Karl Fyodoroviç heyecanlanıp savunmaya geçince ona gülerdi. Ona "Nürnberg Züppesi" diyen B.'den sonraları onun hakkında çok şey duydum. İkisi içerlerken tanınmamış olmaları konusunda talihsizliklerine sızlanıp dururlarmış. Bu tür olayları ben de hatırlıyorum. Birdenbire ağlamaya başlardım, nedenini bilmiyorum. Hep annem evde yokken olurdu. Alman ondan çok korkardı, birisi gelene kadar hep koridorda durup beklerdi ve annemin evde olduğunu öğrenince hızla aşağıya kaçardı. Daima yanında Almanca şiirler getirirdi. Onları yüksek sesle bize okurken çok heyecanlanırdı. Sonra bizim için onları Rusçaya çevirir, tekrar okurdu. Bu babamı çok eğlendirirdi, beni de gözümden yaş gelene dek güldürürdü. Bir keresinde Rusça bir şey bulmuşlardı, bu onları öylesine heyecanlandırmıştı ki her karşılaştıklarında onu beraber okurlardı. Ünlü bir Rus yazarın nazım halindeki tiyatro eseriydi. Açılış dizelerini artık neredeyse ezberlemiştim, yıllar sonra karşıma çıksa bile zorluk çekmeden hatırlayabilirdim. Eser Gennaora ya da Giaccobi adlı büyük bir ressamın talihsizliklerini anlatıyordu. Ressam bir sayfada "Kimse beni tanımıyor" derken bir başka sayfada "Ben ünlüyüm" diyor, bir sayfada "Hiç yeteneğim yok" diye yakınırken birkaç satır sonra "Ben yetenekliyim" diye övünüyordu. Eser çok acıklı bir şekilde bitiyordu. Çok kötü bir oyundu ama iki okuyucuyu masum ve trajik bir biçimde etkilemişti, çünkü başrol karakterinde kendilerine güçlü bir benzerlik bulmuşlardı. Bazen Karl Fyodoroviç o kadar heyecanlanırdı ki sandalyesinden fırlar, odanın karşı köşesine koşar, kendisini

babamla benim üzerime atarak bana "matmazel" diye hitap eder ve gözünde yaşlarla bize yalvarıp hemen oracıkta alın yazısını çizerdi. Sonra dans etmeye başlar, bazı bale hareketleri yaparken bize seslenerek iyi bir dansçı olup olmadığını söylememizi isterdi. Babam oldukça eğlenir, yandan gizlice bana göz kırparak sanki Alman'la alay ettiğini söylerdi. Ben gülmemek için zor dururdum ama babam elini kaldırarak kendimi kontrol edip kahkahamı bastırmam için beni uyarırdı. Şimdi bile hatırladıkça gülerim. Zavallı Karl Fyodoroviç hâlâ gözümün önünden gitmez. Çok kısa boylu, zayıf, gri saçlı, enfiye lekeli kırmızı gaga burunlu, çarpık olmasına rağmen hep gururlanıp daracık pantolonlar giydiği bastıbacaklarıyla zavallı bir adam. Dansı bitince, gösterinin sonunda, sahnede selam veren dansçılar gibi ellerini havaya kaldırıp gülerek dururdu. Babam sanki kararını verememiş gibi bir süre sessiz kalır, tanınmamış bu dansçıyı dengesini sağlamak için oradan oraya sallanan duruşunda bilerek bekletirdi. Sonunda düşüncesine yansız tanıklık etmem için beni davet edercesine çok ciddi bir ifadeyle bana bir bakış fırlatırdı. Aynı anda dansçının ürkek, yalvaran bakışları da bana çevrilirdi. Sonra babam acı bir gerçeği söylemekten mutsuzluk duyuyormuş gibi yaparak "Hayır Karl Fyodoroviç, beceremedin!" derdi. Bunun üzerine Karl Fyodoroviç'ten bir inilti duyulurdu ama bir saniye içinde kendine gelir ve daha da hızlı hareketlerle tekrar dikkatimizi üzerine çekmeye çalışarak önceki yönteminin yanlış anlaşıldığına bizi inandırıp bir şans daha isterdi. Sonra yine odanın bir köşesine gidip, bazen öyle bir gayretle zıplardı ki, kafasını tavana vurup kendisini incitirdi. Bir Sparta'lı gibi acıya dayanarak dansa devam eder, kollarını yukarı uzatıp yüzünde bir gülücükle yine aynı pozu vererek bitirirdi. Sonra alın yazısını belirlememiz için bize yalvarırdı. Babam çok acımasızdı ve yine bir önceki kadar umutsuz yanıt verirdi: "Hayır Karl Fyodoroviç. Bu kader olmalı, başaramıyorsun!"

Artık kendimi daha fazla tutamazdım ve kahkahayı patlatırdım. Babam da bana katılırdı. Sonunda kendisine güldüğümüzü anlayınca Karl Fyodoroviç öfkeden kıpkırmızı olur ve gözleri yaşla dolardı. Komik bir heyecan taşıyan sesiyle babama "sen çok kötü bir arkadaşsın," diyerek sonradan kendimi kötü hissetmeme neden olurdu. Daha sonra bir daha asla geri gelmemeye yeminler ederek şapkasını kaptığı gibi kaçardı. Fakat bu tür tartışmalar hiçbir zaman uzun sürmezdi, birkaç gün sonra odamıza gelir ve ünlü oyunu tekrar okumaya başlardı. Yine gözünde yaşlarla ve bütün saflığıyla kendisi, halkı ve alın yazısı arasında bir yargıya varmamız, kendisini ciddiye almamız ve gerçek dostları olarak onunla alay etmememiz için bize yalvarırdı.

Bir gün annem beni alışverişe yolladı. Bozuk paraları elimde sıkı sıkı tutarak gelirken merdivenlerde babama rastladım. Onu görünce duygularımı saklayamadım ve güldüm; beni öpmek için eğilince elimdeki parayı fark etti. Söz etmeyi unuttuğum bir şey var. Onun ifadelerine öylesine alışmıştım ki daha bir bakışta en küçük arzusunu anlayabiliyordum. O üzgün olduğunda ben de kederden ölüyordum. En çok canını sıkan şey parasızlıktı. Çünkü parası yokken alışkanlık haline getirdiği içkisini içemiyordu. Merdivenlerde onunla bu şekilde karşılaşınca garip bir şeyler olduğunu anladım. Çileli gözlerle etrafa bakınıyordu, hatta önce beni fark etmemişti ama elimde parıldayan paraları görünce birden utandı, sarardı, parayı almak için elini uzattı ama hemen geri çekti. Bir iç çelişki yaşadığı çok açıktı. Sonunda tekrar kendini kontrol etti ve bana yukarı çıkmamı söyledi. Kendisi de yoluna devam etti, sonra birdenbire durdu ve bana seslendi.

"Dinle Netoçka," dedi. "O parayı bana ver. Sana geri vereceğim olmaz mı? Babaya vereceksin değil mi? Sen küçük, iyi bir kızsın Netoçka, değil mi?"

Böyle olacağını biliyordum, fakat ilk tepkim annemin gazabının korkusundandı. Ürkekliğim ve her şeyden öte babam ve kendim için hissettiğim içgüdüsel utanç ona parayı vermemi engelledi. Bunu çabucak fark etti ve hemen ekledi. "Hayır, tamam tamam, kalsın..."

"Hayır, hayır baba al, kaybettiğimi, komşunun çocuklarının aldığını söylerim."

"Güzel, iyi öyleyse. Ben senin akıllı bir kız olduğunu biliyordum zaten," dedi dudakları titreyerek, parayı ellerinde hissetmenin verdiği zevki gizlemeden bana gülümsedi. "Sen iyi bir çocuksun. Benim meleğimsin. Ver öpeyim elini."

Elimi tutup öpmeye çalıştı ama ben çabucak çektim. Acımayla dolu olmama rağmen utancımdan bunu bastırdım. Panik içinde hoşçakal bile demeden onu orada bırakıp yukarı koştum. Odaya girdiğimde yanaklarım yanıyor, kalbim daha önce hissetmediğim garip bir duyguyla çarpıyordu. Buna rağmen anneme büyük bir cesaretle parayı kara düşürdüğümü ve bulamadığımı söyledim. En azından dayak yemeyi bekliyordum ama hiçbir şey olmadı. Annem üzüntüden kahroldu; çok fakirdik. Bana bağırmaya başladı, sonra fikrini değiştirdi, beni azarlamaktan vazgeçti, ne kadar dikkatsiz ve beceriksiz bir kız olduğumu, parasına karşı bu denli kayıtsız olduğuma göre onu hiç sevmediğimi söylemeye başladı. Onun bu yorumu beni dayaktan daha fazla incitti. Ama annem beni iyi tanıyordu. Zaman zaman anormal bir mantıksızlığa kadar ulaşan duyarlılığını fark etmişti; beni sevgisizlikle suçlamanın, üzerimde derin bir etki bırakacağını ve gelecekte daha dikkatli olmamı sağlayacağını iyi biliyordu.

Akşamüstü, babamın eve gelmesi gereken saatte her zamanki gibi onu beklemek için aşağı indim. Bu sefer berbat bir ruh hali içindeydim. Vicdan azabı çekmeme neden olan bir şeyler yüzünden duygularım karmakarışıktı. Babam gelince sevinçten çılgına döndüm; kendimi daha iyi hissetmeme yardımcı olaca-

ğını sanıyordum. Biraz sevinçliydi ama beni görünce hemen üzüntülü ve şaşkın bir hava takındı. Beni bir köşeye çekti ve kapımıza doğru bakarak, getirdiği keki cebinden çıkarttı ve bana fısıltıyla bir daha asla para almamamı ya da annemden saklamamamı, çünkü bunun çok kötü ve utanç verici bir şey olduğunu söyledi. Şu anda paraya çok ihtiyacı olduğunu ama aldığı parayı bana geri vereceğini böylelikle de anneme bulduğumu söyleyebileceğimi anlattı. Anneden para çalmanın çok utanç verici olduğunu ve böyle bir şeyi yapmayı bir daha düşünmemem gerektiğini tekrarladı. Eğer onun dediklerini yaparsam bana yine kek alacağına söz verdi. Sonunda, hasta ve zavallı olduğu halde bize bakan anneme acımam gerektiğini ekledi. Onu dehşet içinde dinliyordum, bütün vücudum titriyor, gözlerime yaşlar doluyordu. Öylesine şaşkına dönmüştüm ki ne tek bir kelime ediyor ne de bir santim kıpırdayabiliyordum. Bana ağlamamamı ve anneme bunlardan söz etmememi söyledikten sonra odaya girdi. Kendisinin de sıkılmış olduğunu fark ettim. Paniğe kapılmıştım. Akşam boyunca ona bakmaya ya da yanına gitmeye cesaret edemedim. O da benim gözlerime bakmaktan kaçınıyordu. Annemse her zamanki gibi odayı arşınlayarak ve kendi kendine mırıldanarak rüyada geziyordu. Sanırım bunalım geçiriyor ve kendini çok kötü hissediyordu. İç sıkıntılarım ateşlenmeme neden oldu ve o gece uyuyamadım. Korkunç kâbuslar gördüm. Artık bunlara dayanamaz hale gelince acı acı ağlamaya başladım. Hıçkırıklarıma uyanan annem bana seslenerek ne olduğunu sordu. Ona yanıt vereceğime daha yüksek sesle ağlamaya başladım. Sonra bir mum yaktı ve yanıma geldi. Kötü bir rüya gördüğümü düşünerek beni yatıştırmaya çalıştı.

"Ah seni küçük budala!" dedi. "Bu yaşta hâlâ rüyalara ağlıyorsun. Yeter artık haydi ağlama. Sus!"

Beni öptü ve gidip onun yanına yatmamı söyledi. Ama bunu istemedim. Ona sarılmaktan çok korkuyordum. Kalbimde ina-

nılmaz bir keder vardı ve ona her şeyi anlatmak istiyordum. Az kalsın söylüyordum ki babamın uyarısını hatırladım.

"Ah Netoçka, seni ufaklık," dedi ve beni yatağa yatırarak peleriniyle sarıp sarmaladı. Çünkü titriyor ve ateşten sayıklıyordum. "Sen de benim gibi hastalıklının biri olacaksın," dedi kederli kederli bana bakarak. Ona dayanamıyordum, başımı çevirip gözlerimi kapadım. Nasıl uykuya daldığımı hatırlamıyorum. Uzun süre uyuklayarak ve annemin ninnilerini dinleyerek yattım. Daha önce hayatımda hiç böylesine büyük bir acı ve işkence çekmemiştim.

Ertesi sabah kendimi daha iyi hissetim. Onu sevindireceği ümidiyle bir önceki gün olanlardan hiç söz etmeksizin babamla konuştum. Sürekli surat asıyordu. Ama kısa süre içinde neşesi yerine geldi. Kaygısız tavırlarımdaki çocuksuluk ve canlılık ona da geçti. Çok geçmeden annem evden çıktı ve babam kendini daha fazla tutamadı. Aynı anda hem gülme hem ağlama nöbetine girene dek beni öptü. Sonra çok iyi ve akıllı bir kız olduğum için bana çok özel ve güzel bir şey göstermek istediğini söyledi. Yeleğinin düğmelerini çözdü ve boynunda siyah bir ip parçasında asılı duran anahtarı aldı. Sanki beklediği mutluluğu ararcasına esrarengiz bir şekilde gözlerimin içine baktı. Sonra anahtarla sandığı açtı ve daha önce hiç görmediğim bir kutu çıkardı. Kutuyu büyük bir dikkatle aldı ve yüzünün değiştiğini fark ettim Gözlerinden gülümseme silindi, yüzünde ciddi ve zafer kazanmış bir ifade vardı. Anahtarla gizemli kutuyu açtı ve benim için oldukça yabancı olan garip şekilli bir nesne çıkardı. Dikkatle ve derin bir saygıyla ellerinde tutarak bunun kendi kemanı olduğunu söyledi. Ciddi bir ses tonuyla daha çok şey söyledi ama ben sadece bildiğim kelimeleri anlayabildim. Sanatçı ve bir dâhi olduğunu, bir gün zengin bir müzisyen olacağını anlatıyordu. Yanaklarımdan yaşlar süzülüyordu. Çok duygulanmıştım. Kemanını öptü ve öpmem için bana uzattı. Onu daha dikkatli incele-

mek istediğimi görünce beni annemin yatağına götürdü ve kemanı elime verdi. Fakat kıracağımdan korktuğunu anladım. Kemanı elime aldım ve zayıf bir ses çıkan tellere dokundum.

"Müzik" dedim babama bakarak.

"Evet, evet müzik," diye tekrarladı, neşeyle ellerini ovuşturarak. "Sen akıllı bir çocuksun, iyi bir çocuksun!"

Fakat övgüsüne ve memnuniyetine rağmen kemanı için endişeliydi. Ben de biraz ürkmüştüm ve hemen geri verdim. Dikkatle kutusuna yerleştirdi, kilitledi ve sandığa koydu. Yine başımı okşadı iyi, akıllı ve uslu bir çocuk olduğum zaman bana yine göstereceğine söz verdi. Böylelikle keman karşılıklı teselli haline geldi. Babam ilk kez o gece dışarı çıkarken dün söylediklerini unutmamamı söyledi.

Tavan arasındaki odamızda gelişimim bu şekilde gerçekleşiyordu. Aşkım, belki de tutkum demek daha doğru olacak -çünkü, bir kelime babam için hissettiğim ezici ve kederli duygularımı tamamen ifade etmek için yeterli olur mu bilemiyorum- anormal bir kaygıya dönüşmüştü. Tek bir gerçek zevkim vardı, o da babamı düşünmek ve düşlemekti. Tek bir gerçek arzum vardı, o da onu memnun edecek bir şeyler yapabilmekti. Sırf onu bir saniye önce görebilmek ümidiyle kaç kereler soğukta titreyip mosararak merdivenlerde gelmesini beklemiştim. Beni en ufak bir okşayışında sevinçten çılgına dönüyordum. Aynı anda zaman zaman zavallı anneme karşı inatla soğuk olduğum için çok üzülüyordum ve bazen ona baktıkça acıdan yüreğim parçalanıyordu. Bitmez tükenmez düşmanlıklarına kayıtsız kalamıyordum ve ikisinin arasında kalıyordum. Birinin ya da diğerinin tarafını tutmak zorunda kalıyor ve yarı kaçık adamı destekliyordum. Bana öylesine küçük düşmüş ve çileli geliyordu ki hayal gücümü uyandırıyordu. Fakat kim bilir? Belki de görünüşünün tuhaflığı ya da annemden daha anormal ve mahzun olması; çocukça davranışlar yapması ya da ondan daha az korktuğum ve

annemden daha az saygı duyduğum için ona bağlanmıştım. Bir bakıma benim düzeyimde sayılırdı. Yavaş yavaş ondan daha üstün olmaya başladığını hissettim, ona hükmediyordum ve bana ihtiyacı vardı. Onun için ne denli gerekli olduğumu fark ederek içten içe gurur duyuyor, övünüyordum. Hatta zaman zaman onunla oynuyordum. Bu garip düşkünlüğün bir anda aşka dönüştüğünü kabul ediyorum... Fakat bunun kısa sürmesi kaderimde varmış. Kısa bir süre sonra annemi ve babamı kaybettim. Hâlâ gözümün önünden gitmeyen korkunç bir felaketle yaşamları noktalandı. Şimdi bunun nasıl olduğuna gelelim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Petersburg'da herkes olağanüstü bir haberle hareketlendi. Ünlü S.'nin çok yakında geleceği konusundaki dedikodu etrafta dolaşıyordu. Bütün müzik dünyası ayağa kalkmıştı. Şarkıcılar, aktörler, şairler, sanatçılar, müzikseverler, hatta müzikle ilgisi olmayıp bir notayı diğerinden ayırt edememekle övünenler bile büyük bir hevesle bilet almak için koşuşturuyorlardı. Tek bir bilet için yirmi beş ruble veren hayranların ancak onda biri salonda oturacak yer bulabildi. S.'nin Avrupa'daki ünü, zaferlerle ödüllendirilmiş yaşı, yeteneğinin tükenmez tazeliği, son yıllarda eline yayını pek almamış olduğu dedikoduları ve bunun emekliliğinden önceki son Avrupa turu olması, olayı daha da büyüttü. Kısacası konser haberinin sebep olduğu heyecan çok büyüktü.

Az çok tanınmış her kemancının gelişi babam üzerinde hoş olmayan bir etki yaratırdı. Daima yeni gelenin haberini ilk alan

ve yeteneğinin ölçüsünü öğrenebilmek için ilk koşan o olurdu. Bu kişinin etrafında çınlayan alkış sesi babamı hasta eder, ancak kemancının çalışında bir hata bulmayı başardıktan sonra sakinleşebilirdi. Artık bundan sonra fikrini yaymak için elinden geleni yapardı. Zavallı kaçık, bütün dünyada yalnız bir müzik dâhisi olduğuna gerçekten inanırdı ve kuşkusuz bu kişi de kendisiydi. S. kadar seçkin bir müzisyenin geleceği konusundaki haberler, üzerinde yıkıcı bir etki bıraktı. Ayrıca şunu da söylemeden geçemeyeceğim, geçen on yıl boyunca Petersburg S. kadar yetenekli olan tek bir müzisyen görmemişti ve bu nedenle babamın birinci sınıf Avrupa sanatçısı konusunda herhangi bir bilgisi yoktu.

S.'nin ziyaretinden ilk söz edilişinde babamın tiyatro kulisinde görünmeye başlayacağını söylemişlerdi. Çok üzüldüğü ortadaydı. S. ve vereceği konserle ilgili endişeli soruşturmalar yapıyordu. Bir süre ortalarda görünmediği için birden ortaya çıkışı merak uyandırmıştı. Belli ki onu kışkırtmak için birileri ona meydan okumuştu. "İşte sevgili Egor Petroviç, bildiğin bale müziğinden farklı öyle bir müzik dinleyeceksin ki ne kadar boşa yaşadığını anlayacaksın!" Bu aşağılama karşısında sarardığını söylüyorlardı. Çılgın bir gülümsemeyle; "Göreceğiz. Her parlayan altın değildir. S. sadece Paris'te bulunmuş. Fransızlar üzerine titremiş olabilirler ama Fransızları hepiniz bilirsiniz" demiş.

Etrafındaki herkes gülmeye başlamış. Zavallı adam kırılmış ama kendisine hâkim olup bu konuda söyleyecek fazla bir şey olmadığını, ertesi günü beklemeleri gerektiğini, o zaman her şeyin ortaya çıkacağını eklemiş.

B. bana, o akşamüstü ünlü bir sanatsever olan ve engin bir sanat sevgisine ve bilgisine sahip Prens X'e rastladığını anlattı. Konuk kemancıdan konuşarak yürürlerken caddenin köşesinde durup bir dükkânın vitrininde asılı afişi dikkatle inceleyen ba-

bamı görmüşler. Afişte büyük harflerle S.'nin vereceği konser yazılıymış.

Babamı göstererek, "Şu adamı görüyor musun?" demiş B.

"Kim o ?" demiş Prens.

"Onu tanırsınız, Efimov. Size birkaç kere ondan söz etmiştim. Siz de ona bir keresinde yardım etmiştiniz."

"Ha , şu garip adam!" demiş Prens. "Ondan çok söz etmiştin. Çok büyüleyici olduğunu duyuyorum. Onu dinlemek isterdim."

"Buna değmez," demiş B. "Çok sıkıcıdır. Sizi bilmem ama ben onu çok dokunaklı bulurum. Hayatı korkunç bir trajedi. Ona içten içe acıyorum. Ne kadar yabani olursa olsun, onun için üzülmekten kendimi alamıyorum. Siz ilginç bir adam olduğunu söylüyorsunuz Prens, belki bu doğru ama insanda çok acınacak bir izlenim bırakıyor. Öncelikle deli, ikinci olarak üç şeyden suçlu. Karısının ve kızının, aynı zamanda da kendisinin yaşamını mahvetti. Onu tanırım. Yaptığının farkına varsa üzüntüden ölürdü ve en kötüsü de sekiz yıl kadar vicdanıyla savaş verdikten sonra bunu fark edebilmesi."

"Fakir mi demiştin?

"Evet. Ama bugünlerde fakirliği onun mutluluğu için bahane sağlıyor. Şimdi onu engelleyen şeyin sadece fakirlik olduğuna, eğer zengin ve sorunlardan uzak olsaydı, çok boş zamanı olsaydı hepimizin onu sanatçı olarak kabul edeceğimize herkesi inandırabiliyor. Karısının bin rublesinin onun ayakları üzerinde durmasını sağlayabileceği fikrine kapıldı. Hayalperest ve şair gibi davrandı. Üstelik de son sekiz yıl boyunca hep ne yaptı biliyor musunuz? Fakirliğine karısının sebep olduğunu iddia etti ama kendisi hiçbir şey yapmadan öylece oturdu ve çalışmadı. Eğer onu karısından yoksun etmeye kalkarsanız yaşayan en sefil yaratık olurdu. Kemanına dokunmayalı yıllar oldu. Nedenini biliyor musunuz? Çünkü her dokunduğunda bir hiç olduğunu, hiçbir

işe yaramadığını, sanat konusunda sıfır olduğunu anlamak zorunda kalıyor da ondan. Fakat şimdi olduğu gibi, kemanını bir kenara koyduğu zaman bunun doğru olmadığına dair küçük de olsa bir ümit taşıyabiliyor. O bir hayalperest. Bir gün birdenbire sihirli bir çubuk hareketiyle dünyanın en ünlü kişisi olacağını düşlüyor. "Aut Caesar, aut nihil"[1] diye bir parolası var. Sanki Sezar olmak öyle kolay bir şeymiş gibi. Şöhrete susamış. Fakat bu tür duygular bir sanatçının aktivitesinin ana kaynağı olursa o zaman o kişi sanatçı olamaz. Çünkü sanat içgüdüsünü kaybetmiş demektir. Sanatı sevmenin nedeni sanat olmalıdır, getirdiği ödüller değil. Öte yandan S. bunun tam tersine yayını eline aldığında müzikten başka bir şey düşünmez. Kemanından sonra para, üçüncü olarak da şöhret gelir. Ama bu konuda da kendisini pek üzmez... Bu zavallı adamı şu anda uğraştıran nedir biliyor musunuz?" diye sürdürmüş B. Efimov'u kastederek. "S.'nin mi kendisinden yoksa kendisinin mi S.'den üstün olduğu şeklinde akıl almaz ve dokunaklı bir problemle aklını bozmuş. Dünyanın en önemli müzisyeni olduğuna inanmış. Ona bir müzik dehası olmadığını kanıtlayacak olursanız beyninden vurulmuşa dönüp oracıkta ölüverecektir. İnsanın gerçek temellere dayanan ve bütün hayatını adadığı belli bir fikirden vazgeçmesi çok korkunç bir şey olmalı. Ne olursa olsun önceleri gerçek bir amacı vardı."

"S.'yi dinleyince ne hal alacağını görmek isterdim," demiş Prens X.

"Evet" demiş B. düşünceli. "Ama kısa sürede düzelecektir. Deliliği gerçeklerden daha güçlü olduğundan hemen bir savunma mekanizması geliştirecektir."

"Öyle mi düşünüyorsun? " diye karşılık vermiş Prens sert bir tavırla.

1 Ya Sezar ya da hiç. (Ya hep ya hiç)

Tam o sırada kendilerini babamla yan yana bulmuşlar. Onları görmeden yanlarından geçip gidiyormuş ama B. onu durdurup konuşmak istemiş. S.'nin konserine gelip gelmeyeceğini sormuş. Babam kayıtsız bir ses tonuyla bilmediğini, şu anda herhangi bir konserden ya da gelip geçici bir virtüözden çok daha önemli işleri olduğunu söylemiş. Bununla beraber yine de bu konuyu düşüneceğini ama boş birkaç saati olup olmadığını anlamak için beklemesi gerektiğini, eğer varsa gelebileceğini eklemiş. Sonra aceleyle B. ve Prens'e şöyle bir bakıp kuşkulu bir ifadeyle gülümsemiş ve şapkasını kaldırarak selam verip acelesi olduğunu söylemiş ve yürümüş.

Önceki gün babamın kaygılı olduğunu anlamıştım. Onu üzen şeyin ne olduğundan pek emin değildim ama ümitsiz bir ruh halinde olduğunu fark etmiştim. O anda hasta olan ve yataktan kalkamayan annem bile durumu sezmişti. Babam sürekli bir içeri bir dışarı dolaşıp duruyordu. Sabah tiyatrodan birkaç eski arkadaşı onu görmeye geldi. Tiyatrodan ayrıldığından beri Karl Fyodoroviç hariç kimse onu görmeye gelmediği için bu durum beni şaşırtmıştı. Sonra elinde bir afiş taşıyan Karl Fyodoroviç soluk soluğa içeri girdi. Dikkatle onları izliyordum. Sanki babamın yüzündeki karışıklık ve kaygıdan ben sorumluymuşum gibi üzülüyordum. Ne konuştuklarını anlamak istiyordum. S. adını ilk kez o zaman duymuştum. Sonra S.'yi görebilmenin en az on beş rubleye mal olacağını anladım. Babamın ellerini sallayarak, şu yabancı dehaları, S. de dahil olmak üzere hiç adı sanı duyulmamış yetenekleri iyi bildiğini, hepsinin Yahudi olduğunu ve Rus parasının peşinde olduklarını çünkü Rusların tüm sadelikleriyle, saçmalıklara özelikle de Fransızların önem verdikleri şeylere inanacaklarını söylediğini hatırlıyorum. "Yeteneksiz" kelimesini tanıyordum. Sonra konuklar babamı perişan bir halde bırakıp gittiler. Babamın her nedense S.'ye sinirlendiğini görünce onu neşelendirip tekrar gözüne girmek için masaya gidip afişi aldım ve yüksek sesle S.'nin adını heceledim.

Sonra düşünceli bir şekilde sandalyede oturan babamın etrafında gülerek dolanıp ona bakarak dedim ki: "Bence o da Karl Fyodoroviç gibi asla beceremeyecek."

Babam sanki korkuyla kalktı ve afişi elimden kaptı. Tepinerek bana bağırıp şapkasını kaptığı gibi kapıya doğru gitti. Sonra birdenbire döndü ve beni koridora çağırdı, öpmeye başladı, çok zeki bir çocuk olduğumu, onu gerçekten üzmek istediğime inanmadığını ve benden büyük bir iyilik yapmamı istediğini söyledi ama bunun ne olduğunu açıklamıyordu. Onu dinlemek bana acı veriyordu; tatlı sözlerinin ve sevecenliğinin samimi olmadığını biliyordum ve bunlar bende sinir bozucu bir etki yaratıyordu. Onun için endişelenmeye başlamıştım.

Ertesi gün -konserden bir gün önce- akşam yemeğinde babam çok kötü görünüyordu. Oldukça değişmişti, sürekli bana ve anneme bakıp duruyordu. Sonunda annemle konuşmaya başlayınca şaşkına döndüm -şaşkına döndüm çünkü annemle nadiren konuşurdu-. Yemekten sonra da benimle ilgilenmeye başladı. Bir bahane bulup, birkaç dakikada bir beni koridora çağırıyordu. Sanki görülmekten korkuyormuş gibi etrafına bakınıp başımı okşuyor, ne kadar iyi ve itaatkâr bir çocuk olduğumu, benden isteyeceği şeyi yapacak kadar onu sevdiğimden emin olduğunu söylüyordu. Artık sıkılmaya başlamıştım. Beni onuncu kez koridora çağırana kadar neler olup bittiğini anlayamadım. Sinirli, sinirli etrafa bakınarak annemin geçen gün eve getirdiği yirmi beş rubleyi nereye koyduğunu bilip bilmediğimi sordu. Bu soruyu duyunca korkudan donakaldım ama tam o sırada merdivenlerden bir ses geldi ve babam korkarak beni kenara itip kaçtı. Akşama doğru süklüm püklüm ve endişeli bir halde döndü. Bana arada bir sinirli bakışlar atarak sandalyede sessizce oturuyordu. Korkudan sinmiştim ve gözlerimi ondan kaçırıyordum. En sonunda bütün gün yatakta yatan annem beni çağırdı, birkaç kuruş verip biraz çay ve şeker almamı söyledi. Biz evde

çok seyrek olarak çay içerdik, annem, bizim durumumuzdaki insanlar için lüks sayılan şeylere ancak hasta ya da ateşli olduğu zamanlarda kıyıp da para harcardı. Parayı alıp dışarı çıktım, koşmaya başladım, izlenmekten korkuyordum. Korktuğum başıma geldi. Babam yolda bana yetişti ve beni merdivenlerin dibine doğru götürdü.

"Netoçka," diye başladı sesi titreyerek, "benim küçük sevgilim! Dinle, o parayı bana ver, yarın..."

"Baba! Baba!" diye bağırdım dizlerimin üstüne çöküp yalvararak, "baba, yapamam! Olmaz. Annemin çaya ihtiyacı var. Ondan çalamam, bunu yapamam. Başka zaman..."

"Yani istemiyor musun? İstemiyor musun?" diye fısıldadı öfkeyle. "Demek ki beni sevmiyorsun? Pekâlâ! Şimdi seni bırakıp gidiyorum. Annenle kal. Gidiyorum ve seni terk ediyorum. Beni duyuyor musun? Seni kötü kız, beni duyuyor musun?"

"Yo baba!" diye bağırdım korkuyla, "Parayı al! Şimdi ne yapacağım?" dedim ellerimi ovuşturup ceketinin uçlarını çekiştirerek, "annem ağlayacak ve yine beni azarlayacak."

Böyle direneceğimi düşünmediği açıktı ama sonunda parayı aldı. Hıçkırıklarımdan ve sızlanmalarımdan usanmış bir halde beni merdivenlerde bırakıp aceleyle gitti. Yukarı çıktım, odamızın kapısına gelince cesaretimi yitirdim, içeriye girmeye cesaret edemedim. Kendimi asi ve yaralı hissetim. Babamın, annemin öldüğünü görmek istediğini ilk söylediği zaman yaptığım gibi ellerimle yüzümü kapatarak pencereye çıktım. Bir tür uyuşukluk içindeydim, oraya iyice yerleşip titreyerek bekliyor, merdivenlerden gelecek sesi dinliyordum. Sonunda birinin hızla çıktığını duydum. Oydu, yürüyüşünü tanıdım.

"Orada mısın?" diye sordu fısıltıyla. Ona koştum. Al. Artık senin baban değilim. Beni duyuyor musun? Senin baban olmak istemiyorum. Anneni benden daha çok seviyorsun! Öyleyse git ona! Artık seninle hiçbir ilgimin kalmasını istemiyorum!"

Bunu söylerken beni kenara itti ve tekrar aşağı indi. Gözümde yaşlarla arkasından koştum.

"Baba, canım babacığım. Dediklerini yapacağım," diye ağladım. "Seni annemden daha çok seviyorum. Parayı geri al!" Ama beni duymadı. Ortadan kayboldu. Bütün gece kendimi çok kötü hissetim ve ateşten titredim. Annemin seslenip bir şeyler söylediğini hatırlıyorum ama bilincim yerinde değildi. Hiçbir şey görecek ya da duyacak durumda değildim. Sonunda kriz geçirdim, çığlık çığlığa ağlamaya başladım. Annem korkmuştu ve ne yapacağını bilemiyordu. Beni alıp yatağına yatırdı. Her nasılsa, nasıl olduğunu hatırlamıyorum, kollarım boynunda tir tir titreyerek uyuyakalmışım. Bütün gece böyle geçti. Ertesi sabah çok geç uyandım ve annemin odada olmadığını gördüm. Günün o saatinde işlerini halletmek için sık sık dışarı çıkardı. Yabancı biri babamı görmeye geldi, yüksek sesle konuşuyorlardı. Ziyaretçi gidene kadar zor durdum. Yalnız kaldığımızda babama koştum, hıçkırarak önceki gün olanlardan dolayı beni bağışlaması için yalvardım.

Sert bir şekilde "eskisi gibi akıllı bir kız olacak mısın?" diye sordu.

"Olacağım baba, olacağım," diye yanıt verdim. "Annemin parasını nerede sakladığını söyleyeceğim. O küçük kutuya koyuyor, dün orada, o kutunun içindeydi"

"Nerede? O kutu nerede?" diye bağırdı sandalyesinde zıplayarak. "Nerede duruyor?"

"Şimdi kilitlidir baba," dedim. "Zaten parası da yok. Biraz bekle baba, bozuklukları getirene kadar bekle."

"On beş ruble bulmalıyım Netoçka, anlıyor musun? Yalnızca on beş ruble! Benim için onu al. Yarın geri getiririm. Sana şeker, fındık alacağım.... bir de bebek alırım... Yarın. Evet cici bir çocuk olursan sana şeker getiririm."

"İstemem baba istemem. Şeker falan istemiyorum. Yemeyeceğim, sana geri vereceğim!" diye ağladım. Gözyaşlarımdan boğuluyordum, sanki kalbim patlayacaktı. O anda benim için gerçekten üzülmediğini hissettim. Onun için yaptıklarımı şeker için yaptım sandıysa beni ne seviyor ne de onu ne kadar sevdiğimi fark edebiliyor demekti. Ben bir çocuk olarak onu çok iyi anlayabiliyordum ve sanki bu anlayışın beni ebediyen yaralayacağını hissediyordum. Artık onu önceki kadar çok sevebileceğimi sanmıyor, eski babamı kaybetmiş olmaktan korkuyordum. Verdiğim sözün coşkusunu yaşıyordu. Onun için her şeyi yapmaya hazır olduğumu biliyordu ve benim için bu "her şeyin" ne ifade ettiğini Tanrı bilir. Paranın annem için ne kadar önemli olduğunu ve kaybetme sıkıntısının onu hasta edeceğini biliyordum. Ama babam hiçbir şeyi görmüyordu. Ben her şeyi anlayabildiğim halde babam bana üç yaşında bir çocukmuşum gibi davranıyordu. Sevincinin sınırı yoktu. Beni öptü, ağlamamam için yalvararak bir gün annemi terk edip birlikte gideceğimize söz verdi. Sınırsız hayallerimi okşamak niyetiyle böyle söylediğini düşünüyordum. Cebinden bir afiş çıkarıp bugün göreceği adamın düşmanı, ebedi düşmanı olduğunu ama düşmanlarının asla başarılı olamayacağını heyecanla anlatmaya başladı. Düşmanları hakkında konuşurken tıpkı bir çocuk gibi görünüyordu. Her zamanki gibi gülmediğimi ve onu sessiz sedasız dinlediğimi fark etti. Şapkasını alıp aceleyle dışarı çıktı. Gitmeden önce beni öpmüş ve sanki fikrimi değiştirmemden korkuyormuş gibi yarım bir gülümsemeyle başını sallamıştı.

Daha önce yarı deli olduğunu söylemiştim. Dün değil önceki gün de bunu kanıtladı. Her şeyi çözeceğine inandığı konser için bilet parasına ihtiyacı vardı. Bu konserin kaderini belirleyeceği konusunda içinde bir his vardı ama öyle şaşkındı ki önceki gün sanki konserin biletine yetecekmiş gibi benden birkaç kuruş istemişti. Akşam yemeği boyunca bir yabancı gibi davrandı. Kı-

pır kıpırdı. Yemeğine dokunmadı bile. Sanki bir şey için kuşkuları varmış gibi sandalyesinde hop oturup hop kalkıyordu. Bir an için bir yere gidecekmiş gibi şapkasını kapıyor sonra birdenbire garip garip dalıyor kendi kendine mırıldanıp bana bakarak sanki parayı hemen istiyormuş gibi göz kırpıyordu. Biraz sinirliydi, çünkü daha parayı alamamıştı. Annem bile tuhaf tavırlarını fark etmiş, hayretler içinde ona bakıyordu. Kendimi ölüme mahkûm edilmiş gibi hissediyordum. Yemek bittiğinde bir köşeye büzüldüm ve annemin beni çarşıya alışverişe göndermesini beklerken geçen her saniyeyi sürekli titreyerek saydım. Hayatımda bundan daha acı verici dakikalar yaşamamıştım. Asla unutmayacağım. Yaşadığım duyguları Tanrı bilir! Hayatınızda bütün yaşam sürecinizden daha fazla bilinçaltınızla baş başa kaldığınız anlar vardır. Çok kötü bir şey yaptığımı hissettim. Üstelik beni bu işi yapmam için ilk kışkırttığı zaman bunu yapmanın çok kötü olduğunu söyleyen yine kendisiydi. Kendisi de korkmuş ve yanlış bir şey yaptığını anlamıştı. Kuşkusuz, çok çok küçük yaşlardayken fazlasıyla iyi ve kötü deneyimler geçirmiş benim yaradılışımdaki bir çocuğu kandırmanın ne kadar zor olduğunu anlamış olmalıydı. Benim savunmasız çocukluğumu kurban edip değişken düşüncelerimi karıştırma riskini göze alarak sürekli günah işlemeye teşvik etmesinin nedeni tam bir ümitsizlikti, bunu kuşkusuz anlıyordum. Ve şimdi köşemde büzülmüş otururken kendi dileğimle yapmaya zaten karar verdiğim bir şey için bana neden ödüller vaat ettiğini merak ediyordum. Yeni meraklar, özlemler ve kuşkular zihnimi doldurup düşüncelerimi zorluyordu. Sonra birdenbire annemi düşünmeye başladım. Son kuruşları da elinden gidince kim bilir ne kadar üzülecekti. Sonunda annem yorgunluktan tükenmiş bir halde işini bitirince beni çağırdı. Yanına gittiğimde tir tir titriyordum. Çekmeceden biraz para çıkartıp bana verdi. "Git Netoçka. Ama Tanrı aşkına, lütfen paranın üstünü eksik alma ve kaybetme," dedi.

Yalvaran bir ifadeyle babama baktım ama o sabırsızlıkla ellerini ovuştururken sadece başını sallayıp cesaret verircesine gülümsedi. Saat altıyı vurdu; konser yedide başlayacaktı. Bu dakikaları yaşamak ona da çok zor geliyordu.

Merdivenlerde durup onu bekledim. Öylesine heyecanlı ve sarsılmıştı ki hiç gizlemeye bile kalkışmadan hemen arkamdan dışarı fırladı. Parayı ona verdim. Merdiven karanlıktı; yüzünü doğru dürüst göremiyordum ama parayı benden alırken titrediğini hissedebiliyordum. Sersemlemiş bir halde orada çakılıp kaldım. Şapkasını getirmem için beni yukarı göndermeye kalkınca kendime geldim.

Beni koruyacağını düşünerek, "Baba... sen benimle gelmiyor musun?" dedim kırgın bir sesle.

"Hayır, sen yalnız gitsen daha iyi olur, tamam mı? Yo dur! Bekle!" diye bağırdı aniden bir şey hatırlayarak. "Bir dakika bekle. Sana hemen güzel bir şey getireceğim. Ama önce gidip şapkamı getir." Sanki soğuk bir el kalbimi sıkıştırmıştı. Çığlık atarak onu ittim ve yukarı koştum. Odaya girdiğimde yüzümde büyük bir korku ifadesi vardı, anneme parayı çaldırdığımı söylesem kesinlikle inanırdı. Ama ilk anda hiçbir şey söyleyemedim. Acıdan kıvranarak kendimi annemin yatağına atıp ellerimi yüzüme kapattım. Bir dakika sonra kapı gıcırtıyla açıldı ve babam çekinerek içeri girdi. Şapkasını almaya gelmişti.

Bir şeyler olduğundan kuşkulanan annem, "para nerede?" diye bağırdı. "Para nerede? Söyle bana, söyle!" "Beni yataktan aldığı gibi odanın ortasına dikti.

Gözlerim yerde orada sessizce duruyordum. Bana ne olduğunu ya da ne yaptıklarını pek anlayamıyordum.

Şapkasını alan babama aniden dönüp "para nerede?" diye bağırdı tekrar. "Ne yaptın parayı? Ah, demek onu sana verdi. Seni vicdansız yaratık! Katil! Başımın belası! Onu da mı mah-

vetmek istiyorsun? O daha çocuk! Hayır! Hayır! O parayla bir yere gidemezsin!"

Kaşla göz arasında kapıyı kilitledi ve anahtarı aldı.

"Konuş! Her şeyi anlat!" dedi bana heyecandan güçlükle duyulur bir sesle. "Anlat her şeyi! Konuş, konuş, yoksa seni gebertirim." Beni sorgularken ellerimi tutmuş sıkıyordu. O anda susmaya ve babamla ilgili tek kelime etmemeye yemin ettim Gözlerimi kaldırıp babama son kez ürkerek baktım.... Çektiğim eziyete ve acıya dayanabilmem için bana güç verecek bir işaret ya da söz bekliyordum... Ama, Tanrım! Acımasız ve tehditkâr bir tavırla ses çıkarmamamı emretti. Sanki o andan sonra artık daha fazla korkmama olanak varmış gibi! Boğazım düğümlenmişti. Soluk alamıyordum, düşüp bayılmışım... Önceki gün olduğu gibi sinir krizi geçirmiştim.

Kapı vurulunca kendime geldim. Annem kapıyı açtığında şaşkınlık içinde bize bakan ve müzisyen Efimov'u soran uşak kılığında bir adam gödüm. Üvey babam kendini tanıttı. Uşak ona bir zarf verdi ve kendisini şu anda Prens X ile beraber olan B.'nin gönderdiğini söyledi. Zarfın içinde S.'nin konseri için bir davetiye vardı.

Kendisini zavallı müzisyen Efimov'u görmek için özel olarak gönderilmiş bir uşak olarak tanıtan bu adamın görkemli üniforması içindeki görüntüsü annemin üzerinde müthiş bir etki yarattı. Annemden söz ederken, zavallı kadının babamı hâlâ sevdiğini söylemiştim. Şimdi sekiz yıllık bitmez tükenmez bir sefilliğe ve acıya rağmen, yüreği yine aynı kalmıştı. Onu hâlâ sevebiliyordu! Kim bilir... belki de o anda babamın kaderindeki büyük değişikliği gözünde canlandırmıştı. Ufacık bir umut ışığı ile onu etkiliyordu... belki o da çılgın kocasının sarsılmaz kendine güveninden bir parça etkilenmişti. Aslında bu kendine güven onu etkilemese mucize olurdu, çünkü zayıf bir kadındı. Prens X'in vermiş olduğu önem kocası için bin bir plan yapma-

sına neden oldu. Kocasıyla barışmaya, hayatını mahvetmesini bile bağışlamaya hatta son suçunu, kendi çocuğunu kurban edişini bile görmezlikten gelmeye hazırdı. Yenilenen coşku ve ümit patlamasıyla, işlenen suçu, yoksulluk, başıboşluk içinde geçen hayatının ve içinde bulunduğu durumun sonucunda ortaya çıkan bir korkaklık eylemi olarak nitelendirdi. O anda her şeyi bağışlamaya ve perişan kocasına acımaya eğilim gösterecek kadar düşüncesizce hareket ediyordu.

Babam telaş içinde koşuşturmaya başlamıştı; Prens X'in ve B.'nin ilgilerinden o da çok etkilenmişti. Anneme dönüp bir şeyler fısıldadı ve annem odadan çıktı. İki dakika sonra elinde bozuk paralarla geri döndü. Babam bu haberi getirene bir gümüş ruble verdi ve adam kibar bir selamla gitti. Annem yine odadan çıkıp bir ütüyle geldi. Kocasının en iyi redingotunu getirip ütülemeye başladı. Beyaz patiska bir kravatı boynuna kendi eliyle taktı. Kravat, tiyatro orkestrasında işe girdiği zaman dikilen çoktan yıpranmış siyah frakla beraber, hiçbir kullanılma şansı olmadan gardırobun bir köşesinde duruyordu. Hazırlığını tamamladıktan sonra, şapkasını aldı ve tam kapıdan çıkmak üzereyken bir bardak su istedi; sapsarıydı, fenalaşarak sandalyeye oturdu. Ona suyu ben verdim; annemin kalbine yine bir düşmanlık duygusu girmiş olmalı ki, ilk coşkusu kalmadı.

Babam gitti, yalnız kaldık. Köşeye büzülüp uzun bir süre sessizce annemi seyrettim. Onu daha önce hiç bu denli heyecanlı görmemiştim. Dudakları titriyordu, solgun yüzü birden parladı. Arada bir tüm vücudu sarsılıyordu. Sonunda acısı, bastırılmış hıçkırıklar, yakınmalar ve feryatlar halinde dışarı döküldü.

"Her şeyin suçlusu benim, benim. Ben korkunç bir kadınım!" dedi kendi kendine. "Ona ne olacak? Ben ölünce ona ne olacak?" Bu düşünceden ürkmüş gibi odanın ortasında hareketsiz duruyordu. "Netoçka, çocuğum!" dedi elimden tutup sarsarak öperken. "Şu anda bile seni olması gerektiği kadar eğitemez, baka-

maz ve koruyamazken ben gidince sana kim bakacak? Ah, beni anlıyor musun? Anlıyorsun değil mi? Sana söylediklerimi unutma Netoçka. Bunları hep hatırla."

"Hatırlayacağım anne, hatırlayacağım," dedim ellerimi kenetleyip yalvararak. Sanki benden ayrılma düşüncesinden korkmuş gibi beni uzun süre kucakladı. Kalbim çarpıyordu.

"Anne, anne," dedim hıçkırarak. "Neden... neden babamı sevmiyorsun?" Hıçkırıklar sözlerimi bitirmemi engelliyordu. Göğsünden bir hırıltı geldi ve şiddetli bir acıyla odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı.

"Zavallım, zavallı çocuğum! Nasıl büyüdüğünü hiç fark edemedim. Her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor! Tanrım! Ona kazandırdığımız fikirlere bak, ne örneğiz!" Ve yine ümitsizlik içinde ellerini ovuşturup bana doğru geldi ve çılgın bir sevgi gösterisiyle gözünden yaşlar akmaya başladı. Beni öptü ve özür diledi. Hiç böylesi bir acı görmemiştim... Sonunda bitkin bir halde uyuyakaldı. Bir saat sonra kalktığında hâlâ yorgundu, bana uyumamı söyledi. Köşeme gidip battaniyeye sarındım ama uyuyamadım. Geleceğini düşünmekten bile korktuğum halde yine de sabırsızlıkla beklediğim babam ve zavallı annem için endişeleniyordum. Yarım saat kadar sonra annem elinde bir mumla uyuyup uyumadığımı görmeye geldi. Bana baktıktan sonra sessizce dolaba gidip kendine bir bardak şarap doldurdu. Onu içti ve babamın geç geleceği geceler yaptığı gibi mumu söndürmeden ve kapıyı kilitlemeden yattı.

Yarı bilinçsiz oracıkta yatıyordum ama gözüme uyku girmiyordu. Gözümü kapatır kapatmaz korkunç bir rüya ile titreyerek uyanıyordum. Gittikçe daha da perişan oluyordum. Çığlık atmak istiyordum ama sesim çıkmıyordu. Sonunda gecenin geç bir saatinde kapının açıldığını duydum. Kaç saat geçmişti hatırlamıyorum ama gözlerimi açtığımda babamı gördüm. Rengi sapsarıydı. Düşüncelere dalmış bir halde kapının yanındaki san-

dalyede oturuyordu. Bir ölüm sessizliği odayı doldurmuştu. Titrek mum ışığı viranemize kasvetli bir aydınlık veriyordu.

Uzun süre babamı seyrettim. Hâlâ kıpırdamıyordu. Başı öne eğik, dirsekleri dizlerinde aynı hareketsizpozisyondaduruyordu. Birkaç kez seslenmeyi denedim ama yapamadım. Hâlâ uyuşukluk içindeydim. Sonra birden canlandı. Kafasını kaldırdı ve sandalyeden kalktı. Sanki bazı kararlar alıyormuş gibi bir süre odanın ortasında durdu. Sonra çabucak annemin yatağına doğru gitti, uyuyup uyumadığından emin olmak için dinledi sonra kemanını sakladığı sandığa doğru gitti. Kilidi açtı, siyah kutuyu çıkarıp etrafına bakınarak masanın üzerine koydu. Daha önce hiç görmediğim kaçamak bakışlarla etrafa bakıyordu.

Kemanını çıkarırken kapıyı kilitlemek için durdu. Sonra açık dolabı fark ederek oraya gitti. Bardağı ve şarabı görünce biraz doldurup içti. Ardından üçüncü kez kemanı aldı ama üçüncü kez yerine bırakıp annemin yatağına gitti. Korkudan donmuş bir halde olanları izliyordum.

Uzunca bir süre bekleyip dinledi, sonra yorganı yüzüne dek kaldırarak yüzünü elleriyle yoklamaya başladı. Ürperdim. Başı neredeyse anneminkine değecekti. Son defa doğrulduğunda sararmış, korkunç yüzünde titreyen bir gülümseme belirdi. Sessiz ve dikkatlice yorganı çekip hareketsiz yatan kadını örttü, başını ve ayağını kapattı... Anlayamadığım bir korkuyla titremeye başladım. Annem için korkuyordum, derin uykusu beni ürkütmüştü ve yorganın altındaki hareketsiz kollarının ve bacaklarının keskin hatlarına güçlükle baktım... Korkunç bir düşünce kafamda şimşek gibi çaktı.

Hazırlıklarını tamamlayan babam tekrar dolaba gidip kalan şarabı da içmeye başladı. Masaya yürürken vücudu titriyordu. Yüzü sapsarıydı. Tekrar kemanını aldı. Artık elindekinin ne olduğunu bilmiyordum ama bu kez çok kötü ve korkunç bir şey olacağını bekliyordum... Yayın ilk dokunuşuyla ürperdim. Ba-

bam çalmaya başlamıştı. Ses sarsıla sarsıla çıkıyordu, sanki bir şey hatırlatmaya çalışıyormuş gibi aniden duruyordu. Sonunda üzüntülü ve acılı bir ifadeyle yayını indirip yatağa doğru garip garip baktı, o tarafa doğru gitti... Yaptığı tek bir hareketi bile kaçırmadım. Taş kesilmiş gibi onu izliyordum.

Birden çabucak el yordamıyla bir şeyler aramaya başladı ve yine aynı korkunç düşünce içimde şimşek gibi çaktı. Annemin neden mışıl mışıl uyuduğunu merak ediyordum. Nasıl oluyordu da yüzüne dokunulduğunda uyanmıyordu? Sonra babam bulabildiği tüm giysileri toplamaya başladı. Annemin pelerini, kendi redingotunu, ropdöşambrını hatta yatarken çıkardığım giysilerimi bile aldı. Onu örtecek şekilde üzerinde bir yığın yaptı. Bacağını dahi kıpırdatmadan tamamen hareketsiz yatıyordu.

Mışıl mışıl uyuyordu!

Babam işini bitirdikten sonra rahat bir soluk almışa benziyordu. Bu sefer onu engelleyen kimse yoktu ama yine de bir şeyden rahatsız oluyordu. Yataktan mümkün olduğunca kaçınmaya çalışarak mum ışığında yüzü kapıya dönük durdu. Kemanını aldı. Ümitsiz bir tavırla yayı hareket ettirdi... Müzik başladı.

Ama buna müzik denemezdi... Her şeyi açık ve net olarak hatırlıyorum; dikkatimi çeken her şeyi başından sonuna kadar hatırlayabiliyorum. Hayır, bu daha sonraları duyduğum müziklere de benzemiyordu. Bunlar keman notaları değil, odamızda ilk kez çınlayan berbat bir sesti. Ya benim düşüncelerim yanlış ve çılgıncaydı ya da tanık olduğum şeyler duygularımı karıştırmış olmalıydı ki, izlenimlerim korkunç ve acı vericiydi ama inlemeler ve insan çığlıkları duyduğumdan kesinlikle emindim. Tellerden tam bir çaresizlik akıyordu ve sonunda bütün bunların korkunç bir çığlık, bir işkence, ümitsizlikten doğan perişanlık olduğu ifadesini taşıyan son berbat nota odada çınladığında artık daha fazla dayanamadım. Titremeye başladım ve gözlerim-

den yaşlar boşandı. Acı bir çığlıkla babama koşup eline sarıldım. Bağırdı ve kemanını bıraktı.

Afallamış bir halde bir an öylece durdu sonra gözleri parladı ve odada fırıl fırıl dolandı. Bir şey arıyora benziyordu; aniden kemanını kaptı, kafamın üzerinde salladı, beni bir an içinde öldürebilirdi.

"Baba!" diye bağırdım. "Baba!"

Sesimi duyunca yaprak gibi titredi ve birkaç adım geri çekildi.

"Oh demek sensin! Her şey bitmemiş daha demek! Yani sen hâlâ benimlesin!" diye bağırdı. Beni omuzlarına kadar havaya kaldırdı.

"Baba!" diye bağırdım yine. "Tanrı aşkına, beni böyle korkutma! Korkuyorum! Ah!" Çığlıklarım onu etkiledi; beni yavaşça yere indirdi ve sanki bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi bir süre konuşmadan bana baktı.

Korkudan deliye dönmüş bir halde "Baba," dedim, "bana öyle bakma! Baba! Buradan gidelim! Çabuk gidelim!"

"Evet haydi kaçalım, zamanı geldi. Haydi Netoçka, çabuk, çabuk!" Sanki yapması gereken şeyi ancak hatırlayabilmiş gibi aceleyle atıldı. Etrafına bakındı ve annemin mendilini yerde görünce alıp cebine koydu. Ardından annemin şapkasını da gördü, onu da aldı; sanki uzun bir yolculuğa hazırlanıyormuş gibi gerekebilecek her şeyi topluyordu. Aceleyle giyindim sonra yolculuk için gerekli olduğunu düşündüğüm her şeyi aldım.

"Her şey hazır mı?" diye sordu babam. "Her şey hazır mı? Acele et, çabuk!"

Aceleyle bohçamı topladım, başıma bir eşarp bağladım. Tam çıkmak üzereydik ki aniden duvarda asılı olan resmi alınam gerektiğini düşündüm. Babam da bunu kabul etti.

Beni acele etmeye zorlayarak "Şimdi sessiz ol," dedi fısıltıyla. Resim yüksekte asılıydı. Bir sandalye getirdik, üzerine bir tabure koyup tırmandık. Uzun süren bir çabadan sonra resmi indirdik. Sonunda yolculuğumuz için her şey hazırdı. Elimden tuttu, tam çıkmak üzereyken birdenbire beni durdurdu. Yapmayı unuttuğu bir şey varmış gibi uzun süre alnını kaşıdı. Sonunda ne olduğunu bulmuşa benziyordu. Annemin yastığının altındaki anahtarı aramaya başladı. Sonra dolabın çekmecelerini aceleyle altüst etti ve kutuda bulduğu parayla geri geldi.

"İşte al bunu," diye fısıldadı. "Kaybetme, sakın unutma!" Önce parayı elime verdi, sonra geri aldı ve koynuma sıkıştırdı. Gümüş parayı tenimde hissedince ürperdiğini hatırlıyorum. Sanırım o anda paranın ne demek olduğunu anladım. Bir kez daha hazırdık ama yine beni aniden durdurdu.

"Netoçka," dedi sanki güç topluyormuş gibi. "Benim küçüğüm, bir şey unuttum... Ne?.. Bize bir şey lazım... Hatırlayamıyorum... Evet, evet, tamam, hatırladım!.. Gel buraya Netoçka!"

Beni ikonanın bulunduğu köşeye götürüp diz çökmemi istedi.

"Dua et, çocuğum. Dua et! Kendini daha iyi hissedeceksin!.. Evet gerçekten sana iyi gelecek" diye fısıldadı. İkonayı gösteriyor ve bana garip garip bakıyordu. "Dua et," dedi yalvaran bir ses tonuyla.

Diz çöküp ellerimi kavuşturdum. Her yanımı kaplayan bir korku ve ümitsizlikle dolmuştum. Yavaş yavaş yere çöküp birkaç dakika ölü gibi durdum. Bütün duygu ve düşüncelerimi duada yoğunlaştırdım ama korkuya yenik düştüm. Acıdan bitkin bir halde kalktım. Artık onunla gitmek bile istemiyordum. Ondan korkuyordum ve olduğum yerde kalmak istiyordum. Sonra birdenbire bana işkence eden bir düşünce kafamda belirdi. "Ba-

ba," dedim gözümde yaşlarla. "Ya annem? Anneme ne oldu? Nerede o? Annem nerede?"

Devam edemedim, yüzümden yaşlar iniyordu.

Bana baktığında o da ağlıyordu. Elimden tutup yatağın kenarına götürdü, giysi yığınını kenara itip yorganı çekti. Aman Tanrım! Orada öylece yatıyordu, ölmüştü, buz gibi ve mosmordu. Kendimi çılgın gibi üzerine atıp cesedine sarıldım. Beni dizlerimin üzerine oturttu.

"Ona selam ver çocuğum!" dedi. "Veda et..." Eğildim. Babam da yanıma diz çöktü. Sapsarıydı, dudakları titriyor ve bir şeyler fısıldıyordu. "Ben değilim Netoçka, ben değilim." Titreyen parmağıyla cesedi işaret ediyordu. "Duyuyor musun ben değilim, bunun suçlusu ben değilim. Unutma Netoçka."

"Gidelim baba," diye fısıldadım korku içinde. "Zamanı geldi!"

"Evet, artık zamanı geldi. Çok daha önce gitmeliydik," dedi, elimden sıkıca tutup beni odadan çıkardı. "Haydi gidelim artık. Tanrıya şükür, Tanrıya şükür, artık bitti!" Aşağıya indik. Uyuklayan kapıcı kapıyı açarken bize kuşkuyla baktı. Babam belki de korktuğu için elimi bırakıp önden hızla çıktı ben de arkadan ona yetiştim. Kanala gelene dek cadde boyunca aşağı doğru indik. Geceden beri yağan kar kaldırımları bembeyaz yapmıştı, hâlâ da ince ince yağmaya devam ediyordu. Soğuktu; soğuk kemiklerime kadar işliyordu. Babamın ceket uçlarını sıkı sıkı tutarak yanında koşturuyordum. Koltuğunun altındaki kemanını yukarı çekmek için ikide bir duruyordu. Kanalın kenarına doğru meyillenen kaldırıma geldiğimizde on beş dakika yürümüştük. Kaldırımın taşına oturdu. İki adım ötemizde su buzdan oyulmuş bir boşluk gibi duruyordu. Çevrede hiçbir canlılık yoktu. Oh Tanrım! Beni ezen korkunç duyguyu hâlâ hatırlıyorum! Sonunda bütün yıl boyunca düşlediğim şey gerçekleş-

mişti. Sefil odamızdan ayrılmıştık. Fakat beklediğim bu muydu, düşlediğim bu muydu? O anda her şeyden çok bana eziyet eden şey, annemin düşüncesiydi. Neden onu yalnız bıraktığımızı merak ediyordum. Niçin onun vücudunu gereksiz bir nesne gibi terk etmiştik? Beni özellikle üzen şeyin bu olduğunu hatırlıyorum.

"Baba," diye söze başladım. Annem için endişelerimin yükünü artık kaldıramıyordum. "Baba!"

"Ne var?" dedi asık suratla.

"Annemi neden orada bıraktık baba? Neden onu terk ettik?" diye sordum gözümden yaşlar boşanırken. "Baba tekrar eve dönelim. Yanına birini götürelim."

"Evet, evet," diye bağırdı. Bir irkilmeyle yerinden fırladı sanki bütün problemlerine birdenbire bir çözüm bulmuştu. "Evet, Netoçka, yararı yok. Annene geri dönmelisin, orada üşüyor! Ona dön Netoçka, git! Karanlık değil, orada mum var korkma. Ona birini götür sonra da bana dön. Yalnız git. Ben seni burada beklerim... bir yere gitmem."

Hemen yola koyuldum... ama daha kaldırıma gelmeden kalbime bir şey saplandı... etrafına baktım ve babamın ters yöne doğru büyük bir hızla koştuğunu gördüm... beni bir anda terk edilmiş olarak yapayalnız bırakıp kaçıyordu! Avazım çıktığı kadar bağırdım, paniğe kapılmış bir halde ona yetişmek için arkasından koştum. Benim nefesim kesilmişti ama o hâlâ hızla koşuyordu... sonra gözden kayboldu. Yerde şapkasını buldum; kaçarken düşürmüş olmalıydı. Onu alıp koşmaya devam ettim. Nefes alamıyordum, bacaklarım kopacaktı. Bana tarif edilemez bir şeyler olmuştu. Bunun rüya olduğunu düşünüyordum, rüyalarıma benzeyen bir duygu yaşadım. Birinden kaçıyordum, bacaklarım bana uyamıyordu, peşimden gelen tam bana yetişirken baygın bir halde yere yığılıyordum. Kalbim şiddetli bir

acıyla parçalanıyordu. Onun için üzülüyordum, onun öylece paltosuz ve şapkasız -benden, sevgili çocuğundan- kaçıp gitmesini düşünmek yüreğimi sızlatıyordu... Sırf onu bir kez daha sıcacık öpmek ve benden korkmamasını söylemek, eğer beni istemiyorsa arkasından gitmeyeceğime, anneme döneceğime onu inandırıp sakinleştirmek için yetişmek istedim. Sonunda bir ara sokağa saptım ama hâlâ önümdeydi. Artık gücüm kalmamıştı; ağlayıp çığlık atmaya başladım. Kaçma kovalama sırasında oradan geçenlerin yolun ortasında durup bize hayretle baktıklarını hatırlıyorum.

"Baba, baba!" diye son kez bağırdım ve bir evin bahçe kapısında kayıp düştüm. Yüzümün kan içinde kaldığını hissediyordum. Bir dakika içinde kendimden geçmişim.

Yumuşak, sıcak bir yatakta, iyileşmeme sevinmiş görünen nazik insanların arasında uyandım. Burnunun üzerinde gözlükleri olan yaşlı bir kadın, içten bir merhametle bana bakan uzun boylu bir adam, güzel bir genç kadın ve başımı tutup saatine bakan gri saçlı yaşlı bir adam gördüm. Başka bir dünyaya gözlerimi açmıştım. Kovalama sonrasında karşılaştığım kişilerden biri de Prens X'ti ve kapısına yığılıp kaldığım ev onundu. Uzun araştırmalardan sonra kim olduğumu buldular ve -S.'nin konseri için babama bilet yollayan- Prens, bu garip tesadüfe çok şaşırıp beni evine alarak kendi çocuklarıyla beraber yetiştirmeye karar verdi. Babama ne olduğunu bulmaya çalıştı ve kasabanın dışında bir yerlerde delilik krizi geçirdiğini, sonra hastaneye kaldırıldığını ve iki gün sonra öldüğünü öğrendi.

Böyle bir ölümü hak ettiği için ölmüştü. Yaşamının doğal bir sonucuydu. Bu şekilde ölmeye mahkûmdu. Hayatı boyunca ona cesaret veren şeyler artık bir hayalet, soyut ve boş bir rüya gibi yok olup gidiyordu. Son umudu da bitince hayal ettiği, tüm varlığını dayadığı her şey bir anda gözünün önünde dağılıp gidince, ölmüştü. Gerçeğin dayanılmaz parlaklığı onu kör etmişti ve

artık neleri gizlediğini fark etmişti. Son saatlerini yaşarken kendisinin bir hiç olduğunu anlamasını sağlayan olağanüstü bir yeteneği dinlemiş ve tüm hayatını kahretmişti. Ustanın kemanından son nota yükselirken sanatın tüm gizemi ona görünmüş ve sonsuza kadar genç, güçlü ve doğru olan gerçek yetenek onu sarsmıştı. Sanki bütün bunlar hayatı boyunca gizemli, anlaşılmaz işkencelerle ona yük olmuştu; bütün bunlar ona korkuyla kaçtığı, kendisini bir yalanla korumaya çalıştığı rüyalarında eziyet etmişti. Önceden sezmiş olduğu ama karşı karşıya gelmekten korktuğu şeyler, o ana kadar ışığı ışık, karanlığı karanlık olarak kabul etmeyi reddeden gözlerinin önüne bütün çıplaklığıyla serilmişti. Gerçek, gözlerinin dayanabileceğinden ağırdı, geçmişte olanları, onu bekleyen şeyleri ilk kez görmesi onu yıldırım çarpmışa döndürmüştü. Bütün hayatı boyunca korku ve titreyişle beklediği olay birdenbire olmuştu. Kafasında hep bir balta asılı kalmıştı. Bütün hayatı boyunca her an o baltanın düşüp kendisini yaralayacağı korkusuyla işkence çekti... Sonunda düştü! Darbe öldürücüydü. Kendisine yazılmış yazgıdan kurtulmaya çalıştı fakat kaçabileceği bir yer yoktu. Son ümidi de yok olmuş, son bahanesi de ortadan kalkmıştı. Onu yıllarca engelleyen, yaşamasına mani olan ve ölümünü kendi dirilişi olarak gördüğü kadın artık ölmüştü. Sonunda yalnız kalmıştı, artık onu engelleyecek hiç kimse yoktu. Nihayet kurtulmuştu! Son kez, kıvrandıran bir acıyla, tarafsız bir eleştirmen gibi, ciddiyetle ve acımasızca kendini yargılamaya çalıştı ama zayıflamış yayı yeteneğinin son müzik kırıntılarını güçlükle çıkarabildi... On yıldır onu bekleyen delilik, birdenbire ve sonsuza dek onu yıktı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yavaş yavaş eski sağlığıma kavuştum ama ayağa kalkabildiğim günlerde bile beynim hâlâ sersem gibiydi ve bana ne olduğunu uzun süre anlayamadım. Düş gördüğümü düşündüğüm anlar oldu, bütün bu olanların gerçekten bir rüyaya dönüşmesini çok istediğimi hatırlıyorum! Geceleri yatarken hep birdenbire uyanıp kendimi annem ve babamla sefil tavan aramızda bulacağımı ümit ederdim... Sonunda durumum daha da belirginleşti; tamamen yalnız olduğumu ve yabancılarla yaşadığımı giderek anladım. Sonra ilk kez kendimi öksüz hissettim.

Etrafımı çevreleyen yeni şeylere büyük bir sabırsızlıkla bakmaya başladım. Önce her şey hem yabancı hem de şahane göründü, beni şaşırttı: Yeni yüzler, yeni âdetler, prenslere yaraşır konağın odaları... Her şey bir resim gibi hâlâ gözümün önünde. Geniş tavanlı, lüks ama bir o kadar da asık suratlı ve kasvetli bir konak. Öyle ki uzun salonlarda yolumu bulmaktan korktuğumu ve hep kaybolacakmışım duygusuna kapıldığımı

hatırlıyorum. Daha tamamen iyileşmemiştim ve düşüncelerim de bu son derece kasvetli evle mükemmel bir uyum içinde kasvetli ve karanlıktı. Dahası, anlayamadığım bir melankoli genç yüreğimde gitgide güçleniyordu. Bir resmin, aynanın, özenle oyulmuş bir şöminenin ya da beni gözetleyip korkutmak için oyuklara kasten saklanmış gibi görünen bir heykelin önünde merakla dikilirdim. Orada dururdum ve sonra da neden durduğumu, ne istediğimi, ne düşündüğümü unuturdum, tekrar kendime geldiğimde de kalbim çılgınca çarpardı ve korkardım.

Ben hasta yatarken, odama gelenler arasında beni yaşlı doktordan başka en çok etkileyen biri daha vardı. Oldukça yaşlı ve biraz ağırbaşlı ama ifadeleri çok nazik bir adamdı ve bana büyük bir sevecenlikle bakardı. Herkesten çok onun yüzünü severdim. Onunla konuşmayı dört gözle bekler ama aynı zamanda da korkardım. Daima umutsuz görünürdü, sertti ve az konuşurdu, dudaklarında pek gülümseme belirtisi olmazdı. Bu adam beni bulup evine getiren Prens X'di. İyileşmeye başladığım zaman ziyaretleri seyrekleşti. Son ziyaretinde bana şeker ve resimli çocuk kitabı getirdi. Sonra beni öpüp kutsadı ve daha neşeli olmamı istedi. Yakında benim yaşlarımdaki kızı Katya'nın Moskova'dan döneceğini, benim de bir arkadaşım olacağını söyleyerek beni rahatlattı. Yaşlı Fransız mürebbiyeye ve bana bakan dadıya benimle ilgili talimatlar verdi ve gitti. Üç hafta kadar onu görmedim.

Prens evinde tam bir sessizlik içinde yaşıyordu. Prenses evin büyükçe bir odasında oturuyor ve o da bazen kocasını haftalarca görmüyordu. Sonraları ev halkından hiç kimsenin onun hakkında pek fazla konuşmadığını fark ettim. Sanki o evde yaşamıyormuş gibi davranıyorlardı. Herkesin ona karşı saygısı ve sevgisi vardı ama yine de garip bir adam gözüyle bakıyorlardı. Kendisi de herkesten farklı tuhaf bir adam olduğunu kabul ediyor gibi görünüyordu. Bu yüzden de diğer insanlarla iletişime gir-

mekten kaçınıyordu. Daha sonra onu uzun uzadıya ve ayrıntılı anlatacağım.

Bir sabah bana beyaz, keten çamaşır, -giderilemez bir merakla inceledim- beyaz yakalı yün bir elbise giydirdiler. Saçlarımı taradılar ve aşağıya Prenses'in yanına götürdüler. Odaya girdiğimde taş kesilmiştim. Daha önce hiç böyle bir zenginlik ve ihtişam görmemiştim. Ama bu izlenimim geçiciydi. Prenses'in daha yakınına getirilmemi emrettiğini duyunca sarardım. Bana bu duyguyu neyin verdiğini Tanrı bilir ama daha beni giydirirlerken bile bir çeşit çile için hazırlandığım hissine kapılmıştım. Doğrusu çevremdeki her şeye karşı güvensizlik duyarak yeni yaşamıma başlamıştım. Fakat Prenses bana karşı çok inceydi ve beni öptü. Ona biraz merakla bakıyordum. Kendime ilk geldiğim zaman gördüğüm aynı sevecen kadındı. Fakat elini öperken yine tepeden tırnağa titredim. Sorularına yanıt verecek gücü kendimde bulamıyordum. Benim için önceden hazırladıklarını düşündüğüm bir tabureyi gösterip oturmamı söyledi. Prensesin beni bağrına basıp sevmekten ve annemin yerini almaktan başka bir şey istemediğini anladım. Fakat bu şansımı değerlendirebilecek durumda değildim. Onu etkileyebilecek hiçbir şey yapmadım. Bana çok güzel resimli bir kitap verdi ve ona bakmamı söyledi. Kendisi bir mektup yazıyor ve her seferinde kalemini bir kenara bırakıp tekrar benimle konuşuyordu. Biraz utanmış ve şaşırmış olduğum için mantıklı hiçbir şey söyleyemiyordum. Kaderin gizemli bir rol oynadığı hayatım biraz olağandışı, ilginç, biraz anlaşılmaz ve hatta zaman zaman fantezilerle dolu bir melodram olduğu halde ben orada çok sıradan, sinmiş ve hatta aptal bir çocuk gibi duruyordum. Prenses'i en çok sıkan da işte bu son özelliğimdi ve kısa süre içinde benden yoruldu. Kuşkusuz bunun sorumlusu bendim. Saat iki ile üç arasında konuklar gelmeye başladılar ve Prenses bana karşı yine nazik ve sevecen davranmaya başladı. Benim hakkımda ona

sorulan sorulara yanıt olarak buiiun çok ilginç bir hikâye olduğunu söyledi ve Fransızca olarak anlatmaya başladı. O anlatırken konuklar bana bakarak başlarını sallayıp şaşkınlık ifadesi gösteriyorlardı. Genç bir adam gözlüklerinin arkasından beni inceledi, gri saçlı, koku sürmüş bir başkası da beni öpmek istedi. Ben de bu arada korkudan titreyerek ve hareket etmekten çekinerek, önce sararıp sonra kızardım ve gözlerimi yere dikip oturdum. Kalbim ağrıyordu. Gözümde annem ve babamla beraber geçirdiğimiz uzun geceler, tavan aramızdaki eski günlerimiz canlandı. Annemi düşününce gözümden yaşlar boşandı, boğazımda bir şey düğümlendi, oradan kaçıp yok olmak yalnız kalmak istedim... Sonra konuklar gidince Prenses'in suratı asıldı. Bana ters ters baktı, birden konuşmaya başladı ve ince dudaklarını büzerek çeyrek saat kadar delip geçen kara gözlerini bana dikip beni korkuttu. Akşam beni yine yukarı çıkardılar. Ateşler içinde uyuyakaldım. Gece yarısı kâbuslarla ağlayarak uyandım. Sabah yine aynı şeyler tekrarlandı, yine Prenses'in yanına götürüldüm.

Sonunda Prenses benim maceralarımı konuklarına hikâye etmekten yoruldu, misafirler de merhamet etmekten bıkmışlardı. Ayrıca öyle sıradan ve çocuksu saflıktan uzak bir kızdım ki orta yaşlı bir kadının Prenses'le baş başa konuşmaları sırasında ona benden sıkılıp sıkılmadığını sorduğunu hatırlıyorum. Bir akşam beni odama götürdüler ve bir daha da Prenses'in yanına indirmediler. Ondan sonra da artık bana herhangi bir ayrıcalık gösterilmedi. Bununla beraber evin istediğim köşesinde dolaşabilme özgürlüğüm vardı. Zaten uzun süre oturunca her tarafım ağrıyordu ve kendimi zavallı bir hasta gibi hissediyordum. Herkesten kaçıp da alt kattaki büyük odalara gidince çok mutlu oluyordum. Hizmetkârlarla konuşmak için büyük bir özlem duyduğumu hatırlıyorum ama onları rahatsız etmekten öyle korkuyordum ki yalnız kalmayı tercih ediyordum. En sevdiğim zaman

geçirme tarzı gözden uzakta bir mobilyanın arkasına ya da bir köşeye saklanıp tüm olanları hatırlayarak gözümde canlandırmaktı. Ama garip olan bir şey vardı. Sanki ailemle geçirdiğim en son olayı unutmuştum. Sadece zihnimde bir fotoğraf kalmıştı. Onu çok iyi hatırlıyordum: Gece, keman, babam. Onun için parayı nasıl aldığımı hatırlıyordum ama bütün bu olanları yorumlayamıyordum. Kalbim ağırlaşmıştı, annemin ölü bedeninin yanında dua ettiğim an gözümde canlandığı zaman sırtımda soğuk bir terleme hissediyordum; her tarafım zangır zangır titriyor, nefesim tıkanıyor ve kalbim güm güm çarparken acı bir çığlıkla korku içinde köşemden fırlıyordum. Bununla birlikte beni yalnız bıraktıkları konusunda yanılıyordum; çünkü yakından izlenmekteydim. Prens'in emirleri harfi harfine yerine getiriliyordu. Tamamen özgür bırakılmam, hiçbir konuda kısıtlanmamam ama bir an bile gözden uzak tutulmamam konusunda talimatlar vermişti. Ev halkından birinin sık sık bulunduğum odaya bir göz attığını ve sonra hiçbir şey söylemeden çıkıp gittiğini fark ediyordum. Bu dikkat beni şaşırtıyor ve biraz da huzursuz ediyor, bunu neden yaptıklarını anlayamıyordum. Belirli bir amaç için gözetleniyordum ve sonradan sanki bana bir şey yapmak istiyorlardı. Herhangi bir durumda saklanmak için kendime bir yer aradığımı hatırlıyorum. Merdivenlerin yanında kendime bir yer buldum. Geniş mermer bir yerdi, halıyla kaplanmış, çiçekler ve güzel vazolarla süslenmişti. Eldivenler ve bembeyaz kravatlar takan, parlak kıyafetli, uzun boylu iki adam orada sessizce oturuyordu. Şaşkına döndüm. Neden orada birbirlerine bakmaktan başka hiçbir şey yapmadan sessizce oturduklarını anlayamadım.

Bu yalnız dolaşmalardan gitgide zevk almaya başlamıştım. Ayrıca üst kattaki odalara gitmekten kaçınmamın bir sebebi daha vardı. Prens'in güçlükle hareket eden yaşlı teyzesi üst katta yaşıyordu. Bu kadın zihnimde keskin bir etki yaratmıştı. Hiç tar-

tışmasız evin en önemli kişisiydi. Herkes ona karşı resmi bir nezaketle davranıyor, o çok gururlu ve kendine güvenli Prenses bile haftanın iki günü yukarı çıkıp kişisel bir ziyarette bulunuyordu. Genellikle sabahları giderdi ve resmi konuşmaları yaşlı kadının mırıl mırıl dua edip tespih çekmesiyle zorunlu olarak bölünürdü. Teyze sandalyeden kalktığı zaman ziyaret bitmiş olurdu. Kadın Prenses'in dudaklarından öper, böylelikle de görüşme sona ererdi. Eskiden Prenses'in kocasının teyzesini hergün ziyaret etmesi zorunluydu ama sonraları, yaşlı kadının arzusuyla, bu kural biraz hafifletilerek iki güne indirilmiş ve kalan beş günde Prenses sadece hatır sormak için uğramak zorunda bırakılmıştı. Yaşlı kadın genellikle bir keşiş hayatı sürüyordu. Evli değildi, otuz beş yaşında çekildiği manastırda rahibe olmadan on yedi yıl geçirmişti. Sonra oradan ayrılmış ve yıllardır sağlığı bozuk olan dul kız kardeşi Kontes L. ile beraber Moskova'ya taşınmıştı. Orada yirmi yılı aşkın bir süredir küs olduğu bekâr kardeşi Prens X ile barışmıştı. Ama yaşlı kadınların kavga etmeden bir gün bile geçirmedikleri, binlerce kere ayrılmanın eşiğine geldikleri ama sıkıntıya ve yaşlılığın zayıflığına karşı birbirlerine ihtiyaçları olduğu düşüncesiyle ayrılamadıkları söyleniyordu. Fakat hiç de hoş olmayan hayat tarzlarına ve Moskova'daki odalarında hüküm süren sıkıntılarına rağmen bütün şehir bu üç keşişi sürekli ziyaret etmeyi bir görev olarak görüyorlardı. Onlara soyluluğun ve geleneklerin koruyucuları, asaletin yaşayan kalıntıları gözüyle bakılıyordu. Kontes L. ardında çok güzel anılar bırakan, harika bir kadındı. Petersburg'dan geldikleri zaman insanlar onları ziyaret etmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Bir kez olsun onların evlerine kabul edilenler artık her yere kabul ediliyorlardı. Ama Kontes öldü ve kardeşler ayrıldılar. Büyük olan Prenses hiç çocuğu olmayan Kontes'in mirasından payını alarak Moskova'da kaldı, öbür kardeş de yeğeni Prens X ile Petersburg'a yerleşti. Öte yandan

Prens'in iki çocuğu, Katya ile Alexander, büyükannelerini avutmak ve yalnız hayatında onu oyalamak için Moskova'da kaldılar. Çocuklarına tutkuyla düşkün olan Prenses ise tüm matem süresi boyunca onlardan ayrı kalmaya karşı çıkamadı. Bu arada ben o evde yaşamaya başladığım sırada Prenses'in tüm ev halkı hâlâ matemdeydi.

Yaşlı Prenses daima kırmalı ve kolalı yakası olan siyah, düz yün elbiseler giyer ve sanki düşkünler evinden gelmiş gibi bir izlenim verirdi. Asla tespihsiz dolaşmaz, ayinlere katılır, oruç tutar, ruhani ve sofu kişiler ziyaretine gelirler, kutsal kitaplar okur ve tamamen bir rahibe gibi yaşardı. Yukarıdaki sessizlik korkunçtu. On beş yaşındaki bir kız kadar zeki olan Prenses'in haberi olmadan bir kapının gıcırdaması bile olası değildi. Basit bir gıcırdama olması ihtimalinde bile hemen sebebini öğrenmesi için birini gönderirdi. Herkes fısıltıyla konuşuyor, parmak ucunda yürüyordu. Zavallı Fransız kadın bile sonunda çok sevdiği yüksek topuklu ayakkabılarını giymekten vazgeçirildi. Yüksek topuklar kaldırıldı. Benim gidişimden iki hafta sonra yaşlı Prenses kim olduğumu, neye benzediğimi, evine nasıl geldiğimi araştırmaya başladı. Sorularına süratle ve itinayla yanıt verildi. Sonra Fransız mürebbiyeye ikinci bir haberci gönderildi ve Prenses'in neden hâlâ beni görmediği soruldu. Bu, ani bir karmaşaya neden oldu. Saçlarımı taramaya, -zaten her zaman çok temiz olan- ellerimi ve yüzümü yıkamaya başladılar, nasıl içeri gireceğimi, selam vereceğimi, neşeli ve nazik olacağımı, nasıl konuşacağımı bana gösterdiler, kısacası beni çok tedirgin ettiler. Sonra da bizim o taraftan bir haberci gönderildi ve hanımefendinin küçük öksüzü görmek isteyip istemediği soruldu. Yanıt olumsuzdu ama ertesi gün ayin sonrası için randevu alındı. Bütün gece uyumadım. Sonradan, bütün gece yaşlı Prenses'i ziyaret etmek ve bir şey için ondan özür dilemek konusunda sayıkladığımı söylediler. Sonunda ziyaret saatim geldi çattı. İçeri girince dev bir koltukta oturan solgun, yaşlı kadını gördüm.

Bana başıyla selam verdi ve daha yakından inceleyebilmek için gözlüklerini taktı. Benden hiç hoşlanmadığını hatırlıyorum. Yabani olduğum, doğru dürüst selam vermeyi ve el öpmeyi bilmediğim konusunda yorumlar yaptı. Bir sürü soru sordu ama ben güçlükle yanıt veriyordum. Anne-babamdan konu açılınca da ağlamaya başladım. Yaşlı kadın benim duygularımı gösterme şeklimden hiç memnun olmadı ama yine de beni sakinleştirmeye çalıştı ve Tanrı'ya güvenmemi öğütledi. Sonra da en son ne zaman kiliseye gittiğimi sordu. Bu soruyu pek anlayamadığımı ve eğitimimin önemsenmemiş olduğunu fark edince dehşete düştü. Genç Prenses'i çağırttı. Çıkan tartışma sonucunda gelecek pazar günü kiliseye götürülmem gerektiği konusunda fikir birliğine varıldı. O zamana kadar Prenses benim için dua edeceğine söz verdi ama kendi deyimiyle çok zavallı bir görüntü verdiğim için beni oradan uzaklaştırmalarını söyledi. Bunda garip bir şey yoktu, başka türlü olamazdım ki. Benden hiç hoşlanmadığı çok açıktı, aynı gün çok gürültü yaptığımı ve koşuşturmalarının evin her yerinden duyulduğunu söylemek için bir haberci gönderdi. Bütün günü hiç kıpırdamadan geçirmem yaşlı kadının ancak hayali olabilirdi. Aynı mesajı ertesi gün de aldım. Tam fincanı kırdığım andaydı. Fransız mürebbiye ve bütün hizmetkârlar çaresizlik içindeydiler; hemen uzaklarda bir odaya gönderildim. Hepsi de beni büyük bir dehşet içinde izliyorlardı.

Olay nasıl sonuçlandı hatırlamıyorum ama aşağı kattan kaçıp yalnız kalarak, büyük odalarda en azından kimseyi rahatsız etmediğimden emin bir şekilde dolaşmayı işte bu sebeple seviyordum.

Bir gün salonların birinde yüzümü ellerimin arasına gömerek saatlerce öyle oturduğumu hatırlıyorum. Sürekli düşünüyordum ama olgunlaşmamış kafam sefilliğimin üstesinden gelemiyor ve gitgide büyük bir keder ve üzüntüye gömülüyordum. Birdenbire tepemde yumuşak bir ses duydum; "Ne oldu zavallı çocuğum?"

Kafamı kaldırdım; bu Prens'ti. Yüzünde derin bir sevgi ve merhamet ifadesi vardı. Ona öylesine acılı ve ezik bakmıştım ki koyu mavi gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

"Zavallı küçük öksüzüm!" dedi kafamı okşayarak.

"Yo, yo öksüz değilim, hayır!" dedim iniltiyle, içimdeki her şey kabarıp etrafa yayılıyordu. Yerimden kalktım, eline sıkıca yapışıp öptüm ve gözyaşlarımla elini ıslatarak yalvaran bir ses tonuyla "Yo, yo, öksüz değilim, hayır!" diye tekrarladım.

"Yavrum! Neyin var senin, zavallı, canım Netoçka?"

"Annem nerede, annem nerede?" diye hıçkırarak ağladım. Artık perişanlığımı daha fazla gizleyemiyordum, çaresizlik içinde yanında diz çöktüm. "Annem nerede, benim canım annem, nerede o?"

"Bağışla beni, zavallı çocuğum!.. Oh, zavallı küçüğüm sana onu hatırlattım... Ben ne yaptım! Gel, gel benimle Netoçka, gel benimle." Beni elimden tutup yavaşça odadan çıkardı. Son derece duygulanmıştı. En sonunda daha önce hiç görmediğim bir odaya geldik.

Burası ikonalarla doluydu. Loştu ve lambalar parlak ışıklar saçıyor, bu ışıklar altın kaplamalı ikonaların taçlarına da yansıyordu. Azizelerin yüzleri pırıltılı kaidelerinden belli belirsiz görünüyordu. Buradaki her şey diğer odalardan öylesine farklı, gizemli ve kasvetliydi ki etkilendim ve dehşete düştüm, kalbim korkuyla doldu. Prens beni Meryemana ikonasının önünde diz çöktürdü, kendisi de yanımda diz çöktü...

"Dua et çocuğum, dua et. İkimiz de yalvarmalıyız," dedi yumuşak ve kısık bir sesle. Ama ben dua edemedim. Ezilmiş, hatta ürkmüştüm. Babamın son gece annemin cesedinin yanında söylediği sözleri hatırladım ve sinir krizi geçirdim. Yataklara düştüm ve ikinci hastalanmamda neredeyse ölüyordum. Olay şöyle oldu.

Bir sabah tanıdık bir isim kulağıma çalındı. Yatağımın yanında duran ev halkından biri S.'nin adını andı. Birden ürperdim; anılarım dalgalandı, yaşadıklarım, rüyalarım ve işkencelerle ezildim. Kim bilir kaç sıkıntılı saat boyunca sayıklayarak yattım. Gece geç saatte uyandığımda oda karanlıktı, mum sönmüştü ve hep yanımda oturan hizmetçi de yoktu. Sonra uzaktan müzik sesi duydum. Ara sıra müzik tamamen kesiliyordu; sonra sanki yaklaşıyormuş gibi tekrar yükseliyordu. Nasıl bir duyguya kapıldığımı ya da hasta beynimde birdenbire ne tür bir şey olduğunu hatırlamıyorum ama yataktan kalktım. Gücü nereden buldum bilmiyorum ama matem kıyafetleri giyip odanın içinde el yordamıyla yürüdüm. Yandaki ve onun yanındaki odalarda kimse yoktu. Sonunda koridora çıktım. Sesler gitgide belirginleşiyordu. Koridorun ortasından aşağıdaki büyük odalara gitmek için hep kullandığım merdivenler vardı. Merdivenler ışıklandırılmıştı ve aşağıda insanlar dolaşıp duruyorladı. Görünmeden ikinci kata geçebileceğim bir an yakalayana kadar bir köşede saklandım. Müzik sesi salondan geliyordu ve bir sürü konuşma sesleri duyuyordum. Sanki binlerce insan toplanmıştı. Salonun koridora açılan kapısı kırmızı kadifeden perdelerle süslenmişti. Onlardan birini kaldırıp ikisinin arasında durdum. Kalbim öyle hızlı çarpıyordu ki güçlükle ayakta duruyordum. Yine de birkaç dakika başardım... Aman Tanrım! O hep girmeye korktuğum kocaman kasvetli oda binlerce mumla pırıl pırıldı. Sanki gözlerim parlaklığıyla kör oldu. Parfüm kokulu hava ılık bir rüzgâr gibi yüzüme esiyordu. Milyonlarca insan oraya buraya koşuşturuyordu, hepsinin de yüzleri mutlu ve neşeliydi. Kadınlar pahalı ve güzel elbiseler giymişti, baktığım her yerde zevkten parıldayan gözler gördüm. Büyülenmiş gibi oracıkta duruyordum. Sanki bütün bunları daha önce bir rüyada görmüş gibiydim... Tavanarasındaki loş, yüksek pencereli odamızı, ışıltılı sokak lambalarıyla aşağıdaki caddeyi, kırmızı perdeli

pencereleriyle çarşıdaki evi, ön kapıdaki araba kalabalığını, tepinip homurdanan asil atları, gürültüyü, pencerenin arkasında uçuşan gölgeleri, uzaktan gelen hafif müziği hatırladım... İşte buradaki de o cennetti! Zihnimde bir düşünce parladı. Zavallı babamla gitmek istediğim yer burasıydı... Artık o bir rüya değildi!.. Evet bütün bunları daha önce rüyalarımda, hayallerimde görmüştüm! Hastalığın etkisiyle hayal gücüm iyice coşmuştu, sevinçten ağlıyordum. Babamı aradım. Orada olduğundan emindim, kalbim şimdiden çarpmaya başlamıştı... Güçlükle soluk alıyordum... Müzik kesildi, bir uğultu vardı ve sonra odanın bir köşesinden mırıltılar yükseldi. Tanıdık birini bulmak için parıldayan yüzlere aceleyle göz gezdiriyordum. Birdenbire salonda olağanüstü bir heyecan havası esti. Yüksek bir platformun üzerinde duran zayıf ve uzun boylu, yaşlı bir adam gördüm. Eğik bedeniyle her yöne doğru selam verirken soluk yüzü gülümsüyordu. Elinde bir keman vardı. Sanki herkes nefesini tutuyormuş gibi derin bir sessizlik odanın her yanına yayıldı. Bütün gözler bekleyiş içinde yaşlı adama dikilmişti. Kemanını kaldırdı ve yayıyla tellere dokundu. Müzik başladı, kalbime bir bıçağın saplandığını hissettim. Sonsuz bir istekle ve nefesim kesilerek dinledim; kulaklarıma tanıdık bir ses geliyordu. Sanki bu melodileri daha önce duymuştum. Bir çeşit sezgiydi... kalbimde korkunç ve ürkütücü bir şeyin sezgisi vardı. Müzik daha da yükseldi, hızlandı, ses canlılaştı. Bir ümitsizlik sızlanışı, bir matem, boş yere okunmuş bir dua, kalabalıkta yankılanan ve üzüntüyle azalan bir incelmeydi. Gitgide yükselen tanıdık bir ses içimde konuşuyordu ama kalbim inanmak istemiyordu. Acı iniltisini engellemek için dişlerimi kenetledim ve düşmemek için perdeye sımsıkı tutundum. Ara sıra gözlerimi kapatıyor, sonra aynı müziği dinlediğim o son geceki korkunç dakikalarda uyanacağım bir rüya olduğunu düşünerek tekrar açıp etrafa bakıyordum. Gözlerimi açarak içimi rahatlatmaya çalışıyor, endi-

şeyle kalabalığa bakıyordum. Hayır, bunlar farklı insanlar, farklı yüzlerdi. Sanki hepsi benim gibi bir şeyi bekliyorlar, hep birlikte acı çekiyorlardı. Korkunç çığlıklar ve ruhlarına işkence eden iniltilerle bağırmak istiyorlardı. Fakat iniltiler ve çığlıklar daha da uzayarak daha kederli daha hüzünlü bir hal alıyordu. Sonunda son korkunç çığlık koptu ve içim parçalandı... Artık hiç kuşku yoktu. Aynısıydı, aynı çığlıktı; bunu hatırlıyordum, daha önce bir başka yerde bunu duymuştum, kalbimi delip geçti.

"Baba, babam," zihnimden ani bir düşünce geçti, "burada, o burada, işte bu o, beni çağırıyor. Bu onun kemanı!"

Kalabalıktan bir gürültü koptu, bir alkış tufanı odayı sarstı. Kendimi daha fazla tutamadım ve perdeleri geriye çekip salona daldım. "Baba, baba sensin! Neredesin?" diye bağırdım kendimden geçmiş bir halde. Uzun boylu yaşlı adama nasıl ulaşabildim bilemiyorum, kenara çekilip bana yol açmışlardı. Ani bir çığlıkla kendimi ona attım. Babamı kucakladığımı sanıyordum... Birden kavrayıp havaya kaldıran uzun kemikli elleri gördüm. Kara gözler sanki beni ateşleriyle yakmak istiyorlarmış gibi bana bakıyorlardı. Yaşlı adama baktım. "Hayır, bu babam değil, bu katil" düşüncesi zihnimde çaktı. Bir tür çılgınlık beni sardı ve aniden tek bir gürleme halindeki kahkaha tufanı tüm odada yankılandı. Bilincimi kaybetmişim.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hastalığımın ikinci ve sonuncu dönemiydi. Gözlerimi açtığımda üzerime doğru eğilmiş bir çocuk yüzüyle karşılaştım. Benim yaşlarımda bir kızdı. İlk hareketim elimi ona doğru uzatmak oldu. Onu gördüğüm andan itibaren tatlı bir önsezi gibi bir mutluluk duygusu benliğimi kapladı. Saf, sevimli, cazibeli, göz kamaştırıcı güzellikte, fevkalade bir yüzü gözünüzde canlandırın. Tam önünüzde duran, tatlı bir şaşkınlıkla kıpırdayamaz hale geldiğiniz, zevkten titrediğiniz biri. Varlığı ona bakmanıza izin verdiği, yanınızdan geçtiği için Tanrıya minnet duyduğunuz bir yüz. Bu yüz Prens'in Moskova'dan dönen kızı Katya'ya aitti. Hareketime gülümsedi, zaten duyarlı olan sinirlerim tatlı bir coşkuyla sızladı.

Küçük Prenses az ilerde doktorla konuşan babasına seslendi.

"Tanrıya şükür, Tanrıya şükür," dedi Prens elimi tutarken. Yüzü içten bir neşeyle parıldıyordu. Belirgin bir çabuklukla

"çok mutluyum, çok mutluyum" diye devam etti. "Ve bu benim kızım Katya. Artık bir arkadaşın oldu. Çabucak iyileş Netoçka. Yaramaz kız, beni nasıl da korkuttun!"

Çok çabuk iyileştim. Birkaç gün sonra kalkıp gezinmeye başladım. Katya her sabah daima gülümseyen dudaklarıyla beni görmeye gelirdi. Büyük bir heyecanla onun ziyaretlerini beklerdim; onu öpmek için sabırsızlık duyardım! Fakat yaramaz kız birkaç dakikadan fazla kalmazdı, çünkü hareketsiz duramıyordu. Sürekli hareketli olmak, koşmak, atlayıp zıplamak, evin içinde karışıklık yaratmak onun için bir gereklilikti. Onunla ilk karşılaştığım anda bana çok sık gelemeyeceğini, çünkü benimle oturmanın korkunç sıkıcı bir şey olduğunu ama benim için üzüldüğünden gelmeden duramadığını ve tekrar iyileştiğim zaman çok iyi anlaşacağımızdan emin olduğunu söyledi. Her sabah söylediği ilk şey "pekâlâ, artık iyileştin mi?" oluyordu.

Fakat hâlâ solgun ve zayıftım. Mahzun yüzümde zoraki bir gülümseme belirir gibi olduğu zamanlar, küçük Prenses hemen suratını asar, kafasını sallayıp ayaklarını sıkıntıyla yere vururdu.

"Sana iyileşmeni söylemedim mi? Öyleyse? Sanırım sana yiyecek vermiyorlar?

"Çok az," diye yanıt verdim ürkek bir edayla. Çünkü beni hep korkutuyordu.

Her şeyden öte beni sevmesini çok istiyordum. Onun önünde yaptığım ve söylediğim her şeyden çok tedirgin oluyordum. Ziyaretleri beni gitgide daha da sevindiriyordu. O benimle beraberken gözlerimi ondan alamıyordum, gidince de durduğu yere gözümü dikip büyülenmiş gibi bakıyordum. Onu hayal etmeye başlamıştım. Uyanık olduğum zamanlar onunla yaptığımız uzun konuşmalar uyduruyordum. Onun arkadaşı olacaktım, her türlü oyunlar oynayacak, azarlandığımızda birlikte ağlayacaktık. Kısacası sanki birbirimize âşıkmışız gibi hayal ediyordum.

Olabildiğince çabuk iyileşmem ve öğütlediği gibi kilo almam konusunda biraz endişeliydim.

Bazen Katya koşarak gelip "daha iyileşmedin mi? Hâlâ her zamanki kadar zayıfsın" diye bağırdığı zamanlar sanki suçluymuşum gibi üzülüyordum. Fakat bir gecede iyileşememem onun için akıl almaz bir durumdu ve bana açık bir şekilde darılmaya başlamıştı.

Bana bir gün, "peki, eğer istersen bugün sana biraz kek getireyim. Eğer yersen kısa sürede şişmanlarsın," dedi. Onu tekrar görebilme olasılığına sevinerek "oh evet, biraz getir," dedim.

Sağlığımı sormaya geldiği zamanlar küçük Prenses karşımdaki sandalyede oturur ve kara gözleriyle beni incelemeye başlardı. Benimle arkadaşlık kurduğu andan itibaren saf bir şaşkınlıkla beni tepeden tırnağa inceliyordu. Fakat aramızdaki sohbet sönükleşmişti; onunla konuşmayı özlediğim halde varlığı ve ani tavır değişikliği gözümü korkutmuştu.

Katya uzun sessizliklerimden birinin ardından "Neden bu kadar sessizsin?" dedi.

"Baban ne yapıyor?" diye sordum. Aramızda bir konuşma başlatacak cümleyi bulduğumdan emindim.

"Hiç, baba iyi. Bugün bir yerine iki fincan kahve içtim. Ya sen kaç tane içtin?"

"Bir."

Yine sessizlik.

"Bu gün Falstaff beni ısırmaya çalıştı?"

"Köpek mi?"

"Evet. Hiç görmedin mi?"

"Gördüm."

"Öyleyse neden soruyorsun?" Prenses'e ne yanıt vereceğimi bilemediğim için yine beni hayretler içinde seyretmeye başladı.

"Evet? Seninle konuşmaya gelmemden hoşlanıyor musun?"

"Tabii, hem de çok. Daha sık gel."

"Seni görmeye gelmemin neşelenmeni sağlayacağını söylediler. Ama çabuk ol, çabuk iyileş. Bugün sana kek getireceğim... Neden hep böyle sessizsin?

"İşte."

"Hep düşünüyorsun sanıyorum."

"Evet. Çok düşünürüm."

"Benim çok konuşup az düşündüğümü söylerler. Çenesi düşük olmak gerçekten o kadar kötü mü?"

"Hayır, konuşman hoşuma gidiyor."

"Hmmm... Bir de Madam Leotard'a sorayım. O her şeyi bilir. Ne düşünüyorsun?"

"Seni düşünüyorum," diye yanıt verdim, kısa bir aradan sonra.

"Bu seni mutlu mu ediyor?"

"Evet."

"Demek ki benden hoşlanıyorsun?"

"Evet."

"Ama ben henüz senden pek hoşlanmıyorum. Çok zayıfsın. Sana şu keki getireyim. Pekâlâ şimdilik hoşça kal."

Çıkarken beni öpen Prenses ortalıktan bir anda kayboluverdi. Akşam yemeğinden sonra gerçekten de keki getirdi. Çılgın gibi sevinçten kıkır kıkır gülerek içeri girdi, çünkü bana yasak olan yiyecekler getirmişti.

"Hepsini ye... daha çok ye, benim kekim. Hiçbirini yemedim. Hoşça kal." Arkasından bakakaldım.

Başka bir gün alışılmadık bir saatte beni görmeye geldi. Kara bukleleri darmadağınıktı. Yanakları kıpkırmızıydı, gözleri

parlıyordu; bu da belki bir saatten fazladır orada burada koşuşturup durduğunu gösteriyordu.

"Badminton[1] oynayabiliyor musun?" diye bağırdı. Nefes nefeseydi, tekrar gidecekmiş gibi acele acele konuşuyordu.

"Hayır," dedim, evet diyemediğim için berbat bir durumdaydım.

"Ne komik şeysin. Pekâlâ, çabuk iyileş. Ben sana öğretirim. Sadece bunu sormaya gelmiştim. Madam Leotard ile oynamaya gidiyorum. Hoşça kal. Beni bekliyorlar."

Sonunda iyileşip kalkabildim ama hâlâ zayıf ve narindim. İlk ve en önemli düşüncem Katya'dan artık ayrılamayacağımdı. Ona olan düşkünlüğüm karşı konulmazdı. Gözlerimi ondan alamıyordum. O da buna çok şaşırıyordu. Bu yeni duyguyla yanarak ortalıklarda öyle bir dolaşıyordum ki bunu fark etmemesine olanak yoktu. İlk başlarda bunu son derece garip buldu. Hatırlıyorum da bir keresinde beraber oyun oynarken kollarımı boynuna dolayıp onu öpmekten kendimi alamamıştım. Benden kendini kurtarıp elimden tuttu ve sanki onu incitmişim gibi surat asarak: "Ne yapıyorsun? Niye beni öpüyorsun?" diye sordu.

Yanlış bir şey yapmışım gibi utanmıştım. Onun ani sorusuna öyle şaşırdım ki yanıt bile veremedim. Prenses kararsız şaşkınlığının bir belirtisi olarak omuzlarını silkti -bu hareket onun bir alışkanlığı haline gelmişti- ve kalın dudaklarını büzerek kafasında bir şeyler çeviriyormuş ya da yeni bir bulmacayı çözmeye çalışıyormuş gibi kanepenin köşesine oturup uzun süre gözlerini bana dikip baktı. Bu da kendini güç durumda hissettiği zamanlar alışkanlık olarak yaptığı bir hareketti. Bana gelince, bu tür ani ve kesin değişimlere alışmam çok zor oldu.

Önceleri kendimi suçladım ve garipliğin büyük ölçüde bende olduğunu düşündüm. Aslında bu doğruydu da ama yine de neden

1 Tüylü toplarla ve küçük raketlerle kortta oynanan tenise benzer bir oyun.

Katya ile başından beri arkadaşlık kuramadığımızı bir türlü anlayamıyordum. Bu başarısızlık beni çok üzüyordu. Ondan gelecek her ani kelime ve kuşkulu bakış için ağlayabileceğimi hissediyordum. Kederim günden güne değil, saatten saate artıyordu. Çünkü Katya ile her şey öylesine çabuk değişiyorduki. Birkaç gün içinde benden soğumaya başladığını fark ettim, hatta bu soğukluk nefrete dönüşüyordu. Bu kızın yaptığı her şey sadece ani ve sert değil, insan kolaylıkla onun açık ve saf karakterinin kaba tavırlarında gerçek ve soylu bir zarafetin olmadığını da söyleyebilirdi. Önce beni tanımamakla sonra da küçümsemekle işe başlamıştı. Tüm bunların da hiçbir oyunu oynayamamdan ileri geldiğine inanıyorum. Prenses etrafta neşeyle sıçrayıp oynamayı çok seviyordu; güçlü, canlı ve çevikti ama ben tam tersiydim. Hastalığımdan dolayı hâlâ zayıftım, sessiz ve düşünceliydim. Oyun oynamaktan hoşlanmıyordum. Aslında ben Katya'yı cezbeden her türlü özellikten tamamen yoksundum. Tüm bunların dışında herhangi birinin canını sıkıyor olduğum duygusuna dayanamıyordum. Kendimi sıkıcı hissetmeye başladım ve özelliklerim azalırken hatalarımı düzeltecek ya da bıraktığım zayıf etkileri geliştirecek gücü kaybettim. Kısacası, ümitsiz bir durumdaydım ama Katya bunu anlayabilecek halde değildi. Hatta önceleri beni korkutuyordu; birkaç saat badminton oynamayı öğretmekte başarısız bir mücadele verdikten sonra -yine bir başka huyu- bana şaşkınlık içinde baktı. Ve sonra canım sıkkın bir halde gözümde yaşlarla dururken, o beni ve kendi duygularını anlamayı başaramadan birkaç dakika derin derin düşündü, ona katılıp katılmayacağımı bile sormadan fırlayıp kendi başına oynamaya gitti. Belki de günlerce benimle konuşmayacaktı. Bu hareketine şaşırıp kaldım, onun küçümsemesine daha fazla dayanamadım. Yeni yalnızlığım bana neredeyse daha önceki kadar acı geldi. Yine mahzun ve dalgın bir hal almaya başlamıştım. Bir kez daha kalbim kara düşüncelerle ağırlaştı.

Bizim bakımımızla ilgilenen Madam Leotard ilişkimizdeki değişikliği anladı. Benim zoraki yalnızlığımı fark eder etmez hemen Prenses'e gitti ve benimle geçinmediği için onu azarladı. Prenses surat asıp omuz silkerek benimle yapabileceği hiçbir şey olmadığını, oyun oynamayı bilmediğimi, daima bir şeyler düşündüğümü, Moskova'dan gelecek olan erkek kardeşi Saşha'yı beklediğini, o gelince daha mutlu olacağını söyledi.

Madam Leotard bu yanıttan tatmin olmadı ve Katya'ya daha iyileşmediğim halde beni yalnız bıraktığını, benim kendisi kadar neşeli ve hareketli olamayacağımı hatırlatarak, aslında onun hayat dolu olduğunu ve böyle olmanın da kötü bir şey olmadığını laf arasında söyledi. Ayrıca üç gün önce köpeğin neredeyse onu ısıracağını ve bu yüzden nasıl azar işittiğini hatırlattı. Sonra Katya'yı yanıma gönderip bir an önce barışmasını istedi.

Katya sanki Madam Leotard'ın azarlamalarında akla uygun bir şeyler var mı diye araştırma yapıyormuş gibi dikkatle onu dinledi. Salonda çevirdiği çemberini bir kenara bırakarak çok ciddi bir havayla yanıma geldi: "Oynamak ister misin?" diye sordu. "Hayır" dedim. Madam Leotard'ın azarlamalarından sonra hem Katya hem de kendim için korktum.

"Ne yapmak istersin o zaman?"

"Burada oturacağım. Etrafta koşunca yoruluyorum ama ne olur bana darılma Katya, çünkü seni çok seviyorum."

Sanki bütün olanlardan sonra artık suçlanamayacağından eminmiş gibi sakin ve ağır bir edayla: "Peki öyleyse. Ben de kendim oynarım." dedi. "Hoşça kal. Sana küsmedim."

Ayağa kalkıp elimi uzattım ve "güle güle," dedim.

"Belki seni öpmemi istersin?" diye sordu biraz düşündükten sonra. Büyük bir olasılıkla aramızda geçen son sahneyi hatırlayıp olabildiğince çabuk ve cana yakın bir şekilde benden kurtulmak için elinden geldiği kadar sevimli olmaya çalışıyordu.

"Nasıl istersen," dedim, zayıf bir ümitle. Çok ciddi bir tavırla ve gülümsemeden bana doğru gelip beni öptü. Böylelikle zorunluluklarını yerine getirmiş, gönderildiği zavallı küçük kızla barışmak için kendisinden istenilenden fazlasını yapmaktan memnun ve keyifle koşarak gitti. Çok geçmeden yorgun düşüp nefesi tükenene kadar evin her yanında çığlıkları ve kahkahaları yankılandı, sonra dinlenip yeniden güç kazanmak için kendini kanepeye attı. Bütün gece kuşkuyla beni seyredip durdu. Büyük bir olasılıkla çok garip biri olduğumu düşünüyordu. Benimle bir şey konuşmak, hakkımdaki bazı kuşkularına açıklık getirmek istediğini düşünüyordum ama -bilmem neden- o anda kendini tuttu.

Katya genellikle sabahları ders alıyordu. Madam Leotard ona Fransızca öğretiyordu. Öğreniminde dilbilgisinin incelenmesi ve La Fontaine'den seçilen masalların okunması vardı. Katya'ya ders olarak fazla bir şey verilmiyordu çünkü onu günde iki saat kitap başında oturmaya ikna etmek zaten yeterince zor bir işti. Babasının ricası, annesinin ısrarı üzerine böyle bir şeyi istemeye istemeye kabul etmişti ve buna da uyuyordu, çünkü söz vermişti. Konuları kolayca ve çabucak kavrayamıyordu, fakat burada bile küçük özellikleri vardı. Bir şeyi anlayamadığı zaman hemen kendi başına araştırmaya başlıyordu, çünkü bir şeyin kendisine açıklanmasını küçültücü buluyordu. Bazen çözemediği bir problemle günlerce uğraştığı zamanlar oluyor, birisinin yardımı olmadan yanıtı bulamazsa çok sinirleniyordu. Yorgunluktan bittiğinde son çare olarak aklını karıştıran soru için Madam Leotard'dan yardım istiyordu. Bu durum her şey için geçerliydi. Pek belli etmese de aslında çok düşünüyordu. Aynı zamanda da yaşına göre biraz saftı. Bazen tamamen aptalca sorular sorarken bazen de verdiği yanıtlar son derece ince bir zekâyı ve aklı gösteriyordu.

Nihayet biraz çalışabilecek kadar iyileşince Madam Leotard bilgilerimi sınadı. Okuyabildiğimi ama yazmamın zayıf olduğunu görünce de bana bir an önce Fransızca öğretmesi gerektiğine karar verdi. Buna itirazım yoktu. Bir sabah kendimi Katya ile bir sırada otururken buldum. Katya o gün o kadar anlayışsız ve dalgındı ki Madam Leotard ne yapacağını bilemedi. Öte yandan ben öğretmenimi memnun etme çabasıyla tüm Fransız alfabesini bir oturuşta öğrenmeyi başardım. Dersin sonunda Madam Leotard Katya'ya açıkça sinirlenmişti.

"Ona bak," dedi beni göstererek, "hasta bir çocuk, ilk dersinde bile senden on kat daha iyiydi. Utanmıyor musun?" Katya bir süre düşündü ve Madam Leotard'ın azarlarının doğruluğunu kanıtlarcasına kıpkırmızı oldu. Herhangi bir başarısızlık, hayal kırıklığı, kızgınlık ya da yaramazlık yaparken yakalanmış olmanın utancı karşısında -aslında her durumda- utançtan kıpkırmızı olup yanıyordu. Şimdi de gözyaşlarını zor tutuyor, hiç ses çıkarmıyor ve sanki çiğnemek istiyormuş gibi bana bakıyordu. Ne olduğunu hemen anladım. Zavallı kız fazlasıyla gururlu ve tamamen bencildi. Madam Leotard'ın yanından ayrılınca mürebbiyenin ona söylediklerinden dolayı benim suçlanmamam gerektiği konusunda onu ikna etmeye çalışarak üzüntüsünü dağıtmak istedim. Ama Katya sanki beni duymamış gibi sessiz duruyordu.

Bir saat kadar sonra, elimde bir kitapla odada otururken bir daha benimle asla konuşmayacağını düşünerek korkuyor ve üzülüyordum. Tam o sırada içeri girdi, bana kuşkuyla baktıktan sonra her zamanki gibi bir kanepeye oturdu ve yarım saat boyunca beni ciddi bir edayla seyretti. Sonunda artık daha fazla dayanamadım, ona meraklı bir bakış attım.

"Dans etmeyi biliyor musun?" diye sordu Katya.

"Hayır bilmiyorum."

"Ben biliyorum."

Bir sessizlik oldu.

"Piyano çalabiliyor musun?"

"Hayır, onu da beceremiyorum."

"Ben çalarım. Ama çok zor bir iş."

Yanıt veremedim.

"Madam Leotard senin benden daha zeki olduğunu söyledi."

"Madam Leotard sana dargın," diye yanıt verdim.

"Sence babam da küser mi?"

"Bilmiyorum," dedim.

Yine sessizlik. Prenses küçük ayağını sabırsızlıkla yere vuruyordu.

"Sırf benden daha zeki olduğun için benimle dalga mı geçiyorsun?" dedi sonunda, can sıkıntısını kabullenerek.

"Oh hayır, hayır!" diye bağırdım, kalkıp kollarımı ona dolayarak. Sonra birden Madam Leotard'ın sesini duyduk. Son beş dakikadır konuşmamızı dinliyor ve bizi inceliyordu.

"Bırak söylemeyi böyle bir şeyi düşünmeye bile utanmalısın. Kendinden utan Prenses!" dedi. "Zavallı bir çocuğu kıskanıyor ve dans edip piyano çalmakla övünüyorsun. Ayıp! Prens'e her şeyi anlatacağım." Prenses'in yanakları gün batımı gibi parıldadı. "Ne kadar çirkin bir şey. Sorunlarınla onu kırıyorsun. Onun ailesi fakirdi ve onun için öğretmen tutamadılar. O kendi başına çalıştı, çünkü iyi ve dürüst bir kalbi var. Daima kavga etmek yerine onu sevmelisin. Utan! Utan! O bir öksüz; kimsesi yok. Yakında kendinin Prenses olduğu ama onun olmadığıyla övüneceksin. Şimdi söylediklerimi düşünüp tavırlarını düzeltmen için seni yalnız bırakıyorum."

Prenses bunu yaklaşık iki gün düşündü! İki gün boyunca kahkahası ve çığlıkları duyulmadı. Geceleri uyanınca onun uykusunda bile Madam Leotard ile tartıştığını duyabiliyordum.

Hatta bu iki gün içinde biraz da zayıfladı; her zaman kırmızı olan yanakları doğal rengini yitirdi. Sonunda üçüncü gün alt kattaki büyük odada raslantı sonucu karşılaştık. Prenses annesinin dairesinden çıkıyordu. Beni görünce yüzü bana dönük oracığa oturdu. Olabilecekleri huzursuzlukla bekledim. Her yanım titriyordu.

"Netoçka, neden senin yüzünden azarlanmak zorunda kalıyorum?" diye sordu sonunda. "Benim yüzümden değildi Katya," diyerek aceleyle hatasını düzelttim.

"Ama Madam Leotard seni kırdığımı söylüyor."

"Hayır, Katya canım, hayır beni kırmadın."

Prenses şaşkınlık içinde omuzlarını silkti.

"Öyleyse neden sürekli ağlıyorsun?" diye sordu kısa bir sessizlikten sonra.

"Eğer istediğin buysa ağlamayacağım," dedim gözlerimde yaşlarla.

Yine omuzlarını silkti.

"Her zaman böyle çok mu ağlarsın?"

Yanıt vermedim.

"Neden bizimle oturuyorsun?" diye sordu Prenses birdenbire, kısa bir aradan sonra.

"Çünkü ben öksüzüm," dedim sonunda, cesaretimi toplayıp.

"Anne ve baban var mıydı?"

"Evet vardı!"

"Seni sevmiyorlar mıydı?"

"Evet seviyorlardı," dedim. Sahip olduğum tüm gücüme ihtiyacım vardı.

"Fakir miydiler?"

"Evet."

"Sana hiçbir şey öğretmediler mi?"

"Okumayı öğrettiler."

"Oyuncakların var mıydı?"

"Hayır."

"Kek yer miydin?"

"Hayır."

"Kaç odanız vardı?"

"Bir"

"Bir oda mı?"

"Evet."

"Ya uşaklar?"

"Uşağımız yoktu."

"İşleri kim yapıyordu peki?"

"Alışverişi ben yapardım."

Prenses'in soruları gitgide acı verici oluyordu. Bütün anılar, yalnızlığım ve Prenses'in inanmazlığı zaten kanamakta olan kalbime zalim bir darbe indiriyordu. Heyecandan titriyor ve gözyaşlarımı tutuyordum.

"Bizimle yaşamaktan memnun musun?"

Sesimi çıkarmıyordum.

"Güzel elbiselerin var mıydı?"

"Evet."

"Elbiseni gördüm, bana gösterdiler."

"Neden bana bunları soruyorsun?" dedim bu yeni, inanılmaz duyguyla titreyerek sandalyeden fırladım."Neden bana bunları soruyorsun?" diye tekrarladım öfkeden kızararak. "Neden benimle alay ediyorsun?" Prenses birden öfkelendi ve sandalyesinden fırladı ama hemen kendine hâkim oldu.

"Seninle alay etmiyorum," dedi. "Sadece anne ve babanın fakir olduklarının doğru olup olmadığını öğrenmek istedim."

"Neden onları merak ediyorsun?" diye bağırdım, yürekten gelen bir acıyla ağlayarak. "Neden bana bu şekilde soruyorsun? Onlar sana ne yaptılar Katya?" Katya çok şaşırmıştı ve ne söyleceğini bilemedi. Tam o anda Prens içeri girdi.

"Neyin var Netoçka?" diye sordu beni gözyaşları içinde görünce. "Neyin var?" diye tekrarladı, yüzü parlak kırmızı olan Katya'ya bir bakıp. "Ne hakkında konuşuyordunuz? Tartışıyor muydunuz?.. Netoçka, siz ikiniz ne hakkında konuşuyordunuz?" Yanıt veremez bir halde Prens'in elini kaptığım gibi gözyaşları içinde bırakarak öptüm.

"Katya doğru söyle! Burada neler oluyor?"

Zaten Katya yalan söylemeyi beceremezdi. "Anne ve babasıyla beraber yaşadığı zaman ne kadar çirkin bir elbise giydiğini gördüğümü söyledim."

"Onu sana kim gösterdi? Kim cesaret etti?"

"Ben kendim gördüm," dedi Katya azimle.

"İyi öyleyse! Bilirim yalan söylemezsin. Evet başka?"

"Sonra ağlamaya başladı ve neden anne-babasıyla alay ettiğimi sordu."

"Demek onlarla alay ediyordun?"

Asında onlarla alay etmiyordu ama gerçek niyeti buydu. Başından beri bunu fark etmiştim. Yanıt vermemesi suçu kabul ettiği anlamına geliyordu.

"Derhal ondan özür dile," dedi Prens beni göstererek. Kâğıt gibi bembeyaz olan Prenses kıpırdamadı.

"Evet?" dedi Prens.

"İstemiyorum, istemiyorum!" diye bağırdı. Gözleri parlıyor ve ayaklarını yere vuruyordu. "Ondan özür dilemek istemiyorum baba. Onu sevmiyorum ve artık onunla daha fazla beraber yaşamak istemiyorum. Bütün günü ağlayarak geçirmesi benim suçum değil. İstemiyorum, istemiyorum."

"Benimle gel!" dedi Prens, onu elinden tutup çalışma odasına götürdü. "Netoçka, yukarı çık." Ona doğru koşup Katya için yalvarmak istedim ama Prens emrini sert bir şekilde tekrarladı, ben de korkudan donmuş bir halde ölü gibi yukarıya çıktım. Odamıza girdiğimde kanepenin üzerine yığıldım ve kafamı ellerime gömdüm. Sabırsızlıkla Katya'nın dönmesini beklerken dakikaları sayıyordum. Ayaklarına kapanmak istedim. Nihayet geldi ama yanımdan geçip köşede oturdu. Gözleri şişmiş, yanakları ağlamaktan kızarmıştı. Niyetimden vazgeçtim. Korkuyla onu seyrediyor, kıpırdayamıyordum.

Kendimi suçlamak için elimden geleni yaptım, gerçekten benim hatam olduğu konusunda kendimi ikna etmeyi denedim. Binlerce defa Katya'ya gitmek istedim, nasıl tepki göstereceğini bilemediğim için binlerce defa tereddüt ettim. Böylelikle ikinci gün de geçti. Fakat ikinci gün akşama doğru Katya'nın neşesi yerine geldi ve odanın içinde çemberini çevirmeye başladı. Bununla beraber bu da pek uzun sürmedi ve köşesine döndü. Tam yatma zamanı aniden bana döndü, bir adım attı, bir şey söylemek için ağzını açtı ama birdenbire durdu, dönüp yattı. Ertesi gün de böyle geçti. Madam Leotard, Katya ile ilgilenmeye başladı. Ona neden bu kadar beyaz olduğunu, hasta olup olmadığını sordu. Katya yanıt vermedi. Etrafa bakınarak topunu arıyordu ama Madam Leotard'a arkasını döner dönmez kıpkırmızı oldu ve ağlamaya başladı. Hemen odadan fırladı, böylece gözyaşlarını göremeyecektim. Sonunda her şey bitti. Tartışmamızdan tam üç gün sonra, birden odaya geldi, çekingenlikle bana yaklaştı: "Babam senden özür dilemem gerektiğini söylüyor. Beni bağışlar mısın?" dedi. Heyecandan nefesim kesilmiş, kollarımı ona uzattım.

"Evet, evet, tabii," dedim.

"Babam seni öpmemi istedi. Bana bir öpücük verir misin?" Yanıt olarak onun ellerini öpmeye başladım ve gözyaşları için-

de bıraktım. Katya'ya baktığımda daha önce hiç görmediğim bir şey gördüm. Dudakları ve çenesi titriyordu, gözleri yaşlıydı ama kısa süre içinde endişesini yendi ve birden dudaklarında bir gülümseme belirdi.

"Gidip babama seni öptüğümü ve özür dilediğimi söyleyeceğim," dedi yumuşak bir edayla, sanki kendi kendine konuşuyordu. "Onu üç gündür görmedim; istediğini yapana kadar odasına gitmemi yasakladı," diye ekledi. Bunu söyledikten sonra sanki babasının onu nasıl karşılayacağından emin değilmiş gibi düşünceli ve ürkek aşağı indi.

Bir saat sonra Falstaff'ın havlamalarını izleyen bir kahkaha ve bağırma sesi alt katta yankılandı; ardından düşüp kırılan bir şeylerin ve yerde uçuşan kitapların gürültüsü duyuldu. Bir kez daha çemberin odada döndüğünü duyunca Katya'nın babasıyla arasının düzeldiğini anladım ve kalbim sevinçle çarpmaya başladı.

Ama benim yanıma gelmiyor ve konuşmak zorunda kalmaktan bile kaçınıyordu. Aksine ben de onun merakını uyandıracak bir durumdaydım. Beni rahatlıkla inceleyebileceği bir yerde oturuyor ve gitgide artan bir merakla seyrediyordu. Her zamankinden daha da saf görünüyordu. Kısacası, evdeki herkesin üzerine titreyip şımarttıkları bu nazlı ve inatçı kız, beni göreceğini hiç ummadığı yerlerde karşısına çıktığımda şaşırıyordu. Ama içgüdüsel olarak da olsa onu hep doğru yola yönlendiren şefkatli ve yüce bir kalbi vardı. Hayran olduğu babasının üzerinde büyük bir etkisi vardı. Annesi onu çılgın gibi seviyordu ama ona karşı çok sertti. Katya inatçı, gururlu ve güçlü karakterini ondan miras almıştı. Fakat annesi ona bir çeşit manevi gaddarlığa varan kaprisler yapıyordu. Prenses'in oldukça garip bir çocuk yetiştirme anlayış vardı. Katya'nın büyütülüşü, şımartılma ile acımasız bir sertliğin garip bir bileşimiydi. Bir gün izin verilen bir şey gerekçe bildirilmeksizin bir başka gün

yasaklanıyordu. Bu da Katya'nın adalet kavramını zedelemişti... Fakat bu hikâye daha sonra geliyor. Önce, onun annesi ve babası ile olan ilişkilerini ayırt edebilir durumda olduğundan söz etmeliyim. Babasıyla olan ilişkisinde doğaldı -açık, dürüst, silahsız- öte yandan annesiyleyken tam tersiydi -suskun, güvensiz ama sorgulamaksızın itaatkâr-. Bununla beraber itaatkârlığı inançtan ya da samimiyetten gelmiyordu, sırf böyle olması gerektiği için böyleydi. Bunu da sonra açıklayacağım. Katya'ya haksızlık etmemek adına Katya'nın annesini anladığını, ona boyun eğerken onun sonsuz sevgisinin tamamen farkında olduğunu söylemeliyim. Zaman zaman aşırı boyutlara ulaşan bu sevgi Katya'nın sonuna kadar kullandığı bir avantaj oluyordu. Ne yazık ki bu avantaj çabuk sinirlenivеren küçük kıza herhangi bir yarar sağlamıyordu.

Ama bana ne olduğunu pek anlayamıyordum. İçimdeki her şey bu yeni ve alışılmadık heyecandan huzursuz olmuştu. Bundan dolayı acı çekiyor hatta kalbim parçalanıyordu desem abartmış olmam. Kısacası şu anda söylemek üzere olduğum şey için beni bağışlayın. Katya'ya âşıktım. Evet bu aşktı, bütün iniş çıkışlarıyla gerçek bir aşk, gerçek olan şey neydi? Bu, onu ilk gördüğüm anda, böylesine çekici, melek görünüşlü bir çocuk tarafından tüm duygularımın tatlı tatlı coştuğu anda başladı. Her şeyi ile çok güzeldi, hiçbir duygusu köklü değildi ama her şey ona aşılanmıştı ve çelişki anında ortaya çıkıyordu. Herkes de biliyordu ki onun asıl güzelliği yanlış bir şekil almıştı; ama bu çelişkiden başlamak üzere ondaki her şey hoş bir umutla parlıyor, harika bir geleceği müjdeliyordu. Yalnız ben değil herkes onu seviyordu ve hayrandı. Saat üç yürüyüşüne çıktığımız zaman yanımızdan geçenler sadece onu görebilmek için şaşkınlık içinde dururlar ve bu şanslı kızın arkasından mutluluk ünlemleri yankılanırdı. Mutlu olmak için doğmuştu ve mutlu olmalıydı; bıraktığı ilk izlenim buydu. Belki de beni ilk çeken

şey estetik değerlendirme, uyandırılmış bir güzelliğin nefis heyecanıydı ve işte orada büyüyen aşkım başladı.

Küçük Prenses'in asıl başarısızlığı ya da çelişki içinde olduğu zaman kendini açık bir düşüş içinde bulan ve doğal bir formda şekillenmeye çalışan karakteri, gururuydu. Bu gurur küçük önemsiz şeylere kadar genişleyebiliyor ve bencillikle sonuçlanıyordu. Eğer, örneğin herhangi bir çelişkiyle karşılaşırsa o kadar kırılmıyor ya da şaşılacak kadar sinirlenmiyordu. Olmasını istediği şeylerden başka şeyleri aklı almıyordu. Bununla beraber adalet duygusu daima kalbinin sesine baskın çıkardı. Haksız olduğuna ikna edildiği zaman bunu hemen kabul eder ve artık başka bir şey duyulmaz ve söylenmezdi. Eğer bana karşı tavrı o sıralar değiştiyse, bu değişim, bana karşı duyduğu ve onun dengesini bozan anlaşılmaz nefretten kaynaklanıyor diyebilirim. Neden bu olmalıydı; büyük bir hırsla heveslerine kapılıyordu, en sonunda deneyimle doğru yolu buluyordu. Çabalarının sonuçları çok güzel ve içtendi ama bunlar sürekli bir sapma ve hata pahasına kazanılıyordu.

Katya çok kısa sürede hakkımdaki merakını giderdi ve beni rahat bırakmaya karar verdi. Sanki ben o evde yaşamıyormuşum gibi davranıyor, bana tek bir gereksiz kelime bile etmiyordu. Aslında çok gerekli şeyleri de söyleyemiyordu. Bütün oyunlarından hariç tutulmuştum. Fakat bu öylesine kurnazlıkla yapılıyordu ki sanki ben de böyle istiyorum izlenimi veriyordu. Derslerimiz normal düzeninde devam ediyordu, çabuk kavrama ve anlayışlılık konusunda ona örnek gösterilmem bile, yeri geldiğinde köpeği Sir John Falstaff'a dahi alınabilen gururunu incitmiyordu. Falstaff soğuk ve ağırkanlı bir hayvandı ama kırıldığı zaman sahibine bile meydan okuyabilecek kadar bir kaplan gibi vahşi olabiliyordu. Bir başka özelliği de hiç kimseyi sevmemesiydi; ama en büyük doğal düşmanı da hiç kuşkusuz yaşlı Prenses'ti... İleride bu hikâyeyi anlatacağım. Kibirli Katya Fals-

taff'ın düşmanlığını yenebilmek için mümkün olan her şeyi denedi. Evde onun otoritesini ve gücünü tanımayan, ona boyun eğmeyen ve sevmeyen biri olabileceğini düşünmek bile istemiyordu. Bizzat kendisi Falstaff'ın hakkından gelmeyi aklına koydu. Herkese hükmetmek ve emretmek istiyordu. Nasıl olurdu da Falstaff boyun eğmezdi? Bununla birlikte inatçı buldog ona boyun eğmeyi reddediyordu.

Bir gün yemekten sonra alt kattaki geniş salonda ikimiz oturuyorduk. Buldog salonun ortasında uzanmış şekerleme yapıyordu. İşte o an Katya'nın onu yenmeyi kafasına koyduğu andı. Hemen oyunu bıraktı, parmaklarının ucunda ona doğru yaklaştı, sevimli hareketler yaparak tatlı sözlerle seslendi. Fakat daha ona yaklaşamadan korkunç dişlerini gösterdi ve Prenses durdu. Bir an için ona biraz daha yaklaşıp okşama -ki bunu sahibi olan Katya'nın annesinden başka kimsenin yapmasına izin vermezdi- ve peşinden gelmesini sağlamaya niyetlendi. Falstaff eğer kafası kızarsa onu ısırmak hatta parçalamak için hiç tereddüt etmezdi. Bir ayı kadar güçlüydü. Korkmuş ve merak içinde Katya'nın hareketlerini izliyordum. Fakat bir konuda karar verdiği zaman onu vazgeçirmek çok zordu. Falstaff'ın kesin dişlerinin görüntüsü bile onu engellemeye yetmemişti. Ona direkt olarak yaklaşabilmenin olanaksızlığını gören Prenses kararsızlığa düşüp düşmanının etrafında dolaşmaya başladı. Falstaff kıpırdamadı. Katya çemberi daraltarak ikinci bir girişimde bulundu. Sonra üçüncü kere etrafında dolandı ama Falstaff'ın girilmez olarak değerlendirdiği alana girdiği anda yine dişlerin gösterdi. Prenses ayaklarını yere vurup sinirli ve düşünceli bir halde kanepeye oturdu.

On dakika sonra yeni bir plan bularak hemen odadan çıktı ve bir avuç dolusu kurabiye ile döndü. Başka bir deyişle taktik değiştirmişti. Fakat Falstaff belki de tok olduğu için buna aldırış bile etmedi. Ona attığı kurabiyeye dönüp de bakmadı bile.

Prenses Falstaff'ın yasak sınırına yaklaştığı zaman bu kez öncekinden daha büyük bir tepki aldı. Falstaff başını kaldırıp dişlerini gösterdi ve bir hırıltı ile hareketlendi. Prenses sinirden kıpkırmızı oldu, kurabiyeleri bir tarafa fırlatıp tekrar yerine oturdu.

Büyük bir sinirle oturuyor, ayaklarını halıya vuruyor, yanakları günbatımı gibi yanıyor ve öfkeden gözünden yaş akıyordu. Birden bana bakınca kan beynine sıçradı. Ayağa fırladı ve kararlı bir adımla dosdoğru vahşi köpeğe yürüdü.

Bu kez Falstaff'ta güçlü bir şaşkınlık etkisi yarattı. Düşmanının sınırları geçmesine izin verdi ve Katya birkaç adım ötesine geldikten sonra bu aptal kızı pis bir hırlama ile selamladı. Katya bir an için durdu sonra kararlılıkla ilerledi. Korkudan titriyordum. Onu bu denli heyecanlı görmemiştim. Gözleri zafer ve büyük bir başarı edasıyla parıldıyordu. Harika bir tablo çiziyordu. Öfkeli köpeğin tehditkâr bakışları önünde kıpırdamadan cesaretle duruyor, dişlerinin korkunç gürültüsünden korkmuyordu. Köpek yerine oturdu ve kıllı karnından korkunç bir hırıltı yükseldi. Onu bir anda paramparça edebilirdi. Fakat Prenses muhteşem bir hareketle küçücük elini onun sırtına koyup galip bir tavırla üç kez okşadı. Köpek bir an için kararsız göründü. Bu en tehlikeli andı. Sonra birden hareketlendi. Ağır ağır ayaklarının üzerinde doğruldu, gerindi ve büyük olasılıkla da zamanını çoluk çocukla harcamanın değmeyeceğine karar vererek sakin sakin odadan çıkıp gitti. Prenses fethedilmiş arazide gururla yerini aldı ve zaferden başı dönmüş, sevinmiş bir edayla bana garip garip baktı. Kâğıt gibi bembeyaz kesildiğimi fark edince gülümsedi. Ama birden yanakları ölü gibi beyazlaştı ve güç bela kanepeye kadar gidip yarı baygın bir halde çöküverdi.

Katya'ya olan delice aşkım da sınır tanımıyordu. Onun adına o denli büyük bir korku yaşadığım o günden sonra artık kendime hâkim olamıyordum. Aşk ile sararıp soluyordum. Binlerce kere

kollarımı boynuna dolama sınırına geldim ama korkum bana engel oldu. Heyecanımı görmemesi için ondan kaçmayı denediğimi hatırlıyorum. Bir keresinde beklenmedik bir anda saklandığım odaya girdi. Altüst olmuştum, kalbim acıyla öylesine çarpıyordu ki başım dönmeye başlamıştı. Sanırım küçük şeytan bunu fark etmişti ki iki gün şaşkınlık içinde dolaştı. Ama kısa sürede bu duruma alıştı. Sessizlik içinde acı çekmeye devam ettiğim koskoca bir ay geçti. Eğer deyim yerindeyse, duygularım sabrın inanılmaz gücüyle şekillendi. Kişiliğim büyük bir acı çekme kapasitesine sahiptir ve yalnızca kriz anlarında, ani duyarlılık belirtileri ortaya çıkar. Hatırlanması gereken bir şey var. Bütün bu zaman boyunca Katya ile birbirimize yarım düzineden fazla kelime etmedik ama bazı şeylerden yavaş yavaş anlamaya başladığım kadarıyla bunun sebebi, unutkanlığı ya da bana kayıtsızlığı değil sanki aramızda bir mesafe koymaya söz vermiş gibi bilerek benden kaçınmasıydı. Bana gelince, artık geceleri uyuyamıyor, gün boyunca da karmakarışık durumumu Madam Leotard'dan gizlemeyi başaramıyordum. Katya'ya olan aşkım anormallik derecesindeydi. Bir keresinde mendillerden birini, başka bir sefer de saçını bağlamak için kullandığı bir kurdelesini gizlice almıştım, gece boyunca onları öper gözyaşlarımı silerdim. Başlangıçta onun kayıtsızlığı beni incitti, hatta kırdı, fakat sonra her şey bulanıklaştı ve duygularıma akılcı bir sebep bulamadım. Böylelikle yeni duygular yavaş yavaş eskilerini bastırdı ve tüyler ürpertici geçmişimin hatıraları rahatsız edici gücünü kaybetti ve yeni bir yaşamla yer değiştirdi.

Hatırlıyorum da bazen geceleyin uyanır, parmaklarımın ucunda yataktan kalkar Prenses'in yanına gider, gece lambamızın loş ışığında saatlerce orada durup onu uyurken seyrederdim. Bazen de yatağına oturup ona doğru eğilerek sıcak nefesini yüzümde hissederdim. Korkudan titreyerek, sessizce yorgandan görünen elini, saçını, omuzlarını, küçük ayaklarını öperdim.

Bütün bir ay boyunca göz hapsine aldığım için Katya'nın gitgide daha düşünceli bir hal aldığını fark etmiştim. Neşesini bile kaybetmeye başlamıştı. Bazen tüm gün boyunca hiç ses çıkarmadan duruyor bazen de inanılmaz gürültüler çıkarıyordu. Öfkeli ve hırçın olmaya başlamıştı, sık sık kızarıyor ve sinirleniyor hatta zaman zaman bana karşı acımasızca davranıyordu. Bir gün ansızın sanki onu iğrendiriyormuşum gibi akşam yemeğinde yanıma oturmayı reddediyor ya da onun yokluğunda sararıp solduğumu çok iyi bildiği halde, hiç beklenmedik bir anda gidip annesini görüyor ve bütün günü onunla geçiriyordu. Bazen de utançtan ne yapacağımı şaşıracak hale gelene kadar saatlerce beni seyrediyordu. Ben de odayı terk etmeye cesaret edemeden önce kızarıp bozarıyor sonra sararıyordum. Daha önce hastalandığını hiç görmediğim halde iki kere ateşlendiğinden yakındı. Sonra bir sabah özel hazırlıklar yapıldı. Özel isteği üzerine küçük Prenses, hastalandığını duyunca şaşkınlıktan saçları beyazlayan annesinin alt kattaki dairesine taşındı. Katya'nın annesi kızının benim asık suratım yüzünden hastalandığını düşünerek benden çok rahatsız oluyordu. Bizi çok daha önce ayırmış olması gerekirdi fakat genellikle her şeyde kendisine boyun eğen ama bazen de çok sert olabilen Prens'le bir dizi tartışmaya katlanmak zorunda kalacağını bilerek bunu bir süre için ertelemişti. Prens'i çok iyi tanırdı.

Prenses'in gidişiyle altüst olmuştum, koca günü büyük bir kalp kırıklığı içinde geçirmiştim. Büyük işkence çekiyor ve Katya'nın nefretinin sebebi için kafa yoruyordum. Kalbim üzüntü ve öfkeyle paramparçaydı, haksızlık duygusu yaralı kalbimde gitgide yükseliyordu. Kendi kendime bir tür tavır geliştirmiştim. Günlük yürüyüşümüz sırasında karşılaştığımızda ona her zamankinden farklı, öyle ciddi baktım ki şaşkına döndü. Kuşkusuz sürekli böyle farklı olamıyordum ve sonradan gitgide daha çok üzülüyordum. Her zamankinden daha güçsüz ve zayıf-

tım. Sonunda bir sabah küçük Prenses'in yukarıya dönmesi beni şaşırttı. Yaptığı ilk şey, vahşi bir neşe çığlığıyla kendini Madam Leotard'ın kollarına atmak oldu. Sonra, artık döndüğünü bize bildirdi. Beni başıyla selamladı ve o günkü derse gelemeyeceği için özür diledi ve bütün sabahı etrafta gülüp, zıplayıp oynayarak geçirdi. Onu daha önce hiç böylesine canlı ve mutlu görmemiştim. Fakat akşama doğru yine sakin ve dalgın bir hal aldı, yine hüzünlü bir bakış sevimli küçük yüzünü gölgelendirdi. Akşam annesi onu görmeye geldiğinde Katya'nın neşeli görünmek için olağanüstü bir çaba harcadığını fark ettim. Fakat annesi gider gitmez gözünden yaşlar boşandı. Şaşkına döndüm. Benim ilgimi görünce odayı terk etti. Kısacası içinde hiç görülmemiş bir bunalım alevlendi. Annesi doktorlara danıştı, her gün kızı hakkında ayrıntılı bilgi almak için Madam Leotard'ı çağırttı, sürekli başında nöbet tutulması için emirler verdi. Yalnız ben gerçeğin farkındaydım ve kalbim umutla çarpıyordu.

Aslında küçük aşk hikâyesi gelişip sona yaklaşıyordu. Katya'nın yukarıya dönmesinden sonraki üçüncü gün, bütün sabah gözlerinde sevimli bir parıltı, uzun ve delici bakışlarla beni seyretti... Birkaç kez göz göze geldik, her seferinde de sanki utanmış gibi kızarıp gözlerimizi indirdik. Sonunda Prenses bir kahkaha patlatıp gitti. Saat üçü vurdu, yürüyüş için giyinmemiz gerekiyordu. Birden Katya yanıma geldi.

"Ayakkabının bağı çözülmüş," dedi, "bırak da ben bağlayayım." Yüzüm kıpkırmızı bir halde kendim bağlamak için eğildim. Sonunda Katya benimle konuşmuştu.

"Bırak ben yapayım!" dedi sabırsızlıkla ve güldü. Eğildi, ayağımı büyük bir ciddiyetle kaldırıp dizine koydu ve ayakkabımı bağladı. Derin bir nefes aldım; tatlı bir korkuyla çılgına dönmüştüm. Ayakkabım bağlanınca ayağa kalktı, beni tepeden tırnağa inceledi.

"Boynunu örtmemişsin," dedi, küçük parmağıyla çıplak boynuma nazikçe dokundu. "Tamam, bırak da sarayım." Eşarbımı çözüp kendi yöntemiyle bağlarken hiç itiraz etmedim. "Yoksa soğuk alacaksın," dedi muzip bir gülümsemeyle, puslu kara gözlerini kırpıyordu.

Çılgın gibiydim. Ne bana ne de Katya'ya neler olduğunu anlayabilmiştim. Fakat Tanrıya şükür ki yürüyüşümüz kısa sürdü. Biraz daha sürse koşup onu sokak ortasında öpmekten kendimi alamayacaktım. Yine de yukarıya çıktığımız zaman omuzuna gizli bir öpücük kondurmayı becerdim. Bunu fark edip hafifçe titredi ama tek kelime bile etmedi. Akşam onu giydirip alt kata konukları olan Prenses'in yanına götürdüler. Fakat o gece evin içinde korkunç bir hareketlilik vardı.

Katya bir sinir krizi geçirdi, annesi de korkudan çılgına döndü. Doktor geldi ama ne söyleyeceğini bilemedi. Her şey Katya'nın yaşındaki çocuk hastalıklarına bağlandı ama ben pek öyle düşünmüyordum. Sabah gayet canlı, neşeli ve inanılmaz derecede sağlıklı bir görüntüyle yukarı geldi. Ama çok kaprisliydi.

Önce sabah boyunca Madam Leotard'ı dinlemeyi reddetti. Sonra gidip yaşlı Prenses'i görmeyi aklına koydu. Her zamankinin tersine -büyük yeğeninden nefret eden, genellikle onunla anlaşamayan ve görmek bile istemeyen- yaşlı kadın bu kez onun ziyaretine izin vermişti. Her şey iyi başladı, bir saat kadar uyum içinde geçinmeyi başardılar. Her şeyden önce küçük yaramaz bütün suçları, gürültülü oyunları ve verdiği rahatsızlık için özür dilemeye karar vermişti. Yaşlı Prenses gözünde yaşlarla onu bağışladı. Fakat sonra şeytan kız çok ileri gitti. İlerde yapmayı planladığı yaramazlıkları da teyzesine anlatmayı ve onlardan pişmanlık duyduğunu söylemeyi aklına koymuştu. Dar görüşlü yaşlı kadın çok memnundu. Tüm evin gözdesi ve putu haline gelmiş, kaprisleriyle annesini bile bıktırmayı başaran Katya

üzerinde kazandığı zafer onun gururunu okşamıştı. Ve böylece küçük Prenses önce, Prenses'in elbisesine bir ziyaretçi kartı iğnelemeye, sonra Falstaff'ı yatağın altına saklamaya, ardından gözlüklerini kırmaya, bütün kitaplarını alıp annesinin Fransızca romanları ile değiştirmeye, yerlere yün parçaları saçmaya, yaşlı kadının ceplerine bir deste kâğıt saklamaya vs. niyetlendiğini itiraf etti. Kısacası her bir muziplik bir öncekinden daha kötüydü. Yaşlı kadın sonunda kendini kaybetti, yüzü kırmızıdan beyaza doğru renk değiştirdi. Sonunda Katya daha fazla devam edemedi. Kıkırdayarak oradan kaçtı. Prenses, Katya'nın annesini çağırtmakta hiç vakit kaybetmedi. Olay büyüdü. Anne gözünde yaşlarla, hasta olan Katya'yı bağışlaması için teyzeye birkaç saat kadar yalvardı. Yaşlı kadın önce onu dinlemeyi reddetti; ertesi gün evden ayrılacağını bildirdi ve Katya'nın annesi, kızı iyileştikten sonra ona ceza vereceğine söz verince biraz yumuşadı, ancak böylece yaşlı kadının öfkesini bastırabildi. Bununla birlikte Katya ciddi bir şekilde azarlanıp alt kata annesinin yanına götürüldü.

Fakat yemekten sonra yaramaz kaçtı. Alt katta dizlerinin üzerinde emeklerken merdiven boşluğunda ona rastladım. Kapıyı açmış Falstaff'ı çağırıyordu. Derhal korkunç bir intikamın planını yaptığından kuşkulandım, yaptığı da kesinlikle buydu. Yaşlı Prenses'in Falstaff'tan daha azılı bir düşmanı yoktu. Köpek kimseyle dost değildi, kimseyi sevmezdi, herkesten uzakta, gururlu ve fazlasıyla kibirliydi. Hiç kimseyi sevmediği halde herkesten saygılı bir davranış bekliyordu, herkes de bunun farkındaydı, aynı zamanda da ondan korkuyorlardı. Fakat yaşlı Prenses'in birden eve gelişiyle her şey değişmişti. Falstaff korkunç bir şekilde aşağılanmıştı, çünkü yukarı kata çıkması kesinlikle yasaklanmıştı. Bu onu gücendirmişti, bütün bir hafta boyunca yukardaki küçük odaya çıkan merdivenlerin ayağındaki kapıyı sürekli tırmalayıp durmuştu. Bununla beraber, kısa sü-

rede bu sürgünün nedenini tahmin etti ve ilk pazar günü, sahibesi kiliseye gider gitmez hırlayıp havlayarak yaşlı kadına saldırdı. Küskün köpeğin zalim intikamından kadını zor kurtardılar. O günden sonra Falstaff'ın yukarıya çıkması kesinlikle yasaklandı ve Prenses aşağı indiği zamanlarda da uzak bir odaya sürgün olarak gidiyordu. Bu işle ilgilenmek için hizmetkârlar tutulmuştu. Fakat öç duygusuyla dolu yaratık üç kez daha yukarı kata çıkmayı başardı. Merdivenlerin tepesine geldiğinde yaşlı Prenses'in yatak odasını bulana kadar tüm odaları deli gibi dolaştı. Onu hiçbir şey durduramazdı. Şans eseri kapısı daima kapalı dururdu. O da hizmetkârlar gelip onu aşağıya kovalayana kadar kapının önünde deli gibi ulurdu. Korkunç köpeğin yaptığı bu ziyaretler sırasında yaşlı Prenses sanki onu parçalıyormuş gibi çığlık atıyordu ve her seferinde de korkudan hastalanıyordu. Birkaç kere yeğenine ültimatom verdi ve hatta bir keresinde daha da ileri gidip ya Falstaff'ın ya da kendisinin evden ayrılacağını bildirdi. Fakat Katya'nın annesi köpekten ayrılmayı kabul etmedi.

Prenses'in kimseye çok fazla düşkünlüğü yoktu ve onun için Falstaff, çocuklarından sonra dünyadaki herkesten daha değerliydi, tabii bunun nedeni de vardı. Altı yıl önce bir gün yürüyüşten dönen Prenses yanında hasta, pis, hüzünlü görünüşlü ama mükemmel bir soydan gelen küçük bir buldog yavrusu getirmişti. Prens köpeğin hayatını kurtarmıştı. Küçük misafir öyle berbat ve çirkin bir haldeydi ki, Prenses onun arka bahçede bağlı bir halde tutulmasında ısrar etti. Prens itiraz etmedi. İki yıl sonra, aile Prens'in yazlık villasındayken Katya'nın erkek kardeşi Saşha, Neva nehrine düştü. Prenses çığlık çığlığa bağırıyordu ve ilk aklına gelen şey oğlunun ardından suya atlamaktı. Büyük bir ölüm tehlikesinden kurtarıldı. Aynı zamanda da oğlu güçlü bir akıntı tarafından hızla sürükleniyor sadece suyun yüzeyinde giysileri görünüyordu. Çabucak kayığı çözdüler ama kurtarılması bir mucize olacaktı. Birdenbire kocaman köpek boğulan

çocuğun tam önüne atlayıp dişleriyle çocuğu yakaladı, zafer kazanmış bir tavırla kıyıya kadar yüzdü. Prenses ıslak, çamurlu köpeğe sarılıp onu öptü. O zamanlar alelade ve sıradan bir isim olan "Friska" adını taşıyan Falstaff başkası tarafından öpülmekten nefret ediyordu. Frenses'in öpücüğüne ve kucaklamasına onun omuzunu ısırarak karşılık verdi. Prenses hayatının geri kalan döneminde bu yaranın acısını çekti ama minnettarlığı sonsuzdu. Falstaff evin içinde yaşamaya başladı, fırçalandı, yıkandı, oymalı gümüş bir tasma takıldı. Prenses'in oturma odasında harika bir ayı postu kilim üzerine oturtuldu ve çok geçmeden Prenses yeni bir saldırı korkusu olmaksızın onu okşayabilir hale geldi. Köpeğe "Friska" adının verilmiş olduğunu duyunca dehşete düştü ve hemen olabildiğince eski bir başka isim aramaya başladı. Fakat "Hector" ve "Cerebus" gibi isimler de çok alışılmıştı. Bir ev köpeği için daha uygun bir isim gerekiyordu. Sonunda Prens, Friska'nın akıl almaz oburluğunu da düşünerek Falstaff adını önerdi. Bu öneri seve seve kabul edildi ve bu isim buldogun adı oldu. Falstaff çok usluydu. Gerçek bir İngiliz gibi sessiz ve asık suratlıydı, kışkırtılmazsa kimseye saldırmazdı. Sadece ayı postundan yapılmış kilimine herkesin saygı duymasını, kendisine de nezaketli davranılmasını isterdi.

Ara sıra kendi haklarına tecavüz eden düşmanının, ezeli düşmanının cezalandırılmadığını hatırladıkça Falstaff'ı bir kin nöbeti tutardı. Bu yüzden de üst kata çıkan merdivenlerin ayağına gizlice giderdi. Her zamanki gibi kapıyı kapalı görünce yakınlarda bir yere saklanarak uzanır, birinin bilmeyerek kapıyı açık bırakmasını kurnazca beklerdi. Bazen bu intikam dolu hayvan iki-üç gün orada yatarak beklerdi ama kapının izlenmesi için kesin emirler verilmişti ve onun yukarı çıkmayı en son başardığından bu yana üç ay geçmişti.

"Falstaff, Falstaff" diye bağırdı Katya kapıyı açarken; merdivenlerden onu el işareti ve tatlı sözlerle çağırıyordu. Bu kez

kapının açıldığını gören Falstaff karşıya atlamak için hazırlandı. Ama Katya'nın çağrılarının gerçek olması olanaksızdı, bu yüzden de kulaklarına inanamıyordu. Tilki kadar kurnazdı, kapının dikkatsizce açılmış olduğunu fark etmemiş gibi yaparak pencereye doğru gitti ve güçlü pençelerini pervaza dayayarak karşıdaki binayı seyretmeye başladı. Kısacası yürüyüşe çıktığında bir iki dakikalığına durup komşu binaların mimari yapısını inceleyen bir adam gibi davranıyordu. Bu arada tatlı bir umut içinde beklerken kalbi hızla çarpıyordu. Sadece kapının ardına kadar açılmış olması değil, çağrılıp davet edilmesi ve yukarıya çıkıp gecikmeden öcünü alması için yalvarılması ne büyük şaşkınlık ve çılgın bir sevinçti! Zevkten uluyup dişlerini göstererek bir ok gibi, zafer kazanmış bir edayla ve azgınca yukarı fırladı. Coşkusu öylesine büyüktü ki halının üzerinde bulunan bir sandalye ters dönüp iki metre öteye yuvarlandı. Kendisi de top gibi uçtu. Madam Leotard korkudan çığlık attı ama o zamana kadar yasak kapıya varmış ön pençeleriyle vahşice kapıyı tırmalıyor ve uluyordu. Yanıt olarak içerdeki yaşlı kadından korku dolu acı bir feryat geldi. Büyük bir düşman sürüsü dört bir yandan gelmeye başlamıştı. Tüm ev halkı üst kata taşınmıştı. Falstaff, korkunç Falsttaf çenesine ustalıkla takılan ağızlıkta, dört pençesi kementle bağlı bir halde savaş alanından sürüklenerek geri çekildi ve bir ipin ucunda aşağı kata götürüldü.

Yaşlı Prenses'e bir elçi gönderildi.

Bu durumda Katya'nın annesinin bağışlamak ya da merhamet göstermek gibi bir niyeti yoktu -ama kimi cezalandıracaktı? Bir kerede tahmin etti ve bakışları Katya'ya döndü. Evet oydu! Katya sarardı, korkudan titreyerek duruyordu. Zavallı şey o ana kadar yaramazlığının getireceklerini hiç düşünmemişti. Kuşkular hizmetkârlardan birine ya da masum birine çevrilebilirdi ama Katya gerçeği söylemeye hazırdı.

"Bunun sorumlusu sen misin?" diye sordu Prenses sertçe.

Katya'nın ölü gibi sarardığını görünce, ben öne doğru çıkıp kesin bir ifadeyle "Falstaff'ı yukarıya ben gönderdim... kazayla," dedim. Prenses'in uğursuz bakışları karşısında cesaretim kayboldu.

"Madam Leotard! Hemen cezalandırılmasını sağlayın!" dedi Prenses ve odayı terk etti. Katya'ya baktım. Sersemlemiş bir halde öyle duruyor, kolları sarkık, sararmış yüzü yere bakıyordu.

Prens'in çocuklarına tek ceza boş bir odaya kapatılmaktı. Birkaç saat boyunca oturulacak bir şey olmayan odada kalınıyordu. Fakat bir çocuk isteği dışında oraya zorla gönderilip özgürlüğünden yoksun bırakıldığında bu ceza çok ağır geliyordu. Katya ve erkek kardeşi normal olarak iki saat kapatılıyordu. Suçumun ağırlığı göz önüne alınınca benim cezam dört saatti. Küçük Prenses'i düşünüyordum. Bir zafer kazandığımı biliyordum. Fakat dört saat kalmam gereken yerden çıkarıldığım zaman saat sabaha karşı dörttü. Olaylar şöyle gelişti.

Benim kapatılmamdan sonra Madam Leotard kızının Moskova'dan döndüğünü ama birden hastalanıp onu görmek istediğini öğrenmişti. Madam Leotard beni unutup hemen gitmişti. Bize bakan hizmetçi de büyük olasılıkla benim serbest bırakıldığımı düşünmüştü. Katya'yı ise annesi çağırmış ve saat on bire kadar kendisiyle oturmaya zorlamıştı. Yukarıya çıktığında benim yatağımda olmadığımı görünce çok şaşırmıştı. Hizmetçi onu giydirmiş ve yatırmıştı ama Prenses'in beni sormaması için kendi nedenleri vardı. Cezamın dört saat sürmesi gerektiğini bildiği için dadımız Nastya'nın beni getireceği düşüncesiyle yatıp beklemişti. Fakat Nastya da beni unutmuştu, bunun asıl nedeni de benim kendi başıma giyiniyor olmamdı. Böylece geceyi hapiste geçirmeye terk edilmiştim.

Sabaha karşı dörtte birinin kapıya vurduğunu ve açmak için zorladığını duydum. Yerde kıvrılıp uyumuştum. Uyanınca telaşla bağırmaya başladım. Herkesten önce Katya'nın çınlayan

sesini duydum, sonra Madam Leotard, korkmuş olan Nastya ve kâhya. Sonunda kapı açıldı, gözünde yaşlarla Madam Leotard beni kollarına alıp, unuttuğu için özür diledi. Ağlayarak boynuna atıldım. Soğuktan titriyordum, çıplak yerde yatmaktan kemiklerim sızlıyordu. Katya'yı aradım ama yatak odamıza dönmüş, kendini yatağa atmıştı, gittiğimde uyuyordu ya da öyle görünüyordu. Bütün gece beni beklemişti, sonra istemeden uyuyakalmış ve dörtte uyanmıştı. Büyük bir gürültü kopartmış, geri gelmiş olan Madam Leotard'ı, dadıyı ve bütün hizmetkârları uyandırmış sonra da beni kurtarmıştı. Sabaha kadar tüm ev halkı maceramı öğrendi. Prenses bile bana çok sert davranıldığını söyledi. Prens'e gelince, onu ilk kez öfkeli görüyordum. Sabah onda telaş içinde yukarı geldi.

"Affedersiniz," diye başladı. Madam Leotard'a dönerek. "Siz burada ne iş yapıyorsunuz? Zavallı bir çocuğa nasıl bir davranış bu! Barbarlık, tamamen barbarlık! Vahşet! Zayıf, hasta bir çocuğu, böylesine hayal dolu küçük bir kızı karanlık bir odaya yalnız başına koyup bütün gece orada bırakmak! Yoo bu onu öldürebilirdi! Onun geçmişini biliyor musunuz? Bu vahşet, insanlık dışı, size söylüyorum madam! Böyle bir ceza nasıl verilebilir? Bu kimin fikriydi? Böyle korkunç bir şeyi kim düşünebilir?"

Zavallı Madam Leotard gözlerinde yaşlarla şaşkınlık içinde bütün olanları anlatmaya çalıştı. Kızı geldiği için beni nasıl unuttuğunu, eğer bu denli uzun sürmemiş olsaydı bu cezanın o kadar kötü bir şey olmadığını, Jean Jacques Rousseau'nun da böyle bir şeyden söz ettiğini söyledi.

"Jean Jacques Rousseau mu Madam! Jean Jacques bunu söyleyemez. Jean Jacques çocuk yetiştirme konusunda bir otorite değil, bunu söylemeye hakkı yok. Jean Jacques kendi çocuklarını bile terk etti. Jean Jacques bir şeytandır Madam!"

"Jean Jacques Rousseau! Jean Jacques bir şeytan mı? Prens! Prens! Siz neler söylüyorsunuz?" Madam Leotard çok öfkelenmişti. O kibar bir kadındı ve her şeyin ötesinde kolay kolay kırılmazdı. Fakat, ilahlarından birine laf söylemek, Corneille ya da Racine'nin gölgelerine bile dokunmak, Voltaire'i aşağılamak, Jean Jacques'a şeytan demek, barbar demek... Aman yarabbi! Gözleri yaşlarla dolmuştu. Zavallı kadın öyle altüst olmuştu ki, tepeden tırnağa titriyordu. "Ne söylediğinizin farkında değilsiniz Prens!" dedi sonunda, heyecandan çılgın gibiydi.

Prens kendini toparladı ve özür diledi. Sonra yanıma gelip büyük bir sevecenlikle öptü ve beni kutsayıp gitti.

"Pauvre[1] Prens!" dedi Madam Leotard, kendisi de üzülmüştü. Sonra hepimiz çalışma masasında oturduk ama küçük Prenses çok dalgındı. Akşam yemeğine gitmeden önce yüzü kıpkırmızı ve dudaklarında bir gülümsemeyle yanıma gelip önümde durdu, omuzlarımdan tutup sanki bir şeyden utanıyormuş gibi aceleyle: "Pekâlâ, dün benim cezamı üstlendin!.. Yemekten sonra gidip oynayalım mı?" Tam o anda biri yanımızdan geçti ve Prenses hemen oradan uzaklaştı.

Akşamüstü yemekten sonra aşağı kattaki büyük odaya el ele gittik. Küçük Prenses son derece üzgündü ve güçlükle soluk alıyordu. Bense çok sevinçliydim, hayatımda hiç olmadığım kadar mutluydum.

"Top oynamak ister misin?" diye sordu. "Bekle." Beni odanın köşesinde durdurdu ama kendisi uzaklaşıp topu atacağına birkaç adım geri gidip bana baktı, kızardı, kendini kanepeye atıp elleriyle yüzünü örttü. Ona doğru yürüdüm, benim odadan çıkacağımı düşündü.

"Gitme Netoçka, yanımda kal!" dedi. "Bir dakika içinde düzelirim." Kıpkırmızı ve ağlamaklı bir suratla kanepeden fırladı,

1 Zavallı.

kollarını boynuma doladı. Yanakları yaşlı, dudakları kiraz gibi dolgun, bukleleri karışıktı. Yüzümü, gözlerimi, dudaklarımı, boynumu, ellerimi delice öpmeye başladı. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Ona sıkıca sarıldım ve uzun ayrılıktan sonra kavuşan iki âşık gibi sevinçle birbirimize sarıldık. Katya'nın kalbi öyle hızlı atıyordu ki ben bile duyabiliyordum.

Katya'yı yan odadan çağırıyorlardı. Artık annesinin yanına gitme zamanıydı. "Oh Netoçka! Ah! Bu akşam, bu gece! Yukarı çıkıp beni bekle." Beni sevgiyle, yavaşça ve hararetle son kez öpüp Nastya'nın çağrısına uydu. Yeniden dirilmiş bir ölü gibi yukarı çıkıp kendimi kanepeye attım ve kafamı yastığa gömüp sevinçten ağlamaya başladım. Kalbim öyle hızlı çarpıyordu ki göğsüm patlayacak sandım. Gece olana kadar nasıl dayandım bilemiyorum. Sonunda saat on biri vurdu, yatağıma gittim. Prenses on ikide geldi, odanın öbür ucundan bana gülümsedi ama hiçbir şey söylemedi. Nastya sanki kasten yapıyormuş gibi oyalana oyalana onu giydiriyordu.

"Çabuk, çabuk! Nastya!" diye homurdandı. Katya.

"Neyin var Prenses. Yukarıya koşarak çıktın herhalde, kalbin çok hızlı çarpıyor."

"Oh Tanrım, Nastya ne kadar sıkıcısın! Çabuk, acele et biraz!" dedi Katya, sıkıntıyla küçük ayağını yere vurarak.

"Ah canım," dedi Nastya, ayakkabısını çıkardıktan sonra Katya'nın küçük ayağını öptü.

En sonunda gece hazırlıkları tamamlanmıştı. Prenses yatağa yatırıldı ve Nastya gitti. Hemen fırlayıp yanıma gelen Prenses'i sevinç çığlıklarıyla karşıladım.

"Gel buraya, gel de benimle yat," dedi beni yataktan çekerek. Bir saniye sonra onun yatağındaydım. Birbirimizi sabırsızlıkla kucaklıyorduk. Katya öpücükleriyle neredeyse beni boğuyordu.

"Geceleri beni nasıl öptüğünü hatırlıyorum!" dedi gelincik gibi kızararak.

Hıçkıra hıçkıra ağlıyordum.

"Netoçka," diye fısıldadı. Katya gözünde yaşlarla "meleğim, seni uzun zamandır seviyorum. Ne zaman başladı biliyor musun?"

"Ne zaman?"

"Babam senden özür dilememi söylemişti, hani sen babanı savunmuştun ya. Netoçka... Oh benim küçük, küçücük öksüzüm!" Beni öpücük yağmuruna tutarken kelimeleri uzatıyordu. Aynı anda hem gülüyor hem de ağlıyordu.

"Oh, Katya!"

"Ne? Söyle ne?"

"Neden bu kadar bekledik... böyle..." Ama devam edemedim. Üç dakika kadar sessizce birbirimizi kucakladık.

"Şimdi dinle. Benim hakkımda ne düşünüyordun?" diye sordu Prenses.

"Ah! Pek çok şey Katya! Gece gündüz sürekli düşünüyordum."

"Uykularında da sayıklıyordun. Seni duydum."

"Öyle mi?"

"Birkaç kere de ağladığını duydum."

"Bunda şaşılacak bir şey yok! Neden bu kadar kibirliydin?"

"Aptalın biriyim Netoçka. Birden geliveriyor ve engel olamıyorum. Sana karşı terstim."

"Ama neden?"

"Çünkü ben kötüyüm. İlk olarak senin benden daha iyi olduğunu biliyordum. Sonra babam da seni benden daha çok seviyordu. Ama babam iyi bir insandır Netoçka."

"Oh , evet!" dedim. Prens'i düşününce gözlerim yaşarmıştı.

"İyi bir adam," dedi Katya ciddi bir tonda. "O hep öyledir... yani... Ah evet, sonra senden özür dilemek zorunda kaldım ve neredeyse ağlayacaktım. Tabii buna da sinirlendim."

"Evet anladım. Ağlamak istediğini anlamıştım."

"Sus bakalım küçük budala, sen kendin de ağlayan bebeksin!" dedi Katya eliyle ağzımı kapatarak. "Dinle, seni gerçekten sevmek istedim ama sonra birden senden nefret ettiğimi hissettim, senden iğreniyordum, iğreniyordum."

"Ama neden?"

"Sana kızıyordum. Nedenini bilmiyordum! Sonra senin bensiz yaşayamayacağını fark edince sana acı çektirmek istedim. 'Onu öyle bir hırpalayacağım ki pis kız!' diye düşündüm."

"Oh Katya!"

"Canım!" dedi Katya elimi öperek. "Ve sonra bir daha seninle hiç konuşmak istemedim. Falstaff'ı okşayışımı hatırlıyor musun?"

"Oh evet. Çok cesurdun."

"Taş ke-sil-miş-tim!" dedi Prenses yavaşça. "Bunu niye yaptım biliyor musun?"

"Niye?"

"Çünkü sen beni seyrediyordun ve ne olursa olsun yapmak zorundaydım. Seni korkuttum değil mi? Benim için korkmadın mı?"

"Ölesiye korktum."

"Bunu fark ettim ve Falstaff yürüyüp gidince çok sevindim! Yüce Tanrım! O gittikten sonra öyle korktum ki! Ne canavar!"

Prenses gülme krizine tutuldu. Sonra birden ateşli başını kaldırıp dikkatle bana baktı. Gözyaşları uzun kirpiklerinde inci taneleri gibi titreşiyordu.

"Seni bu kadar sevmeme neden olan nedir? Şuna bak, soluk küçük şey, sarı saçların, mavi gözlerinle, ağlayan aptal bir bebeksin... Oh benim küçük öksüzüm?" Katya yine üzerime eğilip beni öpücük yağmuruna tuttu. Yanaklarıma birkaç damla yaş düştü. Çok duygulanmıştı.

"Sonra seni sevmeye başladığım zaman düşündüm. 'Hayır, hayır ona söyleme' Korkmuş ve utanmıştım ama bak şimdi ne kadar güzel."

"Katya artık dayanamıyorum!" dedim sevinçten sersemlemiştim. "Kalbim heyecandan patlayacak."

"Haydi Netoçka! Dinle beni... şimdi dinle... sana Netoçka adını kim koymuş?"

"Annem."

"Bana anneni anlatır mısın?"

"Tabii, her şeyi anlatırım, her şeyi" dedim memnuniyetle.

"Peki benim dantelli iki mendili ne yaptın? Kurdelemi neden aldın? Utanmalısın! Görüyorsun ya her şeyi biliyorum." Güldüm ve kızardım.

"Pekâlâ, diye düşündüm. 'Şunu biraz daha üzeyim.' Bazen de 'Hayır, onu hiç sevmiyorum, ona dayanamıyorum' diye düşünürdüm. Sen her zaman uysal ve sessizsin! Benim aptal olduğumu düşüneceğinden korkardım. Sen çok zekisin Netoçka, hem de çok, değil mi?"

"Oh, aman Katya!" diye yanıtladım biraz utanmış.

"Yo, yo çok zekisin," diye üsteledi Katya ciddiyetle ve azimle. "Öyle olduğunu biliyorum. Bir keresinde sabah uyanınca seni çok sevdiğimi anladım. Bütün gece seni rüyamda görmüştüm ve 'gidip anneme aşağı kata taşınıp onun odasında kalıp kalamayacağımı soracağım. Onu sevmek istemiyorum, hayır istemiyorum,' diye düşündüm. Ertesi gece uyurken 'keşke geçen geceki gibi yine onu görsem' diye içimden geçirmiştim. Ama göremedim! Oh evet ve uyuyor numarası yaptığım zamanlar... Ne utanmaz yaratıklarız değil mi, Netoçka!"

"Neden beni sevmek istemiyordun?"

"Çünkü... Sana söyledim ya, seni hep sevdim, daima! Ve buna daha fazla dayanamadım. 'Onu bir kere sevebilsem, ölesiye sı-

kacağım' diye düşündüm. Haydi gel aptal şey!" Prenses beni çimdikledi.

"Ayakkabını bağladığım günü hatırlıyor musun?"

"Evet hatırlıyorum."

"Ben de. Hoşuna gitmiş miydi? Sana bakıp, 'Ne tatlı küçük bir şey; gidip onun ayakkabısını bağlayacağım, bakalım ne yapacak' demiştim. Ama ben de mutlu olmuştum. Biliyorsun seni gerçekten öpmek istemiştim... ama öpemedim. Bana çok komik gelirdi, çok komik! Her yürüyüşe çıkışımızda birden güleceğim gelirdi. Sana bakamazdım, bu çok komikti. Aman Tanrım, benim yerime hapse girdiğine nasıl sevinmiştim." O boş odaya hapis diyorduk. "Korktun mu?"

"Hem de çok."

"Fakat beni o kadar sevindiren sadece senin suçu üstlenmen değildi. Benim için cezalandırılmaya hazır olmandı. 'Herhalde şimdi ağlıyordur, onu nasıl da seviyorum! Yarın gidip onu öpeceğim' diye düşünmüştüm. Aslında biraz ağladıysam da senin için gerçekten o kadar üzülmedim."

"Ama ben hiç ağlamadım. Çok mutluydum."

"Ağlamadın mı? Seni kötü şey!" diye bağırdı. Prenses dudaklarını boynuma bastırırken.

"Ah Katya, Katya ne kadar sevimlisin?"

"Sahi mi? Artık sen de bana ne istersen yapabilirsin. Acı çektir, çimdikle, döv!"

"Yaramaz!"

"Başka?"

"Aptal şey."

"Sonra?"

"Beni öpsene!"

Ağlayarak ve gülerek dudaklarımız şişene kadar birbirimizi öptük.

"Netoçka, hep gelip yanımda uyumalısın. Öpüşmeyi seviyor musun? Birbirimizi öperiz. Sonra lütfen böyle üzgün durma. Neden hep mutsuzsun? Bana anlatmayacak mısın?"

"Evet sana her şeyi anlatacağım. Ama şu anda üzgün falan değilim, çok neşeliyim."

"Yanakların benimkiler gibi kırmızı olacak... İnşallah yarın olmaz... Uykun var mı Netoçka?"

"Hayır."

"Öyleyse konuşalım."

Birkaç saat konuşmaya devam ettik. Konuşmadığımız ne kaldı, Tanrı bilir. Önce Prenses gelecekle ilgili planlarını anlattı sonra da o anki durumlardan söz etti. Babasını dünyadaki herkesten hatta benden bile daha çok sevdiğini söyledi. İkimiz de Madam Leotard'ın geçrekten çok iyi olduğu ve pek katı bir insan olmadığı konusunda aynı fikirdeydik. Ertesi gün ve daha sonraki gün neler yapabileceğimizden konuştuk ve gelecek yirmi yıl için her şeyi planladık. Katya nasıl yaşamamız gerektiğine karar verdi. Bir gün o bana emirler verecek ben boyun eğecektim, ertesi gün ben emir verecektim o da bunlara kesinlikle boyun eğecekti. Sonra sırayla emirler verecektik ve eğer ikimizden biri uymayı reddederse numaradan tartışıp durumu düzeltecektik. Kısacası ikimiz de sonsuz mutluluk istiyorduk. Sonunda konuşmaktan yorgun düşmüştük ve gözlerimiz kapanmaya başladı. Katya uykucu olduğum için benimle dalga geçti ama ilk uyuyan o oldu. Sabah aynı anda uyandık, çabucak bir öpüşmeden sonra kimse gelmeden hemen yatağıma geri döndüm.

Bütün gün boyunca sevinçten ne yapacağımızı şaşırdık. Sürekli saklanıyor, herkesten kaçıyor ve her şeyin ötesinde de birbirimizle karşılaşmaktan kaçınıyorduk. Sonunda ona hayatımı anlatmaya başladım. Katya anlattıklarımdan çok etkilendi, ağlamaya başladı.

"Ah seni yaramaz, kötü şey! Neden bütün bunları bana daha önce anlatmadın? Sana karşı çok nazik olur ve seni öyle severdim ki! Sokaktaki çocuklar sana vurunca canın acır mıydı?"

"Hem de nasıl. Onlardan çok korkardım."

"Ah canavarlar. Biliyor musun Netoçka, bir keresinde sokakta bir çocuğu döven başka bir çocuk görmüştüm. Yarın Falstaff'ı alıp dışarı çıkacağım. Onları tekrar görürsem öyle bir döveceğim ki!" Gözleri öfkeyle parladı.

Ne zaman biri odaya girse, öpüşürken yakalanmaktan korkup irkiliyorduk. Birbirimizi belki yüz kere öpmüşüzdür. O gün böyle geçti, ertesi gün de. Sevinçten öleceğimi düşünüyordum. Mutluluktan soluğum kesiliyordu. Fakat bu mutluluk pek uzun sürmedi.

Madam Leotard, Katya'nın her hareketini annesine bildirmek zorundaydı. Bizi üç gündür izliyordu ve bu zaman boyunca çok bilgi toplamıştı. Sonunda Katya'nın annesine gidip gözlediği her şeyi anlattı. İkimiz de çılgın gibi görünüyorduk, son üç gündür birbirimizden ayrılamıyorduk, sürekli birbirimizi öpüyor, deliler gibi gülüyor, ağlıyor, boyuna konuşuyorduk. Böyle bir şey daha önce hiç olmadığı için ne anlama geldiğini bilemiyordu ama Prenses'in sinir krizi geçirdiğini sanıyordu, sonuç olarak birbirimizi daha az görmemizin iyi olacağına inanıyordu.

"Uzun zamandır ben de bunu düşünüyordum" diye yanıtladı Prenses. "Bu küçük, tuhaf öksüzün bir gün problem olacağını biliyordum. Hakkında söylenenler ve geçmişi. Korkunç! Gerçekten korkunç! Katya üzerinde büyük bir etkisi var. Katya'nın onu çok sevdiğini mi söylüyordun? "

"İnanılmayacak kadar çok! "

Prenses öfkeden kıpkırmızı oldu. Kızı yüzünden beni kıskanmaya başlamıştı.

"Bu çok garip" dedi. "Önceleri birbirlerinden kaçıyor gibiydiler, Tanrı biliyor ya buna memnundum. Bu öksüz ne kadar

küçük olursa olsun onun için garantimiz yok. Buna katılıyor musun? Terbiyesini, huylarını ve ahlaki değerlerini büyük olasılıkla annesinden almıştır. Prenses onda ne buluyor anlamıyorum. Binlerce kez onu yatılı okula göndermeyi önerdim."

Madam Leotard beni savunmaya kalkıştı ama Prenses bizi ayırmaya karar vermişti bile. Hemen Katya'yı çağırttı. Katya gelir gelmez de ona gelecek pazara kadar -yani koskoca bir hafta- birbirimizi göremeyeceğimizi söylediler.

Bütün bunları akşam geç bir saatte öğrendim ve dehşete düştüm. Katya'yı düşündüm, ayrılmamıza dayanabileceğini sanmıyordum. O gece hastalandım, üzüntüye ve acıya yenik düştüm. Sabah Prenses gelip kulağıma cesaret verici şeyler fısıldadı. Prens de elinden geleni yapmıştı ama işe yaramamıştı. Prenses fikrini değiştirmedi. Giderek daha da ümitsizliğe kapılıyor üzüntümden soluk almakta güçlük çekiyordum.

Üçüncü günün sabahında Nastya bana Katya'dan bir not getirdi. Kargacık burgacık bir yazıydı: "Seni çok seviyorum. Burada annemle oturuyorum ve sürekli kaçıp sana kavuşmanın yollarını düşünüyorum. Söz veriyorum kaçacağım, sakın ağlama. Beni ne kadar sevdiğini yaz. Bütün gece seni rüyalarımda kucaklıyorum. Korkunç acı çekiyorum Netoçka. Sana şeker gönderiyorum. Hoşça kal."

Bende aynı şekilde notuna yanıt verdim ve bütün günü, elimde Katya'nın notu ağlayarak geçirdim. Madam Leotard'ın gösterdiği şefkat beni endişelendirdi. Akşam Prens'e gidip eğer Katya'yı görmezsem üçüncü kez hastalanacağımı ve Prenses'le konuşmuş olduğuna pişman olduğunu söylediğini öğrendim. Nastya'ya Katya'yı sordum. Ağlamadığını ama sapsarı olduğunu söyledi.

Sabah Nastya kulağıma: "Ekselanslarının çalışma odasına git. Sağdaki merdivenleri kullan" diye fısıldadı. Birden yeni bir umutla tekrar canlandım. Nefes nefese aşağı koştum ve çalışma

odasının kapısını açtım. Katya orada yoktu Ama sonra bir de baktım arkamdan sarılıp heyecanla öptü. Kahkaha ve gözyaşları... Bir anda beni bırakıp sincap gibi babasının kucağına ve omuzlarına tırmandı. Ama dengesini kaybedip kanepeye düştü. Arkasından Prens de düştü. Sevinçle bağırıyordu.

"Oh baba! Sen ne iyi bir insansın!"

"Sizi küçük yaramazlar! Ne oldu size? Bu nasıl bir arkadaşlık? Ne biçim bir sevgi?"

"Yo baba, sen anlamazsın." Birbirimizin kollarına atıldık.

Katya'yı daha yakından inceleyince şu üç gün içinde zayıflamış olduğunu fark ettim. Küçücük yüzünden fışkıran canlılık solmuş, benzi sararmıştı. Bu beni o kadar üzdü ki ağlamaya başladım. Sonunda Nastya kapıya vurdu. Bu Katya'yı özlediklerinin ve aradıklarının bir işaretiydi. Katya ölü gibi sarardı.

"Yeter çocuklar" dedi Prens. "Her gün buluşuruz. Şimdi gidin. Tanrı sizi korusun." Görünüşümüzden duygulanmıştı ama verdiği sözü tutamadı. Aynı gece küçük Saşha'nın hastalandığı ve ölmek üzere olduğu haberi geldi. Prenses ertesi gün gitmeye karar verdi. Her şey o kadar ani oldu ki Katya ile vedalaştığım ana kadar hiçbir şeyin farkında değildim. Prenses bu vedalaşmalardan pek hoşlanmıyordu ama Prens ısrar etmişti. Katya çok üzgündü. Ne yaptığımı bilmeden sarılmak için aceleyle alt kata koştum. Kapının önünde araba bekliyordu. Katya beni görür görmez çığlık attı ve bayıldı. Onu öpmek için koştum. Annesi ayıltmaya çalışıyordu. Sonunda tekrar kendine geldi ve yine bana sarıldı.

"Hoşça kal Netoçka!" dedi çabucak yüzünde garip bir ifadeyle yarı gülümseyerek. "Bana aldırma. Bir şeyim yok. Hasta falan değilim. Bir ay içinde döneceğim. Bir daha ayrılmayacağız."

"Yeter" dedi Prenses sakin sakin, "Artık gidelim."

Fakat küçük Prenses bir kez daha geldi ve beni kollarına alarak sıktı.

"Hayatım!" diye fısıldadı beni kucaklarken, "hoşça kal." Son kez birbirimizi öptük, sonra küçük Prenses uzun, çok çok uzun bir süre ortadan kayboldu. Sekiz yıl birbirimizi görmedik.

Çocukluğumla ilgili olan bu bölümü özellikle bu kadar ayrıntılı anlattım. Katya'nın hayatıma ilk girişiydi. Bizim hikâyelerimiz birbirinden ayrılmazdı. Onun hikâyesi benim de hikâyemdi. Onunla karşılaşmak benim kaderim, beni bulmak onun kaderiydi. Çocukluk anılarımın beni ta eskilere götürmesi de ayrı bir zevk veriyor... Artık hikâyem daha hızlı sürüyor. Bu noktadan sonra yaşamım sakin bir döneme girdi ve ancak on altı yaşıma girdiğimde tekrar uyandım.

Fakat önce Prens'in ailesi Moskova'ya gittikten sonra olanları kısaca anlatayım.

Ben Madam Leotard ile yalnız kalmıştım. Gidişlerinden iki hafta sonra bir haberci geldi ve bize Petesburg'a dönüşün süresiz ertelendiğini haber verdi. Madam Leotard ailevi sebeplerden dolayı Moskova'ya gidemeyeceği için Prens'in evindeki görevi sona erdi. Bununla birlikte Prenses'in büyük kızı Alexandra Mikhailovna'nın evinde işe girerek aileyle birlikte kaldı.

Şu ana kadar Alexandra Mikhailovna'dan hiç söz etmemiştim. Aslında onu sadece bir kez görmüştüm. Prenses'in ilk evliliğinden olan kızıydı. Prenses'in kökeni ve aile bağları biraz karanlıktı. İlk kocası basit bir kiracıymış. Prenses tekrar evlendiği zaman büyük kızını ne yapacağını bilmiyormuş. Drahoması çok basit olduğu için parlak bir damat adayı için pek umut yokmuş. Sonunda ben gitmeden dört yıl önce onu hem varlıklı hem de belli bir mevkide olan biriyle evlendirmeyi başarmışlardı. Alexandra Mikhailovna toplumun çok değişik yerlerinden geçerek kendisini tamamen yeni bir dünyada buldu. Prenses onu yılda iki kez ziyaret ederdi; üvey babası Katya'yı da yanına alarak her

hafta ziyarete giderdi. Ama son günlerde Prenses, ablasını ziyaret etmesi için Katya'yı göndermeye pek gönüllü değildi. Bu yüzden de Prens onu gizlice götürüyordu. Katya ile ablası arasında çok büyük farklılıklar vardı ama o ablasına hayrandı. Alexandra Mikhailovna yirmi iki yaşında bir kadındı; sakin, nazik ve sevgi doluydu. Fakat gizli bir hüzün, gizemli bir keder güzel özellikleri üzerine bir sertlik gölgesi örtüyor gibiydi. Sertlik ve ağırbaşlılık, bir çocuğunki kadar melek gibi huzurlu yüzüyle hiç bağdaşmıyordu. Ona bakınca derin bir sempati hissetmeyen hiç kimse olamazdı. Onu ilk gördüğümde sapsarıydı, verem olduğu söyleniyordu. Her şeyden elini eteğini çekmiş neredeyse münzevi bir yaşam sürüyordu. Ne kendi evinde ne de başka bir yerde sosyal faaliyetlere ilgi duyardı. O zamanlar çocuğu yoktu. Madam Leotard'ı görmeye geldiğinde beni sevgiyle öptüğünü hatırlıyorum. Zayıf, kendisinden oldukça büyük bir adam ona eşlik ediyordu. Adam kemancı B. idi. Beni görünce gözlerinden yaş geldi. Alexandra Mikhailovna bana sarılarak, kendisiyle gelip kızı gibi birlikte kalmak isteyip istemediğimi sordu. Yüzüne bakınca Katya'nın ablasını tanıdım ve göğsümün zonklamasına neden olan bir burkulmayla ona sarıldım. Sanki bir kez daha birinin "küçük öksüz" dediğini duyar gibiydim. Sonra Alexandra Mikhailovna Prens'ten gelen bir mektup gösterdi. Mektupta bana hitap eden birkaç satır vardı, okurken hıçkırıklarımı bastırmaya çalışıyordum. Prens benim için iyi dileklerini sunuyor ve öteki kızını da sevmemi istiyordu. Katya da bir iki satır ekleyip şimdilik annesinden ayrılamayacağını söylüyordu.

Ve böylece o akşam, başka bir aileye, yeni insanlarıyla başka bir eve girdim. Bir kez daha benim için değerli olduğunu ve ait olduğumu hissettiğim her şeyden ayrılmıştım. Tamamen yorulmuştum ve zihinsel bir acı çekiyordum... Şimdi yeni hikâyem başlıyor.

ALTINCI BÖLÜM

Yeni hayatım sanki keşişlerle yaşıyormuşum gibi sakin ve huzurluydu... Yeni vasilerimle sekiz yıldan fazla yaşadım, tüm bu süre içinde evde pek öyle parti ya da yemek verildiğini, dost ve akrabalarla toplantı yapıldığını hatırlamıyorum... Zaman zaman ziyarete gelen iki üç istisna kişi, aile dostu olan müzisyen B., genellikle iş için Alexandra Mikhailovna'nın kocasını görmeye gelen insanlar dışında kimse eve gelmezdi.

Alexandra Mikhailovna'nın kocası devamlı işiyle ve resmi görevlerle ilgilenir, çok nadiren boş zaman bulabilirdi. Bulduğunda da bunu ailesi ve sosyal hayatı arasında eşit olarak bölerdi. Göz ardı edemeyeceği önemli bağlantılar sık sık toplum içinde görünmesini gerektiriyordu. Bir yer edinebilme konusunda sınırsız tutkusu olduğu dedikoduları çok yaygındı. Fakat fazlasıyla önemli bir pozisyon elde edip her yerde başarı ve şans bulabilen ciddi bir işadamı ününü taşırken, toplumun bu dedikodulara inanmaması zordu. Aksine, insanlar ona karısına asla

göstermedikleri bir sevgi gösterirlerdi. Alexandra Mikhailovna tamamıyla inzivada yaşıyordu, Fakat bundan memnun görünüyordu. Nazik doğası bu münzevi hayat için yaratılmış gibiydi.

Bana bütün kalbiyle bağlıydı ve kendi kızıymışım gibi seviyordu. Katya'dan ayrıldığım için hâlâ gözlerimde yaş, kalbimde sızıyla kendimi velinimetimin anaç kucağına büyük bir hevesle attım. O zamandan sonra ona duyduğum sevgi hiç eksilmedi. O benim için bir anne, bir arkadaş, bir kardeşti. Benim dünyam oydu ve gençliğimi geliştiriyordu. Üstelik kaderinin, sık sık yüzünde parıldayan sakin parlak gülücükten, özgür havasından, oldukça sakin ve durgun yaşamından ilk bakışta sanılabileceği kadar umut verici olmadığını sezmiştim. Büyürken her gün onun yaşamı hakkında kalbimin yavaş yavaş ve acıyla sezdiği yeni şeyler öğreniyordum. Bu hüzünlü kabullenmenin yanı sıra ona olan düşkünlüğüm günden güne artıyordu.

Zarif ve nazik bir yapısı vardı. Onun berrak, huzurlu yüzüne bakınca asil yaradılışını sarsacak endişelerin olduğunu hayal etmek çok zordu. Herhangi birini sevmediği düşünülemezdi; nefrete egemen olan merhamet kalbinde en önemli yeri tutuyordu. Fakat çok az yakın arkadaşı vardı ve tam bir yalnızlık içinde yaşıyordu... Doğuştan hassas ve duyarlıydı. Sanki rüyalarında bile duygularını frenliyor gibiydi. Bazen en neşeli anlarında dahi sanki bilincini rahatsız eden bir şeyin acı veren anısı aniden ruhunda alevleniyormuş gibi gözleri buğulanıyordu; sanki bir şey onun mutluluğunu gözlüyor ve mahvetmek için bekliyordu. Ne kadar mutlu, huzurlu ve rahat olursa ümitsizliğe de o kadar yakınlaşıyor, ani bir melankolinin görüntüsüne ve sinir çöküntüsünün gözyaşlarına bürünüyordu. Bu sekiz yıl süresince huzurlu tek bir ay hatırlamıyorum. Kocası ona çok düşkün görünüyor, o da kocasını taparcasına seviyordu. Fakat ilk bakışta sanki aralarında konuşulmayan bir şey var gibi görünüyordu. Yaşamlarında bir giz vardı; bundan hep kuşku duydum.

Alexandra Mikhailovna'nın kocası başlangıçta bende kasvetli bir izlenim bıraktı. Çocukluğumda şekillenen bu izlenimi bir daha asla unutamadım. Dış görünüş olarak uzun boylu ve zayıftı, bakışını büyük yeşil gözlüklerin arkasında kasten gizliyor gibiydi. Soğuk ve suskundu, karısıyla özel sohbetlerinde bile az konuşurdu. Besbelli ki insanları çok sıkıcı buluyordu. Ne yaparsam yapayım bana hiç ilgi göstermiyordu, bu yüzden de üçümüz salonda çay içtiğimiz zamanlarda kendimi hep huzursuz hissederdim. Gizlice Alexandra Mikhailovna'ya bakınca yaptığı her hareketten tereddüt ediyor olduğunu görmekten üzüntü duyardım. Eğer kocasının her zamankinden daha sert ve sıkkın olduğunu fark ederse rengi sararırdı. Söylediği sözde bir sertlik duyar ya da hissederse birdenbire tepeden tırnağa kızarırdı. Kocasıyla birlikteliğini sıkıcı bulduğunu hissetmiştim ama görünüşe bakılırsa onsuz bir dakika bile yaşayamazdı. Her ihtiyacına, her kelimesine ve her tavrına kendini olağanüstü adayışı beni şaşırtmıştı; sanki onu mutlu edecek bir yol bulmayı bütün kalbiyle istiyor fakat bunu başarmak için hiç ümit olmadığını da biliyordu. Yüzünde ufacık bir gülümseme, en küçük bir şefkat sözü, bir onaylama belirse sanki bunlar ürkek ve ümitsiz bir aşkın başlangıç anlarıymış gibi mutlu oluyordu. Kocası ağır bir hastaymış gibi onun her isteğine ciddiyetle eğiliyordu. Çaydan sonra çalışma odasına dönmeden önce acıma dolu bir bakışla karısının elini sıkardı. O gittikten sonra Alexandra Mikhailovna tamamen değişirdi. Sohbeti daha neşeli olur, daha özgürce hareket ederdi. Buna rağmen kocasıyla her karşılaşmasından sonra onu tamamen saran bir sıkıntıya bürünüyordu. Söylediği her sözü değerlendirerek tekrar tekrar gözden geçiriyordu. Bana dönüp onu doğru duyup duymadığını sorması çok alışılmıştı. Pyotr Alexandroviç'in söylemek istediği bu muydu? Sözlerinde başka bir anlam arıyor gibiydi. Tekrar kendine güvenini kazanması, kocasının kendisinden memnun olduğuna, endişelenecek bir şey olmadığına ikna olması tam bir saat alıyordu. Sonra yine

sevecen, neşeli ve mutlu oluyordu. Gülmeye başlıyor, beni öpüyor ve bir saatten fazla bir süre piyano çalıyordu. Fakat çoğu kez mutluluğu kısa sürüyor ve birden ağlamaya başlıyordu, üzüntüsünü ve korkusunu fark ettiğim zaman da sanki duyulmaktan korkuyormuş gibi fısıltıyla, gözyaşlarının bir anlamı olmadığı, oldukça mutlu olduğu, onun için endişelenmenin gereksiz olduğu konusunda beri rahatlatmaya çalışıyordu. Kocasının yokluğunda birden sinirlendiği, onun nasıl olduğunu öğrenmeye çalıştığı zamanlar oluyordu. Ne yaptığını öğrenmek için birisini gönderiyor, hizmetkârlara atların neden hazırlandığını, nereye gideceğini, rahatsız mı, neşeli mi, durgun mu olduğunu, ne söylediğini vs. sormaya başlıyordu. İşleri ve iş arkadaşları hakkında onunla konuşmaya cesaret edemiyordu. Kocası bir konuda fikrini sorduğu ya da bir şey söylediği zaman ürkekçe ve sanki onun kölesiymiş gibi kendine güvensiz dinliyordu. Eğer olur da kocası onun bir kitabını, dikişini ya da herhangi bir şeyini överse çok memnun oluyordu. Bu onu gururlu ve daha mutlu ediyor gibi görünüyordu. Fakat çok seyrek de olsa iki küçük çocuğundan birini okşamaya kalkıştığı zamanlar sevinçten çılgına dönüyordu. Yüzüne neşe ifadesi geliyor ve bazen kocasına çok fazla düşkünlük gösteriyordu. Örneğin ondan hiç cesaret almadan, biraz korkuyla ve kararsız bir ses tonuyla yeni bestelediği müzik parçasını dinlemesini ya da yeni bir kitap için fikrini söylemesini önerecek kadar cesur olabiliyordu. Bazen o gün onu etkilemiş bir yazının bir ya da iki sayfasını okumasını isteyecek kadar ileri gidebiliyordu. Ara sıra kocası şımarık bir çocuğa güler gibi alçakgönüllülükle gülerek bu istekleri büyük bir yücelikle yerine getiriyor, bu saflığını yitirmesin diye garip bir hevesi kırmanın korkusunu taşıyordu. Neden bilmem ama bu gülümsemeye bütün varlığımla karşıydım, büyüklük taslayan lütfuna ve aralarındaki eşitsizliğe içerliyordum. Çocuksu merakımla ve zamansız sert eleştirilerimle onları gözlemliyor, kendime hâkim olup hiç sesimi çıkarmıyordum. Bazen de sanki

korkunç ve kaçınılmaz bir şeyi istemeden hatırlamış gibi şaşırıp kaldığını fark ediyordum. Kocasının küçümseyen gülümsemesi kayboluyor, bakışlarını gözü korkmuş karısının üzerine öyle merhametle sabitliyordu ki bu beni ürkütüyordu. O bakışlar bana çevrilmiş olsaydı buna dayanamayacağımı şimdi anlıyorum. Bu durumlarda Alexandra Mikhailovna'nın yüzünden tüm neşe siliniyor, müzik resitali ya da okuma kesiliyordu. Birden sararıyor, kendine hâkim olup ses çıkarmıyordu. Arkasından kötü ve iç karartıcı bir an başlıyordu; bu dakikalar sonsuza dek sürecek gibi geliyordu insana. Bu durumu bozan kocası oluyordu. Rahatsızlığını ve endişesini bastırmaya çalışarak sandalyesinden kalkar, kasvetli bir sessizlik içinde ileri geri birkaç kez yürür, karısının elini sıkar, belirgin bir sıkıntıyla iç çekip karısını rahatlatmak istediğini gösteren birkaç tutarsız kelime söyledikten sonra odadan çıkardı. Alexandra Mikhailovna da, ya gözyaşı döker ya da uzayıp giden korkunç bir melankoliye bürünürdü. Akşamları karısından ayrılırken sanki çocukmuş gibi önünde haç çıkarıp onu kutsardı. Karısı kutsamayı bir selam ve minnettarlıkla kabul ederdi.

Bu evde geçirdiğim sekiz yıllık süre içinde Alexandra Mikhailovna'nın iki üç kez garip bir hal takındığını hatırlıyorum. Her zamanki kendini alçaltma ve kocasına hayranlığın yerini alan sinir ve öfke yumuşak yüzüne yansırdı. Bazen koca bir saat kadar fırtına toplanırdı; kocası da daha da sessizleşir, her zamankinden daha sert ve somurtkan bir hal alırdı. Sonunda, zavallı kadının yaralı kalbi artık daha fazla dayanamazdı. Önce tereddütle duraksayarak imalar ve acı bekleyişlerle, üzüntüden çatlayan bir ses tonuyla konuşmaya başlardı, sonra sanki kederine dayanamıyormuş gibi öfke, sitem, yakınma ve ümitsizlik patlaması olur, adeta sinir krizi geçirirdi. Kocasının nasıl bir sabırla dayandığını, nasıl bir sevgiyle eğilip onu rahatlatmaya çalıştığını, ellerini öpüp hatta onunla beraber ağladığını görmek şaşılacak şeydi; sonra kendini toparlamış görünürdü, vicdanı

harekete geçerdi ve kendini suçlu çıkarırdı. Kocasının gözyaşları onu perişan ederdi. Sonra umutsuzlukla ellerini ovuşturur, sürekli sarsan hıçkırıklarla kocasının ayaklarına kapanır; kendisini bağışlaması için yalvarmaları epey uzun sürer ve belki de aylarca sinirliliği ve kocasının varlığında ürkekliği devam ederdi. Bu kınama ve sitemlerden hiçbir şey anlayamazdım. Bu gibi durumlarda hemen beni odadan dışarı gönderirlerdi. Fakat sırlarını benden tamamen saklayamazlardı. Seyrederdim, fark ederdim, bazı şeyleri sezerdim ve başından beri tüm olanların altında bir gizem yattığı konusunda belirsiz bir kuşku içimde yükselirdi; tüm bu ani öfke ve patlamaları sadece sinirden olamazdı; kocasının daima asık suratlı olmasının belli bir nedeni olmalıydı; onun zavallı hasta karısına olan iğneli sevecenliğinin bir nedeni olmalıydı. Kadının kocası karşısındaki bu bitmeyen ürkekliğinin ve kocasına göstermeye cesaret edemediği sükûn ve garip aşkın bir nedeni olmalıydı.

Fakat bu tür görüntüler çok seyrek ve yaşam çok monoton olduğu için, ben onu iyi gözlemleyecek kadar yakın olduğum için, hızla büyüdüğüm ve geliştiğim için -her ne kadar bilinçaltı bile olsa beni bu gözlemlerden uzaklaştıracak bazı şeyler içimde uyandığı için- sonunda etrafımdaki insanlara, âdetlere ve hayata alıştım. Kuşkusuz zaman zaman Anna Mikhailovna'ya baktığımda merak etmekten kendimi alamıyordum ama henüz kuşkularım bir sonuca ulaşmamıştı. Onu çok seviyordum, hüznüne saygı duyuyor ve meraklılığımla narin kalbini incitmekten korkuyordum. O beni çok iyi anlıyor ve düşkünlüğüm için bana sık sık teşekkür ediyordu! Bazen ilgimi fark ederek gözyaşlarının arkasından bana gülümseyip kendi ağlamaklı haliyle dalga geçiyordu, sonra çok mutlu ve memnun olduğunu, herkesin kendisine karşı çok nazik olduğunu, tanıdığı herkesin ona çok düşkün olduğunu, kendisi gerçekten bu kadar mutlu, bu kadar neşeliyken Pyotr Alexandroviç'in kendisi ve zihin sağlığı için bu kadar endişelenmesine üzüldüğünü anlatmaya başlıyordu...

Sonra beni öyle derin bir duyarlılıkla ve sevgiyle kucaklıyordu ki kalbim neredeyse, eğer deyim yerindeyse, ona karşı bir sevgiyle kanıyordu.

Yüz hatları hafızamdan hiç silinmedi. Hatları simetrikti, incelikleri ve solgunluğu güzelliğinin sert cazibesini artırıyordu. Dümdüz taranmış, gür, siyah saçları yumuşak bakışlarıyla güzel bir zıtlık çizerek yanaklarına keskin ve ciddi bir çerçeve oluşturuyordu. Kocaman, çocuksu açık mavi gözleri zaman zaman öylesine sadelik ve ürkeklik yansıtıyordu ki her heyecan, her duygu patlaması, her anlık neşe ve hüzün korkusuna karşı savunmasız görünüyordu. Fakat bazı mutlu ve sıkıntısız anlarda kalbe işleyen bakışlar gün kadar parlak, durgun ve sakin oluyordu. Gökyüzü kadar mavi gözleri öyle çok sevgi ve sıcaklık, asil olan, sevgi ve merhamet isteyen her şeye öyle büyük bir sempati yayıyordu ki insan tamamıyla ona boyun eğiyordu. Heyecanlandığında -ki bu sık sık olurdu- yanakları birden kızarır, hızlı hızlı soluk alır, gözlerinden alevler fışkırırdı. Gitgide azalan şefkatten, gitgide artan yüceliğe geçiş, yüzünde öylesine sergilenirdi ki bu halini tuvale dökebilmek için bir ressam ömrünün yarısını feda edebilirdi.

Bu evdeki ilk günümden itibaren beni yapayalnız varlığına kabul etmekten memnun olduğunu fark etmiştim. O zamanlar bir tane çocuğu vardı, on iki aylık bir anneydi. Fakat ben onun kızı gibiydim, benimle kendi çocukları arasında en küçük bir ayrılık yaratmazdı. Eğitimime nasıl bir coşkuyla sarılmıştı! Başlangıçta o kadar telaşlıydı ki Madam Leotard onu seyrederken gülmekten kendini alamadı. Aslında her şeyi öyle alelacele yapmaya çalışıyordu ki birbirimizi anlayamıyorduk. Bana önce kendisi öğretmenlik yaptı ama bir kerede çok şey yapmaya çalışıyordu, sonuçta da bana sağladığı yarardan çok kendisi gayretleniyor, hırslanıyor ve vefakâr bir sabır gösteriyordu. Önceleri başarısızlığından dolayı hayal kırıklığına uğradı ama sonra

gülüp geçtik ve tekrar baştan başladık. İlk başarısızlıklarına rağmen Alexandra Mikhailovna hâlâ Madam Leotard'ın sistemine cesaretle karşı çıkıyordu. Büyük bir ciddiyetle tartışıyorlardı ama yeni öğretmenim her sisteme karşıydı ve ilerledikçe doğru bir yöntem bulacağımız, benim kafamı gereksiz bilgilerle doldurmanın yararı olmadığı konusunda ısrar etti, çünkü başarı, yeteneklerimi iyi anlamaya, iyi niyetimi canlandırabilmeye bağlıydı ve haklıydı, sonunda tam bir zafer kazandı. Daha başında normal öğretmen-öğrenci ilişkisi tamamen ortadan kalktı. İki arkadaş gibi çalışıyorduk. Bazen sanki ben Alexandra Mikhailovna'ya çaktırmadan kurnazlıkla öğretmenlik yapıyordum. Aramızda sık sık tartışmalar çıkıyordu. Ben haklılığımı kanıtlamaya çalışırken sertleşiyordum ama Alexandra Mikhailovna beni hissettirmeden doğruya yöneltiyordu. Sonra aradığımız doğruyu bulunca tartışma bitiyordu. Benim yararıma saatler harcayarak gösterdiği çabayı düşünerek bir kurnazlık arıyor ve sadece kollarımı boynuna dolayıp ona sarılmakla kalıyordum. Benim hassasiyetime şaşırıyor ve duygulanıyordu. Geçmişime ilgi göstermeye başlıyor, her şeyi benim ağzımdan duymak istiyor, ben anlattıkça o da benimle beraber ciddileşiyor ve daha da yumuşuyordu -ciddileşiyordu, çünkü mutsuz çocukluğum onda hem merhamet hem de saygı duygusu uyandırıyordu.- Benim itiraflarımdan sonra uzun uzun konuşmaya dalıyorduk ve benim geçmişimi bana öyle bir açıklıyordu ki her şeyi tekrar yaşamış kadar oluyor, yeni pek çok şey de öğreniyordum. Madam Leotard benim gözyaşlarımı görünce bu tür konuşmaların çok ciddi olduğunu düşünerek uygun bulmuyordu. Bense tam tersini düşünüyordum, çünkü bu tür "derslerden" sonra sanki yaşamımda hiç talihsizlik olmamış gibi kendimi gamsız ve mutlu hissediyordum. Üstelik Alexandra Mikhailovna'ya kendini bana günden güne daha çok sevdirdiği için fazlasıyla minnettardım. Madam Leotard şimdiye kadar içimde bir fırtına öncesi gibi farkında olmadan ayaklanan şeylerin şimdi yatışıp uyum

kazandığını bilmiyordu. Çocuk kalbimin paramparça olduğundan, haksızlıklardan dolayı işkence çektiğinden, acıların kaynağını anlayamadan kederlendiğinden habersizdi.

Güne bebek odasında karşılaşarak başlardık. Onu uyandırıp yıkar, giydirir doyurur ve oynardık, konuşturmaya çalışırdık. En sonunda bebeği bırakıp çalışmaya otururduk. Uzun uzun çalışırdık ama dersler çok garipti. İçinde her şey olurdu ama hiçbir şey net değildi. Okurduk, fikir alışverişinde bulunurduk. Kitabı bir kenara koyar saatlerin nasıl geçtiğini anlayamadan müziğe geçerdik. Akşamları Alexandra Mikhailovna'nın arkadaşı olan B. gelir ve Madam Leotard'la beraber sanat, -küçük çevremizde sadece duyduklarımızdan bildiğimiz kadarıyla- yaşam, gerçekler, idealler, geçmiş, gelecek konusunda uzun ve ateşli konuşmalar yapar, geceyarılarına kadar otururduk. Elimden geldiğince dinler, diğerlerinin coşkusunu paylaşır, güler ve duygulanırdım. Babamı ve çocukluğumun ilk yıllarını ayrıntılarıyla işte o zaman öğrendim. Bu arada büyüyordum. Benim için, Alexandra Mikhailovna'dan öğrendiklerimin yanında hiç kalan şeyler öğrendiğim öğretmenler tutuldu. Coğrafya öğretmenimle haritalardan şehirleri ve ırmakları araştırırken neredeyse kör olacaktım. Alexandra Mikhailovna ile beraberken pek çok ülkeyi gezdiğimiz, harika manzaralar gördüğümüz, büyülü ve olağanüstü saatler yaşadığımız yolculuklara çıkardık! Şevkimiz öyle güçlüydü ki kitaplar bile yetmezdi de, yenilerini almak zorunda kalırdık. Enlemler, boylamlar ve aralarında kalan şehirlerin binler, yüzler, onlar halinde nüfuslarına kadar her şeyi tam olarak bilmesine dayanarak sürdürdüğü üstünlük duygusuna rağmen ben coğrafya öğretmenine öğretmenlik yapabilecek haldeydim. Tarih öğretmenime düzenli bir maaş ödeniyordu ama o gider gitmez Alexandra Mikhailovna ve ben kendi yöntemimizle tarih çalışmaya başlıyorduk. Kitaplarımızı elimize alıyorduk ve yaptığımız işe bazen öylesine dalıyorduk ki gece geç saatlere kadar okuyorduk ya da Alexandra Mikhailovna okuyordu çünkü

sansür görevini de yapıyordu. Kendimi hiç bu okumalardan sonraki kadar coşkulu hissetmemiştim. Sanki kahramanları bizmişiz gibi heyecanlanıyorduk. Kuşkusuz orada yazılı olanlardan çok satırlar arasındaki anlamı çıkarıyorduk. Ayrıca Alexandra Mikhailovna öyle zekiydi ki olayları anlatırken sanki okuduğu şeyler gerçekten başından geçmiş gibi görünüyordu. Bu kadar çok heyecanlanıp gece yarısından sonralara kalmamız belki gülünç gelebilir ama bir çocuk ve yüreği yanık olan bir kadın, hayatın yükünü omuzlamıştık! Benim yanımda huzur bulduğunu biliyordum. Ona baktıkça bazen fazlasıyla düşünceli bir hal aldığımı hatırlıyorum. Daha tam olarak yaşamaya başlamadan hayat hakkında çok şey öğrenmiştim.

Nihayet on üçüme bastım. Bu arada Alexandra Mikhailovna'nın sağlığı gittikçe kötüleşiyordu. Giderek asabi olmuş, melankoli ve ümitsizlik nöbetleri daha ciddi bir hal almıştı. Kocasının ziyaretleri daha da sıklaşmıştı, gelip onunla oturur ama yine eskisi gibi hiç konuşmaz ve uzun süre asık suratlı ve kasvetli dururdu. Onun için daha çok endişeleniyordum. Çocukluktan çıkıyordum ve yeni izlenimler, gözlemler, ilgiler, kuşkular içimde şekilleniyordu. Aileyi saran muamma beni daha çok rahatsız etmeye başlamıştı. Problemi anladığımı sandığım zamanlar olmuştu. Ama bazen de sorularıma çözüm bulamayarak ilgisizliğe, duygusuzluğa hatta sıkıntıya düşüyordum ve merakım azalıyordu. Zamanla ve biraz da sıkça hiçbir şey yapmadan yalnız kalıp düşünmek ihtiyacı hissettim. Bu dönem ailemle birlikteyken yaşadığım döneme değil, bir yıl boyunca babama yaklaşmamdan önceki döneme benziyordu. Kendi yarattığım dünyamda fanteziler içinde kaybolmuş vahşi bir yaratık haline gelene dek küçük köşemdeki pencereden dışarı bakarak kara kara düşünüp hayaller kurduğum o bir yıllık dönem. Tek fark, şimdi, daha sabırsız olmam, daha çabuk öfkelenmem, içimde bilinmeyen yeni tepkiler olması, faaliyet ve heyecana özlem duymamdı. Artık daha önce olduğu gibi tek bir konuya konsantre

olamıyordum. Alexandra Mikhailovna gitgide benden uzaklaşıyordu. Bu yaşta onun arkadaşı olabilmek pek olası değildi. Çocuk olmadığım halde öyle çok soru soruyor, öyle bir yüzüne bakıyordum ki gözlerini yere indiriyordu. Bunlar çok garip anlardı. Onu gözleri yaşlı görmeye dayanamıyordum ve bazen ona bakmak bile beni ağlatıyordu. Kollarımı dolar, sıkıca sarılırdım. Bana ne yanıt verebilirdi ki? Ona yük olduğumu hissederdim. Fakat başka zamanlar -ki bunlar hüzünlü ve zor anlardı- sanki bir sevgi arıyormuş, yalnızlığa daha fazla dayanamıyormuş gibi umutsuzca ve çılgınca sarılan o olurdu. Belki onu anlayıp beraber acı çektiğimi hissediyordu. Fakat buna rağmen aramızda bir gizem olduğu açıktı ve bu dönemlerde ondan uzak durmaya gayret ediyordum. Onunla beraber olmayı uygun bulmuyordum, ayrıca müzik hariç artık bizi bir araya getiren çok az şey vardı. Fakat doktoru müziği yasaklamıştı. Ya kitaplar? Bu biraz daha zordu, çünkü benimle ne okuyacağını bilemiyordu. İlk sayfadan öteye geçemiyorduk; her önemsiz paragrafın ve her kelimenin arkasında saklı bir anlam arıyordu. İkimiz de imalı ya da samimi sohbetlerden kaçınıyorduk.

İşte tam o anda bu yazgı, en garip ve en olağanüstü bir şekilde damdan düşer gibi hiç beklenmeden hayatımı değiştirdi. Bütün dikkatim, kalbim, zihnim, ruhum ansızın büyük yoğunluk ve hararetle yeni, beklenmedik bir hareketliliğe doğru yöneldi, hiç farkına bile varmadan başka bir dünyaya götürülüyordum. Geriye dönecek, etrafa bakacak ya da fikrimi değiştirecek zamanım yoktu. Çökmek üzere olduğumu hisettiğim halde dayanılmaz istek korkumdan daha güçlüydü. Gözlerimi kapatıp hiç düşünmeden devam ediyordum. Sonra uzun bir süre üzerime yük olan ve büyük bir istek ve çaresizlikle kaçma yollarını aradığım gerçekten saptım. İşte olanlar.

Yemek odasından dışarı açılan üç kapı vardı: Biri salona, biri çocuk odasına ve benim odama, biri de kütüphaneye. Kü-

tüphaneden çıkılan bir koridor, benim odamla bizim evde oturan Pyotr Alexandroviç'in sekreterinin iş mektuplarını yazdığı odayı ayırıyordu. Kütüphanenin ve kitaplıkların anahtarı onun odasında saklanıyordu. Bir gün akşam yemeğinden sonra o evde yokken, anahtarı yerde buldum. Meraktan içim içimi yiyerek bulduğum şeyi alıp kütüphaneye girdim. Burası kitaplarla dolu sekiz kocaman kitaplığın bulunduğu oldukça geniş ve çok aydınlık bir odaydı. Çoğu Pyotr Alexandroviç'e miras yoluyla kalan bir sürü kitap vardı. Geri kalanlarsa sürekli kitap alan Alexandra Mikhailovna'nın topladıklarıydı. Şu ana kadar okumam için bana verilen kitaplar büyük bir özenle seçiliyordu. Orada benden saklanan, yasaklanan pek çok kitap olduğunu tahmin etmek pek zor değildi. Bu yüzden ilk kitaplığı açıp dayanılmaz bir merak, korkunun verdiği acele ve heyecanla ilk kitabı aldım. Kitaplık romanlarla doluydu. Birini aldım, kitaplığı kapattım, garip bir heyecanla, sanki hayatımda büyük bir değişiklik olacakmış gibi kalbim hızla çarparak kitabı odama götürdüm. Odama girip kapıyı kilitledim ve kitabı açtım. Fakat okuyamadım çünkü aklım başka bir şeye takılmıştı. Kütüphaneye son kez kimseye görünmeden güvenle girebilmeyi planlamalıydım. Herhangi bir zamanda, herhangi bir kitabı alabilmek isterdim ve bu yüzden bu zevki daha uygun bir zamana erteledim; kitabı geri koydum ama anahtarı odama sakladım. O anahtarı saklamak hayatımın ilk kötü eylemiydi. Ama sonuçları beklediğim gibi kötü olmadı. Pyotr Alexandroviç'in sekreteri bütün akşamı ve gecenin büyük bölümünü dizleri üzerinde, elinde mum, anahtarı aramakla geçirdi, sabah olunca çilingir çağırtmaya karar verdi. Sabah, içlerinden bir tanesi kütüphane kapısına uyan bir yığın anahtarı da yanında getiren çilingir geldi. Konu böylece kapandı ve artık kayıp anahtarla ilgili tek kelime edilmedi. Öyle tedbirliydim ki kuşkuları çekme riski olmadığından emin olana kadar bir hafta kütüphaneye gitmedim. Önce sekreterin olmadığı bir zamanı seçtim, sonra kütüphaneye yemek odası tarafından gir-

dim çünkü, Pyotr Alexandoviç'in sekreterinin kitaplarla dolaylı ilgisi olduğu için anahtarı hep cebinde taşır ve kitapların bulunduğu odaya hiç girmezdi.

Büyük bir hırsla okumaya başladım; kısa süre içinde kitaplara tamamen dalmıştım. Bütün yeni özlemlerim, tutkularım, yeni yetmeliğimin bulanık içgüdüleri ve zamanından önce gelişmenin neden olduğu huzursuzluk, benliğimi fena halde rahatsız eden her şey birden yeni bir çıkış yolu bulmuştu. Her şey çok hızlı olmuştu ve ben yeni keşfettiğim bu gıdadan çok memnundum. Kısa süre içinde ruhum ve zihnim öyle büyülenmiş ve hayal gücüm öyle adamakıllı gelişmişti ki o zamana kadar beni çevreleyen dünyayı unutmuş gibiydim. Kader beni çok istediğim, gece gündüz hayalini kurduğum yeni bir yaşamın eşiğine getirmişti. Sanki bilinmeyen bir yola adım atmadan önce göz kamaştırıcı ve çekici bir açıdan büyülü bir manzara içindeki geleceği gösterecek şekilde beni yukarı kaldırmıştı. Önce kitaplarda okuduğum, rüyalarda, umutlarda, tutkulu içgüdülerde, genç bir ruhun tatlı heyecanlarında tattığım bu geleceği yaşamak kaderimde varmış. Elime geliveren ilk kitabı alarak rastgele okuyordum ama kader beni izliyordu. O ana kadar farkına vardığım ve yaşadığım her şey öyle asil, öyle çetindi ki hiçbir kötü ve açık saçık yazı beni çekmezdi. Çocuksu içgüdüm, gençliğim ve geçmişim beni koruyordu. Birden bütün geçmiş yaşantımı aydınlatan o bilinçti. Aslında okuduğum her sayfa sanki çok önceleri o olayları yaşamışım gibi tanıdık geliyordu; tutkular, büyüleyen resimler, alışılmamış biçimlerde betimlenen yaşam da bana aşinaydı. Şu anı bana unutturarak ve gerçeklerden uzaklaştırarak beni büyülemişti; okuduğum her kitapta aynı kaderin kanunlarını, aynı serüven ruhunu görüyordum. Bütün gücümü ve önsezimi bu kanunu anlamak için harcadım. Sanki biri beni harekete geçirmiş gibi önceden uyarılmıştım. Bu tür bir kehanet kalbimi sımsıkı kavrıyordu. Her gün kalbimdeki ümit gitgide daha da güçlendi ve her gün okuduğum, beni sanat-

sal bir güç ve şiirsel bir büyüyle etkileyen tarzdaki bir yaşam ve böyle bir gelecek için özlemlerim de büyüdü. Bununla beraber daha önce de söylediğim gibi hayallerim sabırsızlığımı yendi, aslında sadece rüyalarımda bu kadar cesurdum, gerçeğe bakılacak olursa; gelecek konusunda içgüdüsel olarak huzursuzdum. Bu yüzden sanki daha önceden kendi kendime anlaşma yapmışım gibi sadece benim efendisi olduğum, içinde sadece neşe ve eğlence bulunan, talihsizliğin sadece zıtlık ve beynimdeki neşeli serüvenlere mutlu bir çözüm getiren ani bir dönüm noktası olsun diye pasif ve geçici bir rol oynadığı rüyalar dünyası ile yetinmeye bilinçsizce karar vermiştim. O zamanki ruh halimi şimdi işte böyle yorumluyorum.

Çevremden beni soyutlayan, rüyalarımın yaşamını düşünmek koskoca üç yıl sürdü!

Bu yaşam benim sırrımdı. Hatta üç yılın sonunda bile bundan korkmam gerekip gerekmediğini bile bilmiyordum. Bu üç yıl süresince tüm yaşadıklarım bana çok yakındı. Ben bu fantezilerle öylesine itiliyordum ki sonunda herhangi birinin -kim olduğu önemli değil- iç dünyamı anlamasından korkuyordum. Evdeki herkes öylesine bir inziva, toplumdan soyutlanma ve manastıra kapatılmışlık içinde yaşıyordu ki kendimiz için birer iç dünya, birer inziva köşesi geliştirmek zorunda kalıyorduk. Bana da öyle olmuştu. Bu üç yıl boyunca etrafımdaki hiçbir şey değişmedi; her şey eskisi gibi kalmıştı. İç karartıcı bir monotonluk hüküm sürüyordu, şimdi düşününce, eğer kendimi bir sırra ve gizemli yaşama kaptırmamış olsaydım ruhum öylesine acı çekerdi ki, bu ruhsuz ve berbat çemberden kaçmak için bilinmeyen ve tehlikeli bir yola sapabileceğimden eminim -belki de beni mahvolmaya götüren bir yol. Madam Leotard çok yaşlanmıştı, hemen hemen her zaman odasında oturuyordu; iki çocuk ise hâlâ çok küçüktü. B. hiç değişmedi. Alexandra Mikhailovna için daha çok korkmaya başlamıştım. Renksiz ve neşesiz

hayatı gözlerimin önünde sönüp gidiyordu. Sağlığı günbegün kötüleşiyordu, sonunda ümidi kesmiş gibi görünüyordu. Anlayamadığı, tanımlanamaz, gizemli, ona akıl almaz geldiği halde lanetlenmiş yaşamının kaçınılmaz bir cefası olarak kabullendiği bir şey onu bunaltıyor, eziyordu. Sonunda bu korkunç dert onu hayata küstürdü, hatta aklı karanlık ve melankolik bir başka tarafa çevrildi. Özellikle gözlediğim bir şey beni çok etkiledi. Bana öyle geliyordu ki ben büyüdükçe o benden daha da uzaklaşmıştı. Öyle ki bana olan ilgisizliği sabırsız bir rahatsızlığa dönüşmüştü. Bazı zamanlar benden nefret ettiği izlenimini veriyordu, onu engellediğim hissine kapılıyordum. Söylediğim gibi, bile bile ondan kaçmaya başladım. Karakterinin kapalılığı beni de etkiledi. Bu üç yıl boyunca tüm yaşadıklarımı belleğimde, rüyalarımda, umutlarımda, düşüncelerimde, tutkulu zevklerimde şekil alan her şeyi inatla kendime saklamamın sebebi buydu. Birbirimizden bazı şeyleri bir kez saklamaya başlayınca da gün güne onu daha çok sevdiğime inandığım halde bir daha yakınlaşamadık. Bana ne kadar bağlı olduğunu, kalbinin sevgi hazinelerini benim için nasıl harcadığını, bana annelik yapma sözünü sonuna kadar yerine getirdiğini hatırladıkça gözlerimden yaş geliyor. Kendi hüznünün bazen uzun bir süre onu oyaladığı da bir gerçek. O süre boyunca beni tamamen unutuyordu, bu böyle oldukça ben de ilgimi kendimden başka bir şeye yöneltmeye çalışırdım. On altıncı yaşgünüm yaklaşırken kimse bunu hatırlamışa benzemiyordu. Fakat dışa açık olduğu, etrafında olanlara ilgi gösterdiği zamanlarda Alexandra Mikhailovna benim için endişeli görünürdü. Heyecanla beni odamdan çağırtır, derslerim ve uğraşlarım hakkında -beni deneyerek adeta sınava sokar gibi- soru yağmuruna tutar, günlerce benden ayrılmazdı. Yaşımla, şimdiki ve gelecekteki gelişimimle ilgili ümitlerim ve arzularım konusunda tahminler yürütürdü. Bitmez tükenmez bir sevgi ve hatta belli bir saygıyla bana yardım etmeye çalışırdı. Fakat o ana kadar benimle hiç ilgilenmediği için

onun çabalarını açık ve saf bulurdum. Örneğin -bu ben on altı yaşımdayken oldu- bir gün ne okuduğumu sormak için sözümü kesti ve on iki yaşındaki bir kız için uygun olan çocukça kitapların ötesine geçmemiş olduğumu öğrenince de biraz korkuya kapıldı. Onun duygularını tahmin ediyor ve dikkatle seyrediyordum.

Sonra iki hafta beni denedi ve gelişimimin, ihtiyaçlarının derecesini anlamaya çalıştı. Sonunda bir başlangıç yapmaya karar verdi: Sir Walter Scott'ın romanı "Ivan Hoe" birden masamda beliriverdi -çok önceleri, en az üç kere okuduğum bir kitap- ilk önce ürkek bir umutla tepkilerimi inceledi ve korkarak ölçtü. Sonunda gayet iyi farkına vardığım aramızdaki sıkıntı ortadan kayboldu, bunu ondan daha fazla saklayamadım. Romanı bitirdiğim zaman buna çok memnun oldu. Okuma dönemi boyunca yaptığım her gözlem gerçek, her izlenim doğruydu. Benim gelişimim onun gözünde çok büyüktü. Benden o denli memnundu ki ayrılığımıza bir son vermek için tekrar eğitimimle ilgilenmeyi üstlendi, fakat bu onun elinde değildi. Kısa süre içinde tekrar yakın arkadaş olmamızı engelleyen kader bizi ayırdı. İlk hastalık krizi, ilk çok uzun bunalım mücadalesi buna yetti; yine yabancılaşmalar, sırlar, güvensizlikler, hatta belki de hayata küsmeler başladı.

Bu zamanlarda bile kontrolümüz dışında anlar yaşandı. Beraber okurken aramızda güzel söz alışverişleri olurdu ya da biraz müzik çalışırdık. Kısa süre içinde kendimizi unutur özgürce konuşurduk, bazen öyle özgür olurduk ki sonradan rahatsızlık duyardık. Neler olduğunu fark ederek birbirimize kuşku ve merak dolu umutsuzluk içinde bakardık. İkimiz de çok istediğimiz halde daha ötesine gitmeye cesaret edemediğimiz bir samimiyet sınırı getirmiştik.

Bir akşam alacakaranlık öncesi Alexandra Mikhailovna'nın oturma odasında elimde bir kitap hayal kuruyordum. O piyano-

nun başında çok sevdiği İtalyan operalarından bir tema çalmaya çalışıyordu. Aryanın en güzel yerine geldiğinde müzikle o kadar büyülenmiş ve canlanmıştım ki yumuşak bir sesle ve ürkerek kendi kendime melodiyi mırıldanmaya başladım. Kısa süre içinde kendimden geçtim ve ayağa kalkıp piyanonun yanına gittim. Sanki bunu bekliyormuş gibi Alexandra Mikhailovna ben söylerken her notayı hassasiyetle izleyerek eşlik etti. Sesimin gürlüğüne çok şaşırmış görünüyordu. Daha önce onun yanında hiç şarkı söylememiştim. Kendim de böyle bir yeteneğim olduğunu bilmiyordum. İkimiz de etkilenmiştik, sesim gittikçe yükseldi. Alexandra Mikhailovna'nın her eşliğinde hissettiğim, memnun hayranlığıyla artan daha büyük bir enerji ve tutku kazanıyordum. Şarkıyı öyle güçlü ve canlı söyledim ki neşeyle bana bakıp memnunlukla elimi sıktı.

"Annetta harika bir sesin var!" dedi. "Aman Tanrım! Nasıl oldu da daha önce fark edemedim?"

"Ben de yeni fark ettim," diye yanıtladım sevinçten çılgın gibi.

"Tanrı seni korusun, benim sevgili tatlı çocuğum. Bu hediye için Tanrıya şükret. Kim bilir... Oh, aman Tanrım, aman Tanrım!"

Bu beklenmedik olayla sersemlemişti ve öyle bir coşkun mutluluk duyuyordu ki bana ne söyleyeceğini ya da nasıl bir övgü yağdıracağını bilemiyordu. Bu daha önce de yaşadığımız karşılıklı duygulanma ve yakınlık anlarından biriydi. Bir saat sonra bütün ev halkı sanki bir festival kutluyordu. Hemen B. çağrıldı, gelmesini beklerken benim için daha aşina bir başka müzik parçası keşfettik ve aryaya başladım. Bu kez sinirden titriyordum, ilk izlenimi mahvetmek istemiyordum ama kısa sürede sesim güçlendi ve cesaret kazandı. Kendim bile sesimin gücüne şaşırdım ve bu ikinci deneyimde bütün kuşkular silindi ve dadıyı çağırttı. Kural olarak yapmayı hayal bile edemeyeceği

bir şeyi yaparak çalışma odasından kocasını çağıracak kadar cesaretlendi. Pyotr Alexandroviç haberi aldı, nezaketle beni kutladı ve şarkı dersleri almam konusunda ilk ısrar eden o oldu. Alexandra Mikhailovna minnettarlıktan eziliyordu. Sanki onun için inanılmaz bir şey yapılmıştı. Hemen koşup kocasının elini öptü. Sonunda B. geldi. Yaşlı adam çok sevinçliydi. Bana çok düşkündü. Geçmişten ve babamdan söz ederdi. Onun önünde iki ya da üç kez şarkı söylediğimde ciddi bir tavırla, sabırsız ve hatta biraz da gizemli bir edayla iyi bir sesim ve büyük olasılıkla da yeteneğim olduğunu ve eğitilmememin söz konusu bile olmadığını söyledi. İyice düşündükten sonra Alexandra Mikhailovna ile ikisi başlangıçta beni bu denli övmenin pek doğru olmadığı konusunda aynı fikirdeydiler. Birbirlerine baktıklarını, beceriksizce işaretleştiklerini görebiliyordum. Tekrar şarkı söyledim ve kendilerini tuttuklarını fark ettim, sonra benim hatamı bulmakta güçlük çektiler, gece boyunca buna güldüm. Fakat bunu daha fazla sürdürmediler. B. bir kez daha memnuniyetini gösterdi. Bana düşkün olduğu konusunda hiç kuşkum yoktu. Bütün geceyi sıcak ve dostça konuşarak geçirdik. Bazı ünlü şarkıcı ve müzisyenlerin hikâyelerini anlattı, sanatçı coşkusu, saygı ve sevecenlikle konuşuyordu. Konuşma arasında babamın da adı geçti. Sonra bana, çocukluğuma, ayrılalı beri haklarında çok az şey duyduğum Prens X ve ailesine geçtiler. Alexandra Mikhailovna onlar hakkında pek bir şey bilmiyordu. B. Moskova'ya çok sık gittiği için en çok onun haberi oluyordu. Sohbetimiz gizemli ve şaşırtıcı bir hal aldı; Prens X hakkında pek anlayamadığım bir iki şey söylendi. Alexandra Mikhailovna'ya Katya'dan söz etti. Fakat B. onun hakkında özel bir şey söylemedi, aslında o konuda konuşmaya pek gönüllü görünmüyordu. Buna çok şaşırdım. Katya'yı hiç unutmamıştım. Ona hâlâ büyük bir sevgi duyuyordum ama bir parça bile değişmiş olabileceğine inanamıyordum. Ayrılmamızın etkisi, aramızda hiçbir iletişim olmadan geçirdiğimiz yılların sayısı, yetiştirilme ve

karakterlerimiz arasındaki fark dikkatimden kaçmıştı. Her şeye rağmen, bana göre Katya beni asla terk etmezdi. O hâlâ benim içimde yaşıyor gibiydi, özellikle el ele olduğumuz, hiç ayrılmadığımız rüyalarımda, hayallerimde, fantezilerimdeki maceralarımda, kendimi okuduğum her romanın kahramanı olarak hayal ediyordum ve arkadaşım, Prensesim Katya için de hikâyede bir yer bulurdum. Her roman, birini sevdiğim yazarlardan utanmadan ödünç olarak uyarladığım iki bölümden oluşuyordu.

Sonunda aile kurulu, benim için bir öğretmen ayarlamaya karar verdi. B. en iyi ve en ünlü olanını önerdi ve ertesi gün İtalyan D. geldi. Beni dinledikten sonra arkadaşı B. ile fikir birliği sağladılar. D., diğer öğrecileriyle çalışabileceğim, sesimin gelişmesi için bir avantaj olacak zengin kaynaklar, rekabet ve yarışma şansı bulabileceğim derslere katılmamın çok yararlı olacağı konusunda ısrar etti. Alexandra Mikhailovna buna razı oldu ve sonra haftada üç gün sabah sekizde hizmetkârlardan biri eşliğinde konservatuvara gitmeye başladım.

Şimdi gelişimimde ani bir geçiş sağlayan, üzerimde büyük bir etki yaratan garip bir olayla bağlantı kuracağım. On altıma girdiğimde anlam veremediğim dayanılmaz, bunaltıcı bir uyuşukluğa yenik düştüm. Bütün fantezilerim ve coşkularım azaldı, enerji eksikliğinden hayallerim tükendi ve ilk gençlik ateşim soğuk bir ilgisizlikle yer değiştirdi. Hatta sevdiklerimin çok begendikleri sesimden bile soğudum ve çalışmalara boş verdim. Hiçbir şey beni oyalayamıyordu. İlgisizliğim Alexandra Mikhailovna'ya bile geçti ve bunun için kendimi suçluyorum, çünkü bunun farkındaydım. İlgisizliğim şimdi tahmin edilemez bir hüzün ve gözyaşlarıyla aralandı. Bir kez daha yalnızlığı arıyor hale geldim. Bu garip dönemde özel bir olay varlığımın derinliklerini sarstı ve ölü sakinliğini gerçek bir fırtınaya dönüştürdü. Kalbim acı bir şekilde yaralandı. İşte olanlar.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kütüphane'ye gittim -bu hiç unutamadığım bir andır- ve Sir Walter Scott'ın "St. Ronan's-Well" adlı şimdiye kadar okumadığım tek romanını aldım. Sanki bir önseziymiş gibi şiddetli, belirsiz bir acının kalbimi sızlattığını hatırlıyorum. Ağlamak istiyordum. Oda, yüksek pencelerden süzülüp parke zemine düşen batan güneşin eğik ışıklarıyla parlıyordu. Ortalık sakindi, bitişik odalarda bir canlılık yoktu. Pyotr Alexandroviç evde değildi. Alexandra Mikhailovna da hasta yatıyordu. Ağlıyordum. Kitabın ikinci bölümünü açıp gözümün önünde uçuşan bağlantısız kelime gruplarında bir anlam bulmaya çalışarak sayfaları amaçsız bir şekilde karıştırdım. Kitabı rastgele açarak fal bakıyordum. Fazlasıyla yorulan zihinsel ve ruhsal yeteneklerin, bilincin parlak aleviyle aniden parıldadığı anlar olur. Bu anlarda geleceğin önceden sezilmesiyle zayıf düşen kişinin kâhince bir görüşü olur. Yaşama isteği bütün varlığınızı doldurur, pırıl pırıl umutlar belki de boşu boşuna gizemli geleceği çağırır, bütün

sırlarıyla, kasırga ve fırtınalarıyla yaşamak işte budur. O gün ben de böyle bir an yaşamıştım.

Kitabı kapatıp sonra geleceğimi öğrenmek için tekrar rastgele açtığımı hatırlıyorum. Fakat açtığım zaman el yazısıyla yazılmış dörde katlı bir kâğıt buldum. Kâğıt o kadar düzleşmiş ve kurumuştu ki yıllar önce bu kitabın arasına konup unutulmuş olmalıydı. Büyük bir merakla keşfimi incelemeye başladım. Kimseye hitaben yazılmamıştı ve "S.O" baş harfleriyle imzalanmıştı. İlgim iki katına çıktı. Kitabın sayfasının zamanla solmasına neden olan kâğıdı alıp açtım. Katlar yıpranmış ve kırışmıştı. Bu da kâğıdın bir zamanlar tekrar tekrar okunup çok kıymetli bir şey gibi saklanmış olduğunu gösteriyordu. Mürekkep solmuş ve mavileşmişti. Bu mektup yıllar, yıllar önce yazılmıştı. Gözüme hemen çarpıveren birkaç kelime kalbimin umutla çarpmasına neden oldu. Mahcup bir halde sanki okumayı ertelemek için sebebim varmış gibi mektubu elimde evirip çevirdim. Tesadüfen onu ışığa tuttum. Evet! Bazı satırlara gözyaşları düşmüş ve kâğıdı lekeleyerek, yer yer bazı kelimelerin silinmesine neden olmuştu. Bunlar kimin gözyaşlarıydı? Sonunda beklemekten bitkin bir halde ilk sayfanın yarısını okudum. Hayretten nefesim kesildi. Sonra kitaplığı kilitledim. Anahtarı yerine koydum. Mektubu şalımın altına saklayıp odama koştum. Kapımı kilitleyip mektubu başından sonuna kadar okudum. Kalbim öyle hızlı vuruyordu ki kelimeler ve harfler gözlerimin önünde uçuşup dans ediyorlardı. Önce hiçbir şey anlayamamıştım. Mektup bir sırrın açığa çıkarılıp aydınlatılmasıydı. Yıldırım çarpmışa döndüm, çünkü mektubun yazıldığı kişiyi tanıyordum. Mektubu okumakla hata ettiğimi biliyordum ama duygularım bana hükmediyordu. Alexandra Mikhailovna'ya yazılmıştı. Mektubu olduğu gibi buraya aktaracağım. Yavaş yavaş mektubun içeriğini fark ettim. Uzun bir süre tahminler ve acı veren kuşkular aklımdan çıkmadı. O andan itbaren hayatım parça parça oldu. Yüreğim burkuldu, bir anda tedirgin oldum,

mektuptaki olaylar içimde canlanmıştı. Artık gelecek konusunda tahminlerde bulunabilirdim.

Sonucu korkunç olan bir veda mektubuydu. Okurken sanki her şeyimi kaybetmişim, hatta rüyalarım, umutlarım benden sonsuza dek alınmış, boş bir varlıktan başka hiçbir şeyi kalmamış gibi kalbim kasılmıştı. Mektubu yazan kimdi? Ondan sonra yaşamı nasıl değişmişti? Mektupta öyle imalar öyle gerçekler vardı ki bir yanlışlık olamazdı. Ama aynı zamanda öyle çok gizemler vardı ki insan tahminler içinde kaybolabiliyordu. Ben pek yanılmazdım, bütün imalarıyla mektubun anlatım biçimi, kırılmış iki kalbin ilişkisini ayrıntılarıyla ortaya çıkarıyordu. Duygular ve yazarın düşünceleri bütün çıplaklığıyla ortadaydı, çok yoğundu; daha önce de söylediğim gibi çok şey anlatıyordu. İşte mektup. Kelimesi kelimesine tamamını yazıyorum.

"Beni asla unutmayacağını söylemiştin. Buna inanıyorum. Artık bundan sonraki yaşamım senin sözlerine dayanacak. Ayrılmalıyız. Ayrılık saatimiz geldi çattı! Bunu uzun süredir biliyordum, canım, hüzünlü meleğim, güzelim, gerçeği ancak şimdi anlayabiliyorum. Tüm birlikteliğimizde, beni sevdiğin süre boyunca sevdamız yüzünden kalbim hep hüzünlendi ve sızladı, ama şimdi ister inan ister inanma içim rahat. Bunu yaşamaya mahkûm edilmiş olduğumuzu başından beri biliyordum! Kader bu! Alexandra Mikhailovna, seninle DENK olmadığımızı söylememe izin ver; bunu hep hissettim, daima! Ben sana layık değilim, kaybettiğim mutluluğun suçunu yalnız çekmeliyim. Sana rastlamadan önce neydim. Söylesene! Tanrım, iki yıl geçti ve şu ana kadar bunun bilincinde bile değilmişim, bu gün ise beni nasıl sevebildiğini anlayamıyorum. Bütün bunlar nasıl oldu, nasıl başladı bilmiyorum. Senin yanında ben neydim? Sana layık mıydım? Ne üstünlüğüm ne becerilerim vardı? Seni tanıyana kadar kaba ve sıradan biriydim, suratım hep asık ve mahzundu.

Başka tarz bir yaşam için hevesim yoktu, bir kez olsun düşünmedim, aramadım, hatta aramak bile istemedim, içimdeki her şey kırılmıştı ve dünyada hiçbir şey benim günlük işlerimden daha önemli değildi. Tek kaygım yarında ama ona bile ilgisiz kalıyordum. Geçmişte -çok, çok önce- bazı hayallerim vardı, aptal gibi bu hayallere kapılırdım, fakat o dönemden bugüne çok zaman geçti. Sakin ve üzücü bir yalnızlık içinde yaşamaya başladım. Kalbimi donduran soğuğu hissedemedim. Yüreğim canlılığını kaybetti. Güneşin tekrar parlamayacağına inanıyordum, kesinlikle buna karar vermiştim; bundan da pek yakınmıyordum. Çünkü bunun değişmez olduğunu biliyordum. Yoluma ilk çıktığında gözlerine bakmaya cesaret edemedim; senin önünde ben bir hizmetkârdım. Sana yaklaştığım zaman bir titreme ya da kalbimde sızı olmuyordu. Yüreğimde hiçbir heyecan olmamıştı, sakindim. Tertemiz bir ruhun olmasına rağmen benim ruhum seninkiyle bağdaşmakta zorlanıyordu. Beni belli belirsiz hissettiğini biliyorum. Tanrının yeryüzüne dağıttığı gün ışıkları, sadece güzel bir çiçeği değil dibinde büyüyen otları da ısıtıp aydınlatır. O gece, ruhumun derinliklerini sarsan o sözlerden sonra -hatırlıyor musun?- sersemlemiş, bozulmuş, dolmuştum -bunu biliyor musun?- öyle ezilmiştim öyle halsizdim ki seni anlayamamıştım! Sana bunu hiç söylemedim. Hiç haberin yok. Beni bulduğunda geçmişteki ben değildim. Eğer konuşabilmiş olsaydım, konuşmaya cesaretim olsaydı sana bunları çok önceleri itiraf ederdim. Fakat sesimi çıkarmadım ve şimdi sana bunları nasıl bir adamı terk ettiğini bil diye anlatıyorum. Önceleri sana ne gözle bakmıştım biliyor musun? Şehvet, kanımda zehir gibi akarak, duygu ve düşüncelerimi kışkırtarak yangın gibi beni tüketti. Sanki sarhoştum, mecnundum. Senin saf, sevecen aşkına, sana denk ve sevgine layık biri gibi değil de anlamsız ve acımasızca karşılık verdim. Seni olduğun gibi kabullenmedim. Sana beni kendi düzeyine çıkarmak isteyen biri değil de KENDİSİNİ BENİM DÜZEYİME İNDİREN BİRİ gibi yaklaştım.

"BENİM DÜZEYİME İNDİREN" sözünün ne anlama geldiğini ve senin neyinden kuşku duyduğumu biliyor musun? Ama hayır, itiraflarımla seni aşağılamayacağım; sana sadece tek bir şey söyleyeceğim; beni yanlış anladın! Asla, asla senin düzeyine çıkamadım. Yanına bile yaklaşmadan sınırsız aşkını ancak uzaktan seyredebilirdim. Senin uyandırdığın tutku aşk değildi; aşktan korkuyordum; seni sevmeye cesaret edemezdim. Aşk karşılık almak ve eşitlik gerektirir, ben bunların hiçbirine layık değildim... Sana nasıl bir sevgi verebilirdim! Ah! Bunu sana nasıl söyleyebilirim, kendimi sana nasıl anlatabilirim?.. Oh! İlk heyecanımın yatışmasını, olayları daha net görüşümü, kalabalıklardan arınmış saf duygulardan başka hiçbir şey kalmayışını hatırlıyor musun? İlk duygum şaşkınlık, karışıklık ve korkudan biriydi, -hatırlıyor musun?- birden hıçkırarak ayaklarına kapanmıştım. Şaşkınlık ve korku içinde gözünde yaşlarla bana sürekli kendimi nasıl hissettiğimi soruyordun. Hatırlıyor musun? Hiçbir şey söylememiştim, sana yanıt veremedim fakat yüreğim parçalanmıştı, mutluluğum beni eziyordu, dayanılmazdı ve hıçkırıklarım içimde bir şeyler fısıldıyor gibiydi: "Bunlar neden oluyor? Bunu nasıl hak ettim? Böyle bir mutluluğu hak edecek ne yaptım? Kardeşim, kardeşim! Oh! Kaç kereler, -sen bilemezsin- kaç kereler elbiseni gizlice öptüm, gizlice, çünkü sana layık olamadığımı biliyordum; böyle zamanlarda çok zor nefes alıyordum; kalbim sanki tamamen duracakmış gibi yavaş yavaş atıyordu. Elini tuttuğumda sapsarıydım ve titriyordum. Ruhunun temizliğiyle beni şaşırttın. Ah, yüreğimde biriken, ifade edilmeyi bekleyen her şeyi anlatamıyorum! Vefalı ve şefkatli sevginin bana yük ve eziyet olduğunu fark ettin mi? Beni öptüğünde -bu bir kez oldu ve asla unutamıyorum- gözlerimin önünde bir sis perdesi oluştu ve kalbim duracak gibi oldu. Neden o anda ayaklarının dibine düşüp ölmedim? Hep istediğin halde sana ancak şimdi sen diye hitap edebiliyorum. Söylemeye çalıştıklarımı anlıyor musun? Sana HER ŞEYİ anlatmak istiyorum. Şu

kadarını söyleyeceğim: Biliyorum beni çok sevdin, beni bir kızın erkek kardeşini sevdiği gibi sevdin; kendi eserinmiş gibi sevdin, çünkü yüreğimi yeniden canlandıran sendin; uyuklayan zihnimi uyandırıp kalbimi tatlı bir ümitle doldurdun. Ama ben sana kardeşim diyemedim, cesaret edemedim, çünkü ben senin kardeşin olamazdım; çünkü biz denk değildik; çünkü ben senin düşündüğün gibi değildim!

Fakat görüyorsun hâlâ kendim hakkında yazıyorum. Şimdi bile, bu korkulu acı anımda bile benim hakkımda endişelendiğinden emin olduğum halde yine de sadece kendimi düşünüyorum. Benim için endişelenme canım! Kendi gözümde nasıl küçük düştüğümü keşke bilseydin! Her şey ortaya çıktı; oh, ne skandal oldu! Benim yüzümden dışlanacaksın. Seni hor görüp alay edecekler. çünkü onların gözünde çok alçağım! Senin dengin olamamak benim suçum! Keşke başka biri olsaydım, keşke gözlerinde bir değerim olsaydı, onlarda biraz saygı uyandırabilseydim, o zaman seni bağışlayabilirlerdi! Ama ben adiyim, değersizim, anlamsızım ve hiçbir şey anlamsız olmak kadar kötü değildir. Onlar kim oluyor da bunu yapıyorlar? Onların yüzünden umutsuzluğa düştüm, hep güçsüz oldum. Şu anda içinde olduğum durumu biliyor musun? Kendime gülüyorum ve bana haklılarmış gibi geliyor, çünkü ben anlamsızım ve iğrenç biriyim, kendime karşı bile hissettiklerim bunlar; yüzümden, vücudumdan, tüm alışkanlıklarımdan, berbat huylarımdan nefret ediyorum. Hep ettim. Kabalığımı bağışla! Bana her şeyi söylemeyi öğreten sensin. Ben senin mahvına sebep oldum; sana öfke ve küçümseme getirdim, çünkü sana layık değildim.

Beni üzen, sürekli başıma vuran ve yaralı kalbimi zehirleyen işte bu düşünce: Bende bulduğunu sandığın adamı sevdiğin kanısındayım. Aldanıyorsun. Beni inciten, işkence eden ve eğer aklımı kaybetmezsem bana ölesiye işkence edecek olan işte bu düşünce.

Elveda, elveda! Her şey ortaya çıkınca, ortalıkta bağrışmalar ve dedikodular başladığında -çünkü bunlar kulağıma geldi bile-, küçük düşürülüp, kendi gözümde bile alçaldığımda, kendimden utanıp senin seçimin için üzüntü duyduğumda, kendime lanetler yağdırdığımda senin iyiliğin için kaçıp ortadan kaybolmalıyım. Onlar bunu istiyor, bu böyle olmalı, kader bu! Bana çok şey verildi; kader yanıldı ve şimdi hatasını düzeltip her şeyi geri almalı. Bir araya gelip birbirimizi tanımak zorundaydık, artık tekrar karşılaşana dek ayrılmalıyız. Bu ne zaman olacak? Nerede olacak? Oh, söyle canım, tekrar nerede karşılaşacağız? Seni nerede bulacağım? Sen beni, ben seni nasıl tanıyacağız? Bütün benliğim seninle dolu. Neden, neden bize böyle oldu? Neden ayrılıyoruz? Bana açıkla, anlamıyorum. Hayatımı ikiye bölmeyi, göğsümden kalbimi çıkarmayı ve onsuz yaşamayı öğret. Ah, bir daha seni asla, asla göremeyeceğimi düşünmek!..

Aman Tanrım! Nasıl bir gürültü kopardılar. Şimdi senin için korkuyorum! Kocana rastladım; hiçbirimiz ona karşı günah işlemedik ama pek fazla suçsuz da sayılmayız. Her şeyi biliyor, bizi görüyor ve her şeyi anlıyor. Başından beri her şey apaçıktı. Seni kahramanca savundu; o seni savunacak; sana karşı sınırsız bir sevgisi ve saygısı var. Ben gidince o senin kurtarıcın olacak! Ona koşup ellerini öpmek istedim. Hiç gecikmeden hemen gitmemi söyledi. Her şey planlandı! Senin adına hepsiyle tartıştığını söylüyorlar; herkes sana karşı! Düşkünlüğü ve zayıflığı için onu kınıyorlar! Aman Tanrım! Senin hakkında neler söylüyorlar. Bilmiyorlar, ANLAMIYORLAR, ANLAMA YETENEKLERİ YOK. Zavallı sevgilim, lütfen benim yaptığım gibi sen de onları affet. Senden çok, benden bir şeyler alıp götürdüler!

Çılgın gibiyim, ne yazdığımın farkında değilim. Dün ayrılırken sana ne söyledim? Görüyorsun ya her şeyi unuttum. Ben çılgın gibiydim, sen ağlıyordun... Bu gözyaşları için beni affet, öyle zayıf ve korkağım ki!

Sana söylemek istediğim bir şey daha var... Oh, keşke gözyaşlarım bu mektuba döküldükleri gibi senin ellerine de dökülebilse! Bir kez daha ayaklarına kapanmak! Keşke onlar senin duygularının ne kadar yüce olduğunu bilseler! Fakat körler; kalpleri kibir ve gurur dolu; görmüyorlar ve görmeyecekler. Gözleri HİÇBİR ŞEY görmez! Kendi standartlarına göre bile -dünyada her şey bunu kanıtlasa da- senin masum olduğuna inanmayacaklar. Seni taşlayacaklar. Acaba önce kim atacak? Tereddüt bile etmezler, binlerce taş atarlar. Bu işi nasıl yapacaklarını bildikleri için cesaretle hareket edecekler, sonra da taşların masum olduğunu söyleyip suçu üstlenecekler. Keşke onlara her şeyi açık açık anlatmak mümkün olsaydı, böylece görüp, duyup anlayabilirler ve inanırlardı... Ama yo, onlar o kadar hain değil... Şimdi umutsuzluk içindeyken onlara haksızlık ediyorum. Seni anlayacaklar; her şeye rağmen içlerinden biri seni anladı bile: Koçan.

Elveda, elveda! Sana teşekkür etmeyeceğim.

Sonsuza dek elveda! S.O."

O kadar şaşmıştım ki bana ne olduğunu anlamam uzun bir süre aldı. Şaşırmış ve korkmuştum. Gerçek üç yıldır yaşadığım basit rüyalar ülkesinin ortasında beni süprizlerle yakaladı. Ellerimde büyük bir sır tuttuğumu düşünmekten korktum, bu sır tüm varlığımla bağlantılıydı.... Ama nasıl? Bunun yanıtını bilmiyordum. O anda benim için yeni bir yaşam başlıyormuş gibi hissettim. Tüm dünyamı içine alan insanların kişisel ilişkilerine ve yaşamlarına istemeye istemeye katılmıştım ve kendim için korkmaya başlamıştım. Benim gibi bir yabancı nasıl çağrılmadığı bir yaşama girebilirdi? Onlara ne getirebilirdim? Beni birdenbire başkasının sırrına bağlayan bu zincirler nasıl gevşeyecekti? Yeni rolümün hem bana hem de diğerlerine üzüntü getirip getirmeyeceğini kim söyleyebilirdi. Ama sessiz kalamazdım, bu rolü kabul etmeyi reddedemez ve bildiğim şeyi sonsuza dek

kalbimde saklayamazdım. Sonunda ne olabilirdi? Ne yapmalıydım? Üstelik bulduğum şey neydi? Hâlâ bulanık ve karışık olan sorular zihnimi doldurdu ve kalbimde yük oluşturdu. Kaybolduğumu hissettim.

Sonra, izlenimlerin daha önce yaşadıklarımdan farklı ve garip olduğu bir başka dönemin başladığını hatırlıyorum, sanki içimde bazı şeyler çözülmüştü ve eski hüzünler yüreğimden çıkmış yeni bir şeyler yerleşmişti -sevinsem mi üzülsem mi hâlâ bilemediğim bir şeyler-. Kendimi, şimdiye kadar huzurlu ve sakin olan bir yaşamı, evi, temelli terk edip, uzun ve bilinmeyen bir yolculuğa çıkarken etrafa son kez bakan, düşünceli düşünceli geçmişe elveda diyerek üzülen, belki de onu bekleyen sert ve düşmanca gelecek için endişelerle dolu biri gibi hissettim.

Sonunda birden hıçkırarak ağlamaya başladım ve kalbimi çılgın gözyaşlarından kurtardım, birisini görmek, duymak, sıkıca sarılmak zorundaydım. Artık yalnız kalamazdım; doğru Alexandra Mikhailovna'ya koşup bütün akşam onunla kaldım. Yalnızdık, ona piyano çalmamasını söyledim ve istediği halde şarkı söylemeyi reddettim. Düşüncelerimi hiçbir şeye yoğunlaştıramıyordum; her şey bana imkânsız geliyordu. İkimiz de ağlıyorduk. Benim için korktuğunu ve rahatlamam, bu kadar üzülmemem için ikna etmeye çalıştığını hatırlıyorum. Dehşet içinde beni seyretti, hâlâ kendime doğru dürüst bakamadığım konusunda ısrar etti. Sonunda ondan ayrıldığımda bitkin ve dalgındım. Adeta sayıklayarak sıtmalı bir halde yattım.

Sükûnetimi tekrar kazanıp durumumu daha iyi değerlendirebilir bir hale gelene dek birkaç gün geçti. Bu arada Alexandra Mikhailovna ve ben ikimiz de tam bir yalnızlık içinde yaşıyorduk. Pyotr Alexandroviç evde yoktu. İş için Moskova'ya gitmişti, üç hafta gelmeyecekti. Bu uzun bir süre olmadığı halde Alexandra Mikhailovna tam bir karamsarlığa düşmüştü. Daha sakin olduğunda bile kendisini odasına kapatıp benim varlığım-

dan rahatsız olduğu zamanlar oluyordu. Ayrıca ben de yalnızlığı istiyordum. Zihnim sürekli altüst oluyordu ve ciddi bir sinir gerginliği altındaydım. Sersemlemiş bir haldeydim, bazen uzun bir süre bezdirici, bağlantısı kesilmiş düşüncelerle doluyordum. Sonra birisinin gizlice benimle dalga geçtiğini hayal etmeye başladım. Sanki içimde zihnimi karıştıran ve zehirleyen bir şeyler var gibiydi. Her an önümde ortaya çıkıveren, huzur vermeyen, ezici hayallerden kaçış yolu bulamıyordum. Sessizce, boşu boşuna sürüp giden özveriyi ve ümitsizce katlanılan uzun acıları düşündüm. Uğrunda özveride bulunulan kişinin bu özveriyi küçümsediği ve alay ettiği hissine kapıldım. Dürüst birinin günahlarının bağışlandığını gördüm ve kalbim parçalandı. Aynı zamanda kendimi kuşkulardan kurtarmak istedim; kendime lanetler yağdırıp nefret ettim, çünkü bütün inançlarım daha çok önsezi gibiydi, fikirlerimi kendime bile kanıtlayamıyordum.

Zihnimde her şeyi yeniden gözden geçirdim: O son veda çığlıklarını, ONA LAYIK OLMAYAN o adamı düşündüm. Bu kelimelerin acı veren anlamını çözmeye çalıştım. Veda mektubundaki çaresizlik ifadesi beni çok duygulandırdı. "Ben anlamsızın biriyim... seçimin için utanıyorum..." Bu ne demekti? Onlar kimdi? Neden üzülüyorlardı? Onlara işkence çektiren neydi? Neyi kaybetmişlerdi? Büyük bir çabayla kendimi sakinleştirmeye çalışırken anlamı hâlâ karanlık ve akıl almaz olan mektubu gerginlik içinde tekrar okudum, fakat mektup elimden düştü ve kalbim gitgide buruldu... Bu durum bir şekilde çözülmeliydi ama bir çıkış yolu bulamıyordum, korku içindeydim!

Bir gün Moskova'dan dönen Pyotr Alexandroviç'i getiren araba avluya gürültüyle geldiğinde gerçekten hastalandım. Alexandra Mikhailovna neşe çığlığıyla kocasını karşılamak için uçarak gitti ama ben oracıkta donakaldım. Ani heyecanına şaşırdığımı hatırlıyorum. Kendimi kontrol edemeyip odama koştum. Birden neden bu kadar telaşlandığımı anlayamadım ama

beni korkutmuştu. Çeyrek saat sonra çağrıldım ve Prens X'ten bir mektup verdiler. Pyotr Alexandroviç'in Moskova'dan getirdiği bir yabancı salonda oturuyordu; anladığım kadarıyla bir süre bizimle kalacaktı. Prens X'in vekiliydi ve uzun süredir Pyotr Alexandroviç'in idare ettiği bazı önemli aile meseleleriyle ilgilenmek için Petesburg'daydı. Prens'ten gelen mektubu verdi ve genç Prenses'in de yazmak istediğini son ana kadar mektubun hazır olacağını söylediğini ama sonunda eli boş geldiğini anlattı. Yazmasının kesinlikle hiçbir yararı olmadığını, çünkü mektupta her şeyi anlatmanın imkânsız olduğunu, en az beş tane kâğıdı harcadığını, birbirimize yazmadan önce yeni baştan arkadaş olmamız gerektiğini bana iletmesini rica etmiş. Sonra, çok geçmeden tekrar görüşeceğimiz konusunda beni inandırmasını tembih etmiş. Yabancı beyefendi sabırsız sorularıma yanıt olarak erken bir buluşmanın kesin olduğunu çünkü bütün ailenin yakında Petersburg'a geleceğini söyledi. Bu habere çok sevindim; odama koştum, kapıyı kilitledim ve Prens'in mektubunu açarken iki gözüm iki çeşme ağlamaya başladım. Mektupta yakında kendisi ve Katya'yı tekrar göreceğime söz veriyor, yeteneğimden dolayı beni bütün kalbiyle kutluyordu. Sağlayacağına söz verdiği gelecek için başarı ve iyi dileklerini gönderiyordu. Okurken ağlıyordum, dayanılmaz bir üzüntüyle karışan sevinç gözyaşlarım bana korku veriyordu, bana ne olduğunu anlayamıyordum.

Birkaç gün geçti. Önceden Pyotr Alexandroviç'in sekreterinin bürosu olan odamın yanındaki odada konuğumuz her sabah ve sık sık da geceleri geç saatlere kadar çalışıyordu. Pyotr Alexandroviç de bu beyefendiyle odaya kapanıyordu. Bir gün Alexandra Mikhailovna kocasının çalışma odasına gidip bizimle çay içip içemeyeceğini sormamı istedi. Çalışma odasında hiç kimse olmadığını görünce Pyotr Alexandroviç'in kısa sürede geri döneceğini umarak onu bekledim. Duvarda bir portresi asılıydı. Portreye bakınca korkudan titrediğimi hatırlıyorum ve

anlayamadığım bir heyecanla dikkatle incelemeye başladım. Oldukça yüksekte asılıydı ve oda karardıkça resmi daha iyi görebilmek için bir sandalye çekip üzerine çıktım. Kuşkularıma çözüm getirebilecek bir şeyler bulmak istiyordum. Portrede beni ilk çarpan şey gözlerdi. Bu adamın gözlerini daha önce hiç görmedim gibi geldi bana; onları hep gözlüklerin arkasına sakladı.

Çocukluğumda bile garip, anlaşılmaz bir önyargıyla onun insanlara bakışından nefret ederdim ama şimdi bu önyargı doğrulanmış gibi görünüyordu. Hayal gücüm canlandı. Birden bu portrenin gözleri şaşkınlık içinde benim araştırmalarımdan ve sorgulayan bakışımdan kaçıyormuş, karşılaşmamaya çalışıyormuş gibi gelmişti ve bu gözlerde ikiyüzlülük vardı; haklıydım, doğru tahmin etmiş olmanın bende uyandırdığı gizli sevinci açıklayamıyorum. Zayıf bir çığlık attım ve tam o anda arkamda bir hışırtı duydum. Etrafa baktım ve Pyotr Alexandroviç'in önümde durup bana baktığını gördüm. Sanırım kızarmıştı. Ben de kızardım. Sandalyeden aşağı atladım.

"Burada ne yapıyorsun?" diye sordu sert bir sesle. "Neden buradasın?"

Ne yanıt vereceğimi bilemedim. Kendimi toparlayıp Alexandra Mikhailovna'nın mesajını verdim. Ne yanıt verdiğini bilmiyorum, odadan nasıl kaçtığımı da hatırlamıyorum ama Alexandra Mikhailovna'nın yanına geldiğimde beklediği yanıtı tamamen unutmuştum bile. Tahmini olarak geleceğini söyledim.

"Senin neyin var Netoçka?" dedi. "Kıpkırmızısın, haline bak! Neyin var?"

"Bilmiyorum... Aceleyle geldim" diye yanıtladım.

"Pyotr Alexandroviç sana ne söyledi?" diye sözümü kesti kederli bir halde.

Yanıt veremedim. Tam o anda Pyotr Alexandroviç'in ayak sesleri duyuldu ve ben hemen odadan çıktım. İki saat büyük bir

sıkıntıyla bekledim. Sonunda Alexandra Mikhailovna beni çağırttı. Onu sessiz ve dalgın buldum. Ben odaya girerken bana çabuk ve araştıran bir bakış attı ve sonra hemen gözlerini kaçırdı. Şaşırmış görünüyordu. Kötü bir ruh halinde olduğunu fark ettim; az konuştu, bana hiç bakmadı ve B.'nin sorularına yanıt olarak başının ağrıdığını söyledi. Pyotr Alexandroviç her zamankinden daha konuşkandı ama sadece B. ile konuşuyordu.

Alexandra Mikhailovna dalgın dalgın piyanoya doğru gitti.

"Bir şey söyle," dedi B. bana dönerek.

"Evet Anetta yeni aryanı söyle," diye ekledi Alexandra Mikhailovna. Sanki bu öneriden memnun olmuş gibiydi. Ona baktım. Heyecanlı bir beklenti içinde bana bakıyordu.

Fakat kendimi kontrol edemedim. Piyanoya doğru gidip şarkı söylemek yerine kararsızlığa kapıldım ve utanarak kendimi affettirecek bir şey bulamadım. Sonunda sıkıntım ağır bastı ve hiç çekinmeden reddettim.

"Neden söylemek istemiyorsun?" dedi Alexandra Mikhailovna, bana uzun ve anlamlı, kocasına da çabuk bir bakış attı.

Bu bakışlar beni hareketlendirdi. Tam bir şaşkınlık içinde masadan kalktım. Artık gizlemeye çalışmadan fakat sıkıntı ve sabırsızlık duygusuyla titreyerek, heyecanla istemediğimi, yapamayacağımı, hasta olduğumu tekrarladım. Bunları söylerken de tek tek gözlerine baktım. O anda kendi odamda olmayı ve hepsinden saklanmayı nasıl istediğimi Tanrı bilir.

B. şaşırmıştı; Alexandra Mikhailovna gözle görülür bir şekilde bozulmuştu, tek kelime bile etmedi. Ama Pyotr Alexandroviç sandalyesinden fırladı ve unuttuğu bir işi yapması gerektiğini söyledi. Değerli zamanını kaybettiği için rahatsız olduğu açıktı ve sonra uğrayabileceğini söyleyerek aceleyle odadan çıktı ama belki de uğramaz diye B. ile tokalaşıp vedalaştı.

"Senin neyin var?" dedi B. "Gerçekten hasta görünüyorsun."

"Evet hastayım, çok hastayım," dedim sabırsızlıkla.

"Aslında rengin de sarı, az önce kıpkırmızıydın," dedi birden Alexandra Mikhailovna.

"Dur!" dedim direkt ona doğru gidip yüzüne bakarak. Zavallı gözlerime bakamadı. Sanki suçluymuş gibi gözlerini yere indiriyor ve hafif bir kırmızılık soluk yanaklarına yayılıyordu. Elini tutup öptüm. Alexandra Mikhailovna saf bir sevinç gösterisiyle bana baktı.

"Bu gün kötü, huysuz bir çocuk olduğum için özür dilerim," dedim samimi bir ifadeyle, "ama gerçekten hastayım. Bırak gideyim. Ne olur bana kızma."

"Hepimiz çocuğuz," dedi alçakgönüllü bir gülümsemeyle. "Aslında ben de çocuğum, hem de senden kötü, çok daha kötü bir çocuk" diye fısıldadı kulağıma. "İyi geceler. Çabuk iyileş. Ama Tanrı aşkına bana küsme."

"Neden küseyim?" diye sordum. Bu saf itiraftan etkilenmiştim.

"Neden mi?" diye tekrarladı. Çok şaşırmıştı. "Neden? Nasıl olduğumu görüyorsun Netoçka. Sana ne söyledim? İyi geceler! Benden daha zekisin... ve ben de bir çocuktan beterim."

"Haydi yeter artık," dedim. Duygulanmıştım ve ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Onu bir kez daha öptüm ve aceleyle odadan çıktım.

Kendimi korkunç üzgün ve mutsuz hissettim. Bunun yanı sıra çok dikkatsiz olduğumu ve nasıl davranacağımı bilmediğimi düşünerek kendime kızıyordum. Küçük düşmüştüm, ağlamaklıydım. Şiddetli bir bunalım içinde yattım. Sabah uyanınca ilk düşüncem, önceki gecenin tam bir hayal ve hissettiklerimizin önemini abartarak birbirimiz için yarattığımız bir kuruntu olduğuydu; bütün bunlar tecrübesizliğimiz ve olayların dış görünüşlerini önemsememe alışkanlığımız yüzündendi. Bütün kabahat bu mektuptaydı, beni perişan ediyordu ve hayal gücüm fazlasıyla yorulmuştu, gelecekte artık hiçbir şey düşünmemeye

karar vermiştim. Olağanüstü bir rahatlıkla tüm problemlerimi çözmüş ve kararımı aynı rahatlıkla uygulayabileceğime kendimi inandırmıştım, sakinleştim ve oldukça neşeli bir ruh haliyle şarkı derslerime başladım. Sabah havası baş ağrımı tamamen geçirdi. Derse giderkenki sabah yürüyüşlerini çok seviyordum. Saat dokuzda bile canlı olan, günlük koşuşturmaya başlayan kasabadan geçmek öyle hoştu ki. Hep en canlı ve kalabalık caddelerden geçerdik. Sanat yaşamımın böyle çevrelerde başlaması memnun ediciydi. Değersiz ama canlı günlük yaşam ile bu yaşamdan iki adım ötede, bence sanatla hiçbir ilgisi olmayan insanlarla ağzına kadar dolu büyük bir evin üçüncü katında beni bekleyen sanat arasındaki zıtlık bana zevk veriyordu. Yoldan geçen sinirli görünüşlü koşuşturan insanlar, kolumun altında müzik kitabım la ben, bana eşlik eden ve bilinçsizce ne düşündüğünü merak ettiğim yaşlı Natalya; yarı İtalyan yarı Fransız garip bir adam olan ve zaman zaman gerçekten çok ateşli fakat daha çok da bilgiç ve vasat öğretmenim, bütün bunlar beni çok eğlendirir, güldürür ve şaşırtırdı. Üstelik farklı bir umutla ve tutkuyla müziği seviyordum, havaya kaleler inşa eder, harika bir gelecek çizer ve eve dönerken kendi fantezilerimle kendimden geçerdim. Aslında bu saatler boyunca mutluydum. O gün saat onda dersten eve dönerken yolda böyle bir an yaşadım. Her şeyi unutmuştum, mutlu mutlu hayal kurduğumu hatırlıyorum. Fakat birden yukarı çıkarken başımdan aşağı kaynar sular döküldüğünü hissettim. Tepemde, o anda merdivenlerden aşağı inen Pyotr Alexandroviç'in sesini duydum. Beni saran tatsız duygu öylesine yoğundu, önceki gün yaşadıklarımın hatırası beni öyle öfkeyle doldurmuştu ki tedirginliğimi gizleyemedim. Hafifçe başımı eğdim ama büyük bir olasılıkla yüzüm o anda beni ele vermiş olmalı ki birden durdu, hayretle baktı. Hareketlerini görünce kıpkırmızı oldum ve yukarıya koştum. Arkamdan bir şeyler mırıldanıp yoluna devam etti. Altüst olmuştum ve ağlamak istiyordum, neler olduğunu anlayamıyordum. Sabah bo-

yunca kendimde değildim, buna bir son vermek, bu durumdan olabildiğince çabuk kurtulmak için nasıl bir tavır takınacağımı bilmiyordum. Daha akıllı olmak için binlerce kez kendi kendime yemin ettim ve binlerce kere de yapmak zorunda olduklarımın korkusu beni sardı. Alexandra Mikhailovna'nın kocasından nefret ediyordum, aynı zamanda kendi davranışlarım için de umutsuzdum. Bu sürekli heyecan beni hasta ediyordu, kontrolümü kaybediyordum. Herkesten rahatsız oluyor, bütün sabah odamda oturuyor, Alexandra Mikhailovna'yı bile görmeye gitmiyordum. O bana geldi. Beni görünce neredeyse bağıracaktı. Öyle sararmıştım ki aynaya bakınca kendim bile korktum. Alexandra Mikhailovna küçük bir çocukmuşum gibi üzerime eğilerek bir saat benimle oturdu.

Fakat ilgisi ve sevecenliği beni daha da perişan etti. Ona bakmak öyle acı veriyordu ki sonunda beni yalnız bırakmasını söyledim. Benim için çok endişeli bir halde gitti. Sonunda sefilliğim kurtuluşu gözyaşlarında ve isteride buldu. Akşama doğru kendimi daha iyi hissettim...

İyi hissettim, çünkü ona gitmeyi aklıma koymuştum. Ayaklarına kapanıp kaybettiği mektubu vermeye; çektiğim acıları, bütün kuşkularımı, her şeyi itiraf etmeye, onun için kalbimde alevlenen sonsuz sevgiyle ona sarılmaya, onun çocuğu, arkadaşı olduğumu, kalbimin ona açık olduğunu, içine bakıp ona yansıyan ateşli, sarsılmaz duyguları görmesi gerektiğini söylemeye karar vermiştim. Tanrım! Kalbini açabileceği son kişi olabilirmişim gibi hissediyordum, fakat belki bu kurtuluşu daha kesinleştirir ve kelimelerimin etkisini daha güçlendirirdi... Her ne kadar belli belirsiz ve güç de olsa acılarını anladım, ben ve kararım karşısında boyun eğme ihtimalini düşündükçe kalbim öfkeden köpürüyordu..... Zavallı sevgilim, benim zavallı sevgilim, sanki günahkâr sendin! Ayaklarına kapanıp ağlarken bunları söyleyecektim. Adalet duygum başkaldırmış, çileden çıkmış-

tım. Bana ne olduğunu bilemiyordum ama kendimi toparlar toparlamaz beklenmedik bir olay ilk girişimimi engelleyip ikimizi de felaketten kurtardı. Dehşet içindeydim. Yaralı kalbi tekrar umutla kabarır mıydı? Eğer söylemiş olsam onu öldürebilirdim.

Bakın neler oldu: Tam çalışma odasına giderken, iki oda kadar uzağına ancak gelmiştim ki Pyotr Alexandroviç yan kapıdan girip beni fark etmeden önümde yoluna devam etti. O da onu görmeye gidiyordu. Kıpırdamadan durdum, böyle bir anda karşılaşmak isteyebileceğim son kişiydi. Geri dönmek istedim ama merakım beni engelledi.

Bir-iki dakika aynanın önünde durup saçını düzeltti ve aniden bir melodiyi mırıldanması beni çok şaşırttı. Çocukluğuma ait karanlık ve uzak bir hatıra zihnimde canlandı. O anda hissettiğim garip heyecanı açıklayabilmek için o hatırayı anlatacağım. Bu evdeki yaşamımın ilk yılında bende çok derin bir etki bırakan bir olaydı. Önemi ancak şimdi, şu anda belirginleştiği halde bu adama duyduğum esrarengiz nefretin kaynağını fark ettim! Daha önce de söz ettiğim gibi o günlerde bu adamdan rahatsız oluyordum. Somurtkan, sinirli havasının, hep kasvetli ve umutsuz olan surat ifadesinin üzerimdeki baskılı etkisini anlattım; Alexandra Mikhailovna'nın çay masasında birlikte harcadığımız saatlerden sonra nasıl mutsuz olduğunu, o kasvetli ve bunaltıcı sahnelere tanık olma talihsizliğine düştüğüm zamanlar iki-üç saat kalbimi parçalayan o korkunç sefilliği de söyledim. Bir keresinde rastlantı olarak aynı şimdi olduğu gibi, aynı odada, aynı saatte ikimiz de Alexandra Mikhailovna'yı görmeye giderken ona rastlamıştım. Onunla yalnız karşılaşmaktan çocukça bir çekingenlik duymuş, sanki yanlış bir şey yapmışım gibi beni fark etmemesi için dua ederek köşeye gizlenmiştim. Sonra şimdi olduğu gibi aynanın önünde durmuştu, bense belli belirsiz bir duyguyla titremiştim. Sanki bana makyaj yapıyor gibi gelmişti. Her neyse,

aynaya yaklaşmadan önce gülümsediğini, sonra da kahkaha attığını gördüm. Onu daha önce gülerken hiç görmemiştim -hatırlıyorum da beni her şeyden çok etkileyen bu olmuştu-, Alexandra Mikhailovna olduğu zamanlar bunu yapmazdı. Fakat aynaya bakar bakmaz yüzü tamamen değişti. Sanki emir almış gibi dudaklarındaki gülümseme kayboldu ve isteği dışında, kalbinden gelen acı bir bakış ve büyük bir çabaya rağmen gizleyemediği, ağzını buruşturup kaşlarını çatmasına sebep olan acı bir his ile yer değiştirdi. Gözlerini gözlüklerinin arkasına saklıyordu; kısacası, verilen bir sinyalle bambaşka bir adama dönüşüyor gibi görünüyordu. Küçük bir çocuk olduğum için gördüklerimi anlamanın dehşeti ve korkusuyla titremiştim, o andan sonra huzursuz, aksi bir etki sonsuza dek kalbime çöreklendi. Bir dakika kadar aynada kendisine baktıktan sonra karısının yanındayken takındığı poza bürünerek başını öne eğip omuzlarını kamburlaştırdı ve sonra parmaklarının ucunda karısının odasına girdi. Hatırladığım anı buydu.

O zaman da şimdi olduğu gibi aynanın önünde yalnız olduğunu sanıyordu. Ve şimdi, daha önce olduğu gibi kendimi onunla yalnız bulunca düşmanlık ve tatsızlık hissediyordum. Fakat bu şarkıyı duyunca -hem de böyle bir şeyi yapması hiç umulmayan birinden- öyle şaşırıp kalmıştım ki orada çakılıp kalmıştım. Çocukluğumda yaşadığım benzer bir anı hatırladım, kalbimi gümbürdeten acı duyguyu tarif edemem. Bütün sinirlerim titremeye başlamıştı, bu şarkıya tepkim birden kahkaha patlatmak oldu. Zavallı adam birden çığlık atıp birkaç adım geri atarak, ölümcül bir beyazlığa büründü. Sanki suçüstü yakalanmış gibi utançla, öfkeden, korkudan ve şaşkınlıktan çılgın gibi baktı, fakat ifadesi üzerimde felaketli bir etki yarattı ve yanından geçip Alexandra Mikhailovna'nın odasına giderken kontrol edilemez ve sinirli bir şekilde yüzüne karşı kahkaha atıyordum. Perdelerin arkasında durduğunu, belki de içeri gelip gelmeme konusunda tereddüt ettiğini, öfke ve korkudan donakaldığını bi-

liyor, sinirli ve meydan okuyan bir sabırsızlıkla ne yapacağını görmek istiyordum. İçeri gelmeyeceğinden emindim ve haklıydım. Bu o gelmeden yarım saat önceydi. Alexandra Mikhailovna büyük bir şaşkınlık içinde uzun süre bana baktı ama benim preblemimin ne olduğu konusundaki soruları boşunaydı. Ona söyleyemedim; nefesim kesiliyordu. Sonunda bir isteri içinde olduğumu fark etti ve merakla bana doğru geldi. Kendime gelince ellerini tutup öpmeye başladım. Ancak ondan sonra neler olduğunu görebildim, eğer kocasıyla karşılaşmamış olsaydım bunun sonucu bir felaket olacaktı. Ölmüş de tekrar dirilmiş gibi ona baktım.

Pyotr Alexandroviç içeri girdi. Ona kaçamak bir bakış attı. Görünüşü aramızda hiçbir şey geçmemiş izlenimi veriyordu, yani her zamanki gibi sert ve kasvetliydi. Fakat soluk yüzü ve hafifçe seyiren dudaklarından heyecanını güçlükle sakladığını tahmin ettim. Alexandra Mikhailovna'yı soğuk bir tavırla selamladı ve tek kelime etmeden yerine oturdu. Çay fincanını alırken eli titredi. Bir patlama bekliyordum ve sınırsız bir korkuya kapıldım. Gitmek istedim ama kocasını görünce ruh hali de değişen Alexandra Mikhailovna'yı terk edemedim. O da belayı önceden sezebiliyordu. O kadar korkuyla beklediğim şey sonunda oldu.

Derin bir sessizliğin ortasında gözlerimi kaldırdım, Pyotr Alexandroviç'in gözlüklerinin direkt bana döndüğünü gördüm. Bu o kadar beklenmedikti ki irkildim, az kalsın bağıracaktım ve gözlerimi kaçırdım. Alexandra Mikhailovna heyecanımı fark etti. "Neyin ver? Neden kızarıyorsun?" Pyotr Alexandroviç'in sert sesi çınladı.

Hiçbir şey söyleyemedim; kalbim gümbürdüyordu ve tek kelime yanıt veremiyordum.

"Niçin kızarıyor? Neden sürekli kızarıyor?" diye sordu. Alexandra Mikhailovna'ya hitap ederek kabaca beni gösteriyordu.

Öfkeden soluk alamıyordum. Alexandra Mikhailovna'ya yalvaran bir bakış attım. Beni anladı. Soluk yanakları kızardı.

"Annetta," dedi bana, ondan hiç beklemediğim ciddi bir sesle, "odana git. Bir dakika içinde geleceğim ve geceyi birlikte geçireceğiz."

"Sana bir soru sordum! Beni duydun mu, duymadın mı?" Pyotr Alexandroviç sesini yükseltip karısının söylediklerini duymamış görünerek araya girdi. "Benimle karşılaşınca neden kızarıyorsun? Yanıt ver!"

"Çünkü beni olduğu gibi onu da utandırıyorsun," dedi Alexandra Mikhailovna üzüntülü ve kırık bir sesle. Şaşkınlık içinde ona baktım. Sözlerinin beklenmedik şiddeti bir an için zihnimi karıştırdı.

"Seni utandırıyor muyum?" dedi Pyotr Alexandroviç belirgin bir öfke içinde. "Benden utanıyorsun? Yani benden utanmana neden olduğumu mu anlatmaya çalışıyorsun? Utanacak olan benim, sen değil, öyle değil mi?"

Duygusuz, iğneli bir alayla söylenen bu sözler benim için o kadar açıktı ki korkuyla bağırıp Alexandra Mikhailovna'ya koştum. Şaşkınlık, acı, utanç ve korku sapsarı kesilen yüzünden okunuyordu. Yalvarma ifadesiyle ellerimi kenetleyerek Pyotr Alexandroviç'e baktım. Çok ileri gittiğini fark etmişe benziyordu, fakat kelimelerin çıkmasına sebep olan öfke henüz hafiflememişti. Bununla beraber benim sessiz yalvarışımı fark edince utandı. Benim tavrım aralarındaki sırrın ne olduğunu bildiğimi ve kelimelerinin anlamını tamamen anladığımı açıkça belli etmişti.

"Annetta odana git," diye tekrarladı Alexandra Mikhailovna ayağa kalkarken sakin fakat ciddi bir sesle. "Pyotr Alexandroviç'le konuşmak istiyorum..." Görünüşte sakindi ama bu sakinlik beni herhangi bir heyecandan daha fazla korkuttu. Sanki dediklerini duymamış gibi kıpırdamadan oturuyordum... O anda

kalbinden geçenleri yüzünden okuyabilmek için elimden gelen çabayı gösterdim. Bence ne hareketimi ne de haykırışımı anlamıştı.

"Gördün mü matmazel!" dedi Pyotr Alexandroviç elimi tutup karısına gösterirken.

Aman Tanrım! Şu anda bu yaralı ve ölümcül görünüşlü yüzde gördüğüm böyle bir çaresizliği daha önce hiç görmemiştim. O beni odadan dışarı çıkarırken dönüp tekrar yüzüne baktım. Son bir kez ikisine de baktım. Alexandra Mikhailovna iki eliyle sıkıca başını tutarak dirseklerini şömineye dayamış duruyordu. Tanrım, dayanılmaz bir işkenceyi ifade ediyordu. Pyotr Alexandroviç'in elini tutup hararetle sıktım.

"Tanrı aşkına, Tanrı aşkına!" diye bağırdım kırık bir sesle. "Ona dokunma!"

"Korkma, korkma," dedi garip garip bana bakarak. "Bir şey yok. Sadece sinir bozukluğu. Haydi git."

Odamda kendimi kanepeye attım, yüzümü ellerime gömdüm. Üç saat kadar öyle kaldım ve tam bir cehennem azabı çektim. Sonunda daha fazla dayanamadım ve Alexandra Mikhailovna'ya gidip gidemeyeceğimi sordurdum. Madam Leotard yanıtı getirdi. Pyotr Alexandroviç saldırının geçtiğini korkulacak hiçbir şey olmadığını fakat Alexandra Mikhailovna'nın sessizliğe ve huzura ihtiyacı olduğunu söyledi. Sabah üçe kadar yatmadım, düşünceler içinde bir aşağı bir yukarı dolaştım. Durumum her zamankinden daha karışıktı fakat her nasılsa kendimi sakin hissediyordum, belki de herkesten çok suçlu olduğumu hissettiğimden ertesi gün için sabırsızlanarak yattım.

Fakat ertesi gün Alexandra Mikhailovna'da anlaşılmaz bir soğukluk fark etmek beni şaşırttı ve üzdü. Önceki gün kocasıyla yaşadığı sahneye tanık olduktan sonra benimle karşılaşmanın saf ve asil kalbi için acı verici olduğunu düşündüm. Çocuksu bu yaratığın beni kırdığını hissettiği bu talihsiz olay için utanıp

özür dileyecek bir durumda olduğunu biliyordum ama kısa süre içinde acemice ifade edilen değişik bir çeşit sıkıntı ve rahatsızlık fark ettim. Bazen soğuk ve kuru bir tonda konuşuyor bazen de söylediklerinde özel bir anlam var gibi görünüyordu. Sonra bana karşı çok nazik oldu, sanki aslında kalbinde hissetmediği bir sertlikten rahatsız olmuş gibiydi, şefkatli ve nazik kalbinde kendi kendini eleştirmişti. Sonunda direkt olarak ne problemi olduğunu, bana söylemek istediği bir şey olup olmadığını sordum. Ani soruma biraz şaşırmıştı ama kocaman parlak gözlerini kaldırıp tatlı bir gülümsemeyle bana bakarak, "hiçbir şey Netoçka. Fakat böyle birden sorunca beni şaşırttın. Böyle aniden sorduğun için... inan ki. Ama dinle... bana gerçeği söyle çocuğum: Bu şekilde aniden sorgulama yapman için ortada bir şey mi var?"

"Hayır," dedim parlak gözlerine bakarak.

"Güzel, işte bu iyi! Bu güzel yanıtın için sana nasıl minnettarım bilemezsin canım. Hiçbir kötü şey için senden kuşkulanmadım... hayır asla. Böyle bir düşünce için kendimi affedemiyorum. Ama dinle... sana çocuk gözüyle baktım, artık on yedi yaşındasın. Hasta ve bakılmaya muhtaç bir çocuk gibi olduğumu kendi gözünle gördün. Kalbimde yeterince sevgi olduğu halde sana doğru dürüst bir anne olamıyorum. Şimdi olduğu gibi endişeyle işkence çekiyorsan, kuşkusuz kabahat senin değil, benim. Bu soru için ve seni evime alırken sana ve babama verdiğim sözleri tutamadığım için beni bağışla. Bir süredir bunun endişesini taşıyorum."

Onu öptüm ve ağlamaya başladım.

"Oh teşekkür ederim... her şey için teşekkür ederim," dedim gözyaşlarımla ellerini ıslatıyordum. "Benimle böyle konuşma kalbimi kırıyorsun. Benim için bir anneden fazlasını yaptın. Tanrı zavallı terk edilmiş bir çocuk için yaptıklarınızdan dolayı seni ve Prens'i korusun."

"Sus Netoçka, sus! Bana sarıl, tamam, sıkı sarıl! Biliyor musun... neden bilmem ama, bana son kere sarıldığına inanamıyorum."

"Hayır, hayır" dedim çocuk gibi hıçkırarak. "Hayır, bu olamaz. Mutlu olacaksın... Önünde çok günler var, inan bana, mutlu olacağız."

"Teşekkürler, beni bu kadar çok sevdiğin için teşekkür ederim. Artık yakınımda çok arkadaşım yok; hepsi beni terk ettiler!"

"Kim seni terk etti? Kim?"

"Başka insanlar vardı, Netoçka sen bilmiyorsun. Hepsi beni bıraktılar. Hayaletler gibi yavaş yavaş yok oldular. Hayatım boyunca hep onları bekledim durdum. Tanrı onlarla olsun. Bak Netoçka, sonbahar geldi yakında kar yağacak. İlk karla beraber ben öleceğim ama pişman değilim. Elveda."

Yüzü soluk ve, zayıftı; her bir yanağının üzerinde kırmızı birer uğursuz leke parıldıyordu; dudakları titriyor ve ateşten yanıyordu.

Piyanoya gitti, birkaç tuşa vurdu; tellerden biri aniden koptu ve uzun akortsuz bir notada çınlayarak kayboldu.

"Duyuyor musun Netoçka, duyuyor musun?" dedi. Sanki aniden ona ilham vermiş gibi piyanoyu gösteriyordu. "Bu tel kopma noktasına kadar gerildi, daha fazla dayanamayıp yok oldu. Sesin nasıl hüzünlü bir şekilde azalıp kaybolduğunu duyuyor musun?" Güçlükle konuşuyordu. Sessiz ruhsal bir acı yüzüne yansıdı ve gözleri yaşlarla doldu.

"Haydi Netoçka yeter canım. Çocukları getir."

Çocukları içeri aldım. Onları seyrederken dinlenmiş görünüyordu, bir saat sonra çocukları gönderdi.

"Ben ölünce onları yüzüstü bırakmayacaksın değil mi Netoçka?" diye fısıldadı birinin duyabileceğinden korkarak.

"Dur, buna dayanamam!" Yanıt olarak söyleyebileceğim bu kadardı.

"Ama yalnızca şaka yapıyorum," dedi bir anlık bir aradan sonra ve gülümsedi. "Bana inanmadın değil mi? Bazen tamamen saçmalıyorum. Çocuk gibiyim, her şey için beni affetmelisin."

Sonra sanki bir şey söylemekten korkuyormuş gibi ürkekçe bana baktı. Bekledim.

"Aman onu sakın üzme," dedi sonunda gözlerini indirip biraz kızararak. Öyle yavaş konuşuyordu ki güçlükle duyabildim.

"Kimi?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Kocamı. Söylediğim her şeyi belki ona anlatabilirsin."

"Ne için?.. Ne için?" dedim, gitgide daha da şaşırmış halde.

"Pekâlâ, belki de anlatmazsın ne bileyim!" diye yanıt verdi. Kurnazca bana bakıyordu, aynı temiz kalpli gülücük dudaklarındaydı ve yüzüne renk gelmişti. "Yeter şaka yapıyorum, biliyorsun." Kalbim daha fazla ağrımaya başladı.

"Ama ben öldüğüm zaman onları seveceksin değil mi?" diye sordu ciddi bir tavırla ve biraz gizemli bir havayla ekledi, "Senin kardeşlerinmiş gibi seveceksin değil mi? Unutma sana hep benim kızımmışsın gibi baktım ve çocuklarımla aranda hiçbir fark gözetmedim."

"Evet, evet," dedim, ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Gözlerim yaşlarla dolmuştu ve şaşkındım.

Ben çekmeye kalkışmadan elimde sıcak bir öpücük hissettim. Şaşkına dönmüştüm, Nesi vardı? Ne düşünüyordu? Dün aralarında ne geçmişti? Bu düşünceler zihnimde yüzüp duruyordu.

Bir dakika sonra yorgun olduğundan yakınmaya başladı.

"Uzun zamandır hastayım ama ikinizi de korkutmak istemedim," dedi. "İkiniz de beni seviyorsunuz değil mi?.. Hoşça kal

Netoçka. Artık beni yalnız bırak ama akşam mutlaka geri gel. Geleceksin değil mi?" Geleceğime söz verdim ama gittiğime de memnundum. Daha fazla dayanamadım.

"Zavallı sevgilim, zavallı sevgilim! Mezara ne tür kuşkuları da birlikte götürüyorsun?" diye bağırdım kendi kendime hıçkırarak. "Anlatmaya cesaret edemediğin hangi yeni problem kalbini zehirleyip sana işkence ediyor? Tanrım! Bu sonsuz acıyı şimdi çok iyi anlıyorum! Umut ışığı olmayan bu hayat... hiçbir isteği olmayan bu ürkek aşk! Ve şimdi bile, şimdi, ölüm yatağında acı kalbini ikiye bölerken suçlu gibi hafif bir mırıltı, ufacık bir yakınmada bulunmaktan bile korktu; yeni bir hüzün hayal ederken -icat ederken- ona teslim oldu, boyun eğdi...

Akşama doğru, alacakaranlıkta, Ovrov'un -Moskova'dan gelen adam- yokluğundan yararlanıp kütüphaneye gittim ve kitaplığı açarak Alexandra Mikhailovna'ya yüksek sesle okumak için hafif ve önemsiz bir şey aramaya başladım. Onu kasvetli düşüncelerden uzak tutmak istiyordum. Uzun süre dalgın dalgın kitaplara baktım. Hava kararıyordu ve canımın sıkıntısı arttı. Bir kez daha kendimi aynı kitabın aynı sayfasında buldum. Şimdi bile o günden beri içimden hiç çıkmayan, eski hayatımı dağıtan o mektubu görebiliyordum. Mektuptaki sır beni uzaktan bile soğuk, bilinmeyen, gizemli ve düşmanca olan bir dünyaya götürmüştü ve şimdi beni kuşatıyordu... Bana ne olacaktı merak ediyordum... Kendimi emin ve güvenli hissetiğim köşe boş kalacaktı! Gençliğimi, koruyan saf pırıltılı ruh, beni terk edecekti. İleride neler vardı? Geçmişe ilişkin düşünceler içinde kayboldum, aynı zamanda da beni tehdit eden boşluğu görmeye çalışıyordum... O anı sanki şimdi yeniden yaşıyormuşum gibi hatırlıyorum; hafızama öylesine derin kazınmıştı.

Mektubu ve açık kitabı ellerimde tutuyordum ve yüzüm gözyaşlarıyla ıslanmıştı. Birden korkuyla irkildim, tanıdık bir ses duymuştum. Aynı zamanda mektubun elimden çekildiğini hissettim. Acı bir çığlık atıp başımı kaldırdım. Pyotr Alexandroviç

önümde duruyordu. Beni kolumdan kavrayıp sıkıca tuttu. Sağ eliyle mektubu ışığa doğru kaldırıp ilk satırları çözmeye çalıştı... Bağırdım, mektubu ona vermektense ölüme razıydım. Zafer kazanmış gülücüğünden mektubun içeriğini anlamayı başardığını gördüm. Paniğe kapıldım...

Bir an sonra her şeyi göze olarak ne yaptığımı bilmeden mektubu elinden kaptım. Her şey o kadar çabuk olmuştu ki onu tekrar nasıl ele geçirdiğimi fark edecek zamanım olmadı, fakat benden geri almak üzere olduğunu görünce elbisemin korsajına sıkıştırıp üç-dört adım geri gittim.

Bir dakika kadar sessizlik içinde birbirimize baktık. Hâlâ korkudan titriyordum. Sapsarıydı; mavi dudakları öfkeden titriyordu. Sonunda sessizliği bozdu.

"Yeter" dedi heyecandan zayıflamış bir sesle. "Zor kullanmamı istemezsin herhalde. Mektubu kendiliğinden geri ver."

İşte o anda durup düşündüm ve kendimi hakarete uğramış hissettim. Kaba vahşiliğine karşı küskünlük, utanç ve kızgınlıkla doldum. Yanaklarımdan ılık yaşlar süzüldü. Heyecandan titriyordum ve bir süre tek kelime bile edemedim.

"Beni duydun mu?" dedi bana doğru birkaç adım yaklaşırken.

"Beni yalnız bırak, beni yalnız bırak!" diye bağırdım ondan uzaklaşırken. "Davranışın çok alçakça ve şerefsizce. Kim olduğunu unutuyorsun? Bırak beni..."

"Ne? Bu da ne demek oluyor? Ne cesaretle benimle bu şekilde konuşuyorsun... Onu bana ver, sana emrediyorum!" Bana doğru bir adım daha attı fakat bakınca gözlerimde öyle bir karanlık gördü ki tereddüt etti.

"Çok güzel," dedi kuru bir tavırla, sanki bir karar almıştı ama kendini güç tutuyordu. "Zamanla her şey ortaya çıkacak ama önce..." Etrafına baktı. "Sen... Seni kütüphaneye kim soktu? Nasıl oldu da bu kitaplığı açtın? Anahtarı nereden aldın?"

"Sana yanıt vermeyeceğim," dedim. "Seninle konuşamam. Bırak beni... bırak beni!" Kapıya doğru gittim.

"Oh, hayır," dedi beni kolumdan tutarak. "Böyle gidemezsin."

Tek kelime etmeden kolumu elinden kurtardım ve yine kapıya doğru gittim.

"İyi öyleyse. Ama evimde sevgililerden mektup almana izin veremem..."

Çılgınca bağırdım ve korkuyla ona baktım...

"Ve bu yüzden..."

"Yeter!" diye bağırdım. "Sen nasıl... sen bunu bana nasıl söylersin? Aman Tanrım, aman Tanrım!.."

"Ne? Ne? Beni de mi tehdit edeceksin?"

Sararmış ve umutsuzlukla dolu bir halde ona baktım. Aramızdaki sahne, anlayışımı aşan bir gaddarlık derecesine ulaştı. Gözlerim artık daha fazla uzatmaması için yalvardı. Eğer bir daha yapmayacak olursa bu zorbalığını bağışlamaya hazırdım. Dikkatle bana baktı ve belirgin bir şekilde duraksadı.

"Beni zorlama" diye fısıldadım korku içinde.

"Hayır, bunun içyüzünü öğrenmeliyim," dedi sonunda, düşünüp taşındıktan sonra. "Bakışının beni bir süre durdurduğunu itiraf ediyorum," diye ekledi garip bir gülümsemeyle, "ama ne yazık ki gerçekler ortada. Mektubunun ilk kelimelerini okuyabildim. Bir aşk mektubu. Tersini söyleyemezsin. Hayır! Bu fikri kafandan sil! Bir an tereddüt ettiğim gerçeği, yalnızca diğer mükemmel niteliklerine bir yenisini, yani yalan söyleme yeteneğini de eklemem gerektiğini kanıtlar ve bu yüzden tekrar söylüyorum..."

O konuştukça yüzü kinle gitgide değişiyordu. Sarardı, dudakları gerildi ve seğirmeye başladı, son kelimeleri güçlükle söyleyebildi. Hava kararıyordu. Bir kadını aşağılayabilen bir

adamla yüz yüze, yalnız ve savunmasız duruyordum. Bütün olasılıklar bana karşıydı; utanç, çılgınlık bana işkence ediyordu ve bu adamın öfkesini anlayamıyordum. Ona yanıt vermeden korkuyla işkence eden odadan kurtuldum ve ancak Alexandra Mikhailovna'nın oturma odasının kapısına geldiğimde kendime gelebildim. Alexandra Mikhailovna'nın ayak seslerini duydum ve tam odaya girmek üzereyken yıldırım çarpmış gibi durdum.

"Ona ne olacak?" kafamda parlayan ilk düşünceydi. "Şu mektup!.. Hayır! Dünyadaki her şey ona vurulacak bu son darbeden daha iyidir..." Kaçmaya kalkıştım. Ama çok geçti: Arkamda duruyordu.

"İstediğin yere gidelim, burası olmaz, burası değil," diye fısıldadım kolunu tutarak. "Ona dokunma! Kütüphaneye geri döneceğim ya da... nereye istersen! Onu öldüreceksin!"

"Onu öldürecek olan sensin," dedi beni iterek.

Her ümit ortadan kayboldu. Bütün olayı Alexandra Mikhailovna'nın önüne getirmek tek isteğiydi.

"Tanrı aşkına yapma," dedim, onu geri çevirmek için elimden geleni yapıyordum. Fakat tam o anda paravan geri çekildi ve Alexandra Mikhailovna ile yüz yüze geldik. Şaşkınlık içinde bize baktı. Yüzü her zamankinden daha soluktu, zar zor ayakta durabiliyordu. Belliydi ki sesimizi duyunca kapıya gelmek için büyük çaba harcamıştı.

"Kim var orada? Ne konuşuyorsunuz?" diye sordu tam bir şaşkınlık içinde bize bakarak.

Uzun bir sessizlik oldu; kâğıt gibi beyazdı. Ona doğru koşup kollarımı doladım ve oturma odasına doğru sürükledim. Pyotr Alexandroviç de bizi izledi. Başımı göğsüne sakladım. Korkudan uyuşmuş bir halde sıkıca yapıştım.

"Ne oldu? Sizin ikinizin nesi var?" diye sordu Alexandra Mikhailovna ikinci kez.

"Ona sor. Daha dün onu şiddetle koruyordun," dedi Pyotr Alexandroviç koltuğa çökerek. Ona sıkıca sarılmaya devam ettim.

"Tanrım! Bu da nedir?" diye bağırdı Alexandra Mikhailovna korkunç bir sıkıntıyla. "Sen perişansın, bu da korkmuş ve ağlıyor. Annetta ne oldu söyle."

"Hayır ben söyleyeyim," dedi Pyotr Alexandroviç bize doğru gelerek beni kolumdan tutup Alexandra Mikhailovna'dan uzaklaştırmaya çalıştı. "Orada dur," dedi, beni odanın ortasına dikti. "Seni, sana annelik yapan bir kadının önünde yargılamak istiyorum. Lütfen sakinleş ve otur," diye ekledi ve Alexandra Mikhailovna'yı da koltuğa oturttu. "Bu üzücü açıklamayı yapmak beni üzüyor ama artık kaçınılmaz."

"Aman Tanrım! Neler oluyor?" dedi Alexandra Mikhailovna, büyük bir sıkıntıyla, bir bana bir de kocasına baktı. Kötü anlar yaşanacağını hissederek ellerimi ovuşturdum. Artık ondan merhamet beklemiyordum.

"Kısacası," Pyotr Alexandroviç devam etti, "bizi yargılamanı istiyorum. Sen daima -nedense bu senin kaprisin- sen daima -dün de olduğu gibi- dersin ki... Fakat nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum, yüzüm kızarıyor... Kısacası, onu savunup bana saldırıya geçtin, beni yersiz bir sertlikle suçladın. Hatta beni bu yersiz sertliğe iten bir başka duygu olduğunu da ima ettin. Sen... anlamıyorum, neden suçlamaların karşısında şaşırmamak ve kızmamak elde değil. O buradayken açık açık konuşamıyorum... aslında sen..."

"Oh bunu yapma! Böyle söyleme!" diye bağırdı Alexandra Mikhailovna, utançtan yanıyordu ve altüst olmuştu. "Hayır, onu bu işe karıştırma. Hepsi benim suçumdu, benim fikrimdi! Artık kuşku falan duymuyorum. Beni bağışla, beni bağışla. Hastayım, beni affetmelisin, ona bir şey söyleme, yapma... Annetta," dedi bana doğru gelirken. "Annetta hemen odadan çık, çabuk çabuk! Şaka yapıyor, hepsi benim suçum; bu yersiz bir şaka..."

"Aslında beni ondan kıskandın," dedi Pyotr Alexandroviç. Acı çeken kuşkular içindeki kadının yüzüne karşı bu insafsız sözleri acımasızca söyledi.

Alexandra Mikhailovna bir çığlık koparıp sapsarı kesildi, sandalyeden destek aldı, ayakta güçlükle durabiliyordu.

"Seni Tanrı affetsin," dedi sonunda zayıf bir sesle. "Sen de beni bağışla Netoçka, affet beni; benim hatamdı, hastayım, ben."

"Fakat bu insafsızlık, utanmazlık, korkunç," diye bağırdım. Sonunda her şeyi anlamıştım. Karısının önünde neden beni kötülemek istediğini artık görebiliyordum. "Hor görülmeye bile değmezsin, sen."

"Annetta!" diye bağırdı Alexandra Mikhailovna korkuyla elimi tutuyordu.

"Maskaralık bu, maskaralık, başka hiçbir şey değil!" dedi Pyotr Alexandroviç, anlatılmaz bir acı içinde bize doğru geliyordu. "Sana söylüyorum, bu tam bir maskaralık," diye devam etti, kinci bir gülümsemeyle karısına bakıyordu. "Ve bütün bu saçmalıklarla aldatılan tek kişi sensin!" Beni göstererek devam etti, "Seni temin ederim biz bu tür konuları konuşmaktan korkmayız. Biri bu konulardan konuşmaya başladığında kulaklarımızı tıkayıp kızacak ve incinecek kadar saf değiliz. Biraz dobra dobra, basit ve belki de kaba konuştuğum için bağışlayın ama bu gerekli. Hanımefendi, siz bu genç hanımın tavırlarından memnun musunuz?"

"Aman Tanrım! Senin neyin var? Ne söylediğinin farkında mısın?" dedi Alexandra Mikhailovna uyuşmuş ve korkudan yarı ölü gibiydi.

"Bağırma lütfen ," diyerek Pyotr Alexandroviç kibirle sözünü kesti. "Hoşlanmıyorum. Bu çok bayağı ve basit bir konu. Sana onun tavırlarını soruyorum. Biliyor musun?.."

Sözlerini bitirmesine izin vermedim ve kolundan tuttuğum gibi onu zorla ileriye doğru sürükledim.

Bir dakika daha geçse çok geç olabilirdi.

"Ona mektuptan söz etme," diye fısıldadım çabucak. "Onu öldüreceksin. Bana iftira etmek ona iftira etmek demektir. O benim hâkimim olamaz çünkü... ben her şeyi biliyorum... anlıyor musun her şeyi!" Vahşi bir merakla bana baktı. Şaşırmıştı, yüzüne kan bürüdü.

"Her şeyi biliyorum, her şeyi!" diye tekrarladım. Hâlâ kuşku içindeydi. Dudaklarında bir soru titriyordu ama ben önce davrandım.

Ürkek ve endişeli bir şaşkınlık içinde bize bakan Alexandra Mikhailovna'ya dönerek yüksek sesle ve aceleyle "Bak ne oldu..." dedim. "Hepsi benim suçum. Son dört yıldır ikinizi de kandırıyordum. Kütüphanenin anahtarını aldım ve dört yıldır içerde gizlice kitap okuyordum. Pyotr Alexandroviç beni elimde olmaması gereken bir kitabı okurken yakaladı. Benim için endişelendiğinden de bunu büyük bir tehlikeymiş gibi büyüttü!.." Pyotr Alexandroviç'in dudaklarındaki alaylı gülümsemeyi fark ederek aceleyle ekledim, "ama ben kendimi haklı çıkarmaya çalışmıyorum. Tamamen suçluyum. Ayıbını çok büyüktü ve bir kere suç işleyince yaptığımı size itiraf etmeye utandım... Hepsi bu. Aramızda geçenler buydu."

"Ne kadar da zekisin!" diye fısıldadı yanımda duran Pyotr Alexandroviç.

Alexandra Mikhailovna beni dikkatle dinledi, fakat yüzünde belirgin bir güvensizlik ifadesi vardı. Sürekli bir bana bir kocasına bakıp duruyordu. Bir sessizlik oldu. Güçlükle soluk alıyordum. Sonra başını eğip yüzünü ellerinin arasına sakladı, söylediğim her kelimeyi ölçüp biçiyor gibiydi. Sonunda kafasını kaldırdı ve direkt bana baktı.

"Netoçka, çocuğum yalan söylemeyeceğini biliyorum," dedi. "Hepsi bu mu?"

"Evet hepsi bu ," dedim.

"Hepsi bu muydu?" diye sordu kocasına.

"Evet," dedi büyük bir çabayla, "hepsi!"

Şöyle bir iç geçirdim.

"Söz mü Netoçka?"

"Evet," hiç tereddüt etmeden yanıt verdim.

Fakat Pyotr Alexandroviç'e bakmadan edemedim. Yanıtımı duyunca güldü. Yüzüm yanıyordu; kederim zavallı Alexandra Mikhailovna'nın gözünden kaçmadı. Yüzünde karşı konulmaz acılı bir bakış vardı.

"Yeter," dedi kederle. "Sana inanıyorum. İnanmaktan başka çarem yok."

"Bence bu itiraf yeterli," dedi Pyotr Alexandroviç "İşte duydunuz! Sence ne düşünmeliyim?"

Alexandra Mikhailovna yanıt vermedi. Sahne gitgide dayanılmaz oluyordu.

"Yarın bütün kitapları inceleyeceğim." Pyotr Alexandroviç devam etti. "Orada başka neler var bilmiyorum ama."

"Hangi kitabı okuyordu?" diye sordu Alexandra Mikhailovna.

"Hangi kitap mı? Yanıt ver!" dedi bana dönerek. "Sen her şeyi benden daha iyi açıklıyorsun," dedi gizli bir iğnelemeyle. Heyecanlanmıştım ve tek kelime edemedim. Alexandra Mikhailovna kızardı ve gözlerini yere indirdi. Uzun bir ara oldu. Pyotr Alexandroviç odada sinirli sinirli geziniyordu.

"Aranızda ne geçti bilmiyorum," diye söze başladı Alexandra Mikhailovna sonunda, her kelimeyi söylerken tereddüt ediyordu. "Ama eğer hepsi buysa," diye devam etti, sesine özel bir anlam vermeye çalışıyor, kocasının rahatsız edici bakışlarından kaçı-

nıyordu, "hepsi buysa, öyleyse üzülmemiz ve ümitsizliğe kapılmamız için ne sebep var anlamıyorum. Ben herkesten daha suçluyum -yalnız ben- ve bu da beni çok üzüyor. Onun eğitimine gereken önemi veremedim, bunun hesabını vermeliyim. Beni bağışlamalı, onu suçlayamam, suçlamamalıyım. Ama ortada bu kadar üzülecek ne var? Tehlike geçti. Ona bak," diye devam etti, gitgide daha duyarak konuşuyor arada bir kocasına araştıran bakışlar atıyordu. "Ona bak, yaptığı şey herhangi bir iz bıraktı mı onda? Çocuğumu, sevgili kızımı tanımıyor olabilir miyim? Kalbinin saf ve asil olduğunu, bu güzel küçük kafanın içinde -beni kendine doğru çekip başımı okşadı- berrak, tarafsız bir zekâ, yalandan korkan bir vicdan olduğunu bilmiyor muyum? Yeter artık canım! Her şeyi unutalım! Kuşkusuz bizi rahatsız eden başka bir şey var; belki bir düşmanlık gölgesi bizi bir an için kapladı. Bunu sevgiyle ve iyilikle yok edelim; endişelerimizi bir kenara bırakalım. Belki bazı şeyleri birbirimizden sakladık ve bunun en büyük suçlusu da benim. Tanrı biliyor ya bazı kuşkularım olmuştu ve bunları sizden gizledim. Bunun suçlusu hasta zihnimdir... ama artık birbirimize açıldığımıza göre ikiniz de beni affetmelisiniz çünkü... çünkü aslında kuşkulandığım şeyler öyle büyük bir günah değildi..."

Bunu söylerken yanakları kızardı ve kurnazca kocasına bakıp, sinirli sinirli yanıtını bekledi. Pyotr Alexandroviç onu dinlerken dudaklarında alaycı bir gülümseme belirdi. Odada dolaşmayı kesti, elleri arkasında kenetli karısının önünde durdu; onun şaşkınlığını seyrediyor hatta bundan zevk alıyora benziyordu. Onun bakışları altında Alexandra Mikhaliovna'nın heyecanı arttı. Pyotr Alexandroviç sanki daha fazlasını bekliyormuş gibi bir süre durdu. Sonunda bu rahatsız ortamı yumuşak alaycı bir gülümseme böldü.

"Zavallı kadın, senin için üzülüyorum," dedi ciddi, acı bir sesle. Artık gülmüyordu. "Sürdüremeyeceğin bir tavır üstlendin.

Ne istiyordun? Beni yanıtlamak zorunda bırakmak, bende yeni kuşkular yaratmak ya da ikna edemediğin çok eski kuşkuları yeniden ortaya çıkarmak istiyordun. Sözlerinle, ona kızılacak bir şey olmadığı imasını yaratıyorsun, hatta -bence- çoktan meyvelerini vermiş o ahlak bozucu kitapları okuduktan sonra bile hâlâ haklı olduğunu söylüyorsun; aslında bunların sorumlusu sensin... Söylemek istediklerin bunlar değil mi? Bütün bunları açıklarken başka bir şeyi de ima ediyorsun. Benim kuşkularımın ve endişelerimin başka bir duyguya dayandığını düşünüyor gibisin. Hatta bunu dün de söyledin -lütfen lafımı kesme, açık açık konuşmak istiyorum- bazı insanlarda -ki sence bu tür insanlar genellikle ciddi, sert, dürüst, zeki, güçlüdür ve Tanrı bilir başka ne nitelikler yakıştırıyorsun- tekrar söylüyorum bazı insanlarda -bu fikre nereden kapıldığını Tanrı bilir- aşk kendini şiddetli, sert ve gaddarca gösterir ve çoğu kez kuşkularla ve baskılarla geçer. Dün tam olarak söylediklerin bunlar mıydı hatırlamıyorum... lütfen sözümü kesme. Himayendeki kişiyi tanıyorum: O da bunları dinleyebilir, hepsini -yüzüncü keredir tekrar ediyorum. Aldatılıyorsun. Ama neden beni hayallerinin adamı olarak görmeye çalıştığını bilmiyorum. Tanrı bilir beni aptal yerine koymaktan zevk alıyorsundur. Ben bu kıza âşık olacak yaşta değilim, bu yüzden ödevlerimi bilen bir insan olduğum konusunda emin olabilirsiniz hanımefendi. Beni bağışla ama daha önce de dediğim gibi suç daima suçtur, günah daima günah olacaktır: Ayıp, iğrenç, bayağı. Sen bunu ne kadar yüceltirsen yücelt! Ama yeter, yeter artık, bu iğrençlikleri daha fazla duymak istemiyorum!"

Alexandra Mikhailovna ağlıyordu. "Pekâlâ, bırak da acısını ben çekeyim!" dedi sonunda hıçkırıklar arasında beni kucakladı. "Kuşkularım utanç verici olabilir, sen benimle alay edebilirsin... ama sen, zavallı çocuğum sen neden bütün bu suçlamaları dinlemek zorunda kalıyorsun? Ve ben de seni savunamıyorum! konuşamıyorum! Tanrım! Sessiz kalamam! Daha

fazla dayanamıyorum beyefendi... Davranışınız hiç de akıllıca değil."

"Sus, sus," diye fısıldadım, heyecanını yatıştırmaya çalışıyor, acı sitemlerinin kocasının sabrını taşırmasından korkuyordum. Hâlâ onun için korkudan titriyordum.

"Kör müsün sen kadın!" diye bağırdı. "Hiçbir şey bilmiyor hiçbir şey görmüyorsun!"

Bir süre durdu.

"Çekil onun yanından," dedi bana ve ellerimi Alexandra Mikhailovna'nın ellerinden ayırdı. "Karıma dokunmana izin vermeyeceğim; onu kirletiyorsun, senin varlığın ona bir hakarettir. Ama... ama konuşmam gerekirken -evet şartken- beni susmaya zorlayan nedir?" diye bağırdı ayağını yere vurarak. "Konuşacağım. Her şeyi söyleyeceğim. Ne bildiğiniz hakkında hiçbir fikrim yok hanımefendi, bana neyle gözdağı vermeye çalıştığını da bilmiyorum bilmek de istemiyorum. Fakat bunu dinle" dedi karısına hitaben "yalnızca dinle..."

"Sus!" diye bağırdım ileri atılarak. "Dilini tut, tek kelime söyleme!"

"Dinle!"

"En kutsal şey adına."

"Ne adına hanımefendi?" diye sözümü kesti, çabuk ve etkileyici bir bakışla. "Ne adına?.. Ben sana söyleyeyim, âşığından gelen bir mektubu elinden aldım! İşte evimizde bunlar dönüyor! Senin burnunun dibinde bunlar oluyor! Fark edemediğiniz ve göremediğiniz şey bu işte!"

Güçlükle ayağa kalkabildim. Alexandra Mikhailovna kâğıt gibi bembeyaz oldu.

"Olamaz," dedi güçlükle duyulan bir sesle.

"O mektubu gördüm hanımefendi; elindeydi. İlk satırları okudum, yanılıyor olamam, mektup âşığından geliyordu. Sonra

onu elimden kaptı. Şimdi onda, bu doğru, hiç kuşku yok. Eğer hâlâ kuşkun varsa ona bak, hiç kuşku olmadığını göreceksin."

"Netoçka!" diye bağırdı Alexandra Mikhailovna bana doğru koşarak. "Ah, hayır, konuşma!" Bilmiyorum, ne... nasıl... Oh Tanrım! Tanrım!" yüzünü ellerine gömüp hıçkırmaya başladı.

"Ama hayır olamaz," diye bağırdı tekrar, "yanılıyorsun! Biliyorum... ne olduğunu biliyorum" dedi direkt kocasına bakarak. "Sen... ben... olamaz... sen beni kandırmıyorsun. Her şeyi anlat, hiçbir şey saklama. O bir hata yaptı. Evet bir hata yaptı değil mi? Gördüğü başka bir şeydi, Kördü! Kördü değil mi? Evet kördü. Neden bana daha önce söylemedin Netoçka çocuğum, benim kızım?"

"Yanıt ver, yanıt ver hemen!" Pyotr Alexandroviç'in sesini tepemde duydum. "Yanıt ver! Elinde gördüm mü, görmedim mi?"

"Evet!" dedim heyecandan soluksuz bir halde.

"Âşığından mı geliyordu?"

"Evet!" diye yanıtladım.

"Kim o?"

"Evet, evet, evet!" dedim, ne yaptığımı bilmiyordum; sırf bu acıya bir son vermek için her soruya evet diye yanıt veriyordum.

"Onu duydun. Evet şimdi ne diyorsun? İnan bana çok saf ve iyi niyetlisin," diye ekledi karısının elini tutarak. "İnan bana, hasta hayal gücünün yarattığı her şeye aldanma. İşte şimdi genç kızın... ne olduğunu gördün. Kuşkularının ne kadar yersiz olduğunu sana göstermek istedim. Bunu çok önce fark ettim, senin gözünün önünde maskesini düşürdüğüme çok memnunum. Onu senin yanında, kollarında, benim evimde bizimle aynı masada görmek hiç de hoş değil. Senin görmezliğine de kızıyordum. Bu yüzden, sırf bu yüzden onu izliyordum. Benim ilgim senin dik-

katini çekti ve Tanrı bilir ne kuşkulara kapıldın. Fakat şimdi her şey apaçık, bütün kuşkular silindi ve yarın hanımefendi benim evimi terk ediyorsunuz," diye sözünü tamamladı bana dönerek.

"Yeter!" dedi Alexandra Mikhailovna sandalyesinde doğrularak. "Bütün bunlara inanmıyorum. Bana öyle bakma, benimle alay etme! Şimdi sizi yargılamak istiyorum. Annetta çocuğum gel bana; elini ver. Biz hepimiz günahkârlarız!" dedi ağlamaklı bir sesle ve uysalca kocasına bakarak. "Kimin uzatılan ele ihtiyacı yoktur ki? Bana elini ver. Annetta sevgili çocuğum. Ben senden daha iyi ya da saygıdeğer değilim. Varlığınla beni incitmezsin, çünkü ben de günahkârım."

"Hanımefendi!" diye bağırdı Pyotr Alexandroviç şaşkınlık içinde." Hanımefendi kendinize gelin! Unutmayın ki..."

"Hiçbir şeyi unutmuyorum, lafımı kesme... bırak da bitireyim. Onun elinde bir mektup gördün, hatta okudun bile. Sevdiği birinden geldiğini söylüyorsun, o da bunu kabul ediyor. Fakat bu onun suçlu olduğunu kanıtlar mı? Ona bu şekilde davranmanı ve karının gözü önünde onu küçük düşürmeni haklı çıkarır mı? Evet beyefendi karının gözlerinin önünde, olayı iyice düşündün mü? Nasıl olduğunu gerçekten biliyor musun?"

"Öyleyse yapacağım tek şey koşup ondan özür dilemek. İstediğin bu mu?" diye bağırdı Pyotr Alexandroviç. "Artık seni dinleyecek sabrım kalmadı! Söylediklerini bir düşün. Söylediklerinin farkında mısın? Neyi ve kimi savunduğunu biliyor musun? Ama ben her şeyi çok iyi biliyorum..."

"Hiçbir şey görmüyorsun, gururun ve öfken engel oluyor. Ne savunduğun şeyi ne de söylemeye çalıştıklarımı görebiliyorsun. Günahı savunmuyorum. Fakat onun belki de bir çocuk kadar saf olduğunu hiç düşündün mü? Eğer düşünsen görürsün. Hayır ben günahı savunmuyorum. Eğer tatmin edecekse hemen açıklayayım. Evet, eğer evli olsaydı, anne olsaydı ve görevlerini unutsaydı; o zaman sana hak verirdim... Görüyorsun şartlı konuşu-

yorum. Bunu göze alıp bana kızma. Varsayalım ki kızcağız yanlış olduğunu bilmeden bu mektubu aldı? Ya deneyimsizliğe kapıldıysa ve ona yol gösterecek kimse bulamadıysa? Belki de suçlu benim, çünkü onun iç dünyasıyla ilgilenmedim. Bu ilk mektup muydu? Belki de öyleydi ve sen de adi kuşkularınla onun güzel, mahcup duygularını aşağıladın. Ya mektup hakkındaki zalim sözlerinle onun hayallerini kirlettiysen? Onu küçük düşürüp işkence ettiğinde, acıdan kıvranıp ne söyleyeceğini bilemeyerek zalim suçlamalarını kabul ettiği anda, yüzünde benim daha önce ve şu anda görebildiğim masumiyet kadar saf, mahcup, namuslu pırıltıyı görmedin mi? Evet, evet, evet! Zalimlik; gaddarlık. Artık seni tanıyamıyorum. Seni asla affetmeyeceğim. Asla!'

"Bana acı, acı bana!" diye bağırdım ona sarılarak. "Bana acı ve güven, beni reddetme!.." Ayaklarının önünde diz çöktüm.

"Yani eğer ben onun tarafında olmasam sözlerinle onu korkutacak, bilincini ve ruhunu karıştırıp kalbinin huzurunu bozarak zavallı kızı gerçekten suçlu olduğuna inandıracaktın. Tanrım! Onu evden kovmaya kalkıştın. Kimlere böyle davranılır biliyor musun? Eğer onu evden kovacak olursan beni de beraber kovmuş olursun, ikimizi! Beni duyuyor musunuz beyefendi?" Gözleri parladı, derin bir iç geçirdi; ateşli heyecanı doruk noktasına ulaştı.

"Evet, bu kadar yeter hanımefendi!" diye bağırdı Pyotr Alexandroviç sonunda. "Artık yeter! Platonik duygular diye bir şey olduğunu biliyorum. Üzgünüm ama biliyorum hanımefendi, duyuyor musunuz? Üzgünüm. Fakat böyle allı pullu, yaldızlı bir günaha dayanamam. Bunu anlayamıyorum. Bu gösterişli günaha bir son verin! Eğer suçlu hissediyorsan, bazı günahlar işlediğinin farkındaysan -bunu sana ben hatırlatacak değilim- evimi terk etmek istiyorsan... artık bana söyleyecek fazla bir şey kalmıyor ama bu niyetini zamanında gerçekleştirmemekle hata

yaptın. Kaç yıl öncesini kastettiğimi unuttuysan sana yardımcı olurum..."

Alexandra Mikhailovna'ya baktım. Bana dayanıp sıkıca tuttu, içten gelen bir acıyla çaresiz, şiddetli bir sarsıntıyla gözleri yarı kapalıydı. Bir dakika daha geçse yığılıp kalabilirdi.

"Oh Tanrı aşkına, bir kere olsun ona acı! Daha fazlasını söyleme!" diye bağırıp Pyotr Alexandroviç'in ayaklarına kapandım ve kendimi ele verdiğimi fark etmedim. Ama artık çok geçti. Zayıf bir çığlık lafımı kesti ve zavallı kadın baygın halde yere yığıldı.

"Her şey bitti, onu öldürdün!" dedim. "Uşaklarını çağır da onu kurtarın! Çalışma odanda seni bekliyorum. Seninle konuşmam gerek; her şeyi anlatacağım...."

"Neyi? Neyi?"

"Sonra."

Alexandra Mikhailovna'nın baygınlığı iki saat sürdü. Bütün ev halkı tetikteydi. Doktor ümitsizce başını sallıyordu. İki saat sonra Pyotr Alexandroviç'in çalışma odasına gittim. Karısının yanından henüz gelmişti, odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Şaşırmış ve sapsarı kesilmişti, kanayana kadar tırnaklarını yiyordu. Onu hiç böyle görmemiştim.

"Bana ne söylemek istiyorsun?" dedi sert ve aksi bir sesle. "Bir şey mi söyleyeceksin?"

"İşte elimden kaptığın mektup bu. Hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Al işte."

Mektubu aldı ve ışığa tuttu. Dikkatle onu seyrediyordum. Bir kaç dakika sonra son sayfadaki imzaya geldi. Yüzüne kan yürüdüğünü gördüm.

"Pekâlâ bu nedir?" diye sordu hayretten taş kesilmişti.

"Üç yıl önce bu mektubu bir kitabın arasında buldum. Önce unutulmuş bir şey sanmıştım; ama sonra okuyup her şeyi anladım. O zamandan beri onu saklıyordum, çünkü verebileceğim kimse yoktu. Ona da veremedim. Sana mı vermeliydim? Fakat mektubun içeriğini biliyor olmalısın, içindeki hazin hikâyeyi... Niye numara yapıyorsun anlamıyorum. Karanlık ruhunu henüz çözemedim. Ona karşı üstünlüğünü korumak istiyorsun ve başarıyorsun da. Ama ne amaçla? Bir hayalete, çılgın hayal gücü olan hasta bir kadına karşı başarı kazanmak için mi? Onun günah işlediğini senin ondan çok daha masum olduğunu kanıtlamak için mi? Ve amacına ulaştın, çünkü bu zayıf bir zihnin sabit fikri, belki de senin de içinde bulunduğun insanların haksız suçlamalarına karşı kırılmış bir kalbin sızlanışı. 'Eğer onu sevseydin ne olurdu?' Söylemeye ve sana göstermeye çalıştığı buydu. Kibirin ve kıskanç benmerkezciliğin acımasızdı. Elveda! Açıklama yapmaya gerek yok! Ama şunu bil ki seni tanıyorum, içini okuyorum, bunu unutma!"

Bana neler olduğunu anlayamadan odama gittim. Kapıda Pyotr Alexandroviç'in sekreteri Ovrov beni durdurdu.

"Size bir şey söylemek istiyorum," dedi kibarca eğilerek.

Ona baktım, bana ne söylediğini güçlükle anlayabildim.

Daha sonra, "kendimi iyi hissetmiyorum, üzgünüm," dedim ve yürüyüp geçtim.

"Pekâlâ, yarın o halde," dedi anlamlı bir gülümsemeyle. Belki de bana öyle geldi. Bütün bunlar gözlerimin önünden uçuşup geçiverdiler.

"...Annemden söz ederken, zavallı kadının babamı hâlâ sevdiğini söylemiştim. Sekiz yıllık bitmez tükenmez sefilliğe ve acıya rağmen, yüreği aynı kalmıştı. Onu hâlâ sevebiliyordu. Kim bilir, belki de o anda babamın beklentilerinin gerçekleştiğini, gözünde canlandırmıştı. Ufacık bir umut ışığı bile onu heyecanlandırıyordu... Belki de o anda, çılgın kocasının sarsılmaz kendine güveninden etkilenmişti. Aslında bu kendine güven onu etkilemese mucize olurdu. Çünkü annem zayıf bir kadındı. İnsanın kendine duyduğu sonsuz güven ile kendi kendini kandırması arasındaki ince çizgi..."

Netoçka'nın bugün de yüzlerce, hatta binlercesi ile karşılaşacağımız gelgitler içindeki ailesi. Bunları Dostoyevski'den okumak... Üstelik, Dostoyevski'nin okuru sürekli kendi kendini sorgulamaya zorlayan anlatımı ve süprizleri ile birlikte...

ISBN 975-7782-58-0